

ХОРО НАД ТИРОЛ

*Разкази и стихотворения
на български автори
от пет континента*

София

2019

Книгата се издава със спомоществувателството на Снежина Мечева (Лондон, Великобритания), Дида Калугерова-Щадлер (Вашингтон, САЩ), Петър Стаматов (Чикаго, САЩ), Андон Дончев (България), Златимир Коларов (България), Симеон Коев (Велико Търново, България), Фил Бандов (Южен Тирол, Австрия), Нина Гергова (Аржентина), Елена Пеева-Никифоридис (Солун, Гърция), Виктор Хинов (Индианаполис, САЩ), Иван Вакрилов (София, България), Людмила Калоянова (Питсбърг, САЩ), Людмила Билярска (Индиана, САЩ), Снежана Галчева (Чикаго, САЩ), Здравка Владова-Момчева (Лондон, Великобритания), Магдалена Шумарова (Петрич, България), Мария Генчева (Варна, България), Райна Недялкова-Качулкова (Чикаго, САЩ), Георги Стойков (Нови хан, България).

Авторските права над творбите в този сборник принадлежат на самите автори. Той се издава с некомерсиална цел и се разпространява безплатно.

Редактор: **Мариана Христова**

Корица: **Катя Донкова, Димчо Джиговски**

Предпечатна подготовка **Димчо Джиговски**

Печат: Издателство **ДиМакс**

www.dimax-bg.com

София, 2019

ISBN 978-954-782-071-5

ПРЕДГОВОР

– Топлиии, парят. Таз сутрин са изпечениии... Давай, народе, насам. Вземай, вземай, евтино ги давам.

Погледнах към сергията му, да видя какво продава и опулих очи. Празна. А сега, де. Този червендалест, едър, около петдесетгодишен мъж с варненски акцент май нещо е превъртял. Стои тук на центъра на Женският пазар в София на празна сергия и вика купувачи, а на сергията – нищо. Около него на съседните сергии чушки от Македония, домати от Турция, лук от Китай, цветя, откраднати тази сутрин от гробището от трудолюбиви цигани, гръцки маслини, арабски дюнери, вьетнамски кебапчета и какво ли още не. Кипи и ври Женският пазар, пълни са сергиите със стока, съблазнителните миризми дразнят обонянието даже и на каменните лъвове на Лъвов мост, а този застанал на празна сергия и вика ли, вика.

Те това е България. Полудяват хората напред множеството и на никого не му пука. Не му обръщат внимание на горкия, подминават го и това си е.

Приблжих внимателно към сергията на мъжа, поогледах за някаква стока, но нищо нямаше. А той продължаваше да вика.

От опит знам, че с луд не се спори. Съгласяваш се и това е. Иначе стават раздразнителни или агресивни. Погледнах мъжа и попитах:

– Колко ги даваш?

Той спря да вика и ме загледа някак особено.

– Зависи.

– От какво?

– От това кой пита.

– Виж, човече. Не ми се сърди, моля те. Любопитен съм какво продаваш, но не виждам никаква стока тука. Реших да те попитам за цената, та дано разбере какво продаваш. Това е – казах аз и се приготвих да бягам, ако случайно човекът се окаже агресивен.

Той обаче широко се усмихна и каза:

– Че как ще видиш стоката ми, като тя не е на сергията.

– А, значи трябва да я донесеш отнякъде. Така ли?

– Не. Тя не е на сергията, но е тук – отговори той и посочи главата си. – Аз, приятелю, продавам разкази. Главата ми е пълна с тях. Ако се интересуваш, ей сегичка ще ти разкажа един. Тази сутрин го измислих.

– А колко ще ми искаш?

– Нищо. От теб нищо. – Усмихна се мъжът.

– Че с какво съм по-специален от другите? – попитах го.

– Ти се спря и попита. Другите просто ме смятат за луд и отминават, а ти се спря и ме попита. Имаш сърце, човече.

И той ми заразказва разказа си, озаглавен „Едно вѐже стига“.

Когато свърши, сълзи ми потекоха от очите.

– Слушай, човече, страхотно разказваш. Откъде си?

– От Варна.

– Ти с този талант сигурно си известен писател? Как ти е името?

– Писател да, но чак известен... Името ми може да не ти каже нищо. Едно е да пишеш, друго е да пишеш добре, а трето и четвърто е да си известен и тиражиран навсякъде. Днес литературата е мол в центъра на София. Богати мутри и елитни фондации финансират изграждането на този мол, където зад лъскавите витрини се гиздят префинени продавачи и литературни проститутки. От този мол пазаруват политици, неправителствени организации, официални медии. Плащат щедро, обикновено с откраднати пари. Ухае на мултикултуризъм, джендър-модернизъм и на чалга, която се носи навред. Там е известността и богатството. А аз тук просто разказвам. Разказите се раждат в сърцето ми и го изпълват докрай. Ако не ги разкажа, се страхувам, че сърцето ми ще се пръсне.

– А само ти ли си или има и други като теб? – попитах.

Варненецът се усмихна.

– Пълно е тук на пазара. Ей го, до мен този образ е разказвач от Добрич, по-надолу – един образ от Търново, трети – от Банкя, четвърти – от Асеновград; нататък ще видиш поети от София, Пловдив, Сливен, Трявна, Русе, от далечно Чикаго и Йоханесбург, от Будапеща и Бон, Лондон и Сао Паоло; писатели от Австрия, Швеция, Гърция, Англия, Турция, САЩ, Австралия и много други. Стотици сме. Български поети и разказвачи от цяла България и от цял свят се събираме тук на този пазар.

Стоим си, викаме, викаме, па ако не се спре някой като теб, се съберем в една кръчма тук, зад ъгъла, и разказваме един на друг своите истории, на по чашка ракия или червено вино.

Това ми разказа варненецът. Даже ме отведе във въпросното кръчме.

От разказите и стиховете, които чух там, се събраха цели четири книги. Първите три ги знаете – „Черга пъстроцветна“, „Часовниковата кула“ и „Читател до поискване“. Тази, четвъртата, се казва „Хоро над Тирол“.

Ето я тук, в ръцете Ви.

– *Топлици, парят!*

Грабни, народе!

Евтино ги дават хората. Евтино, дори безплатно. Разкази и стихове, истински, неподправени, от сърцето излезли, с вещина разказани на български и за България, за мен, за него и за нея, за Вас, за тези, които не ходят по молове, не правят пари от измами и политика, за пренебрегнатите и изоставени от живота, обикновени българи, с труд изкарващи си прехраната, за всички, които още имат душа.

– *Насам, насам! Кой разбира, тук се стира! Кой не разбира, глава му не увира!*

Да викна пак кат' Чудомира:

– *Топлици, парят!*

Виктор Хинов
Индианаполис, САЩ

АВТОРИТЕ

Албена Димитрова е родена през 1958 г. в Павликени. Завършила е гимназия в родния си град и Астрономия в СУ „Св. Климент Охридски“. Започва работа в Университетска библиотека като физик-библиотекар, след което специализира Библиотекознание. По-късно завършва музика (оперно пеене) в Софийския университет и в момента работи като музикален педагог. Първите си стихове Албена написва на 18-19 годишна възраст. Отличена е с поощрителна награда за млади поети. След период на прекъсване от 20 години, в които Албена не пише стихове, тя отново се връща към поезията. Нейни творби са публикувани в литературни сайтове. Носител е на трета награда от поетичния конкурс „Любов във виното искри“, организиран през 2018 г.

Андрей Андреев е роден през 1943 г. в с. Раковица, Кулско. Завършил е Литературния институт „Максим Горки“ в Москва. След първата си книга „Неделя“ (1971) издава още няколко стихосбирки, сред които „И посрещнете щъркелите“ (1977), „Докато трае утринният хлад“ (1995), „Сираци на вечността“ (1997), „Пътъом“ (2000), „Сираци на вечността“ (2006), избрано в два тома – „Кладенците на моя живот“ и „Заветът на битието“, лирика и преводи (2013). Носител на наградата на Съюза на българските писатели. Преводач от руски. Автор на антологията „Калина алена, Калина черна“ (2008). Редактор на сп. „Везни“.

Атанас Капралов е роден през 1958 г. в Димитровград. Завършил е Българска филология в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Автор е на стихосбирките „Нежен скитник“, „Завръщане в слънцето“, „Голота“, „Дамгосан“, „Жив и свободен“, „Приближаване

до взрива“, на книжките за деца „Цветно чудо“, „Балът на цветята“; съставител е на сборници със спомени за Пеню Пенев, за родния си град и др. Носител на националната литературна награда „Димчо Дебелянов“ за 2008 г. Член на СБП и СБЖ. Бил е уредник в дом музей „Пеню Пенев“, главен редактор на в. „Ориент експрес“, директор на Драматичен театър „Апостол Карамитев“ в Димитровград. Сега е директор на Националния литературен музей в София.

Валери Станков е роден и живее във Варна. Завършил е Руска филология в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Бил е учител, спасител по плажовете, шофьор на такси, пазач на паркинг, моряк, телохранител в детективска агенция, редактор на алманах „Простори“, репортер в РТВЦ – Варна, журналист във вестниците „Черноморие“ и „Черно море“, управител на ИК „Галактика“, директор на университетското издателство на ВСУ „Ч. Храбър“, гл. експерт в дирекция „Култура и духовно развитие“ в Община Варна. Станков е автор на 34 книги с поезия, белетристика, публицистика, последните от които са „Слалом между мълнии“ (2010), „Буквар за влюбени“ и „Аутопсия на зимните миражи“ (2011), „Дърво за бесене на поет“ (2012), „Делникът на един безделник“ (2013), „Рецитал със стиснато гърло“ (2014), „Вечерна проверка за ангели“ (2015), „Анализ на залязващото слънце“ (2016), „Черно на бяло“ и „Дръж ми шапката, мила“ (2017), „Прочит на огледалото“ (2018). Негови стихове са публикувани и в сборника „Черга пъстроцветна“ (2016). Носител е на редица литературни награди, сред които наградите на СБП за публицистика и поезия, националните литературни награди „Гео Милев“, „Теодор Траянов“, „Иван Пейчев“, „Усин Керим“, „Дамян Дамянов“, „Богомил Нонев“, „Биньо Иванов“ и др.

Веселина Караиванова е на 31 години. Родена и израсла в София, от девет години живее в Мюнхен, Германия. По професия е детски възпитател. Обича народните танци и песни, член е на създадения от наши емигранти ансамбъл „Лазарка“ в Мюнхен. Мечтата ѝ е да се завърне в Родината. Където, както пише тя: „да възпитавам българските ни деца и да се радвам на привилегията да говоря на майчиния език, да дишам български въздух и да общувам с българи“. И работи за осъществяването на тази мечта.

Вихрен Михайлов е роден през 1967 г. в София. Има психологическо образование, учил е и кинорежисура, театрална режисура и актьорско майсторство, рефлексотерапия, както и икономика. Работил е като възпитател в SOS-Детски селища, психолог в помощно училище, ключар, печатар, дърводелец, градинар, охранител, хамалин, търговец, строител и др. Преподава бойни изкуства и йога, прави психологически консултации и семинари за лично развитие, учител е в ЧСУ „Рьорих“. Създател на Арт средище за добруване, изработващ уникални керамични изделия. Активен гражданин и общественик. Издадени стихове, разкази и приказки: „Трохи в пазвата“ (1999), „Бъдник“, (2004) „Разносписваници“ (2008), „Зануляване“, (2015), текстове на песни на група „UNDO“. Негово стихотворение е част от сборника „Читател до поискване“ (2018). Автор и водещ на предаване „По средата“ в радио НЕТ, на рубриката „Психология на храненето“ в сп. „Бон Апети“, статии във в. „Вестникът“ и множество други публикации.

Вичо Вичев е роден през 1921 г. в гр. Айтос. Завършил е Военноморското училище „Никола Вапцаров“ във Варна. Работил е във Военноморския флот, където стига до капитан I ранг. По-късно преподава във ВМУ „Вапцаров“. След това се връща в Български морски флот като капитан на най-големия български пътнически кораб

„Варна“. Преди 9-ти септември 1944 г. е лежал в затвора по политически причини. След 10-ти ноември 1989 г. му предлагат да стане собственик на няколко хотела в курорта „Златни пясъци“, което той категорично отказва – смята, че няма право да присвоява нещо, което е принадлежало на всички, на народа. Освен морски офицер, преподавател и капитан на пътнически кораб, Вичо Вичев е и поет, чието творчество е почти непознато, въпреки че неговите стихотворения са били публикувани в български вестници. Почива от инфаркт през 1998 г.

Владимир Георгиев е роден в Радомир през 1967 г. Живее в Баня. Автор е на три книги в областта на банковото и борсовото право. Рише разкази от 1984 г. Рубликувал е във в. „Народна младеж“, в. „Студентска трибуна“, в. „Рулс“, в. „Новият Рулс“, сп. „Родна реч“, сп. „Рламък“ и др. Творчеството му е отразено най-пълно в електронното списание „Литературен свят“. Награждаван е в литературни конкурси. През пролетта на 2017 г. „Жанет 45“ издава първия му сборник с разкази „Едно дете играе дама“. Следват сборниците „Правно значение на глупостта“ („Летера“, 2017) и „Мравка на перваза“ (ИК „Труд“, 2018). Разкази на Владимир Георгиев са публикувани в сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018).

Ганка Филиповска е родена във Варна. Завършила е Българска филология във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Работила е като стругар, учител, коректор, редактор, собственик на модна къща, търговец. Редактира произведения на съвременни български автори и преводна литература. Награждавана е за поезия в конкурса „Стихове за вечните неща“ и за проза в „Състояние на полет“ и „Елате ни вижте“. Автор е на сборниците с разкази „Сонет 130“ (2013) и „30 щриха за любовта“ (2014). Творби на Ганка Филиповска са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“

(2017) и „Читател до поискване“ (2018). Живее в Лондон, Великобритания.

Генадий Велчев е роден през 1949 г. в Разград. Завършил е Философия в СУ „Св. Климент Охридски“, специализирал е индустриална социология и е работил в тази област като основател и ръководител на научноизследователска лаборатория до 1989 г. В последните години се занимава най-вече с писателска дейност. Автор е на книгите „Черешова задушница“ (2001), „Репортаж“ (2003), „Сестра ми иска да живее“ (2006), „Зелената тетрадка“ (2008), „Пиеси за цикулка“ (2009). „Червена книга“, „Душа“, „Брат“ (2012) и др. Някои от книгите му имат издания само онлайн. Негово стихотворение е част от сборника „Читател до поискване“ (2018).

Генка Петрова е родена през 1952 г. в Добрич. Завършила е Българска филология във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Работи като преподавател по български език и литература в родния си град. Автор е на стихосбирките „Хубав си, дяволе“ (1991), „Продиктувано от звездите“ (1992), „Спомен за живот“ (1995), „Отсрочен апокалипсис“ (1999), „Внезапни думи“ (2000), „Обичам думите за тебе“ (2002), „Докоснати антени“ (2002), „България – объркана приказка. Задочен разговор с Хайтов“ (2007), „Любовни преселения“ (2010). Съставител и редактор на литературния сборник „Пътека за утре. Добруджанци за Николай Хайтов“ (2003). Нейни стихове са публикувани в сп. „Пламък“, „Везни“, „Знаци“, „Антимовски хан“, в. „Сега“, „Новият пулс“, „Словото днес“, „Кил“ и др. Освен стихове, пише и литературна критика и публицистика. Ръководител е на литературен клуб „Н. Хайтов“.

Георги Гълъбов е роден в София през 1946 г. В корените на родословното му дърво се преплитат съдбите на висши български офицери и австрийски аристократи. Завършва техническо образование в България, институт по марке-

тинг и мениджмънт в ЮАР и бизнес колеж в Австралия, където живее сега. Плод на неговото перо е стихосбирката „Прекършено крило“, издадена през 1997 г. и повторно – през 2015 г. Сборникът със сентенции и афоризми „Сентенции“, излязъл през 2015 г. на четири езика, отразява житейски опит и мъдрост, които авторът споделя с читателите. През 2018 г. излиза от печат и сборникът му с разкази „Дива страст“.

Георги Константинов е роден през 1943 г. в Плевен. Завършил е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Автор на близо 40 стихосбирки. По негови тестове са създадени над 200 песни. Стиховете му са включени в антологии на различни езици: английски, френски, руски, японски, немски, полски, сръбски, турски, гръцки, хинди и др. Участвал е в международни поетически форуми в Белград, Стокхолм, Солун, Маастрихт, Мексико Сити, Москва, Охрид, Стружките вечери на поезията и др. Пише и книги за деца. Номиниран за Световната награда за детска литература „Ханс Кристиан Андерсен“ (1994, 1996), *Medalica Pontificia, Vaticana* (1996). Директор на сп. „Пламяк“.

Георги Стойков е роден през 1953 г. в с. Кулата, Благоевградско. Живее в с. Нови хан, Софийско. Завършил е „Двигатели и икономика на автотранспорта“ в техникум по автотранспорт, но не е упражнявал тази професия. Работил е различни неща, най-вече като военен. Освен писането, което обича от малък, има и други артистични наклонности – музика и металопластика. Бил е зам.-председател на литературен клуб „Димчо Дебелянов“ – гара Елин Пелин. Негови творби са публикувани в редица сборници, алманаси и др. печатни издания. През 2013 г. е отличен с награда в Национален конкурс за разказ „Дядо Йоцо гледа“. През 2018 г. излиза първият му сборник с разкази „Белият яшмак“.

Дарина Проданова е родена и израснала в Бургас. Завършила е ГПАЕ „Гео Милев“ в родния си град и English Literature в Northwestern University. От 20 години живее в емиграция. Дарина е човек с много таланти и отворено към хората сърце. Занимава се с писане, любителски филми, фотография, любителски театър, свира и на цигулка. Създател е на първия български куклен театър в Чикаго. През 2013 г. участва в продуцирането на първата си драматична пиеса „Попитай ме утре: Надежда“. От 2013 г. до 2018 г. води кръжоци по куклен театър и детско театрално майсторство в две български училища в Чикаго. Подготвя се да издаде няколко свои книги, които ще съдържат нейни нови пиеси, поезия, разкази, детски театрални сценарии и приказки за възрастни.

Дарина Шнайдер е родена през 1980 г. в Бон, Германия, в семейството на българка и германец. Завършва с отличие гимназия в Бон, следва Фармация и след шест години практика в тази област поема по нов път. Преквалифицира се за тонрежисьор и медиен продуцент, пътува из Централна Америка и Азия. Прописва стихове на немски на 32-годишна възраст, а единствената ѝ засега стихосбирка „Sehnsucht“ („Жажда за поглед“) излиза от печат през 2017 г. Издателят ѝ Клаус Сервене, познат на българските читатели от сп. „Съвременник“, пише в следговора към книгата ѝ: „Дарина Шнайдер явно е прескочила всички стъпала на поетично развитие и ни представя като първи творби зрели и завършени стихове“. Поетесата престава да пише за повече от три години – майка е на две малки деца. След тримесечен престой в България през лятото на 2017 г. прописва и на български език.

Детелин Вълков е роден през 1957 г. Завършил е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Журналист, писател, поет, преводач. Оперативен журналист в различни телевизии, вестници, списания. Работил през различни периоди от живота си и като строител, чугунолеяр, общ

работник, златар, гробар, учител, началник-склад за строителни материали, пазач. Публикувал е поезия, проза, хумор в много печатни издания, бил е сценарист на телевизионни предавания. Преводач на поезия и проза от английски и руски на много автори, включително и на няколко обемни книги. Редактор на преводни книги и на книги на български автори. Издал е книгите „Вселената“ (1996), „Общност и общество“ (1996), „Кой кой е в „Илиада“ и „Одисея“ (1999), детските повести „Момо“ (2004), издадена само в Гърция от издателство „Кедрос“, и „Теа и мързеливият магьосник Бо-Ян“ (2007). Умира през 2012 г. Нито приживе, нито след смъртта му излиза негова стихосбирка, въпреки че негови приятели са виждали няколко такива събрани, неиздадени стихосбирки още през 1989-1990 г. Публикувани са в различни сайтове само няколко негови поетични цикъла.

Димитър Никифоров е роден през 1968 г. в с. Крушовица, Врачанско. Завършил е строително училище във Враца. Живее и работи в София. Автор е на стихосбирката „Бодли в сърцето“ (пилотна книга на издателство „Ху-Лите“, 2013), „Последната пробойна“ (2016) и „Казано по мъжки“ (2018). Носител на първа награда от поетичния конкурс „Любов във виното искри“, организиран през 2018 г. Негови стихове са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016) и „Часовниковата кула“ (2017).

Елена Пеева-Никифоридис е родена във Велинград. Завършила е Юридическия факултет на Карловия университет в Прага с магистърска степен по Международно право. Владее пет езика. От три десетилетия живее в Солун, Гърция, където я отвежда нейният съпруг. През 2011 г. Елена получава в Марсилия, Франция, Специалната награда за разказ на тема „Емигранти“ в конкурс на МФЖ (асоцииран член на ЮНЕСКО). В България има две издадени книги „Коледно реване“ (2013) и „Книга за Ангел“ (2015). Подготвя за издаване още две книги –

сборник с разкази „Откачени съботи“ и морски новели „С гръб към морето“. Предстои издаването на сборник с нейни разкази на гръцки език „Такава е моята Елада“. Нейни разкази са публикувани в сборниците „EXILS“ (издание на Женевската мрежа на VOGT FFM ЮНЕСКО), „С море в сърцето“ (2016 и 2018), „Морето“ (2017), „Род и родова памет“, „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017), „Читател до поискване“ (2018). Както и в сп. „Българи“ – Чехия, „Факел“, „Литературен свят“, „Либерален преглед“ – Германия. Разказ на Елена Пеева-Никифоридис е включен в новия учебник по български език за чужденци на Нов български университет и се изучава в часовете по Родолюбие в българските задгранични училища.

Емил Измирлиев е роден през 1953 г. в Дупница. След година следване във ВМЕИ заминава за Киев, където завършва семестриално Киевския институт за инженери от гражданската авиация. През 1977 г., след донос от агент на КГБ, е изключен от университета и от ДКМС. През 1979 г. правата му са възстановени и е прехвърлен пак във ВМЕИ, където взима отново всички изпити и се дипломира. Измирлиев е работил като електротехник, технолог и сменен майстор в завод, сервизен инженер, специалист по компютърна техника; литературен сътрудник на в. „Пиринско дело“, журналист и кореспондент на „Стършел“, „Машиностроител“, „Импулс“, „Рудничар“, „Дупнишка комуна“, „Поглед“, „Звезда“, „Транспортен глас“, „Аз Буки“, „Пиринско дело“, „Разложки край“ и „Демокрация“; редактор на сп. „Български тютюн“. След 10 ноември 1989 г. е един от създателите на първия опозиционен вестник в Пиринско – „Солидарност“. Създател е и на графични проекти за различни вестници. Автор е на множество публикации в печата, радиото и телевизията в България и Украйна. Член е на СБП. Автор е на сборник със сатирични фантазии „Птица ли е като птица“ (2003), включващ четири отделни книги. През

2006-2010 г. прави журналистическо разследване на топлофикационните предприятия в България, което излиза в книгата „Бандитската топлофикация“. Негов разказ е част от сборника „Читател до поискване“ (2018). Номиниран е от Американския биографичен институт за „Един от 400-те личности, които формират световното обществено мнение“ (1995). През 2016 г. печели първа награда за хумористичен разказ на Деветия национален конкурс за хумор и сатира, организиран от НЧ „Св.св. Кирил и Методий – 1891“ и редакция „Хумор, сатира и забава“ на БНР.

Емил Стоянов е роден в Пловдив и е на 41 години. Завършил е гимназия „Пејо Яворов“ в родния си град. Пише и рисува от малък. В момента работи като таксиметров шофьор. Негови творби са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016) и „Читател до поискване“ (2018). През 2016 г. излиза първият му роман „Ограбен живот“, който има и продължение, все още неиздадено. Авторът има и неиздадена стихосбирка.

Жени Иванова е на 51 години. Тя е инженер като първо образование, по-късно завършва Медицинска козметика и преподава по същата специалност. Има собствен бизнес. Пише от 2013 г. Все още няма издадена книга.

Здравка Владова-Момчева е родена във Велико Търново. Завършила е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Преподава български език и литература в гимназиалния курс на Българско училище „Иван Станчов“ към Посолството ни в Лондон. Постоянен автор със своя рубрика „Очи в очи“ за вестник „БГ БЕН“, Великобритания. Авторка е на стихосбирките „Преображения“ (1999), „These Simple Things/Тези прости неща“ (билингва, 2000), „Дете и жена, и пророчица“ (2000), „Тракийско съкровище“ (билингва, 2006), „Посвещения“ (2009), на романа „Вървище“ (2002) и сборника с разкази „Ало,

България!“ (2012) – част от фонда на славянската секция на Конгресната библиотека във Вашингтон. Нейни творби са част от сборника „Читател до поискване“ (2018), който също е в Конгресната библиотека. Носителка на първа награда в международния конкурс за поезия „Танц с думи“ на издателство „Palabras Press“, Канада, за стихотворението „Песента на Орфей/The Song of Orpheus“. През 2012 г. е наградена със златен медал и грамота от Държавната агенция за българите в чужбина, за принос в съхраняването на българския език и култура зад граница, както и с почетното отличие „Неофит Рилски“ на Министерството на образованието и науката. Нейни творби са публикувани в България, САЩ, Канада, Великобритания, Италия, Испания и Южна Корея. Член е на Съюза на българските писатели в САЩ и по света.

Златимир Коларов, проф., д.м.н., е председател на Българското медицинско дружество по остеопороза и остеоартроза и на Съюза на писателите-лекари в България „Димитър Димов“. Автор и съавтор на над 550 научни труда. Създал е 11 филмови сценария. Негови разкази са публикувани в литературни издания на английски, френски, немски, испански и румънски. Носител на награди и номинации като лекар и преподавател, а също за белетристика и кинотворби.

Йордан Кръчмаров е роден през 1948 г. в с. Гурково, Балчишко. Учил е в Първа гимназия в Добрич. По-късно служи като матрос във Варна. Носител е на първа награда за поезия от националния конкурс „Дъга под Лудогорието“. На 16 май 1986 г. почива от инфаркт. Приживе издава само цикъла стихове „Цялото ми богатство“ в поетичната антология „Общежитие“ (изд. „Народна младеж“). След внезапната му смърт, с помощта на негови приятели, излизат стихосбирките „Нощен залив“ (1987), „Сол за живите“ (1992), „Риза за Христос“ (1993), „След XX века“ (1998), „Полношвана от вятъра мишена“

(2006, 2008). За творчеството на Йордан Кръчмаров са писали Стефан Цанев, Георги Константинов, Светлозар Игов, Стефан Влахов-Мицов и др., но то предстои да бъде истински изследвано, откривано и четено.

Ибрахим Бялев (Ибрахим Беяз) е роден през 1965 г. в Гоцеделчевско. От години живее в Турция. Пише разкази и стихотворения от младежка възраст, но първите му публикации идват едва в последните години. Освен в EuroChicago.com, негови творби са публикувани и в LiterNet. Подготвя за издаване три свои романа и една стихосбирка.

Ивайло Терзийски е роден през 1970 г. в Плевен, израства в Силистра. Понастоящем живее в Лондон, Великобритания. Завършил е Русенския университет „Ангел Кънчев“. Автор е на поетичните книги „Манастир за душата ми няма“ (1994), „Отмени ме, Любов“ (1998), „Колкото, толкова“ (1999), „Жена нависоко“ (2002), „Сълза под крило“ (2008) и „Сърце в ремонт“ (2018), която е представена и в Берлин, пред наши сънародници там. Негови стихове са част от сборниците „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018). Ръководил е два кръжока за литературно творчество и е сред основателите на силистренското литературно сдружение „Реката“, създадено през 2000 г. Редактор е на алманах и антология, събрали произведенията на повече от 250 творци от Североизточна България. Носител е на повече от 30 национални награди – отличия в градовете София, Банско, Русе, Свищов, Разград, Силистра, Варна, Пазарджик, Трявна и др. Негови стихове са публикувани в местната и централната преса в България.

Иван Вакрилов е роден през 1953 г. в София. По образование е зооинженер. Живял е и във Великобритания, където е работил като технически асистент в Департамента по поведение на животните в Кембридж. По-късно се връща

в родния си град. Авторът е на сборниците с разкази „Кутра – истории от края на света“ (2014), „Чувалът на сътворението“ (2017) и на стихосбирка „Скитник“ (в електронен вид). Негови разкази са включени в няколко литературни сборника, сред които „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018). Както и в два преводни сборника – на руски.

Иван Христов е роден през 1951 г. в с. Добралък, Пловдивско. Завършил е Българска филология във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Работил е като учител и училищен директор. Негови литературни творби са публикувани в различни вестници, списания и антологии в България, както и във в. „Будилник“ – Лондон и в. „България“ – Чикаго. Автор на книгите „Родопски апостоли“ (1993), „Литературни пристрастия“ (1999), „Кръстен знак“ (2003), „Отблясъци“ (2017) и др. Съавтор на сборниците „Знай своя род“ (1983) и „Учители – сподвижници на Левски“ (1989). Носител на национални литературни награди.

Калина Томова е родена в Хасково. Завършила е ВИНС – Варна, специалности „Счетоводство и контрол“ и „Педагогика“. Пише поезия, импресии, проза. Прави го още от ученическите си години, но по-активно започва да се занимава с литература след 1990-та. От 2008 г. Калина живее в Чикаго. Има публикации в печатни издания в родния си град (в. „Хасковски вести“, в. „Шипка“, в. „Новинар-юг“), а след пристигането си в САЩ – във в. „България Сега“, EuroChicago.com и др. Както и в сайтовете „Литературен свят“, „Откровения“ и „БГ нюз“. Калина е инициатор за основаването на литературен клуб в Чикаго, провеждащ сбирките си в кафе-книжарница „Лейди Бъг“ от лятото на 2009 г., наречен по-късно клуб „Българско слово“, с който се поставя началото на

организираните литературни срещи сред българската общност в града. Когато през април 2010 г. в Чикаго е учреден Съюз на българските писатели в САЩ и по света, Калина става негов секретар и член на УС. Включва се и в инициативата на Съюза за създаването на първия по рода си сборник с творби на автори, живеещи в чужбина – алманаха „Българско слово и багри от САЩ и света“, издаден през 2012 г. Същата година излиза от печат и нейният роман „Тайната на сребърната нишка“. Калина е носител на втора награда за поезия от Литературния конкурс „Изящното перо“ – Чикаго ‘2017. Нейна творба е част от сборника „Читател до поискване“ (2018).

Катя Рашева е на 58 години. Родена е и живее в гр. Трявна. Катя е журналист на свободна практика. Автор е на стихосбирката „Днес вещиците не горят на клада“ (2000) и на сборника с разкази „Другият живот на Виктория“ (2007). За разказа си от този сборник „Плетачката на дантели“ авторката получава през 2008 г. Априловска награда за белетристика. Нейни творби са публикувани в регионалния и националния печат. Както и в сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016) и „Часовниковата кула“ (2017).

Красимир Бачков е роден през 1958 г. в Добрич. Живее във Варна. Завършил е Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Работи като учител по изобразително изкуство, директор и помощник-директор на училище. Автор е на сборниците с разкази „Дългият път през тунела“ (1994), „Синият кон“ (1997), „Кураж за другите“ (2005), „Слънце за двама“ (2010), „60 неОЧАКВАНИ срещи“ (2018), на сборника с разкази и новели „В очакване на утрото“ (2006). Както и на романите „Легионът на обречените“ (2000), „Българчето“ (2013), и на стихосбирката „Не за всеки“ (2016). По неговия разказ „Докато пари“ е направен късометражният филм „Учител“ (2014). Разкази на Красимир Бачков са част от

сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018). Той има близо 30 национални и международни награди за проза, между които и трета награда за разказ от Литературен конкурс „Изящното перо“ – Чикаго ‘2017. Превеждан е на английски, руски, украински и словашки. Член е на СБП – София, Сдруженията на писателите в Добрич и във Варна. Съосновател и редактор на в. „Антимовски хан“.

Людмила Билярска е родена през 1952 г. в София. Следвала е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. От 1993 г. живее в Индиана, САЩ. Людмила пише стихове от дете. Автор е на стихосбирките „Нашата песен“ (2003), „Босонога скитница“ (2008), „Пустинница“ (2008) и „Сезоните са гласове на птици“ (2016). Член е на редакционната колегия на седмичника „България“, издаван в САЩ. Нейни творби са публикувани в „Литературен свят“, електронния портал „Родина“, френското списание „Revue Periodique sur la Vie en Bulgarie“, „Книги Нюз“, както и в литературните сайтове „ХуЛите“, „Откровения“, „СтиховеБГ“, под псевдонима sofia_air. Билярска участва и в българския емигрантски алманах „Българско слово и багри в САЩ и по света“. Нейни стихове са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018). Член е на Съюза на българските писатели и на Съюза на българските писатели в САЩ и по света. Има блог, наречен „Моите песни“.

Людмила Иванова-Андровска е родена през 1953 г. в София. Завършила е Полиграфическия техникум „Юлиус Фучик“ и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „Български език и литература“. Работила е като асистент-режисьор в Студия за телевизионни филми „Екран“ и като журналист. Собственик на издателство „Делакорт“. Сценарист е на ТВ новелите „Не мога да заплача“ и

„Риск“, както и на двусерийния ТВ филм „Вечери в Антимовския хан“. През 2001 г. издава първия си роман „Хаос“, а през 2008 г. – двуезичния литературния сценарий „Данте“ (на български и английски). През 2015 г. излизат сборникът ѝ разкази „Което си отива“ и немското издание на романа „Хаос“. През 2016 г. излиза и второ издание на „Хаос“.

Людмила Калоянова е родена в Созопол. От 1989 г. живее в Питсбърг, Пенсилвания, където защитава докторска дисертация на тема женска идентичност и креативно писане в Университета на Питсбърг (University of Pittsburgh). През 1998 г. излиза книгата ѝ „Създания на прехода“ (Übergangsgeschöpfe, Peter Lang New York). Дебютната ѝ стихосбирка „Anadromous“ (изд. „Захари Стоянов“) е представена за първи път на Празниците на изкуствата „Аполония“ – 2018. Темата за емигрантството е неразривна част от творчеството на авторката. Людмила е носител на множество отличия, между които специална награда в конкурса „Биньо Иванов“ и първа награда за стихотворение на емигрантска тема от Литературния конкурс „Изящното перо“ – Чикаго ‘2017. През 2018 г. стихотворението ѝ „Ийст Ривър“ печели наградата „Нова социална поезия“. Стиховете ѝ са публикувани в различни онлайн издания, блогове и алманаси. Превеждани са на английски, немски, френски и испански. Член е на Съюза на българските писатели в САЩ и по света.

Лъчезар Георгиев е автор на много художествени, документално-публицистични и научни книги, както и на пет романа, една повест, сборници с разкази, новели, пътеписи, студии и статии в художествени и научни списания. Работил е като музикант, журналист, издател. В момента е професор по книгознание и печатни комуникации във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ и в Университета по библиотекознание и инфор-

мационни технологии в София. Член е на СБП и на СБЖ. Главен редактор на научното списание за книги „Изда-тел“.

Магдалена Шумарова е родена и живее в Петрич. Завършила е Българска филология и Журналистика в СУ „Св. Климент Охридски“. Работила е като преподавател по литература в петричките гимназии „Юрий Гагарин“ и „Асен Златаров“, и като редактор във в. „Петрички вести“. Авторка е на книгите с публицистично-документална проза „Право на самота“ и „Дамга“; на стихосбирките „Всичко за теб“, „До следващия живот“, „Белегът“, „Сълза от бели божури“, „Жена от провинцията“; на книгата със стихове и проза „Докато чаках Исус“. Член е на СБП.

Мариана Христова е родена в София през 1963 г. Завършила е Журналистика в СУ „Св. Климент Охридски“. Работила е във вестниците „Студентска трибуна“, „Ранно утро“, „Българска Корона“, „Български глас“, била е сътрудник в репортерския отдел на „Хоризонт“, на в. „Македония“ и на други медии в страната и извън страната. Пише стихове от дете. Била е член на Кабинета на младите писатели студенти „Димчо Дебелянов“ към Студентския дом в София. Има две стихосбирки в електронен вариант – „Горчива цигара“ (LiterNet, 2006) и „До последния вятър на мислите“ (2017). Носител на първа награда за поезия от Литературния конкурс „Изящното перо“ – Чикаго ‘2017. Редактор на EuroChicago.com от 2011 г. Редактор и на литературните сборници „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовникова кула“ (2017), „Читател до поискване“ (2018), „Хоро над Тирол“ (2019), и на други книги с художествена литература.

Марин Урумов е роден през 1967 г. във Варна. Завършил е Икономическия университет в родния си град. Работил е като икономист, пчелар и др. Пише поезия и проза. Автор

е на стихосбирката „Казано е“ (1992) и на сборника с разкази „Бакъреният кон“ (2018). Негов разказ е част от сборника „Часовниковата кула“ (2016).

Мильо Велчев е роден през 1958 г. в Карнобат. Завършил е Висшия лесотехнически институт в София. До 1997 г. работи в системата на горите в Родопите, Странджа, Стара планина. В периода 1997-2014 г. извършва дърводобив с въжени линии като едноличен търговец. През последните години е на частна лесовъдска практика. Живее в Ловеч. Започва да пише и издава проза през 2016 г. През 2017 г. излиза неговият сборник с разкази „Аз виждам“ (изд. „Български писател“). Негови разкази са част от сборниците „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018).

Михаил Бъчваров-Бондар е роден през 1946 г. в с. Чийший (Огородное), Болградски район, Одеска област на Украйна. Потомък е на български преселници от 1812-1813 г. Прадядо му Димитър Бондар е един от над 200-те бесарабски български опълченци по време на Руско-турската война от 1877-1878 г. Михаил завършва Висша профсъюзна школа в Москва през 1979 г. Преди това десетина години работи като миньор в Донбас. Първите стихове на майчин език публикува във вестниците „Дружба“ (Болград), „Дружба“ (Москва) и в сп. „Пламяк“ (София). Първата му книга, написана на български – „Камък на синора“, авторът е смятал за белязала неговата съдба. Член на Съюза на българските писатели и на Международния съюз на писателите на Русия. След разпадането на СССР прави опит да се установи да живее в България. Издал е стихосбирките „На белия свят“ (1986), „Камък на синора“ (1996), „Архангеловден“ (1997), „Скитник сред ветровете“ (2003), „В полето широко“ (2005), „Чешити от Чийший“ (2005), „Роден съм да помня“ (2006), „Нали расте босилек и за нас“ (2013). Превеждан е на руски, украински, белоруски и молдавски

езици. Автор е и на документалния филм „Трънливият път към науката“ (1989). Умира през декември 2017 г. в гр. Силистра.

Михаил Кръстанов е роден и израснал в София. От 2002 г. живее в Бразилия. Завършил е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Писател, журналист и литературовед. Член е на Сдружението на българските писатели и на Европейската асоциация на журналистите. Негови текстове с поезия, проза и литературна критика са публикувани в различни български и бразилски литературни издания. Превеждан е на португалски и немски езици. Автор е на три книги с поезия и на една пиеса. Носител е на редица поетични награди – от конкурса за студентска поезия „Академика – 90“, „Веселин Ханчев“ – Стара Загора, награди от поетични конкурси в Русе, Кърджали, Шумен. През 1997 г. първата му поетична книга „Кръстоборец“ печели наградата за дебютна книга „Южна Пролет“ – Хасково. През 2015 г. става първият български автор, включен в бразилската литературна антология „Любовта на третото хилядолетие“. Награден е за принос в литературата и културата от Академията за литература в Бело Оризонте, Бразилия. Работи като преподавател по Западноевропейска литература в Университета Кларинтиано, щата Сао Пауло. Основател и директор на първото българско училище в Южна Америка – в Сао Пауло. Създател на поетичната рубрика „Красива България – страна на поети“ в сп. „Espasо Horizonte“, където се представя творчеството на съвременни български автори. Негово стихотворение е част от сборника „Читател до поискване“ (2018).

Надежда Бонева е родена през 1941 г. в Радомир, на който става по-късно почетен гражданин. Поет, журналист, университетски преподавател, преводач. Завършила е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. През 1972 г. започва да работи във Висшия педагогически

институт – Шумен, в тогавашната Катедра по литература. От 1975 до 1989 г. е университетски преподавател по Антична и западноевропейска литература в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Литературата за нея е много повече от автори, книги и стилове, тя е вселена от идеи и магически образи, към които приобщава своите студенти. По-късно Надежда живее и работи и в Италия. Автор е на дисертационния труд „Константин Величков и италианската литература“, на стихосбирките „Страхът от самотата на шурците“ (2006), „Любовен дует“ (2009), на други две стихосбирки на италиански език (2007 и 2009), на „Нежността на утрото“ (2015), на романа „Едно лято в Париж“ (2014). Последната ѝ книга – „Непознатият Константин Величков“ излиза през 2017 г. Почива на 9 декември 2018 г. Подготвяна от нея до последно книга с есета и преводи остава недовършена.

Невена Паскалева е родена през 1979 г. в Пловдив. Завършила е Британска и американска литература в СУ „Св. Климент Охридски“. Живее в Солун, Гърция, и работи като преводач. Печелила е няколко конкурса за кратък разказ, между които конкурса „Рашко Сугарев“ през 2002 г. Има участие в обща стихосбирка на литературния клуб „Елит“ (1998), в българската антология „Ведри Хоризонти“ (2006), с разказа „Пътуване във времето“, и в алманаха „Детски истории“ (2015), с поредицата „Приказки за Боби“. През 2018 г. излиза книгата ѝ „Игрите на града“.

Ники Комедвенска е родена и живее в Сливен. Завършила е гимназия „Добри Чинтулов“ в родния си град и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. Автор е на поетичните книги „Свят за лудите“ (2012), „Педя душа (2014), „Кабинети за близни“ (2017) и на повестта „За чудо и приказ“ (2015). Нейни творби са част

от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016) и „Часовниковата кула“ (2017). Носител е на различни литературни награди, между които и втора награда от поетичния конкурс „Любов във виното искри“, организиран през 2018 г.

Николай Колев – Босия (Николай Ганчев Колев) е български дисидент, поет, публицист и правозащитник. Роден е през 1951 г. в Стара Загора. Завършил е Руска езикова гимназия в родния си град, следвал е Руска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Създател на първия независим синдикат в България, председател на Независимото дружество за защита правата на човека – от юни 1990 г. до юли 1992 г. Работил е почти всичко – от хамалин до поет. Лежал е няколко пъти в Старозагорския и Софийския затвори, за политическа дейност преди 10 ноември 1989 г. Правил и е гладни стачки, една от които срещу репресиите над българските мюсюлмани в т. нар. Възродителен процес. Автор е на четири книги, между които „Извинете, къде се издават дипломи за писател?“ (1992), „Ноктюрно“ (1993), „Огледало“ (1997), на вицеове и епиграми за Тодор Живков, на множество публикации. На 13 юни 2018 г. Босия започва гладна стачка срещу машабната корупция при издаването на шофьорски книжки в България. Стачката продължава 80 дни и завършва след оставка на транспортния министър.

Петър Калинов е роден през 1977 г. в София. Завършил е Испанска гимназия и Факултета по журналистика на СУ „Св. Климент Охридски“. Отговорен секретар и коректор на сп. „Зари“, издание на Съюза на слепите в България. Пише разкази и стихотворения от младежките си години. През 2016 г. излиза сборникът му с разкази, стихове и публицистика „Голямата червена книга“.

Пламен Григоров е роден през 1956 г. Работил е във вестниците „Българска армия“, „Експрес“, „Денят“ „Репортер 7“, „Нощен труд“ и др. Автор е на стихосбирките „Не късай мрака“, „Адвента“, „Небесен корен“, „Омагьосано пладнe“, „Полудяло небе“, „Подпис в небето“, „Душа на мисълта“ и „Бели клади“. Написал е стотици статии и десетки книги, между които: „До оня свят и обратно“, „Ангели над Дойран“, „Каж ми добра дума“, „Българските спецсили“, „Сврѣхчовекът от Подземната академия на КГБ“, „Нибиру и психотронната война“, „Командосите от СОБТ“, „В огледалото на неведомото“, „Алфа и Вимпел – спецназът на ФСБ“, „Подземните градове“, „Третото око“ и др. Автор е и на романите „Мирис на враг“ и „Вдовицата на Бога“. Член е на Съюза на българските писатели.

Пламен Иванов е роден през 1952 г. в Дулово. Живее в Русе. Инженер, завършил Русенския университет „Ангел Кънчев“. Негови разкази са публикувани в периодичния печат до 1992 г. По-късно написва няколко научно-популярни книги, една от които – „Су-джок и мокса, ръководство за самолечение“ се превръща в бестселър, преведен на английски, немски и гръцки езици, и с шест издания на български език. Пламен работи като управител на фирма за производство на инструменти и консумативи за су-джок терапия и класическа акупунктура. От две години публикува проза и поезия в личния си блог, на Фейсбук страницата си и в сайтове за изкуство.

Пламен Сивов е роден през 1970 г. в Сливен. Завършил е езикова гимназия в родния си град, след това Право в СУ „Св. Климент Охридски“. Специализирал е в САЩ. Публицист, преводач, редактор на списание „Мирна“ (1996-2008), главен редактор на списание „Свет“ (2009-2011), редактор и автор в портала „Православие.БГ“, директор на Фондация „Покров Богородичен“ от създа-

ването ѝ през 1994 г. досега. Автор и на десетки песни. Един от основателите на Акустичния проект за нови градски песни „Точка БГ“. Носител на награди за поезия и музика. Негови стихове са публикувани в български и чуждестранни поетични антологии. Има издадени два самостоятелни музикални албума. Първата му самостоятелна стихосбирка „Държавата на другия живот“ излиза през 2016 г.

Рада Добриянова е родена в Свищов. Завършила е Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Специализирала е в Сорбоната на тема „Символистични веяния в творчеството на П. К. Яворов“. От 1998 г. живее в Швеция, където завършва шведска гимназия и обществознание. Поет, белетрист и преводач на шведска художествена литература. Превеждала е на български Тихо Брахе, Аугуст Стриндберг, Тумас Транстрьомер, Гунила Клингберг, Хенинг Манкел, Петер Курман, Кристина Лунг, Ан Смит, Карин Ленц и др. Автор е на книгите „Къща за продан“ (1985), „Ронливият свят“ (1988), „Скандинавски фуги (2011), „Любовта е равна на любов“ (2017). Нейни творби са представяни в Швеция, Русия, Австралия, Германия, Беларус, Чехия, Македония, Турция и др. Член е на СБП, СБЖ и на Сдружението на писателите в Южна Швеция.

Радост Даскалова е родена в България. Завършила е езикова гимназия, по-късно Руска и Българска филологии. Години наред е работила в частния сектор. Поезия пише от дете, без да афишира това. Понякога дори не записва стиховете си. От 2002 г. живее в Лондон. Нейни творби са публикувани в литературните сайтове „ХуЛите“ и „Откровения“, под псевдонима Регина. Както и във в. „Зов за истина“, „Компас“, сп. „Европа 2001“, алманах „Околчица“, онлайн списанията „Клуб 50+“ и „Литературен свят“. Нейни стихове са част от сборника „Часовниковата кула“ (2017). Радост има една електронна книга „Душа на

каишка“ (изд. „Флѳорир“), както и неиздадени книги с поезия и проза.

Райна Недялкова-Качулкова е родена през 1961 г. в гр. Малко Търново. Завършила е Икономика в УНСС – София. Била е председател на Консултативен младежки център в Бургас. От 2005 г. живее в Чикаго, където има модно ателие. Автор е на стихосбирките „Водопадът на времето“, „Огън върху лед“, „Ще разтопим леда“, „Листопад“, „Копринена обич“, „Бургаски акорди“, „Далечна Коледа“; на детските книжки „Зайко“, „Ежко за дърва“, „Да купиш камила“, „Детство вълшебно“, „Лисина броилка“, „Сто въпроса“; на пиесата за деца „Горският влак“ и др. Както и на есета, разкази, новели, на повестта „Докосване до отвъдното“, „Пътеките на паметта“, „Акварел върху калъфка“, на известното стихотворение „Когато чуждата земя те приюти“, на скандалната поема „От другата страна на огледалото“. Детските ѝ книжки са илюстрирани от рисунки на деца, участвали в конкурсите „Нарисувай моята приказка“, организирани и спонсорирани от самата нея. Два пъти е българин на годината, в раздел „Поезия и работа с деца“, за популяризиране на българската култура в чужбина (2007 и 2008). Учредител и председател на Творчески съюз „Творци без граници“. Съставител и редактор на първия алманах на социална тематика „Маскарад“, издаден през 2015 г. Нейни стихове са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016) и „Читател до поискване“ (2018). Член на Обединена писателска общност – Бургас и на Съюза на българските писатели в САЩ и по света.

Румяна Симова е родена през 1963 г. във Варна. Живее в Уелингтън, Нова Зеландия, от първите години на този век. Има техническо образование, работи като административен мениджър на малка компания. Автор е на стихосбирките „По пътя“ (2003), „На ръба на света“ (2013), на романа „Дневникът на една брѳонетка (2013) и др. Нейни

стихове са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018).

Сашо Сариев е самобитен поет и разказвач на истории, които трудно могат да оставят читателите безучастни. Роден е през 1953 г. в едно родопско село. Учил е в Пловдив, живее в Асеновград. Той не обича да говори за себе си, да разказва за живота си, но неговото творчество, част от което е написано на родопски диалект, казва достатъчно и за самия автор. Първите публикации на разкази и стихотворения на Сашо Сариев излизат в EuroChicago.com. Сашо споделя свои творби с приятелите си във Фейсбук, но творчеството му още е непознато за широката публика.

Сашко Александров (с литературен псевдоним Алекс Болдин) е роден във Враца. През 1971 г. завършва електроинженерство във ВМЕИ – София, сега Технически университет. Работи като конструктор и технолог до началото на 90-те години, когато сътресенията в държавата го засягат с пълна сила. Затова работи като монтажник, инсталатор, ел. техник, пълнач на бутилки в цех, поддръжка на компютри и офис техника и др. В началото на 2000 г се ориентира към съвременната IT техника и технология. Тогава започват и първите му литературните му опити. Публикува разкази в сайтовете „Буквите“, „Хулите“, „Щъркел“, „Откровения“, „Книги нюз“ и др. През 2002 г. Александров създава сайта „Български разкази“, спиран многократно от хакери и после възстановяван. През 2005 г. създава и литературния сайт „Разказите“, който възниква паралелно със сайта на Георги Колев „Откровения“. Александров създава и сайта „Пътища към здравето“. От 2002 г. до кончината си през 2017 г. той успява да събере 12 сборника с разкази, някои от които са издадени и като книги, но с ограничен тираж. По-известните от тях са: „Мечтата на Моцарт“, „Слънчо-

гледни“, „В тишината на есенната мъгла“, „Океан от щастие“, „Влак по терлици“, „Вратата на Акер“. Негови разкази са част от сборниците „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018).

Свежа Дачева е родена в гр. Нови пазар. Завършила е ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, специалности „Български език и литература“ и „История“. От 1983 г. живее последователно в Истанбул и Рим, през 1988 г. се установява в Стръомстад, Швеция. От 1994 г. е аспирантка на Института за славянски езици в Гьотеборг. През 2001 г. защитава докторска степен по етнология в Департамент „История на културата“ в Нов български университет в София. Занимава се с научна работа в областта на фолклористиката, етнологията, митологията и социологията. Превежда художествена литература от шведски на български: „Скандинавски приказки“, „Приказки“ – Стриндберг, „Антология на шведската поезия“. През 2006 г. излиза „Шведско-български, българо-шведски речник“, който претърпява няколко издания. Автор е на междудисциплинарното изследване на приказен тип „За доброто и за лошото момиче“, както и на девет поетични книги. Нейни стихове са включвани в шведски, български, американски и френски антологии. Работи като преводач, учител по шведски на чужденци, музеен работник, консултант по въпросите на заетостта към Народния университет. Подготвя за печат сборник с разкази. Член е на Съюза на шведските писатели, на Писателския център „Запад“, на Съюза на шведските преводачи и на Съюза на българските преводачи.

Светла Къосева е родена през 1955 г. в Димитровград, израства в Пловдив. Живее в Будапеща, Унгария, от десетилетия. Завършила е История и Философия в СУ „Св. Климент Охридски“, както и Управление на образованието в Будапещенския университет. Била е учител в България, както и в Българо-унгарското езиково училище

„Хр. Ботев“ в Будапеща. По-късно става директор на Българското училище по роден език в Будапеща. Редактор на българското предаване по Унгарското радио. Главен редактор на българо-унгарското списание за култура и обществен живот „Хемус“. Преводач на съвременна унгарска поезия и проза. Нейни стихове са публикувани в български и в унгарски периодични издания. Първата ѝ самостоятелна стихосбирка „Водоравно и отвесно“ излиза през 1996 г. в Будапеща, качена е по-късно и онлайн в сайта „Словото“. Светла Кьосева е председател на Фондация „Про скола булгарика“, експерт на Българското републиканско самоуправление по въпросите на образованието, член на Комитета за малцинствата при Министерството на културата и образованието на Унгария. Носител на редица престижни отличия и награди за своята многостранна просветителска, културна и преводаческа дейност.

Симеон Коев е роден през 1962 г. в малкото планинско селце Беброво, където избягват част от болярите при превземането на Търново. Името на Беброво идва от тракийската дума Бебр (бобър) – селото е много старо. Изгаряно е два пъти до основи от османлиите, до него е имало и два манастира, които са срутени. От рода на Симеон Коев е Симеон Милков, четник в четата на Хаджи Димитър. Коев е икономист, завършил е „Управление на промишлеността“ в УНСС. Искан е да се занимава с производството, опитвал е да реализира много идеи, но накрая се отказал, защото смята, че българската държава е мащеха за тези, които се опитват доблестно да инвестират в производство. Авторът живее в Търново. Пише разкази от 2014 г. Писането за него е като романтично хоби. Освен в EuroChicago.com, негови творби са публикувани и в сайта „Откровения“. Негови разкази са част от сборниците „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018).

Слави Годоров е роден през 2002 г. в София. Ученик в СМГ „Паисий Хилендарски“. Има интереси към математиката, физиката, химията, литературата, фотографията. Обича и да рисува. Тренира карате от първи клас и има няколко републикански и международни награди. През 2018 г. печели първо място в конкурса „Писма до себе си“ в Стара Загора, със стихотворението „Дъждовни пеперуди“; трето място в конкурса „Море“, със стихотворението „Чудо над морето“; първа награда в конкурса „Климатът се променя, променят ли се и хората“, с есе и стихотворението „Сън за утрешния ден“.

Снежана Галчева е родена и израснала в София. Завършила е Българска филология. Автор е на стихосбирките „Мигове и вечност“, „Мост към светлината“, „Космични послания“ и др. Има международни награди – за Европоезия – 2011 г. в Париж, Франция; 2012 г. – в гр. Лече, Италия, и др. Носител на наградата „Народен будител“ – 2013 г. Живее и работи в САЩ от 19 години. Редактор на книги, издадени във Великобритания, Германия, България и САЩ. Нейно стихотворение е част от сборника „Читател до поискване“ (2018). Съосновател, през 2009 г., на клуб „Българско слово“ в Чикаго. Била е редактор, сценарист и водещ на ТВ шоу по ViT, автор на седмична рубрика „Българското слово през вековете“ във в. „BulgArena“. От 2017 г. е автор на седмична страница за култура и духовност във в. „България Сега“. През 2015 г. инициира организирането и провеждането на първия Фестивал на българската култура в Чикаго. Вторият такъв фестивал се провежда през 2017 г. Член е на СБЖ и на Конфедерацията на българските писатели. Председател е на Салона за българска култура и духовност в Чикаго, организиран през 2017 г. Литературния конкурс „Изящното перо“, в който участват стотици български автори от различни страни.

Фил Бандов е роден и израснал в София, потомък е на македонски българи. От дълги години живее в областта Южен Тирол, Австрия. Изследовател, публицист, поет, писател. Емигрант с активни граждански и родолюбиви позиции. Автор е на книгата „Омар Хаям, 100 избрани рубаи“, както и на две собствени стихосбирки. Носител на първа награда за поезия от Литературния конкурс „Изящното перо“ – Чикаго ‘2017.

Хасан Ефраимов е роден през 1966 г. в с. Трем, Шуменско. Завършил е Медицинския университет във Варна, специализирал е „Акушерство и гинекология“ в Медицинския университет в София. Работи като акушер-гинеколог в Добрич. Започва да пише проза в зряла възраст. През 2016 г. излизат от печат първият му роман „Метаморфоза“ и първият му сборник с разкази „Дервишки караконджул“. През 2017 г. излизат последователно сборниците с разкази „Събирачът на болка“, „Паралелен свят“, „Изпращачът на души“ и „Шейтаните от тавана на гара Хитрино“. Следват сборниците му „Възкресение“ (2018) и „Графити“ (2019). Творби на Хасан Ефраимов са част от сборниците „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018). По един от неговите разкази – „Джанки в Манхатън“ е създаден и едноименен моноспектакъл, който е представян от актьора от Добричкия театър Красимир Демирев в различни градове в България.

Цветан Бошев (литературен псевдоним на Цветан Борисов Цветанов) е роден през 1949 г. в Търговище. Завършил е Журналистика в СУ „Св. Климент Охридски“. Работил е като металург, радиопрограмен ръководител, репортер, редактор, водещ на новините и автор на документални филми в БНТ. От доста години живее в Йоханесбург, Южна Африка. Автор е на стихосбирките „Господ в плевника“ (1998), „Перо от човек“ (2010),

„Нашата пасмина“ (2012), „Любвоежбина“ (2012), „Син гарван във от някогашен дом“ (2018).

Яна Котева е на 23 години. Родена е и живее в Пловдив. Завършва Психология в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Освен в EuroChicago.com, нейни творби са публикувани и в сайта „Откровения“.

РАЗКАЗИ

ХОРО НАД ТИРОЛ

Фил Бандов

Началото на октомври е най-красивият есенен период в Алпите. Тук ти се струва, че все още е лято, поради непреходните зелени багри на високите склонове. Единствено долу, в подножието на планините, дето са селата на Южен Тирол, шарките вече са преминали в други тонове и ти подсказват, че зимата иде.

Онзи ден току-що бях изпратил залеза, а огънят край мене бавно се разгаряше. В такива моменти обикновено махвам с ръка към залязващия „чичо Райко“, както старите шопи шеговито му викаха на Слънцето. Чудният аромат на боровата смола и едрите звезди над мен ме караха да продължа да седя отвън, въпреки настъпващата студена вечер. След като светлото си отиде, неволно извърнах глава на югоизток, където Катценкопф и десетките други върхове бяха окъпани в последните розови лъчи на отиващия си ден. Там някъде, далеко зад тях, Рила, Пирин и Родопите вече заспиваха...

Постепенно в ума ми се върна една любима и позабравена от детството ми картина, която нахлу у мен с неподозирана сила, незнайно откъде. Сетих се за зимните вечери край огъня в къщата ни, която беше на една от най-старите и централни улици в София. И днес още усещам миризмата на прясно разцепените дърва, които дядо ми носеше от мазето. Печката и камината бяха зареждани още в ранни зори, защото, по думите на дядо: „Стане ли саатот десет, денот веке е минал“. Времето ми от Архангеловден, та чак до Трифон Зарезан през февруари, беше наситено с много игри в снега, приказки, смях и песни край огъня.

Загледан в танцуващите червени езици по тавана, аз слушах разказите за негодите и радостите на отминали дни. В съзнанието ми винаги ще останат да звучат емоцията и зарядът на вечерите сред македонските

българи, тяхната неразрушима памет и безмерната любов, с която те разказваха за изгубените си родни места и близки хора. Заспивах с приказките за юнаците и красивите девойки от Охрида, Кукуш, Струга и Битоля. В съня си виждах лодките по Бялото море и безбройните стада из тучните поля край Вардара, чувах плисъка на вълните под наколните рибарски къщурки на Дойранското езеро. Будех се с песните за цар Самуил и Крали Марко. Немеех в захлас от разказите за страшните комити из Пирина, Ениджевардарско и Осогово.

Не мога да забравя и съботите, когато през зимата ходехме да се пързалияме в Западния парк на едно наклонено място, кой знае защо наречено Лъош, където се събираха млади и стари ентузиаста, правещи първите си стъпки със ските. Но повечето от нас идваха с шейни, найлони и кънки, а екстремните часове сред снега продължаваха до вечерта... Спомням си още как по онова време четирите сезона се редуваха в строга последователност. През март снеговете се топяха под напора на засилващото се слънце, а водите весело шуртяха по улуците и канавките на павираната София. Следваше магично-красивата пролет, с цветовете и аромата на хилядите трендафили, с уханието на люляците и черниците, които красяха дворовете на почти всяка софийска къща, с пеенето на птиците и с веселите детски викове, идещи от сенчестите улици.

Лятото пък обичахме да играем на криеница в гората край ж. п. прелеза, до малкия и винаги препълнен летен ресторант, наричан „Километъра“, дето бе накрая на Западния парк. Наоколо можеше да ритаме топка на воля по зелените и добре окосени тревни площи, а навред се разнасяше смесеният мирис на кебапчета, мастика и мента. Звъняха чаши от редуващите се наздравници в ресторанта. От време на време изсвирваше локомотив и по релсите пред нас тежко-тежко преминаваше дългата влакова нишка. Поляните ечаха от детска глъчка... Западният парк бе нашата зелена крепост.

Именно из тези места дядо ми често ме вземаше със себе си на разходка, тъй като често се отбиваше там, при свои роднини. Ако сте стар софиянец, няма как да не знаете на кое място му викат Гевгелийския квартал. Допреди 40 години това все още беше един много тих район, със своите малки, но подредени дворчета, с тесни, но чисти улички и с прекрасни малки поляни покрай влаковата линия, разделяща Западния парк от Гевгелийския квартал.

Било е, значи, някъде през 70-те на миналия век, когато една неделя дядо ми ме бе завел за пореден път на „Гайдата“. Така старите македонци условно наричаха мястото около една каменна чешма с осмоъгълно корито в Западния парк, където дядо обичаше да се среща с негови приятели от младините. Още от началото на XX век македонските бежанци, живеещи в София, имаха традицията да се събират в неделя на приказка край чешмата, която беше в средата на парковата алея, пресичаща днес парка наполовина и свързваща бул. „Сливница“ и бул. „Царица Йоана“. Там се стичаха главно възрастни, беловласи мъже, ходещи бавно с ръце, сключени зад гърба, и държащи навити на руло вестници или жълти броеници от кехлибар. Достолепното им излъчване ме караше да изпитвам респект особено към онези от тях, с които дядо ми се заговаряше. И повечето бяха едри и високи, широкоплещести мъже, каквито днес рядко ще срещнеш в България, дори и сред по-младите.

Като потомък на българи от Македония, аз имах уникалната възможност ежедневно да слушам и да попивам много от историите и песните, които възрастните споделяха. Разсмиваха ме и с разни забавни истории, но понякога ставаха много сериозни. Тонът им се променяше, когато в разговорите им се появяваха думите „Автономия“, „Егея“, „Македония“, „Америка“, „Съюза“... Аз не разбирах почти нищо от това, за което си говореха, но подозирах, че е нещо важно, защото очите им се изпълваха с влага, а гласът им затреперваше.

Сетих се и за незабравимата среща на дядо ми с неговия най-добър приятел от младежките години, чичо Глигор от Лерин. Казвахме му „чичо“, но той всъщност беше връстник на дядо ми. Още като млад бе заминал за Америка и за последно се беше виждал с дядо ми в края на 30-те години на миналия век...

За часа, мястото и деня на срещата се бяха разбрали чрез коледни картички, които двамата редовно си пращаха повече от 50 години. Когато приближихме чешмата, дядо ми ме държеше за ръка, но изведнъж се спря, пусна ме и почти се затича към един гологлав, висок мъж с очила, с мустаци и с карирано сако, който също се завтече към нас, захвърляйки бомбето си на земята. Двамата се прегърнаха и така останаха почти пет минути – мълчаха, гледаха се и сълзите им течаха с детска искреност... Най-накрая конвулсиите в гърдите им попреминаха и аз завинаги запомних следните фрази:

– *Е, на тая чешма се разделихме, тука се и собрахме! Ей, дженабет ниеден!* – викаше през смях и сълзи дядо ми.

– *Бехме живи пак да се видиме, чекай да се прекръстум* – гледаше нагоре чичо Глигор и се кръстеше. – *Истото момче си, как шо си на кадрото!*

Край тях бързо се събраха и други хора, започнаха да ги тупат по рамената и с любопитство да гледат госта от Америка, който бе дошъл в родината си след толкоз години... Не можеха да се наприказват, питаха се взаимно за един или за друг общ приятел, или за все още не ръждясала стара любов. А после чичо Глигор черпеше наред с цигари и отговаряше с охота на въпросите на любопитните. Самият той също пушеше или по-скоро само държеше вечно димящата си пура „White Owl“. Осанката му бе висока и леко прегърбена, а пронизателните му очи ту гледаха изпитателно, ту се смееха зад лъскавите рамки на очилата му. Тънкият му, прошарен и добре поддържан мустак, пуснат по самата му горна устна, му придаваше изискано и едновременно хитро изражение.

Истински прототип на Шон Конъри! Речта му беше бавна, но изпълнена с много патос и придружаващи я убедителни жестове, а характерният му кукушко-воденски диалект я правеше хем жива, хем игрива:

– Има, как да нема! Во Америка има сичко, шо сакаш! И олио даже има! – редеше ги чичо Глигор и леко смигваше на дядо ми. *– Но да ти кажам най-важното: има хем ред, хем слобода! Слушай сега шо станало преди време:*

Дошел един нашенец во Америка и, както слезнал от параходот, разперил ръце, па току викнал: „Ееей, най-после сум во слободна страна!“. Да, ама като ги разперил тия ръце, го пернал през лицето един полицај... Полицајот нищо му не рекъл, но го извадил тештерот, па написал: „10 долара глоба“ и му го дал тоя кетан на нашиот човек. Она се фанал за главта и викнал: „Лелеее.... оти бре?! (А тогава тия 10 долара биле много пара...) Нали е слободна страна?!“ А полицајот му рекъл: „Оти страната е слободна, ама тука си има ред и закони!“

Спомням си също така как по едно време чичо Глигор заклати недоверчиво глава и почна да се пали по повод на дефицита на стоки, който тогава цареше из България:

– Немаше ги едно време тия опашки во Софиа! Никакви опашки – ни за леп, ни за месо! Сичко имаше за ядене и за пиене. Шо е това сега?! Три годин чекал брат ми ред да купел цветен телевизор... Айде мори, бегай...

Дядо ми леко се усмихваше под мустак, но правеше с очи недвусмислена мимика към приятеля си, като гледаше да го отдели от спора, в който се опитваха да го вкарат някои. Защото на тези среци идваха не само добронамерени хора и дядо ми отлично знаеше това.

– Кажу ми, бай Глигоре – ти какъв се викаш сега: българин ли, македонец ли или американец?! – питаше го заядливо един дребосък на средна възраст, с вид на квартален доносчик. Той имаше въгленово-черни и лукави

очи, чиято зеница не се виждаше. Бях го запомнил добре, тъй като се подвизаваше на всякакви обществени прояви из централната част на София. Носеше платнена шапка с козирка, с надпис „Спорт Тото 2“.

Двуметровият чичо Глигор ядосано го погледна отвисоко над очилата си и аха да се сопне на дребоська за провокативния му въпрос, но видя отсреща дядо ми, който му направи скрит жест, и тогава смени подхода:

– *Как ти е името, бре момче? Аз не помня да се познаваме, а ти вече ми знаеш името...*

– *Евтим Спиров* – представи се човекът с шапката и подаде ръка.

Чичо Глигор не я пое, а вместо това запали отново пурата, бавно намести очилата си и продължи:

– *Шо да ти кажам, Евтимчо.... Телото ми е во Америка, душата ми е тука! А ако съм американец или македонец, то не сум ли и българин? А ти каков се викаше по деда – Спиров или Спировски?! Чакай, да не сбърках – не каза ли Спирич? Или беше Спирос?!* – захапваше го на свой ред чичо Глигор.

Дребоськът не се смути от контравъпроса и тъкмо се канеше да продължи да човърка темата, когато дядо ми се приближи до двамата и обърна очи към Евтимчо. Без да казва нищо, дядо ми го погледна много сериозно, а после повдигна показалеца си нагоре, след което постави леко ръка на рамото му. Оня се опита да се усмихне, след това измънка нещо и веднага се шмугна някъде из навалицата. Повече не го видях да идва на „Гайдата“.

Останах изумен и едновременно възхитен от начина, по който дядо успя да въздейства на нахалния заядливко! После научих, че дори и провокаторите в ония времена внимавали с темата „македонски въпрос“ и не рискували да бъркат надълбоко в тези незатворени български рани... А типове като този бяха отлично запознати с чувствата и с неписаните закони на хората от Гевгелийския квартал, и нямаха особено желание да ги нарушават.

По време на тези родови срещи не минаваше и без шегги. Понякога по адрес на някой младеж се пускаха и подобни солени лафове:

– *Шо стана с твоето момиче, бре, Благо? Ке има ли сватба или да?*

– *Ами да, как нема да има!...*

– *Ке има, ама гледай да не стане като оня, който тръгнал с кума си да вземат булката: „Куме, шо ке правиме, ако не ни я дадат булката?“ А кумът му рекъл: „Абе, ако не ни я дадат, арно! Ама шо ке правиме, ако ни я дадат...“* – И се заливаха от смях по адрес на кандидат-жениха.

След смеха идеше ред и на хорото. Малко преди обяд отнейде изсвирваше гайда. Тази традиция бе започнала още в началото на ХХ век, когато прокудените родове от бежанци, настанени край Западния парк в София, се събирали на неделните си срещи в парка. Поради гъстата растителност и тогавашната липса на достатъчно алеи, те се ориентирали за събора по звука на гайдата. Оттогава гевгелийци така наричаха това място – „Гайдата“, а на хорото идваха да се хващат стотици хора от цяла София...

Помня тогава, че както ги гледах скупчени на различни групи от по 7-8 души, старите мъже, чувайки гайдата, изведнъж се събраха в общ кръг около въпросната чешма и се хванаха на комитско хоро. Отнейде започна да бумти и тъпан. Хорото беше бавно, но с доста усукани стъпки и изискваше повишено внимание, особено за начинаещи като мене. Аз знаех, че само мъжете трябва да се хващат на първото хоро, но много исках да подражавам на гордата им осанка и на войнствените им подвиквания. Ловях се за тях, но обикновено бърках крачките и често отнасях мъмрене или, най-малкото, ядосани погледи. Спомням си даже как разгневеният дедо Кръсте ме нарече „ашлак“ и замахна да ме цапне с бастуна си отзад, но вместо мене, уцели играещия до мен дедо Томе и после двамата се скараха. Аз използвах момента и набързо се

скрих засрамен сред зяпачите. Оттогава реших никога повече да не играя хоро.

Но човек не трябва да се зарича.

* * *

Постепенно картината ми от детството избледня. Над Тирол се беше стъмнило. Отворих очи и пред мен отново се показаха заспиващите Алпи. Една продължителна въздишка се изтръгна от устата ми и се смеси с песента на вятъра от север. Той вероятно я понесе със себе си и мислено им пожелах да минат над София и да достигнат до Черното море. Усетих, че очите ми се замрежиха и една тънко ручейче проблесна за кратко по лявата ми буза. Въпреки това се опитах да скрия от себе си тези сакрални нотки на духа. След дългите години в странство научих, че тъгата и носталгията са като лютата ракия – знаеш, че ще те изгори отвътре и ще те напие, но въпреки това жадно я поглъщаш... Затова доскоро смяхах, че емоциите са нещо, което само може да навреди на целеустремения човек... Но този път беше различно.

Жълтите езичета на огъня танцуваха все още и се превръщаха в мечове, като хвърляха по дърветата наоколо странни сенки. Тези сенки понякога ми приличаха на неясни мъжки силуети, наметнати с ямурлуци... Мина ми през ума, че вероятно в такъв момент, замръквайки някога нависоко в планините над Калофер, Ботев е създал стиха „Балканът пее хайдушка песен...“ .

В този миг една мощна вълна от смесени чувства нахлу у мен като северния вятър и заедно с това в главата ми зазвуча и една стара македонска песен. В нея се пееше за това как млади комити, начело с войводата им се събират, за да отмъстят за отвлечена девойка... Споменът за тази песен така удари върху струните на поръждясалата ми носталгия, че чак настръхнах като бодлите на околните ниски храсти. После почти се затичах към джипа, който бе паркиран на възвишението край къщата. Треска-

во отворих жабката, измъкнах диска с въпросната песен и го включих. Сетне разтворих и четирите врати така, че музиката да се чува навсякъде, и хвърлих още две големи цепеници в огъня. Лумнаха хиляди искри. Над смълчаните върхове се понесе гласът на Румяна Попова*...

Отворих и една бутилка със силна и много стара карловска анасонлилка, която мой български приятел от Канада ми бе донесъл при едно свое гостуване. Той вярваше, че същата ракия го бе спасила през зимата на 1990 година в Лабрадор, където сякъл дърва, но стъпил на капан за вълци... Разказа ми, че веднага промил раната си с ракията, и вярваше, че така е избегнал почти сигурна смърт от бяс...

А сега въпросната анасонлилка напълни гласа ми със сила, за която не бях подозирал, че имам. Викнах и запях... Пеех, разперил ръце сред алпийските тъмни хребети. Писнаха гайдата и зурлите. Рязко се завъртях в кръг около лумналия наново огън и заиграх онова бавно и тежко комитско хоро, на което като дете се бях хващал в Западния парк. В ръката ми вместо сабя заблестя и дългият алпийски пикет, който неотлъчно е закачен на колана ми. Накрая и гласът ми последва искрите, като се извиси до небето с едно мощно „Ихааааа!!!“...

Ехото се заблъска между скалите като обезумяло и после потъна от срам някъде из урвите... Продължих да играя, като от време на време прикляквах и подвиквах рязко, чувствайки как духът ми се носи все по на югоизток... Звездите над мен премигнаха учудени и имах усещането, че ме чуват. Северният вятър и той се поспря, затиши се и сега само песента ми пореше небето. Искрите от огъня се гонеха около мен, опитвайки се да се настигнат една друга. Музиката продължаваше, а аз не спрях да пея и да играя, дори и след като тя свърши. Кръвта ми кипеше, но не толкоз от огъня или от обилната глътка ракия, колкото от невероятната сила на позабравената емоция. Измина поне час и умората едва тогава се

появи. Най-накрая отпуснах ръцете си надолу, а пикетът сам се търколи настрана, като острието му звънна о камъните с подобаваш финален акорд....

Отново настана тишина. Планината като че ли си отдъхна след края на песента. Тукашните върхари все още не бяха чували такава. Песните из тези места са весели и оптимистични, у тях няма и следа от борба, кръв, клетви, войводи и комити... Вдигнах глава и загледах звездите, а те все така примигваха с малките си сини очички. На изток хребетите се бяха вече слели с мрака и погледът ми губеше посоката. Далече над хоризонта на запад едва се мъждеше една тънка светла ивица. Слънцето отдавна вече светеше някъде при моя приятел, над Лабрадор. А тук в Тирол нощта искаше своето.

Изведнъж изпраща клонка някъде зад мене. Почти едновременно с това усетих и нечие присъствие зад гърба си. Косата ми инстинктивно се изправи като четина на вълк. Извърнах се рязко, като първата ми мисъл бе да потърся пикета си. Тогава съзрях три човешки фигури, на не повече от седем метра от мястото, където бях наклал огъня си. Бяха двама мъже и една жена, която с две ръце се бе хванала за лакътя на мъжа до нея. Те ме гледаха изумено, с известна тревога и се опитваха да се усмихнат. Успях много трудно да овладея първоначалната вълна на изненада, която ме заля за миг. Разбрах, че са ме наблюдавали скришом от няколко минути и малко се ядосах. Но тук в Алпите, както казах, се пее само за хубави и приятни неща, а човек през годините свиква да е приветлив с всекиго.

Затова и пикетът остана да си лежи върху камъните, а аз заговорих неочакваните ми гости. Оказа се, че мъжът и жената са австрийско семейство, а с тях бе и един италианец, облечен в яке от тиролската „Планинска служба“. Двойката давала дежурство наоколо заедно с техен колега от град Тренто, който им гостувал за вечерта. Те видели в тъмното проблясъците от огъня и чули силните ми викове, като решили, че някой е в беда и

вика за помощ. И тръгнаха да ме търсят. Ориентирали се по музиката и светлината на огъня...

Спогледахме се за секунда-две и после всички се смяхме от сърце. Поканих ги да седнат край огъня и им налях по чашка от карловската. Разправиха ми какво са си помислили, когато накрая ме открили – дългокос и брадясал мъжага, разперил ръце над скалите и играещ около огъня като същински шаман. Първоначално здравата се изплашили, виждайки отдалеч как размахвам острието над огъня. Защото тука няма ни комити, ни шамани – тук всичко е предвидимо и балансирано, дори и песните. Но това, което видели у танцуващия с пикета, ги бе стреснало не на шега. Те дори признаха, че са имали идеята изобщо да не ме „тревожат“, тъй като не били докрай убедени, че „шаманът“ нямало да бъде агресивен...

Нямаше смисъл да се опитвам да им обяснявам какво ме е отприщило сам да играя хоро около огъня, да пея с пълно гърло и да въртя пикета над главата си – нямаше да могат да ме разберат... Впрочем, те го отдадоха най-вече на ракията, която щедро реших да споделя с тях.

Извадих от запасите си и един блутвурст (нещо като нашенската кървавица), а към него отрязах и няколко хубави парчета домашен бекон, като ги наредих върху нажежените камъни край огъня. Скоро ароматът на печеното месо се смеси с мириса на хвойновите храсти. В очите на уморените ми гости се появиха радостни пламъчета, които бяха и сигурен белег за изгриващото помежду ни доверие. Разказвах им за славните векове на България, за това, че Черното ни море се нарича още и Гостоприемно море, че азбуката ни е сред най-старите в света, както и за великата култура на древната ни Тракия. Зададох ми много въпроси, като ме учудиха и с познанията си за българските оперни гласове и за златните ни съкровища. Беше изумителна нощ, прекарана с неочаквани гости, които се оказаха прекрасни и добродушни

хора, изминали пеша повече от километър планински път в нощни условия, за да спасяват мнимия бедстващ...

Така дочакахме сутринта край огъня, сред смях и сладка приказка. Разделих се с моите гости, които си тръгнаха с обещания да идват тук всяка година на тази дата.

От изток отново порозовя – скоро „чичо Райко“ пак щеше да се покаже, а мене ме чакаше дълъг ден. Трябваше да поспя поне малко. Погледнах отново звездите над мен – сега вече те сияеха много по-ярко отпреди, а величието на многомилionenния им хор ме покри с невидимото наметало на космическия покой. Легнах си, като продължих да ги гледам, но само след миг алпийският въздух ме пренесе в царството на Морфей. Там отново сънувах България. Някъде свиреше гайда.

* *Българска народна певичка*

ФИРМА

Владимир Георгиев

Експертът чоплеше семки и разсъждаваше:

„Ако оправя тази анархия в службата, дали тя ще заработи по-ефективно – или хаосът ще вземе връх и забатачването ще се задълбочи?“ – питаше се той и плюеше обелките върху мазния килим на пода.

Шефът на експерта пиеше уиски в съседната стая и умуваше:

„Как би могло да съществува това предприятие изобщо след толкова старания от моя страна? Няма ли някой поне да го обяви в несъстоятелност? Да ми се махне от главата поне. Няма читави кредитори в днешно време. Банка не остана да не ѝ дължа пари, а всички ми дават разсрочки и никоя не прави нищо да си вземе кредита обратно. А на държавата дължа най-много.“

Чистачката пушеше в тоалетната и събразяваше:

„Много боклук има в тази фирма, ама нищо. Поне заплатата ми я плащат редовно. То боклукът е затова, да се трупа. И годините за пенсия се трупат. Така трябва да бъде. Животът е хубав и е съвсем хигиеничен.“

Собственикът на фирмата плуваше в плиткото в лагуната на остров в Тихия океан. Край него две туземки носеха питиета със сламки и плодове. Туземките бяха голи, ако изключим шапките и гирляндите върху гърдите. За миг собственикът се замисли нещо, но после махна с ръка и си каза: „Оная фирма съвсем я забравих. Сигурно е фалирала, щом не се обаждат. Не ми е до тях. Нали си взех, каквото ми трябваше. Тя е източена до дъно. Да се оправят, както могат.“

Държавата през това време изчисляваше колко дължи на своите кредитори и колко има да взема от длъжниците си. Когато държавата стигна до името на въпросната фирма, установи, че вече сума ти години никой не събира

дълга. „Трябва да има причина!“ – досети се държавата и погледна нагоре, където върху облак или вълшебно килимче стоеше човекоподобно същество, което вземаше важни решения и изпускаше дим под себе си. Държавата подмина името на фирмата и започна да се рови в следващите в списъка.

Погасителна давност настигна дълговете на фирмата. Банкерите си мислеха като държавата, никой за нищо не бива да я пипа, специална фирма трябва да е това, тъмни и страховити сили стоят зад нея.

Днес, ако случайно влезете там – то ще е без причина, разбира се, защото там никой нищо не работи, а само умозаклучава – ще установите, че чистачката пуши в тоалетната, шефът се налива с уиски, експертът чопли семки и всичко е наред.

Всички си мислеха, че някой е обещал да не се закача тази фирма. Някой отгоре, от онези неземни хора, които изпускат дим отзад, и този дим се превръща в захарен памук или в облак.

Всъщност нямаше такова нещо: той не изпускаше дим.

ВЪРЗОПЧЕ

Владимир Георгиев

– Това е всичко, което имам.

Подаде вързопчето, ръката му трепереше, очите – сини и бели като небе, плуваха, сърцето спря да почине, а спомените му свършиха пътя си.

Никой не взе вързопчето.

– Взemi го ти, сине.

Пресегна се към ръката на мъжа до печката. Той беше висок, строг, леко начумерен. Лекар. Не си беше идвал от двайсет години. Трябва да е станал добър лекар. Иначе няма да го търпят в чужбина. Само ние тук търпим некадърниците, не само лекарите.

Но за какво ли ще му послужи това вързопче?

Замисли се. Синът му вероятно нямаше нужда от съдържанието на вързопчето.

– Тогава ти, дъще.

Дъщерята стоеше в ъгъла. Там обичаше да стои винаги. Дори, когато се омъжи и си идваше чат-пат вкъщи вече не като мома, не като щерка, а като зряла съпруга, пак там си стоеше. В ъгъла. Като майка си.

– Защо все стоиш в ъгъла? – попита веднъж жената, като видя и щерката до нея. – Научи и детето така.

Съпругата му не отговори. Тя рядко му отговаряше. А и той не обичаше да я разпитва. Всеки може да бъде такъв, какъвто поиска. И да постъпва, както намери за добре. Стига да не пречи на другите. Щом в ъгъла се чувства добре, там да стои. Сигурно да не ѝ духа от прозореца. Няма иначе защо да е.

И какво да прави сега? Никой не го ще това вързопче.

– Жено, ще го вземеш ли? – попита съпругата. – Знаеш ли какво има вътре? Моля те, взemi го. Поне ти да поживееш още малко.

Тя рядко му отговаряше. А и той не обичаше да настоява. Всеки може да постъпва, както намери за добре. Жена му не искаше вързопчето.

Реши се на най-нежелания вариант.

– Добре, на теб го давам. Ти ще го вземеш, нали? – попита сянката на плешивия ухилен чичка, който стоеше насреща му и го гледаше презрително с кръглите си мазни очички. – Ти си алчен. Обичаш да ти дават. Колкото повече имаш, толкова повече искаш. Все не ти стига. Не можеш да откажеш.

Плешивият се зарадва. Пристъпи бързо и хищно, обаче силна кашлица изведнъж го разтrese – от главата до петите. Не можеше и крачка да направи, задъха се, чак се запени. От цигарите ли, подагра ли имаше – кой знае, обаче целият се изчерви. Краката му се вкочаниха, ръцете му стискаха гърлото, сякаш се страхуваше, че душата му ще избяга през устата към небето и той ще остане съвсем сам с парите си. Не знаеше, че душата му отдавна го е напуснала, много преди да издъхне.

– Днес никой няма нужда от мен – така си каза дядото, събрал цялото си имущество за из път. И понеже неговият път все се разминаваше с житейския, малко беше вързопчето, почти безсъдържателно, леко, кой знае какво дребно нещо беше скътал там, да го запомнят все някак. Учуди се: – Щом и единственият ми приятел, дето го мъчи подагратата десет години преди да умре, не иска наследството ми, съвсем съм го закъсал.

Никого нямаше в стаята. Жена му – при дъщерята, сина – в чужбина, приятелят – в гроба. Всеки беше намерил мястото си в своя ъгъл: там, където не му духаше, където можеше да бъде себе си в живота или в смъртта.

– А аз стоя на водораздела и току протягам ръка – ту към живота, ту към смъртта – тюхкаше се дядото. – И никой не ми я иска тая ръка. Отсреща – никой. И нищо. Ни за добро, ни за зло. Това вързопче, и то като мен ненужно се оказва. Има в него семена. Да ги посадят. Това

имам. Сигурно ако бях спастрил парици, щяха да дойдат. И приятелят ми, и той щеше да се надигне от гроба и да се довлече. Нямах да кашля, нямах да пази душата си, санким приживе успя да я опази, та сега ли... Ама нямам парици. Само семена.

– Това ли било бе, тате? – нахлу първо шерката в стаята, разчорлена, току-що слязла от влака. Майка ѝ – до нея. Хубава съпруга имаше, макар и позастаряла вече. Момичето на нея се беше метнало, красавица. – А пък аз си мислех, че искаш да се разделяме! Затова не исках да идвам. И мама така.

Поизбистри се небето, бялото в очите се отдръпна и синият поглед на стареца просветна. А като видя подир тях и сина си – уж без облаци, а влага се събра в ъглите на очите му и само чакаше удобен миг да потече към семената.

– Синко! Сине! – съвсем се разтрепераха ръцете му. – Благодаря, Боже! Доживях!

Целуваше ръцете на сина си като просяк и не криеше сълзите си. Сърцето му спря да си почине, а спомените търсеха път да се върнат по-скоро.

Уж строг, уж начумерен, но синът му също се разочувства, прегърна баща си, заговори му нещо, поседнаха.

Някъде из ъглите на стаичката примърда сянката на неговия приятел, пошава малко и се скри. Той имаше най-много нужда от съдържанието на вързопчето – тези семена можеха да го върнат към живота, да покълне наново чрез тях. А не успяваше да ги вземе. Всеки път, колчем изпъваше пръстите си към вързопчето, кашлицата го връхлиташе и той интуитивно запушваше устата си от страх да не избяга душата му и той да остане съвсем сам с парите, които беше натрупал.

И ето, стояха във вързоп на живота всички – старец, старица до него, дъщеря и син, като семена на времето, заедно за последно. И заедно завинаги.

ЗАЙЧЕ

Владимир Георгиев

Копая гроб за зайчето, дето умря. Не му трябва дълбок гроб, то е слабичко, сигурно от глад умря. И ние нямаме нищо вкъщи за ядене, но преди все оставаше по нещо. Напоследък не оставаше нищо.

– Как е, съседе! Копая гроб на капитализма, а? – обади се комшията. Той беше наблюдателен човек, винаги се появяваше, когато няма нужда.

– Точно това правя. – Отговорих му въпреки волята си. Съседи сме.

– И аз копяя гробове... Но мислено! Не като тебе. И какво ще погребваш? Мечтите си ли?

Гробчето беше до външната тоалетна на къщицата ни. Едва се беше запролетило, тук-там зеленееше, ако зайчето беше изчакало още малко, може би щеше...

– Не, друго сега погребвам. – Така отговорих.

– А, добре. – Съседът запали пура и увисна върху металната ограда, която делеше дворовете ни. Беше доволен от нещо. – Вие сте гробокопачите, копайте!

Телцето на зайчето беше съвсем леко. Покрих го с мъх и малко от пръстта, която изрових. Стана ми мъчно.

– Няма ли поп? – гледаше оня. – Така не се прави погребение. Искаш ли да свирна на попадията? Ще догърчи до пет минути! Щом чуе, че аз се обаждам.

– Не, благодаря – рекох. Исках това да свърши побързо. Не очаквах да го видя толкова рано. Той обикновено ставаше по обед. Сега беше едва девет сутринта.

– Между другото – изсекна се комшията – трябва да ти кажа нещо. Напоследък тука има разни лисици... Нали ме разбираш. Подушват, търсят, злобят...

Лисици ли? Не знаех.

– Какви лисици?

– Ами как да ти кажа... От гората идат, гладни са. Една лисица чула, че продаваш имота, друга – чула-недочула, но пък го споделила като слух... А слухът е факт, ако не му се противиш. Сещаш ли се?

– Не.

Не ми беше до това. Обичах зайчето. Така и не разбрах от какво умря. Дали от глад? Чувствах се виновен.

– Та по тоз повод ти казвам, не вярвай на слуховете. Ако стигнат до тебе, де! – Избълва дим от носа си и си тръгна. Беше по долни гащи и потник, въпреки че навън беше още студено.

Жена ми тъкмо правеше попарата за закуска и обяд. Миришеше на чай в цялата стая.

– Видях, че говорите... Какво ти каза този път? Пак ли те заплаши?

Удивих се като видях, че е стоплила водата. Беше намерила съчки отнякъде.

– Не – отговорих, без да съм сигурен. – Този път искаше да си говорим. Просто така.

– А то? Зайчето? Очите му... затворени ли бяха?

Кимнах. Тя се просълзи. Не докосна паницата си.

Не мина и седмица, когато дойдоха от някаква инспекция. Искали да ровят в землището.

– Какво землище? – възразих. – Та това е само градинка!

– Имаме сведения, че заравяте трупове тук. Това не е гробище!

Започнаха да ровят. Имаха заповед, показаха ми някакъв документ с печат.

Цялото ни бостанче стана на изкоп. Не е нищо особено, но ние тук си изкарвахме прехраната през лятото. Чушки, малко зелен боб, домати – стигаше ни.

Намериха трупа на зайчето. Знаеха къде да търсят.

– Това какво е? – попита ме човек, който очевидно имаше достатъчно власт, за да ме гледа по начин, който не съответстваше на деянието ми.

Вечерта седнахме край студената печка и обсъдихме нещата.

– Ясно е, че няма да се преборим с него. Просто трябва да му продадем имота. – Жена ми плачеше.

Предпочитах да мълча, защото си въобразявах, че така ще ѝ спестя тревогите. Но казах:

– Аз не мога да платя такава глоба. Та това са цели хиляда лева! Не мога да ги събера никога!

– Точно толкова предлага и той за имота ни! – изстена жена ми.

– Да, така е, но... какво искаш да кажеш?

– Че ще го вземе без пари! – Тя пак се разрида.

На другия ден отново го видях. Пак беше по потник, а времето беше все такава, студено. Този човек май съвсем се беше разгорещил. Над комина на къщата му пърпореше струйката на парно отопление, тя беше по-бяла и прозрачна от пушека над нашия покрив, когато преди време палехме печката.

– Как е, съседе? Май лисиците дойдоха и при теб? – провикна се отдалече.

Не го разбрах. А и не исках да го разбирам, знаех, че говори двусмислено, мразех го.

– За хиляда лева всяка лисица ще дойде! От мен да го знаеш.

Изсмя се и обърна косматия си гръб към мен.

– Не за друго сега се моля, не за друго – клатеше тялото си жена ми в малката ни кухня. Беше приседнала върху канапето с щръкналите пружини; изглеждаше зле. – Зная, че тук нямаме повече живот. Но защо взеха зайчето? Защо го... То ни беше като... Нали си нямаме свое! Те не знаеха ли какво е за нас!

И пак заплака. Не знаех как да я утеша. И аз заревах.

МОНКАТА

Георги Гълъбов

Бяха го осиновили бездетни възрастни хора и никога не криеха тази „малка подробност“. От него искаха да бъде послушно, възпитано дете, добър ученик и естествено да ги „гледа“, когато му дойде времето. Това се повтаряше често и миризливото, подгизнало сирене, и сухият хляб, които му даваха да яде, засядаха в гърлото му. От малък го пращаха да чака по километричните опашки, да пали печката, да рине снега и му се караха, задето краката му растели толкова бързо. Износваше протритите дрехи на по-големички деца от квартала. Трябваше да гризе от дребните маслини, които майка му понякога слагаше на масата, защото не бил „бивол“, да ги яде наведнъж. Шамарите, с които го награждаваха често, отдавна бяха престанали да го плашат. Мечтаеше да порасне по-скоро и да се махне от мазето с влажните, подпухнали стени, наречено „дом“.

Децата, които в ранната си възраст са доста жестоки по природа, го смятаха едва ли не за боксов чувал и често, събрани на малка групичка, го ритаха, блъскаха с рамене в гърдите или го шляпваха по врата, избухвайки в престорено неудържим смях. Лека-полека се научи да се брани и юмруците му скоро започнаха да вдъхват страх сред малките злосторници. Това не остана незабелязано от управата на училището и главата му често лъсваше, свежо остригана за наказание. Единствено учителката по физическо възпитание виждаше нещо обещаващо в това дете и един ден след часовете го заведе в залата по бокс.

Тук Монката намери дома си. Тренираше по-усърдно от всички други, излизаше за крос без да го подканят, дори в дъждовно време и в снега през зимата. Скоро и резултатите не закъсняха. Стана най-добър сред децата в неговата категория в София, след това и юношески шампион на България. Зачести и времето, прекарано по

лагер-школи, което според него си беше чист курорт. Майка му, живяла с години във влажния сутерен, си отиде набързо от някакъв мартенски грип. Баща му, съкрушен от мъка, се отдаде на алкохола, загуби работата си като счетоводител и бе принуден да стане бояджия. След работа се замъкваше в кръчмата, където Монката го намираще почти всяка вечер, здраво „гипсиран“. Разни хора започнаха да го търсят, защото им взимал пари в предплата, боядисвал една стена и не се връщал повече. Обстановката стана непосилна за Монката. Беше едва на шестнадесет години, но трябваше да поеме грижата по баща си, домакинството, училището, тренировките. Понякога, връщайки се от състезания, намираще „стария“, спящ с дрехите на голия дюшек, празни бутилки по земята, неизмити чинии и рояци хлебарки по тях. Съседите, с които делиаха кухнята и тоалетната в сутерена, се сърдеха, защото през времето, когато не бил вкъщи, баща му не спазвал уговорката да мие общите помещения два пъти седмично.

Тогава Монката се захващаше с чистене и скоро стаята добиваше предишния си скромнен, но подреден вид. Парите за храна, както винаги, не достигаха. Той започна да довършва работата на баща си, за което му плащаха остатъка от договорената сума. Често изкарваше по някой лев, пренасяйки кюмюра на хора от квартала, връщайки шишета и буркани, или метални отпадъци.

Вече беше достигнал последния клас в гимназията и доста износената му куртка се пръскаше по шевовете, поради необикновено широкия му гръб. Тъмнокестенявата коса, сините очи и спортната му фигура го правеха много интересен за представителките на „нежния пол“, особено след като снимката му на европейски юношески шампион се появи във вестниците. Постоянно го канеха да рокясва на купони, на които рядко ходеше, заради многобройните си задължения. Въпреки това се намериха една или две „девойки“, които се хвалеха, че го познавали „по-отблизо“, за което другите им завиждаха. На сним-

ката му с шампионската купа, сложена на таблото с отличниците пред учителската стая, някоя почитателка беше написала с лилаво мастило „Сладура“.

Никой не подозираше за стаената в сърцето му мъка от липсата на семейство, от липсата на бащина опора и майчина любов, без които беше израсъл. Тайно се надяваше, че някой ден може да срещне родната си майка и фантазираше как това се случва. От години носеше мрежите с покупки на възрастните хора от квартала и се стараеше да бъде полезен с каквото може. Бабите, седнали на приказка на пейка в кварталната градинка, си шушукаха, че това момче е истински ангел, или „Ризови имаха голям късмет с това дете!“.

Децата често викаха бате Мони за арбитър, когато се развихреше някой спор помежду им и решението му беше закон за тях. Често ги усмиряваше, когато се биеха за глупости.

Веднъж стана свидетел на онази детска жестокост, от която така често беше страдал самият той. Няколко хлапаци, сигурни в превъзходството си, заливайки се от смях, подритваха по земята ученическата чанта на едно изплашено, по-малко от тях момче. Един дори го биеше с направения на възел край на шала си. Малкият се разрева неудържимо, което още повече развесели мъчителите му, и кой знае как щеше да завърши всичко това, ако не се беше намесил Монката. Ухото на онзи с „боздугана“ изпраща в ръката му и за секунда ги събра накуп.

– Защо биете братовчед ми, бе пичове? – Той не познаваше малкия, но реши да ги сплаши. – Ако науча, че сте го тормозили пак, ще ви потурча, да знаете!

Хлапаците, стъписани, мълчаха, едва сега разбрали сериозността на грешката си – бяха разсърдили бате Мони, заради този маляк. От този ден нататък никой не дръзваше да бие маляка, страхувайки се да не би да ги „натопи“ на братовчед си.

След матурата го взеха в спортна рота, където се отдаде изцяло на тренировките. За него боксът беше

призвание. Надарен с перфектна физика, непоколебимо желание за успех и добър треньор, той скоро спечели националната титла в полутежка категория за мъже. Заедно с титлата и многобройните си победи в различни турнири, той можа да спести малка сума, с която си купи едно таванско помещение в центъра на София. За пръв път в живота си имаше собствен дом. Нанесоха се с баща му в новото жилище, но сърцето на стария човек не издържа да изкачва седемте етажа до тавана и скоро го намериха, издъхнал на стълбището от масивен сърдечен удар. Сега Монката наистина остана сам.

След като се уволни, бай Иван, треньорът му, го назначи за общ работник към залата и това му осигуряваше прехраната между лагер-школите. Изкарваше по малко пари след турнири в чужбина, откъдето носеше по някой и друг чифт дънки или интересни фланелки, за които постоянно го врънкаха „приятели“. Бояджийският занаят, наследен от баща му, носеше по някой и друг лев, но от тренировки за това не му оставаше много време.

Един ден се случи нещо, което изцяло промени бъдещето му. Беше най-обикновен делничен ден, като много други, през който, освен няколкото часа в залата, на ринга, въжето, боксовият чувал и кросът в парка, нямаше планирано нищо интересно. И все пак съдбата се беше погрижила това да бъде преломният ден в живота му. Тичаше по една тиха алея сред боровете, когато чу писък на жена, боричкане и шум от удари. Това не беше шум от хлапаци, които често си играеха в горичката и правеха всевъзможна гюрултия, това беше вик на смъртно изплашен човек. Нещо лошо се случваше само на няколко метра от него и той не можеше да го подмине. С няколко скока се отзова на мястото, откъдето бе чул ужасяващия вик за помощ. Там, на земята, се мяташе полуголото телце на младо момиче. Разкъсани дрехи и спортен сак се търкаляха в краката на няколко млади мъже, които я бяха повалили на земята. Един запущваше устата ѝ с ръка,

други двама държаха широко разтворени краката на жертвата. Четвъртият, гадно ухилен, с вече свалени под коленете панталони, тъкмо разкъсваше белъто ѝ, когато юмрукът на Монката се стовари върху брадата му. Онзи падна на земята, без да издаде нито звук. Ритникът, който намери единия, държаш левия крак на момичето, го отхвърли скимтящ от болка в храстите, където се намери и другият, след като железният юмрук на изневиделица появилия се спасител го повали. Всичко това трая няколко секунди, но беше достатъчно за четвъртия да избяга.

Монката се наведе да вдигне момичето от земята, когато един от повалените се изправи зад него и заби нож дълбоко между ребрата му. Острието се счупи и остана забито в тялото му. Това даде възможност и на останалите да избягат.

Момичето, треперещо от току-що преживяното, гледаше с ужас как спасителят ѝ бавно се свлича на земята, мъчейки се да диша. Кръв обилно се стичаше от него. На виковете ѝ за помощ се отзова наблизко минаваща двойка и не след дълго екип на „Бърза помощ“ ги отведе в „Пирогов“. Тежко раненият млад човек бе сложен на операционната маса в много критично състояние. Изгубил бе голямо количество кръв, защото ножът беше пронизал белия му дроб.

Прегледаха и момичето за контузии, получени при опита за изнасилване. Родителите ѝ, повикани по телефона, пристигнаха изплашени, но се поуспокоиха като разбраха, че най-лошото за детето им се е разминало само с няколко синини по тялото и едно затворено око. Хора от милицията взеха показания от нея, но се наложи да отиде с тях обратно в гората, придружена и от родителите си, за да разгледат мястото на произшествието. Там, не след дълго, бе открита и дръжката на счупения нож, откъдето бяха свалени отпечатьци.

По спортната екипировка и бинтованите юмруци, за следователя от милицията не бе трудно да разбере, че пострадалият е боксьор от ЦСКА и малко след това бай

Иван също пристигна в болницата. От него момичето научи, че спасителят ѝ няма семейство и всъщност треньорът е най-близкият му човек.

Операцията на Монката трая шест часа. Острието на ножа бе преминало между ребрата, разкъсало мускулите на гръдния кош, проникнало през плеврата и разкъсало част от белия дроб.

След три дни, когато отвори очи, видя момичето, седнало до леглото му. Отокът по лицето ѝ беше доста лилав и окото полузатворено, но такива контузии самият той беше имал много пъти на ринга и знаеше, че след седмица ще са минало. Опита се да ѝ каже нещо, но тръбата в гърлото му пречеше да говори. Щастлива усмивка грейна на лицето ѝ, виждайки го в съзнание. Излезе от стаята и след минута се върна заедно с дежурната сестра, която след като му зададе няколко въпроса, доведе реаниматора.

– Доволен съм от прогреса и състоянието на пациента, сега ще клампираме торакалния* дрен и след рентгеновата снимка на белия дроб, ако всичко е наред, може да се извадят дренът и ендотрахеалната тръба**. После пациентът да се преведе в отделението.

– Симеоне – в гласа на доктора се прокрадна закачлива нотка – благодарение на изключителното ти физическо състояние се възстановяваш много бързо. Явно и компанията ти допринася за това! – Закачката му накара момичето да се изчерви.

Докторът беше прав и не след дълго Монката бе настанен в отделението, в стая с още пет, наскоро оперирани пациенти. За разлика от другите, заедно с него в стаята дойде и момичето, което накара всички да се спогледат, не разбирайки защо тя е там.

Монката, освободен от неприятните тръби в гърлото си, ѝ направи знак да се наведе над него:

– Как се казваш? – можа да изшепти с мъка.

– Светла, Светла Боева. – Имаше много приятен тембър на гласа и цялата сияеше, когато му отговори.

– Защо си тук? – едва можа да изшепти, пренебрегвайки отново болката.

– Как защо? Ти ми спаси живота и за малко да загубиш своя, сега е мой ред да направя нещо за тебе.

Светла се оказа на седемнадесет години, майстор на спорта по земна гимнастика. Живеела в „Лозенец“ и след тренировките на стадиона винаги минавала за по-пряко през боровата гора. Явно това не е останало незабелязано и онези, които я бяха нападнали, са го планували.

Скоро, след като дойде в съзнание, Монката трябваше да отговаря на въпросите на следовател от милицията. Стана ясно, че на първия, когото беше ударил, бе избил горните предни зъби. А това било ужасно, защото потърпевшият бил син на много влиятелен другар от Президиума на партията. Изведнъж нещата се промениха и Светла трябваше да обяснява защо е ходила през гората сама и дали не е искала да бъде нападната, и по този „романтичен“ начин да оправдае загубата на девствеността си. Гинекологът, който я прегледа веднага след произшествието, не пожела да промени констатацията, че девойката е девствена, което се оказа пагубно за бъдещата му кариера.

Монката беше изписан след няколко дни, но ходеше на превръзки два пъти в седмицата. Светла идваше при него всеки ден след училище, пазаруваше, приготвяше му храна и за пръв път на масата му се появи хубава чиста покривка и ваза с люляк. В аскетичния скромнен живот, който водеше, това момиче внесе топлота и уют. Все по-често ги виждаха заедно, щастливи, хванали се за ръка. Трудно можеше да се намери по-привлекателна двойка. Тя, нежна и грациозна, с фигура, каквато древните скулптури са превъплъщавали в бял мрамор. И до нея той, строен, с необикновено широки рамене, излъчващ сила и увереност.

Съдебният процес срещу четиримата млади мъже, чиято вина бе доказана, някак си започна да се протака,

документи също изчезнаха от папките в съда. Монката се оправи донякъде и започна отново тренировките, но не можа да достигне нивото си от преди. Бай Иван застаря и се опита да му предаде треньорското си място, но не се получи, защото за това трябваше да бъде човек с пагони и партийна принадлежност, а той ги нямаше.

Светла завърши гимназия и влезе във ВИФ. Родителите ѝ не искаха тя да си губи времето с човек като Монката и ѝ забраниха да се среща с него. Но когато тя категорично отказа да се подчини на волята им, я заплашиха, че ще се откажат от нея и ще я лишат от наследство. Естествено, това не я изплаши и тя се нанесе при Монката в таванското апартаментче.

От този ден двамата живееха само един за друг. Рядко се среща толкова пълна хармония между двама души. Той беше мечтал през целия си живот да има семейство, любящ другар в живота, сродна душа, и го получи по най-невероятния начин. Докато тя бе намерила този мъжествен, красив и всеотдаен човек, готов да даде живота си за нея.

Светла завърши ВИФ и започна работа като учител по физическо възпитание в едно училище. Монката намери работа като „бригадирски“ в предприятие, което извършваше ремонти на обществени сгради, и не след дълго стана технически ръководител.

В това време светът започна да се променя. СССР, който държеше под властта си източната половина на Европа, разреши да бъде разрушена Берлинската стена и двете Германия се обединиха. Тогава и в другите страни от Източния блок започнаха процеси на „демократизиране“. По улиците на София многохилядни тълпи от ликуващи хора, които до вчера бяха манифестирали пред мавзолея, сега скандираха „Свобода“ и „Демокрация“. Хората се надяваха на промени.

И промените не закъсняха. Всеки можеше да получи така недостижимия преди задграничен паспорт, отменено

бе софийското жителство. Хиляди се втурнаха да си пробват късмета по света. Хиляди се преселиха в така недостижимата София. Хилядите изгнили стари лади бяха заменени с хиляди изгнили стари коли от Западна Европа и тротоарите станаха паркинги. Хиляди просяци се настанаха по улиците. Хиляди бивши „активни борци“ получиха обратно неизвестни досега имоти, а някои получиха и милиони, с които изкупиха фабрики, хотели, търговски централи, многоетажни кооперации. Хиляди се ровеха в кофите за боклук, а хиляди ги гледаха с безразличие от новите си „Мерцедес“-и, „Ауди“-та и „BMW“-та.

Светла и Монката също ходеха да скандират „Свобода“ и „Демокрация“, също се надяваха. Монката загуби работата си, когато фирмата, в която работеше, бе приватизирана и неговата изключителна честност не се хареса на новия собственик. Светла разви хронична бъбречна недостатъчност и се нуждаеше от постоянна хемодиализа, чакайки донор за трансплантация. Малкото пари, които бяха спестили, бързо се стопяваха. Монката, почти обезумял от тревога, бе готов да започне търговия с горива за изолираната от Запада Югославия, но Светла го спря. А там хората правеха пари!

Категорично му забрани да търси помощ и от родителите ѝ. Една вечер ги извикаха в „Пирогов“ – бяха намерили подходящ донор. Докато траеше операцията, Монката чакаше в коридора. След като я преместиха в реанимацията, я гледаше през стъклената врата, защото вътре имаше няколко пациенти и не пускаха никакви посетители. Надяваше се скоро новият бъбрек да започне да функционира и да я преместят в отделението. За жалост, организъмът ѝ не прие трансплантирания орган и изведнъж състоянието ѝ се влоши. През вратата ги видя как загрижено се суетят около нея и я местят обратно в операционната, където извадиха трансплантирания бъбрек. От този ден нататък се налагаше да я води ежедневно на хемодиализа. Беше отслабнала с килограми, кожата ѝ доби сивкаво-землист цвят и той я носеше на

ръце до таванското им жилище. Оставяше я сама само за малко, докато пазаруваше или да изкара набързо някой лев. Наблизо, пред едно мутренско заведение, където се излагаха на показ престижните коли на неизвестно как забогателите им собственици, бате Мони изкарваше прехраната на семейството. Като бивш спортист му имаха доверие, даваха му ключовете от колите си, а той им ги връщаше измити, почистени и лъскави. За всяко измиване му плащаха на ръка. Един дори се спазари да му плаща на месец, като трябваше да чисти колата му два пъти в седмицата.

Когато оперираха Светла, Монката прекара почти седмица по коридорите на „Пирогов“ и не можа да отиде при мутрите. Тогава онзи, дето трябваше да му плати за месеца, отказа. Монката му обясни, че иска да му се плати само за извършената работа. Онзи, подпийнал вече, реши да се покаже пред наизлезлите от заведението приятели, неочаквано замахна да го удари с юмрук в лицето, но Мони се отдръпна светкавично с леко извиване в кръста. Онзи посегна отново, но ударът му бе отбегнат със същата лекота. Насъбралите се зяпачи започнаха да се смеят, намирайки цялата история за много забавна. Това вбеси Къртицата (така го наричаха приятелите му) и взе да се бърка за оръжие. Нещата изведнъж станаха сериозни. Насъбралите се виждаха нелепостта на ситуацията и няколко от по-близките приятели на Къртицата го отведоха обратно в заведението, където след още едно-две питиета онзи се успокои.

– Бате Мони, какво става, защо се „пени“ този глупак? – попита го един от клиентите му, който винаги след почистване на колата оставяше щедър бакшиш. – Защо не го смаза?

– Приятелче, в безизходица съм. Светла, жена ми, едва преживя неуспешна трансплантация на бъбрек и сега събирам пари да я водя в Пакистан за повторна операция. Ипотекирал съм жилището и ми трябва още малко пари,

за да тръгнем. Ако го наплескам, онзи ще ме съди и ще я загубя за глупости. – Гласът му потрепери от вълнение.

– Бате Мони – „клиентът“ му извади един свитък стотачки от джоба си – тук са пет хиляди лева, с които ще си помогнеш!

– В никакъв случай! Аз подаяния не приемам!

– Бате Мони, това не е подаяние, аз съм ти длъжник. Надали помниш, но преди много години ти помогна на едно хлапе, когато го биеха на улицата няколко малки гадове. Ти им каза, че хлапето ти е братовчед, и от този ден нататък никой не смееше да го пипне, страхувайки се да не би да ги „натопи“ пред братовчед си. Това хлапе бях аз! Сега ти имаш нужда, а аз съм в състояние да ти помогна. Моля те, не ми отказвай!

– Добре, ще ги взема. Спасяваш живота на най-близкия ми човек! Но при условие, че са заем, който ще ти върна при първа възможност. Как се казваш? – Монката прие парите, стискайки ръката на „клиента“.

– Бате Мони, няма да ти кажа името си, защото ако ми върнеш парите, ще ме обидиш!

Само след две седмици Светла получи трансплантация в Пакистан, която се оказа абсолютно сполучлива, и месец по-късно можеше сама да изкачва стълбите до таванското им жилище. Лицето ѝ доби предишната си руменина и Мони видимо сияеше до нея. Започнаха да ходят по няколко пъти в седмицата на Витоша, което укрепи здравето ѝ още повече.

След няколко посещения в шведското посолство получиха визи да емигрират там. Настаниха ги в просторен, панорамен апартамент в Стокхолм. Там все още помнеха младия боксьор от България, който стана европейски шампион за юноши именно в техния град. И сега с готовност го назначиха за втори помощник-треньор на националния им отбор. Светла също намери работа като треньор по художествена гимнастика. Шведският език се оказа доста странен, но го усвоиха бързо. Английският, с който и двамата си служеха добре, се

оказа много полезен, тъй като там беше втори официален език.

Един слънчев летен ден Светла, уж случайно, го попита би ли имал нещо против да поставят розови тапети в една от спалните. Веселите пламъчета в очите я издаваха, че крие нещо хубаво.

– Това пък защо? – надигна глава Монката от програмата с тренировките за отбора.

– Ами-и... – гласът ѝ му се стори наистина странен – ще си имаме бебе!

Той онемя от приятната изненада. Скочи, вдигна я като играчка в здравите си ръце. Покри лицето ѝ с целувки. После внимателно я остави на земята и изхвърча от апартамента. От терасата тя го видя как тичешком пресече улицата и влезе в малкия католически параклис отсреща. Намери го там, на колене пред олтара, сълзи се стичаха по лицето му. Никога не бе го виждала да плаче.

– Светле, има Бог, има Бог!

* *Торакален (мед.) – гръден, отнасящ се до или принадлежащ на гръдния кош.*

** *Ендотрахеална тръба – тръба, поставена в трахеята.*

МОДЕРНО СЕЛО

Георги Стойков

Каквото и да стане в наше село, по-бързо от телеграф се разчува. Кой набил жена си; кой болен, кой здрав – селският телеграф работи... Всичко се знае на минутката, каквото и да се случи.

– Чухте ли? На Гергин и Трендафила син им си дошъл от чужбина, ама не сам, жена с дете си довел.

– И какво да видиш? Докато щъркелът кацнал на голямата върба до черквата, тракне два пъти с клон, вече всичко се знае в селото. CNN пасти да яде.

– Жена му дребничка, ама хубава – все едно гръцка богиня гледаш, а детенцето с руси къдрици и очи синцец – продължаваше да работи селският телеграф и да храни с клюки ненаситното хорско въображение. – Ама дали е негово? Я го виж, той какъв е черен...

Дори и поп Трайчо отиде в кръчмата да даде ухо на новината.

Интернет мрежата в селото прегря. Всички баби бяха свързани в една група и си чатеха денонощно. Нищо скрито-покрито не оставаше.

– Ще отидете в ада с тези дяволски компютри – анатемосваше и баби, и техника, и целия свят поп Трайчо. Само че и той тайничко се „облажваше“ от новата технология. Зевзеци му показаха как да влиза в порно сайтове и оттогава очите му светеха някак си странно. Имаше си компютър в черквата, за да бъде по-близо до Началника си. Закъсняваше всяка вечер, а баба попадия мислеше, че силата му идва от Бога.

– Вижте как се кръсти усърдно! – забелязаха бабите в черквата. – Бог да го убие, дали не гледа „ония“ сайтове...? А! Чума такава! Боже, Божее!

Отмина и тази новина.

– Разбрахте ли, бе? – загрят отново селският интернет. – Кольо Сливря си продал коня и си купил малък червен

китайски трактор, и сега впряга него в каруцата. А оная, жена му, друга дебел задник на калника на тракторчето. Не искала да ѝ мирише на лайна вече. Купила си червена рокля да ѝ отива на цвета на трактора...

Божее! Слез на земята и си прибори вересиите, Божее!

– Разбрахте ли за нереза на Кръстьо Мочката?

– Какво бе, жени, какво му е на нереза?

– Какво? Повредил му се е инструментът и не може да покрива вече свинете майки – се обажда по скайпа леля Мика. – Е, нерезът! То, Кръстьо да си се види. Повреден е повече от нереза си. Да не мислите, че може вече да покрива жена си, а? – И смях заразява интернет пространството.

– Разбрахте ли? – люшна се последната новина, отлетя до космоса и оттам, надебеляла, едва се промъкна в компютъра на следващата баба, която с треперещи пръсти я изпрати с клавиатурата отново през космоса на съседката си.

Дано само не разберат бабите, че пиша за тях, защото зная какво ще кажат за мен:

– Оставете го тоя драскач, и той е като поп Трайчо.

Кажете ми сега, как да не ти се живее в този информационно-технологичен свят, па макар и на село?

БОЛЕН ЗА ПРЕГРЪЩАНЕ

Дарина Проданова

(По действителен случай)

Снегът се забиваше с някаква скрита злоба в палтото ми. Вятърът, хладно съпричастен към него, брулеше косата и ръцете ми. Бургас през късен декември, 1997-ма. Нямах шапка, нито ръкавици – в бързината ги бях забравила. Огледах се за такси. Обикновено гарата бе пълна с такива, но сега нямаше нито едно. Почти тичешком се озовах на спирката на 12, но тя бе празна – явно автобусът току-що бе минал. Понечих да търся телефон, но в този момент се зададе празно такси. Замахах неистово, без малко не се препънах в големия си куфар. Така и не разбрах как успях да го домъкна за секунди до спирката. Таксито едва ме забеляза. Натоварих се на задната седалка, трудно помествайки и куфара. Шофьорът ме гледаше безизразно и дори не помръдна. Успокоих се, че това е просто един таксиметров шофьор – не трябва да ми прави впечатление.

– За къде? – попита ме той сухо.

– Ъ-ъ-ъ... болницата – отвърнах бързо.

Не виждах нищо – само снега и напирашите си сълзи. Шофьорът се извърна към мен.

– Коя болница бе, госпожа?

Макар че си бях обещала да не се нервирам, избухнах:

– Как коя?... Главната! Първа поликлиника... И моля ви, по-бързо!

Отново получих неодобрителен поглед. Залепих се за прозореца и замълчах.

Дори не се радвах, че виждам отново Бургас. Не изпитвах и вълнение, че съм у дома. Моят град ми се стори странно враждебен – сякаш си отмъщаваше, че съм го напуснала. Натрупаният сняг бе превърнал дърветата в

непреклонни старчески бради, а улиците – в намръщени лица. Загледах се в предната седалка. Имах най-тъжния повод за завръщане – да видя баща си за последно.

От месец беше в кома и аз трябваше да науча за това по интернет. Брат ми нямал нито лев да ми се обади. Пристигнах веднага, щом успях да си уредя билет. Пътувах два дни. Молех се татко да ме дочака.

Таксито попадна в задръстване. Снегът яростно трополеше по прозорците, сякаш искаше да ни затрупа.

– Не може ли по-бързо? – запротестирах. Усетих, че ръцете ми още треперят от студа.

– Еее, ама всички много бързате! – отбеляза мъдро таксиджията и се извърна отново към мен. – Не виждате ли каква виелица е навън?

За пръв път го погледнах. Беше около петдесетте, но изглеждаше отлично запазен. Лицето му бе също запазено, но празно. В миг си представих татко и тясното му, усмихнато лице с дълбоки, сини очи.

– От бързане докъде ще стигнем?! – продължи шофьорът. По-скоро мърмореше на себе си. – До гроба!

Подкосиха ми се краката.

– Ама вие не разбирате ли, че идвам отдалеч?... Спешно е!...

Той замълча. Изгледа ме тъпо. Погледна отново куфара и в очите му светна нещо лукаво. Изглежда бе забелязал етикета от Чикагското летище.

– Ама моля ви се, не се нервирайте... – заизвинява се неловко. – Ей сега ще стигнем. Ето, вече сме на две пресечки. А вие... ммм... как ще платите?

Гледах го слисано. Не можех да повярвам. Не, това не можеше да бъде тази България, по която бях тъгувала шест месеца, 24 часа на ден. Това не можеше да бъде моята страна, нито моят град... нито хората в моя град. Изглежда бях забравила всичко това... Опитах се да задавя внезапната гневна болка, която ме разкъса.

– Ще си получите парите, не се безпокойте. – Надявах се да забележи буреносния ми поглед.

Отворих портмонето си. Имах само валута. Не бях помислила за това. Извадих петдоларова банкнота – по-малка нямах – и му я подадох. Той вече паркираше. Взе банкнотата мигновено. Как му се искаше да се изпаря в този момент... Погледна цифровия екран – сметка – 2 лева. Нямах как – затърси бавно за ресто. Аз не го дочаках. Измъкнах куфара с последни сили и изхвърчах навън.

Още не бях се обадила на брат ми. Искях първо да видя татко. Не можех да чакам. Искях да го прегърна... просто да го пипна, да усети моята топлина... Да усети, че отново съм тук...

* * *

Когато получихме зелена карта година преди това, аз не исках и да чуя за чужбина. Не бях влюбена в България. Подир всичко преживяно след 1989-та, нямах в себе си дори капка идеализъм. Но сякаш все още вярвах в родината, в съдбата да бъдеш българин. Не можех да си представя живот извън България, дом на хиляди километри разстояние, град, в който да ги няма приятелите ми, баща ми. Татко бе сам, не можех просто да го оставя и да се пренесе отвъд океана. Мъжът ми обаче бе твърдо „за“:

– Какво да чакаме още – да ни разбие апартамента някоя мутра ли?... Всяка сутрин се събуждам и се чудя дали колата е още долу... И дали е цяла... Разбери, това вече не ти е дом...

Синът ми също настояваше да заминем. Можех ли да откажа на едно 17-годишно момче по-добро бъдеще? Заминахме. Знаех, че на татко му е мъчно, но не каза нито дума. Изпрати ни с усмивка. Още помня последните му думи:

– И да не се притесняваш зарад мен, Пете... Аз шъ съ управля.

Америка не оправда очакванията ни. Мъжът ми от инженер на летището се прехвърли в ресторантския бизнес – миеше чинии за минимална заплата. Аз също не

успях да се вредя с моите две професии – история на изкуството и международни отношения. Но добрият ми английски от гимназията някак ме уреди в малко преводаческо бюро. Що-годе се справяхме – с 12 часови работни дни. Квартирата ни бе по-малка и от скромния ни бургаски апартамент.

С американците не се спогаждахме – бяха студено-учтиви, със стъклени погледи. Започнах да се гордея с това колко сме умни и отзивчиви ние, българите. И това ми мина – след няколко несполучливи приятелства с моите чикагски сънародници.

Умирах за България. За моите приятели. Всички хубави спомени изплуваха пред мен като примамлив наркотик и ме връщаха назад. Липсваше ми всяка улица, всеки камък... Ровех се в старите си снимки. Струваше ми се, че щом се върна, ще забравя всичко лошо. Татко също не излизаше от мислите ми. Започна да ме гризе отвътре – защо го оставих...?

Не бяхме стояли и шест месеца в Чикаго, когато получих новината. Баща ми получил втори удар и сега бил в кома. Лекарите не давали надежда.

Изпаднах в шок. Не знаех за първия удар. Бил отдавна, нашите го скрили от нас; и брат ми сега научил. Забравих за България. Сега само татко беше в мислите ми – не можех да си намеря място. Брат ми почти плачеше по телефона:

– Како, ако знаеш к'во ми е... Ама ти недей... Няма смисъл да идваш. Те вече го чакат всеки момент...

Заминах след шест дни. Знаех какво означаваше това – можех да загубя зелената карта. Още не бяхме ги получили по пощата; ако се заядяха с мен на летището, можех да си остана в България. Но не ме интересуваше. Бях загубила желание за всичко. Просто исках да видя баща си.

Проклинах Америка и всички зелени карти, издадени някога за българи. Изпитвах благодарност, че здравеопаз-

ването все още е безплатно у нас – в Америка цените бяха космически. Познавах добри лекари в Бургас – надявах се татко да е в ръцете на един от тях.

* * *

Вече бях на стълбите в болницата. На информация нямаха данни за баща ми. Пратиха ме в регистратурата на новото отделение. Изтръпнах. Но нямах време дори да се ядосам. Затъркалях се с куфара по коридори и етажи, и под злобните погледи на сестрите. Не бях ходила в „новата болница“ – видя ми се като безкраен лабиринт. Лъхна ме познатата миризма на лекарства и хлорни препарати, и за пръв път се зачудих как болните я понасят дни наред. Някаква старша ме спря:

– Госпожо, тук не може с куфари. Как ви пуснаха така?

– Ами аз...

– Не ме интересува. Ако всички идваха с чанти и куфари, ние как ще си вършим работата?

– Моля ви, сестра, много бързам...

– Върнете се и оставете куфара на съхранение в информация.

– Сестра, баща ми е в кома!... – почти извиках и се изопнах срещу нея.

Тя ме изгледа полуучудено и хладнокръвно. Нещо сякаш ѝ подсказа, че трябва да се дръпне, но все още стоеше като закована. Хората покрай мен се заобръщаха.

– Пуснете жената да мине, не виждате ли, че е спешно! – обади се възрастен господин.

Сестрата се вгледа в куфара ми – „Чикаго – Лондон – София“. Мълчаливо ми направи път с ръце на кръста. Чух как измърмори след мен:

– Тия от чужбина си мислят, че всичко може тук. Ха!

Не се обърнах. Опитах се да забравя какво съм чула. Мислех за татко.

Озовах се пред регистратурата – опашка от трима. Погледнах си часовника – беше минал само половин час,

откакто слязох на гарата. Стори ми се цяла вечност. Нещо ми трепна отвътре. Прередих тримата.

– Извинете, много ви моля...

– Госпожо, изчакайте си реда, ако обичате – търпеливо ме подкани младата сестра на гишето.

– Ако може само да ме изслушате... баща ми...

– Ще ви изслушам, когато ви дойде редът, госпожо! – любезно и студено процеди тя, без да вдигне поглед. Обзе ме жестоко безразличие.

– Но той е в кома...! – избухнах. – Не знаят къде е!... Искам да го видя!... Идвам чак от Америка...

Тя ме погледна за първи път. Тримата преди мен се бяха отдръпнали. Лицето ѝ не излъчваше нито грам състрадание – като че ли се озлоби още повече. Извади дебела папка.

– Име?

– Йордан Иванов Драганов. В кома е от месец... Бях на информация, но...

– Момент да проверя.

– ...Пратиха ме при вас... кажете ми къде е, в коя стая е?

Тя разлистваше книгата. Не отрони дума. Вместо това се изправи с телефон в ръка и се отправи към един закрит ъгъл. Сърцето ми лудо заби. Успях да дочуя част от разговора:

– Да... ако може да дойдете, д-р Спасов... Да... Ами според данните той е... Да... чак от Америка, нали разбирате...

След минута сестрата се върна и нервно въздъхна:

– Д-р Спасов е отговорен за баща ви. Той ей сега ще дойде. Следващият по ред, моля!

Изпитах съжаление към нея – изглеждаше твърде млада за бездушното си. В същия миг изпитах облекчение – най-после ще ме заведат при татко. Вече виждах неговата стая. Виждах затворените му очи, добрите му ръце, отпуснати на белия чаршаф, малкото му слабовато тяло, закотвено на болничното легло – неподвижно, но в

очакване. Лицето му, по което ще се разлее моята милувка. И може би ще се събуди...

* * *

Д-р Спасов ме гледеше изпитателно, още докато вървеше към мен. По някакво чудо се разпознахме взаимно – не бях го виждала преди. Той се усмихна криво, хвана ме под ръка и ме поведе:

– Вижте... госпожа... Драганова... Вие наистина ли идвате от Америка...?

Причерня ми.

– Кажете ми, жив ли е...? Кажете ми, докторе...

Той пусна ръката ми, прокара пръсти през косата си и ме погледна виновно:

– Съжалявам. Той почина вчера сутринта.

– Това не е възможно... Господи... не!

Докторът отново ме бе хванал под ръка. Отърсих се.

– Пуснете ме да го видя! Къде е той?

– Госпожо... страхувам се, че това не е възможно. Вероятно вече е прехвърлен в моргата.

Загубих и последните си задръжки:

– Искам да го видя! Не разбирате ли какво значи това за мен! Къде е главният лекар?

– Госпожо... моля ви, не настоявайте...

– Пуснете ме! Дори не сте сигурни къде е! Как не ви е срам?...

Той се замисли. Лицето му придоби особен израз:

– Вижте, аз може и да мога да уредя това... Но и вие ще трябва да ми помогнете... Разбирате ли?...

Не разбирах. Двете ми висши и многото книги, които бях изчала, не помогнаха. Взирах се в него и не можех да проумея за какво ми намеква.

– Вижте, госпожо Драганова... и ние тук имаме семейства да храним...

Полудях. Щях да го убия. Съзнанието ми отказваше да повярва, че това е възможно. Хукнах да търся главния

лекар. Напразно – бил в отпуска. Върнах се и заплаших сестрата от регистратурата, че я очаква съд, ако не ме пуснат да видя баща си. Тя като че ли ми повярва. Каза ми да дойда на другата сутрин – щяла да уреди нещо. Тръгнах си.

Обадих се на брат ми да ме посрещне с колата. Той не знаеше за татко – дори не му бяха казали. Прекарахме вечерта на свещи, до иконата в неговата стая. Той не спря да пуши. Беше смазан.

– Маmicата им...! Видя ли каква е родината ни? Пет пари не дава за тия, които дадоха живота си за нея. Животеца си дадоха, животеца...

Брат ми гледеше злобно. Не бях го виждала такъв. Не се и опитах да го успокоя. Запуших и аз. Не бях пушила от 10 години.

Баща ми беше работил 25 години като военен и 20 години в „Нефтохим“. Имаше седем операции от херния. Работеше неуморно, макар прехвърлил петдесетте; вярваше безпределно в комунизма. Дори, когато комунизмът падна, той някак вярваше в България, в нейното бъдеще, в хората. Беше наивен като дете – не забелязваше хорската злоба. След пенсионирането не издържа вкъщи, отиде да продава вестници – не искал да бъде излишен.

С брат ми свършихме цигарите – той отиде за нови. Отпуснах се на дивана и затворих очи. Не разбирах какъв е смисълът от всичко това. Само плачех. Татко не ме бе дочакал.

На другата сутрин бяхме в поликлиниката в шест. Чакахме час и половина. Сестрата най-после се появи с разрешително за посещение в моргата. Подписано от д-р Спасов – по чудо – безплатно. В моргата чакахме още час. Брат ми не издържа, вдигна им скандал. Една сестра най-после ни приближи:

– Г-жа Драганова?

– Да...

– М-хм... Кой ви прати тук?

– Ами... от болницата... Ето, имаме разрешително...

Тя го погледна изпод вежди и изсумтя:

– Ами аз не знам кой не си върши работата, както трябва, но баща ви не е тука.

Причерня ми. Стори ми се, че всичко това е някаква нелепа шега, скроена от д-р Спасов и младата сестра. Испитах истинска омраза. Не подозирах, че мога да мразя така.

– Как не е тук...? Какво искате да кажете...? – бях в пълно недоумение.

– Ами така. Няма го. Няма човек с такова име, постъпил при нас през последните 48 часа.

– Пуснете ме да го видя!...

Брат ми ме стисна за лакътя.

– Госпожо, баща ви не е тук! – повиши глас сестрата.

Нямах сили да споря. Брат ми ме издърпа навън и тръгнахме обратно с колата. Навън отново бе виелица.

В болницата лекарите се стъписаха, като ме съзряха. Добре ме познаваха вече. Брат ми настоя:

– Остави на мен, како.

Отиде директно при младата сестра и явно я заплаши – тя видимо почервеня:

– Не може да бъде... Казахме ви, че е в моргата...

– Сестра... телевизията и радиото ще бъдат тук този следобед, ако не намерите баща ми! Ясно ли е?... – извика брат ми гръмогласно.

Гледаше сестрата непреклонно. Всички наоколо го чуха. Хората се споглеждаха в недоумение. Възрастна жена от опашката, която брат ми бе прередил, се обади:

– Какво става тука, бе момче?...

Сестрата взе инициативата в свои ръце:

– Вие не се грижете за проблемите на другите, госпожа. Те докторите са за това.

– Те добре се погрижиха за баща ми...! – изфуча брат ми. Имах усещането, че ще я удари.

Не знаех откъде бе измислил тази телевизия. Бях толкова смазана, че дори не можех да си представя да хукна натам. Младата обаче явно си го представи. След

десет минути се появи дебела сестра и ни махна да я последваме. Беше ми писнало да ми казват тъмните истини по тъмните коридори. От кого се криеха?... Обявих, че не мърдам оттам. Тя започна плахо:

– Съжалявам много за вас, госпожа. Тялото на баща ви е още тук... Но не можете да го видите. В момента го приготвят за моргата.

Почти изкрещях:

– Но той е починал преди два дни!...

– Ами... станала е някаква грешка, госпожа... трябвало е да го отведат в моргата по-рано, но...

– Аз... аз... искам да го видя...

* * *

Трябва да съм изгубила свят. Когато се събудих, бях вече у брат ми. Той седеше до мен на дивана и се опитваше да не плаче. Прегърнах го.

Останах дълго в Бургас. Не чувствах нищо. Не говорех. Усещах само една тъпа болка, срам и безпомощност. Брат ми започна да пие. Вечер се разхождах край морето – надявах се то да измие срама. Но то бе студено – по-студено от всякога.

Бях минала хиляди километри, за да видя баща си; прелетях Атлантика и половин Европа. И закъснях – с един ден. Мисълта, че баща ми е лежал в някаква задна болнична стая цели два дни, в някакъв мръсен ъгъл – сам, забравен от всички, уби малкото невинност, останала в мен. Не исках да чувам повече нищо.

Когато летях отново към Чикаго месец след това, си мислех що е това родина. И се питах дали някога ще я имам.

ДЖЕНДЪР С УНИФОРМА

Елена Пеева-Никифоридис

Нели прескачаше калните локви, а вятърът се заиграваше с чадъра ѝ, като упорито се мъчеше да го обърне наопаки или да го счупи. Уличката се осветяваше от една-единствена мъждукаща лампа, случайно останала да виси на килнал се дървен стълб. Прогизнала от влага, Нели с радост отвори вратата на ресторанчето. Казваха му „Капанчето“. То се намираше на приземния етаж в къщата на Люба и имаше само десетина маси. От години наред, един път в месеца, тук се събираше една групичка от бивши съученици. Нещо като затворено общество на неостаряващи приятели. На този ден други посетители не се допускаха. По негласно споразумение, не присъстваха и съпрузите. Още в гимназията си я бяха спретнали тази групичка. Днес някои бяха адвокати, съдии, прокурори, а други – зъболекари, хирурзи. Искра свиреше на арфа в симфоничния оркестър, а Нели имаше своя галерия, защото беше завършила История на изкуството в Москва. Всичките те някога бяха елитът на випуска.

Съученичката им Люба, собственичката на „Капанчето“, преподаваше от години в тяхната гимназията руски език, но вечер се отдаваше на кулинарство, защото мъжът ѝ преди време заминал на работа в Русия за повече пари и там срещнал друга учителка по руски – Любов Сергеевна. Обяснил всичко подробно в писмо и посъветвал Люба да се оправя с детето сама, както може. И тя отворила „Капанчето“. Съучениците ѝ се събираха тук в точно определен ден – деня, в който получаваха заплати. Хем прекарваха добре, хем вършеха и нещо като благотворителност.

Щом отвори вратата, Нели чу познатото и гръмко: „Хайде, бе! Откога те чакаме?!“. Така приветстваха всеки, който идваше на поредната среща. Беше хубаво да знаеш, че си очакван. Сега вече липсваше само военният проку-

рор Румен. Не мина много време и колата му паркира пред заведението. Той влезе с гръм и трясък, изпъна исполински ръст, удари пети и отдаде чест. Беше с чисто нова униформа и изглеждаше чудесно. На „Хайде бе, откога те чакаме!“ – отговори, че се е забавил, защото им раздали нови униформи след края на работния ден. Преходът помиташе всичко, което го спъваше или дразнеше, включително и старите униформи, носещи отличителните знаци на една друга система. Румен остави на масата бутилка марково уиски, зае мястото си и се отдаде на сладки приказки. Когато Люба поднесе задушения заек, който той още от сутринта ѝ беше поръчал по телефона, отстрани демонстративно книжната салфетка и поиска колосана, ленена такава. Постави я отпред на врата си, като същински царски офицер във военен клуб. Люба подобаващо смени обикновената му стъклена чаша с кристална и той вдигна тост за величието, което ги очаква в най-скоро време, защото историята го бута това величие стремглаво към тях. Дъждът отвън плющеше яростно и сякаш се присмиваше. Разговорите, които се водеха тук – лични, политически, светски или пиански – си оставаха в „Капанчето“. Тези срещи бяха отдушник на напрежението и хаоса.

– А какво ще правите със старите униформи? – попита Нели.

– На боклука, заедно със строя – отвърна Румен.

– Глупости – възрази Нели. – Запази я. Някога ще придобие антикварна стойност. Може след време да се създаде музей на социализма за следващите поколения.

– Ами тогава ще ти я подаря. В моята тясна квартира само тя ми липсва.

– А пък аз ще си лягам с нея и ще те сънувам, така ли?

– Я дай да ти долея от уискито. Може до края на вечерта да промениш мнението си и да решиш да си легнеш с мен, а не с униформата.

– Когато му беше времето, ти си имаше друга, така че на мен сега само униформата ти ми е достатъчна, та дори ми идва и в повече.

След полунощ всички си тръгнаха и никой даже не забеляза вали ли или не вали. Нели се качи в колата на Румен. Те живееха от деца в един и същи квартал, ходеха на едно и също училище, първите цигари пушеха заедно, скрити зад старата лавка за вестници, заедно купонясваха и слушаха Бийтълс. После... после продължи много дълго и за всеки различно...

– Лека нощ и внимавай, че доста уиски изпи, прокуроре – каза Нели, слизайки пред входа на дома си. Румен излезе от колата и отвори багажника. Подаде ѝ голям найлонов плик със старата униформа и каза:

– Гушни ме нежно в леглото си, скъпа моя... – И я целуна по бузата.

Нели отключи вратата, запали осветлението и закачи плика на портмантото в коридора. Само след секунди се мушна под меката завивка на моминското си легло и заспа.

Мина повече от година без униформата да смени мястото си. На закачалка висяха, подредени с войнишка педантичност, панталон, риза, вратовръзка, куртка, шинел и шапка. Липсваха обувките и зелените чорапи. Една сутрин, ей така на майтап, Нели поздрави униформата, минавайки покрай нея: „Здравей, приятел!“ – и се усмихна сама на себе си. После пък ѝ стана навик, като се прибира в къщи да казва: „Здравей, тук съм.“ Това „общуване“ продължи година, а може и две. През това време България беше обхваната от различни масови фобии. Настъпи истерия по всеобщо обновление – офиси, коли, покриви, облицовки и най-вече подмяна на теракотени плочки и любовници. Имаше ги навсякъде в изобилие. Във всеки дом нещо се блъскаше, режеше, местеше, избиваше, лепеше, шлайфаше или се слагаха алуминиеви дограми. Нели реши и тя да си обнови жилището. Една от вечерите в „Капанчето“ беше специално посветена на нейния ремонт. Всеки ѝ даваше имена, телефони и препоръки за различни майстори. Предупреждаваха я, че ремонтът ще се проточи във времето, защото сега майсторите започ-

вали едновременно няколко обекта и търпение му е чаката. Нели го имаше. Беше сама – ни мъж, ни деца – и не можеше да разчита на никого. Ремонтът започна. Специалисти влизаха и излизаха всякакви – водопроводчици, дърводелци, бояджии и разбира се фаянсджии. Направи ѝ впечатление, че всички бяха коректни и точни. Когато идваше моментът да се разплатят, те дори отказваха скромните бакшиши, които им предлагаше. Унесена в работа и ремонт, не беше забелязала, че народът се е извисил над тези и някои други анадолски табиети. Например Пешо бояджията все внимаваше като минава покрай закачената униформа, да не я изцапа случайно с боя. Един ден я попита:

– Тази униформа на мъжа ти ли е? Махни я оттук, че ме е страх да не я оплескам. Три години съм търкал нарове и не ми се иска да си имам неприятности с началството.

Това обясняваше защо не приемаха „прокурорските“ бакшиши. Често звъняха по вратите всякакви чешити – от разни секти, молещи за пари самозвани самарянки, циганки с бебета на ръка и подозрителни, леко дрогирани тийнейджъри. Понякога Нели безразсъдно отваряше вратата, но щом зърнеха униформата, наглеците бързо си тръгваха. Униформата стоеше като бодигард зад гърба на Нели и я пазеше.

Минаха още някоя и друга година. Нещата привидно се поуспокоиха, но не се промениха. Пролетта помилва клоните на дърветата и те разцъфтяха от щастие. Нели се захвана с традиционното почистване и изхвърляне на ненужните вехтории. Застана пред униформата и рече: „Дотук, приятел. Тръгваш си.“ Откачи закачалката с цялата униформа и съвсем леко усети парфюма на Румен, който междувременно преди година беше разстрелян на улицата от неизвестен извършител. Нели свали униформата до контейнера за смет, но нещо я спря и тя не можа да я изхвърли, защото пак я лъхна познатият парфюм. Погледна хилавото дърво до боклука и закачи униформата

на един нисък клон. Няколко дни тя висеше там странно и глураво. После забрави за нея и тя като по чудо изчезна.

Един горещ летен ден Нели поливаше цветята на балкона, когато видя униформата на Румен да крачи с боси крака по алеята, точно под терасата ѝ. Шапката закриваше лицето и човекът не се виждаше кой е. Нели заряза поливането и бързо слезе до парка. Униформеният ровеше в контейнера за смет. Беше Зюмбюлчо – циганинът, който от години обикаляше квартала и почистваше боклуците около кофите. Той винаги работеше с ръкавици, а сега и с униформа. Термометърът скачаше над 35 градуса, а човекът си беше с шинела. Зюмбюлчо го бяха кръстили пенсионерите от квартала, защото той все си тананикаше: „Лале ли си, зюмбюл ли си...“. Освен, че беше циганин, Зюмбюлчо беше и „мека китка“. Отдалече миришеше на евтин одеколон. Пенсионерите си бяха сковали една дървена маса и две пейки. Събираха се там на хлад и размумка. Играеха на шах и пийваха от ракийката, която криеха в джобовете си. От време на време канеха на чашка и Зюмбюлчо. На него му беше приятно да го назовават така, да приседне, да кръстоса грациозно крак връз крак и да отпие глътка ракия. Не го закачаха, че е такъв, какъвто е, защото му бяха благодарни, че се беше самоназначил да обира разхвърлените боклуци. Даже и на униформата не му се смееха. „И той душа носи – казваха те. – Нека се понакипри.“

По едно време Зюмбюлчо изчезна и кварталната градинка се напълни с боклуци, които вятърът издухваше от контейнерите и разнасяше насам-натам. „Може да са го повишили сега като е униформен и да седи в някоя канцелария“ – шегуваха се старците и хвърляха зарове на таблата. Късно есента Зюмбюлчо се появи, облечен в дрипи, със синини по очите и куцайки с единия крак. Приседна при старците и им разказа, че един ден го прибрали в една полицейска кола и го вкарали в ареста. Много бой изял заради униформата, която носил. Карали го да си признае откъде я е откраднал. Щом казал, че е

висяла на клона на едно дърво, те му отвръщали: „Стига си лъгал, бе педераст!“ – и боят започвал. После му показвали снимки на някакъв убит прокурор и все го питали дали го познава. Накрая го разжалвали, прибрали му униформата и го изхвърлили на улицата в циганските му дрипи.

Никаква песен не излезе вече от разцепената му устна. И ракията не му се услаждаше. След няколко дни го намериха мъртъв между два контейнера за смет в съседната уличка. Господ го бе съжалил и си го бе прибрал.

Изминаха години оттогава и Нели почти беше забравила историята на Зюмбюлчо. Но изведнъж цяла България замириса на неговия евтин парфюм. Разджендероса се отвсякъде. Една конвенция, същата по мерките на Зюмбюлчо, като черен призрак бродеше из медиите. Обсъждаха се всякакви нелепости във връзка с нея. Тя беше и тема на разговора тази вечер в „Капанчето“. Нели дълго мълча и слушаше, без да изкаже някакво мнение. Щом спорът се поуспокои, тя започна да разказва историята на един джендър в униформа, който се казвал Зюмбюлчо, събирал доброволно боклуците около контейнерите за смет в квартала и си тананикал „Лале ли си, зюмбюл ли си...“. После се натъкмил със старата прокурорска униформа на Румен, полицията го прибрала и пребила от бой, и накрая го намерили мъртъв сред боклуците.

– Кажете ми сега – попита накрая Нели – липсата на конвенция ли беше причина за съдбата му, или това, че аз закачих една униформа на властта на дърво, вместо да я хвърля на боклука, където ѝ беше мястото? Толкова години минаха оттогава и не спирам да се обвинявам. – Въпросът ѝ остана да виси няколко минути във въздуха, без отговор. После Виктор откри нещо в айфона си и зачете на всеослушание:

– „От всички сексуални извращения, най-гнусно се явява целомъдрието. Обществото ни възлага задължението на безкрайно търпение на глупостта, на изврате-

ността и безумието.“ – казал го е Артур Шопенхауер. Нашият народ е много по-умен от който и да е Шопенхауер, и още от памтивека е поставил в песента въпроса: „Лале ли си, зюмбюл ли си...“, но отговор не е дал. Оставил е всеки сам да си отговори и да не занимава другите. И никаква конвенция, било тя истанбулска, цариградска, ако щете и византийска, не може на босите крака, на който и да е Зюмбюлчо, да нахлузи лачени обувки.

Навън неочаквано се развилня пролетна буря. Тя блъсна нахално вратата и връхлетя в капанчето. Преобърна една чаша, пълна с червено вино, и то се изля върху стола, на който някога седеше Румен. Виното се стичаше по пода за „Бог да прости“. Люба побърза да затвори вратата, а по прозорците ритмично тропаха едри капки пролетен дъжд и сякаш припяваха: „Лале ли си, зюмбюл ли си...“.

БЕЗКОЛЕДНА КОЛЕДА

Елена Пеева-Никифоридис

Обичам Коледа. Рожденият ми ден е само мой празник, а Рождество е за всички. Още щом започнат да пожълтяват листата по дърветата, усещам тихите ѝ стъпки. Всяка капчица есенен дъжд и паднал на земята кестен ми нашепват, че тя приближава и една скрита в мен радост се събужда.

Тази година Коледа не беше коледна. Термометърът скочи като ужилен до 15 градуса. Цъфнаха сякаш напук и теменужките, а редно беше първи да са кокичетата. Коледно подредените витрини стояха някак екзотично и даже малко нелепо. На самата Коледа слънцето пекна като на Великден. Ни сняг, ни вятър, а бяхме на Балкана, в Копривщица. Разхождах се по калдъръмите, радвах се на изписаните възрожденски къщи, но не открих празнично настроение, нито коледна атмосфера. И хората се бяха изпокрили по домовете, вместо да се срещат по мегдана на раздумка, както правеха някога. Само местният луд седеше на стъпалото пред един затворен дюкян за сувенири и дълбаеше маниакално една дъска с джобно ножче. Пред него важно се разхождаха три котки и един оскубан петел, сякаш се интересуваха какво ще се пръкне от дървото. Всъщност бяха гладни и се надяваха на трохи хляб от дрипавата торба на приятеля им.

В кафето отсреща гореше камина. Наредените по дървената поличка медни джезвета и бурканчета с бяло сладко чакаха посетители. Но тази Коледа беше пуста. Малко по-нагоре на улицата беше отворил кепенци местният антиквар. Изтегнал се на припек, той търсеше отговори на въпросите си в един дебел вестник със стара дата.

Зарадвах се, че поне черквата е отворена. Познавах се с отчето от времето, когато на Коледа той минаваше и благославяше трапезата в къщите. Тогава той канеше на

празника в храма църковен хор от бесарабски студенти по Богословие, които го огласяха с ангелските си гласове. Песнопението създаваше настроение и прикриваше мизерията на зле поддържаната църква. Позлатените одежди на попа не компенсираха, а контрастираха на бедността и смирението. Той беше хубавец, в цветущо здраве, приятел на вечната младост и руйното вино. Разказваха се какви ли не истории за него и местните булки. Нямаше значение дали са верни или измислени. По онова време черквата беше пълна с хора, които с присъствието си прикриваха донякъде олющените стенописи. Гореше високата чугунена печка, горяха и стотици свещи за живи и умрели. Сега там заварих само две бабички, които си хортуваха за неща извън черковните дела и коледните празници. Обсъждаха ниските пенсии. Попът го нямаше. Сигурно някъде се беше запил. По свещниците догаряха само четири-пет свещи. „Що за празник?“ – си помислих.

Седнах на един стол и се помолих за Коледа. Молих се да я има, да е снежна и свята, да е красива и магическа, да е като в детството – истинска, макар и измислена. Запаших свещица и излязох навън. Слънцето ли беше виновно, че грееше, когато не му е времето, или снегът, който беше забравил, че е Коледа, но нещо се сви в гърлото ми. Циганче продаваше пред входа сурвачки. Бяха грозни, направени по цигански – разноцветни станиолови ленти, увити около дрянова пръчка, и със залепени по нея всякакви изкуствени цветя. Боже, защо сме си занемарили празника и сме го оставили в ръцете на циганите!? Макар и наричани вече роми, делата им са си цигански. Ето, и сега ни радват по своему – с кич за два лева. Къде са истинските сурвачки като моята, която пазя от години? Тя е нагиздена с пуканки, кравайчета и шарена домашна вълна.

Питам се какво опазва тук ЮНЕСКО? Къщите, калдъръма или традициите? Но последните вече ги няма. С малка надежда тръгнах към пазара. Няколко жени,

наредени около дървени сергии, създаваха илюзията за коледен базар. Продаваха билки, домашно приготвени сладка от горски плодове и тиква, ръкавици и вълнени чорапи, плетени, както казваше баба ми, „от немай-къде“, без желание и усет за красота, нещо, с което се е славил в миналото копривщенлийката, когато е изработвала гайтани за цялата Османска империя. Наоколо лежах надиплени карета с българска бродерия, извадени от някой стар сандък, пожълтели и овехтели от времето и мъката по стопанката, която отдавна е напуснала този свят, а тях оставила да ги подмятат по пазара. Друго циганче предлагаше същите сурвачки, но беше дигнало цената на два и петдесет. На сергията до него имаше турски одеяла с алени гюлове, бельо и гумени галоши. Не липсваше и традиционното евтино вино в пластмасови бутилки за вода. Върхът на този коледен „мол“ беше едно заклано и зверски разфасовано прасе. Собственикът – и той разфасован от живота и изпитото вино – приканваше хората да видят отрязаната свинска глава с изплезения език и се хвалеше, че такава сланина вече е рядкост. Свинята била порода „Бяла българка“, която е на изчезване (понеже няма организация, подобна на гореспоменатата, за да я опази). Местните хора цъкат с език, но нямат левчета да си купят от това изчезващо чудо. Ще си отидат и те един ден, без да са я опитали. А слънцето пече ли, пече...

Кой е свързал Коледа с прасета и пуйки, аз не знам. Но има и още по-страшно – седемте постни ястия. Тежко ти, ако не си смогнал да ги приготвиш за Бъдни вечер. „Ама това е непростим грях. Трябва обезателно да са седем, иначе годината ще донесе нещастие.“ Вместо да се радвам на празника, започвам да се притеснявам и да чакам коледното наказание и затова, че не съм постила, въпреки че повечето са го правили, за да отслабнат или пък постят фанатично само на святата вечеря. Спомням си за баба и за Коледите при нея. Тя не постеше, а беше вярваща. Вярваше в доброто начало на празника. От нея

знам, че коледната софра трябва да е скромна, а не само постна: „Бобец, ошаф и Христова питка стигат – казваше тя. – Ако наредим повече ястия, та макар и постни, не сме богоугодни, а чревоугодни.“ Не върви да кажеш „постна трапеза“, а как хубаво звучи – „постна софра“. Около софрата всички са равни. Както земята е кръгла и свързва своите човечи, така и тя свързва цялата рода. „А царете – продължаваше баба – седат на трапези. От едната страна седи господарят, а от другата – раята. Трапезата изисква понякога и трон, а на софрата той не приляга. Нито едното, нито другото е българска дума, но софрата е по-благочестиво, защото не обижда Господа.“

Ето така баба ми си обясняваше света около нея и нямаше никакви противоречия. В бабините Коледи имаше винаги сняг, скромна и блага вечеря, жар в огнището, тихи разговори, подаръци, купени с малко пари, но с много любов и обезателно красиви, нови ръкавички, изплетени от ръцете ѝ. ЮНЕСКО това нито го знае, нито някога ще го усети, за да го съхранява и опазва. И циганчетата не го усещат, затова ще продължават да навързват лъскавите станиоли по дряна и да го продават за два лева. И Коледа полека-лека ще стане празник за два лева. Ще пазаруваме скъпи и прескъпи подаръци, на трапезите ще подредим не седем, а седемнайсет постни ястия, повечето купени от супера. Колкото по-постно ще става на душите ни, толкова повече ще се сурвакаме с бездуховни лъскотии и ще търсим причината за липсващото коледно настроение в слънцето, което грее по никое време, или ще се сърдим на синоптиците, че не са предвидили сняг, когато трябва. Ще снимаме и дебелия снага на „бялата българка“, докато още я има.

Свечеряваше се, но аз продължих разходката си. По продължение на цялата улица не видях комин да пуши. Във всяка къща останал да живее по един човек, я вдовец, я вдовица. Прозорците – и те тъмни. Отвън къщите боядисани и нашарени, а душите на самотните стопани – надраскани. Децата им се запилели по гурбет и чакат кога

ще наследят бащинията, за да я продадат, или просто са я оставили да се срути, проядена от времето и мъките на последния обитател.

Бъдни вечер е. Събрали сме все приятели около голяма дървена маса. В ъгъла гори камина. Още малко и пуйката ще е готова. Изведнъж вратата се отваря и влиза стопанинът на къщата, в която сме отседнали. Заедно с него влизат и десетина яки мъже от ловната дружинка, с ловджийски дрехи и такъми по тях. Въодушевени са от лова, от виното и се присъединяват към нашата компания, жадни да разкажат за вълка, който днес са уцелили. Ние им предлагаме от пуйката, а те говорят за едно диво прасе, което им се изплъзнало и не успели да застрелят.

Разговорът се завърта около това, кое е по-вкусно и здравословно – пуйката на масата или прасето в гората. Така естествено стигнахме до жълъдите и ползата от тях. Прасетата нямали стомашни проблеми, понеже се хранили с жълъди (това казвали американците, защото те знаят всичко). Били полезни и за хората, най-вече за хемороидите. И като се завъртя един разговор на връх Коледа, от печената пуйка до войнишките спомени и патилата от хемороидите. Нямахме спиране. Всеки имаше какво да сподели на тази тема, в тази нощ. Забравиха за ловджийските истории и се вкопчиха за хемороидите. Като ги гледах как са угоени и пияни, ми приличаха на диви прасета, лишени от дажбата жълъди. И точно това ме накара да пиша за тази безколедна Коледа. Не знам дали Господ ни лиши от белотата на снега, за да се вгледаме в сивотата на душата ни, или ние сами си направихме празника един такъв – никакъв?

Излязох да се разходя на чист въздух. Минах покрай магазин за хранителни стоки. Беше вече затворен, но осветен отвътре. На тезгяха се издигаше камара от непродадени Христови питки. Баба не даваше троха да падне на земята от тях. Щом са приготвени, трябва да се изядат. Грехота било. Замислих се какво ще правят с тези, които не са стигнали тази вечер до някоя трапеза. Добре,

че баба не е между живите. Тя ни учеше първия залък да го поставим под възглавницата, за да сънуваме какъв знак ще ни прати Богородица от царството небесно. Точно на Бъдни вечер баба сънувала дядо, преди още да го познава и да я поиска за жена. Подарил ѝ в съня сребърни гривни. Било на бедност, но понеже Господ ѝ го показал през святата нощ, тя го приела, макар и сиромаш.

Колко много коледни пожелания бяха заключени в магазина, като в склад за ненужни вещи. Оплакваме се, че понякога Господ ни забравя и не ни праща благословията си. А дали и той не се обижда, че сме оставили в тази свята нощ гладни хора? Стана ми мъчно за нераздадената божия благословия. Върнах се в къщи, отчупих комат от питката, завих в станиол десет лева, пяхнах ги в топлия хляб и потърсих лудия на мегдана. Намерих го в кафето, където пиеше чай с двама местни самотници. Оставих парчето питка до чашата му с чай и си тръгнах. Изведнъж се обърнах и го видях навън. Ронеше от нея и я споделяше с котките и петела. Те весело подскачаха около него. Не ми хареса, че дава от Христовата питка на животинките. После се сетих за фабричните питки в магазина, заключени с катинар. Тях нямаше да ги изядат дори и псетата, а Господ е отговорен за всяка жива душа.

Прибирам се в притихналата къща. Всички са сити и спят. Пуйката е изядена, виното изпито и Коледа е оставена сама на себе си. Кандилото пред иконата все още мъжди. Тихо е. Тиха нощ, свята нощ. Дали ще минат коледарите? Не се чуват нито смеховете им, нито стъпките им. Ще дойдат утре, след като се наспят, за да съберат пари за компютърни игри, които ще ги отвлекат от реалния свят и ще ги отведат в този на безумието: свят без празници, без мисли, свят, който постепенно ни лишава от истинската Коледа. Останала сама в мрака на празника, говорих тихо на себе си: „Боже, нека следващата Коледа бъде истинска, нека има сняг и ухание на хляб, нека има пуканки по сурвачките и Коледа да бъде коледна.“

Чу ме само пламъчето на кандилото, което трептеше с последни сили. После фитилът леко изсъска и то угасна. Беше тихо и тъмно. Погледнах през прозореца. Зорница се опитваше да разкъса нощния мрак. Засия някаква тайнствена светлина. Излязох навън и се вслушах в шепота на тишината. Откъм Балкана задуха лек ветрец. Зад високата копривщенска порта дочух стъпки и тих говор. Някой почука плахо и запя: „Ой, Коледо, мой Коледо, родило се боже чедо...“. Бяха коледарите! Песента им възвести Рождество!

ОКО НА ГАРВАН

Емил Измирлиев

Една сутрин гарванът се огледа и видя кацнал до себе си друг гарван.

Изведнъж страшно много му се прииска да му извади окото.

Той обаче беше чел инструкциите за това как да се държат гарваните един към друг и знаеше много добре, при това, че ако има до себе си друг гарван, то в никакъв случай не бива да му се вади окото.

Такава била и народната поговорка.

В същото време желанието да извади окото на другия гарван се засилваше все повече и повече. А в главата му като театрален прожектор светнаха думи на една от забележките към инструкциите, в която се говореше, че ако все пак желанието да се извади око на друг гарван не само не изчезва, ами се засилва непрекъснато, то самото изваждане на окото трябва да се направи изневиделица. Иначе другият гарван може да забележи и да вземе съответните контрамерки.

За да отклони вниманието на другия гарван, нашият започна да си свирка някаква мелодия. И когато му се стори, че вниманието на другия гарван е достатъчно отклонено, той се обърна рязко и изневиделица клъвна окото му. После го изплю и то се търкулна в храстите.

Така гарван извади окото на друг гарван.

Напук на всички народни поговорки.

Другият гарван беше препариран.

СЕМЕЙНА ТРАГЕДИЯ

Емил Измирлиев

ЖЕНАТА на Иван Стоянов започна да пие тайно, и то нощем.

Иван Стоянов спеше непробудно и не подозираше, че нежната му половинка се занимава с такива вредни за здравето ѝ неща, че даже и обича алкохола повече от него.

Тайната беше разкрита неизвестно как от колегата му Дешо Пешев, който лично осведоми Иван Стоянов за увлечението на съпругата му по алкохола, като не пропусна да го посъветва да се отваря очите на четири, защото като пийнела, жената на Иван Стоянов не знаела какво върши! В края на краищата, той отговарял морално за съпругата си, била негова, на Иван Стоянов, така да се каже, получена от общината срещу подпис в гражданското.

На Иван Стоянов даже не му трепна сърцето от новината, а само спокойно попита Дешо Пешев по колко грама алкохол консумира нежната му половинка на денонощие, за да си направел сметките в семейния бюджет.

Дешо Пешев обаче уклончиво отговори, че бил чул отнякъде, така и не се разбра от кого, че жената на Иван Стоянов пийвала някъде около 374 грама концентрат на денонощие, което не било много за джоба на Иван Стоянов, но твърде доста за жена, която доскоро пиела само лимонада, и то само на националните празници.

Същата вечер, след експресно заседание със самия себе си, Иван Стоянов взе спешни мерки. А на сутринта изпрати на жена си в писмо с обратна разписка статия от един вестник, в която се разказваше за живота на една жена-алкохоличка, която пиела по 301 грама концентрат на денонощие, а след това биела мъжа си и го карала да се целува с чужди жени, доведени специално за случая.

Ефектът от взетите спешни мерки бил неочакван и за самия Иван Стоянов. Още същата нощ жена му започнала да го буди в три часа след полунощ и да му нанася удари с пръчка по различни части на тялото. За съжаление чуждите жени липсваха, а на нежната му половинка и през ум не ѝ минаваше да го кара да се целува с когото и да било, следвайки сюжета в изпратената статия.

Иван Стоянов предприе нов тактически ход. След поредното събуждане през нощта, ловко завърза жена си за стола и ѝ прочета увлекателната, според него, лекция на тема „Влиянието на алкохола върху риториката на говорещите папагали“. След това ѝ пусна на видео филм за алкохолизма при листните въшки. А после спокойно развърза жена си и зачака чудото на изцелението.

А то не закъсня. Жена му глътна на екс две бирени чаши с водка и пристъпи към традиционните си нощни занимания с пръчка върху тялото на мъжа си.

Със свито сърце Иван Стоянов потърси услугите на асоциацията „Борба с алкохолизма на всички нива“, откъдето с ентузиазъм обещаха да вземат необходимите мерки. Ръководството на асоциацията разработи серия от мероприятия, които, според специалистите, щели да накарат жената на Иван Стоянов да се откаже от алкохола и да се върне към първата си любов – лимонадата! В района на обичайните маршрути на жената на Иван Стоянов се появиха деца до десет години, които сладко-сладко пиеха лимонада и блажено се усмихваха.

Тези картини събудиха у жената на Иван Стоянов някои спомени, но фактическото положение остана непроменено, само дето денонощното количество изпит алкохол от нейна страна нарасна на 427 грама.

А един ден в жилите на жената на Иван Стоянов потече чист алкохол.

Характерът ѝ се промени. Тя престана да бие мъжа си и стана бизнес дама на годината.

Лекарският екип, който по настояване на асоциацията „Борба с алкохолизма на всички нива“ тайно наблюда-

ваше жената на Иван Стоянов, се видя в чудо. Предвижданията на специалистите за настъпване на алкохолен делириум у нежната половинка на Иван Стоянов не се оправдаха. А ръководителят на екипа получи инфаркт, защото този печален факт означаваше край на докторската му дисертация на тема „Жени на ръба на алкохолна криза“.

А жената на Иван Стоянов се пристрасти отново към лимонадата и стана жив пример за алкохолиците в квартала какви трябва да станат, ако продължават да пият активно.

А на другия ден Иван Стоянов започна да пие тайно.

По 374 грама на денонощие.

И зачака резултатите.

АНКЕТА

Здравка Владова-Момчева

Заравшан върви по петите ми всеки ден. Синьочерната ѝ коса тежи като коприна, напоена с мастило по гърба на униформения джемпър. Под твърдата сива пола весело надничат розови шалварки. Баща ѝ не разрешава да носи чорапи. В Колежа е пълно с момчета. Заглеждат се. Щипят с погледи. Тя е тук, защото е престижно да бъде сред милионерски деца, обречени на щастие. А аз съм тук, защото трябва да им помагам да вярват в това.

Харесвам я. Диваче в клетка. С очи като писъци в нощта – пронизителни, безнадеждни. И това шантаво име, пренесено от предците ѝ, което по някакъв странен начин напомня на моето. Заравшан – „златоносна добротворка“. Изящна персийска красавица, пристъпваща по английски ливаден килим.

Запознах се с нея в деня, когато почина майка ѝ. Стоеше до вратата на спортния салон и удряше с длан по стената. Три дълги и два къси кънтежа. Покъртителна, първична мелодия, пресушена от сълзи, която ме издърпа през слънчевия сплит право назад – в безсловесните пустини на пра-Човека, ужасен от великата „милост“ да живее и да губи.

Станахме неразделни. Мълчаливо приятелство в коридорите на Колежа – лабиринт на съчувствието ми без изход и шанс за утеха. Стъпки в синхрон, преброени от чужди очи.

– Не позволявайте на Заравшан да се привързва към Вас – посъветва ме мисис Годинг, класната ѝ ръководителка. – Това е тежко емоционално бреме за един служител. Накарайте я да направи постер или да нарисува нещо. Това ще я отклони от маниакалната настойчивост, с която Ви следва навсякъде. Повярвайте ми, ще си отдъхнете с облекчение. Впрочем, очаквам Ви днес на тренинга, организиран от централния мениджмънт във

връзка със сигурността на децата. Трябва да се попълни една анкета по темата. Започваме в 10.30.

Ето ме, седя в задушния офис пред чаша рядко кафе, а до мен Грег, градинарят на Колежа, усмихнато разглежда снимки на телефона си. На тях е винаги Сара – единствената му дъщеря – заради която Грег вече толкова години търпи унижението да слугува. Да живее в малка къщичка на ливадата в двора и като някакъв джинджи-филен Бисквитко, с розови бузи и бонбонени очи, да коси и разресва тревата край кортовете. Абсолютно изкоренен от себе си. За да може Сара да се усмихва от фотографиите – руса, красива, облечена в колежанската униформа, сред милионерските деца. Безплатен компромис за Дъщерята на Градинаря.

– Тя е толкова умна – прошепва ми Грег. – С майка ѝ сме готови на всичко, за да получи по-добър шанс в този живот.

– Тишина, моля – изстудява ни мисис Годинг. – Започваме с анкетата. Отворете папките, оставени пред вас.

Потъвам в анонимност. Чувството е успокоително и води до раздяла с Аз-а. Ако често се практикува, раздялата може да стане и перманентна. Нирвана или да? Изборът е Ваш. Работната среда само нежно Ви тласка към правилното съгласие. Запомнете! Анкетата не изисква Вашите данни. Нито възрастта Ви. Нито пола Ви. Тя даже не се интересува какво всъщност мислите. Важно е да дадете очакваните отговори, преди отново да се върнете в себе си:

„Детето Ви идва ли сутрин в леглото при Вас?“

„Целувате ли детето си? (Ако отговорът е „да“, моля обозначете по кои части от тялото целувате Вашето дете.)“

„Целувате ли детето си по устата?“

„Биете ли детето си?“

„Влизате ли в банята, когато Вашето дете се къпе?“

!!!

Не може да бъде! Аз не мога да бъда така! Отвъд съм. Там, където целувам дъщеря си по челото, благославям я, а къщата ми ухае на изпечен сладкиш и кафе. Там, в нормалното. На чисто от гнусни въпросници.

– Попълни шибаната анкета – с телепатична власт ми внушава Грег, усетил възмущението ми. – Преди време ме обвиниха, че малтретирам дъщеря си, само защото някой забелязал синина на крака ѝ. Беше се наранила със стика, когато играла хоккей на трева. Щяха да ми я отнемат. А ти внимавай със съчувствието си към онази малка персийка. Наблюдават те. Тук не можеш да имаш сърце. Тук си Служител.

Попълних. Отговорих. Тръгнах си. Застанах до прага на спортния салон и ударих с длан по стената – три дълги и два къси кълтежа. Първична мелодия, пресушена от сълзи. Пълна с мене си дива, разкъсваща болка. През слънчевия сплит – право назад към великата „милост“ да изкрещя от безсилие.

* * *

Накарах Заравшан да направи постер за майка си.

ДЕЦА

Златимир Коларов

Пътят за гробището минаваше покрай училището. Подминаваше крайните селски къщи, виеше се като разпиляна лента към върха на хълма и свършваше пред разкривената желязна порта, облепена с некролози.

Хванати за ръце, русокосата и чернокосата Мария гледаха от двора на училището черните смълчани шестивия, предвождани от попа, които се изнизваха покрай изсветлялата училищна ограда и нагоре по баира, и потръпваха от страх. Прибираха се в клас и се заричаха никога, ама никога повече да не гледат каруцата с ковчега, теглена от двата дръгливи коня на гробаря, разплаканите близки и виещите оплаквачки, но щом чуеха тежкия звън на черковната камбана да отеква над селото, да се разлива към баира и да заглъхва в околната гора, потръпваха и, без да се споглеждат и да разменят дума, се разбираха, че няма да пропуснат и това погребение.

Някои от съучениците им мислеха, че са братовчедки, други, че са приятелки. Те самите не знаеха какво са повече – братовчедки или приятелки. Факт е, че бяха кръстени на една и съща баба – майка на майката на русата и майка на бащата на чернокосата Мария. Още по-достоверен факт е, че бяха неразделни. В този смисъл спокойно може да се каже, че биха могли да бъдат и сестри. Нещо повече – понякога се чувстваха като един човек, толкова бяха близки. Само дето човекът имаше две лица – едното светло, другото мургаво (съответно на русокосата и на чернокосата Мария). Това незначително различие изобщо не им пречеше да се чувстват близки. Напротив, и тъй като си споделяха всяка мисъл, а всяка усещаше нещата по своя си начин, помагаше им да видят света и от другата му страна и да почувстват, че той е много по-сложен и объркан, отколкото им изглеждаше миналия ден...

Една вечер през лятото двете лежаха по гръб на земята в двора зад къщата на дядо им и гледаха звездите.

– Дядо каза, че животът е мръсна работа. Ти как мислиш? – попита чернокосата Мария.

– Не знам. Щом дядо казва... – сви рамене русокосата Мария.

Нямаше представа какво точно нещо е животът. Много вярваше на дядо си и беше готова да възприеме мнението му, въпреки че ѝ се струваше, че животът би трябвало да е, ако не нещо красиво, то нещо поне мъничко приятно, щом хората се страхуваха да го изгубят. Ако не беше така, защо трябваше да се цапат с тази мръсна работа? И защо дядо плачеше за баба, след като тя се отърва миналата зима от мръсната работа?

– Един ден баба каза, че всички сме деца на Бога – продължи разговора тя след малко.

– Помня. Дядо ѝ се скара и каза, че всички сме деца на Дявола – допълни чернокосата Мария.

– Аз съм си дете на мама и на тате... – приключи разговора русокосата Мария и се изправи. Постоя права, постоя, не ѝ се прибираще вкъщи, отново легна на земята и се загледа в звездите.

Около тях тревите се поклащаха едва-едва от вятъра, подуващ откъм гората, щурците жужаха като разтревожени пчели, миришеше на цветя и лавандула.

Една падаща звезда пресече безшумно небосклона и изгасна към хълма с гробището в края на селото.

– Пожелай си нещо! – извика русокосата Мария.

– Пожелах си – отговори след малко чернокосата Мария.

– Какво? – попита русокосата Мария.

– Ако ти кажа, няма да се сбъдне – сви устни чернокосата Мария.

– Нали нямаме тайни – намуси се русокосата Мария. Тя бе по-чувствителната и по-обидчивата от двете.

– Да, но тази е много важна – поклати глава чернокосата Мария.

И двете замълчаха – едната обидена, другата – решена да мълчи до гроб, на всяка цена и за нищо на света на никого и думичка да не спомене, за да не попречи на желанието ѝ да се сбъдне.

Вягърът позатихна и песента на шурците се усили.

– Падаща звезда означава, че някой човек е умрял току-що – въздъхна русокосата Мария, забравила обидата.

– Кой ти го каза?

– Баба, като беше жива. Каза, че всеки човек си има звезда на небето. Докато е жив, звездата свети. Като умре, звездата пада и на мястото ѝ остава черна дупка. След време на нейното място изгрява нова звезда, на някое току-що родено бебе. „Затова – каза баба – звездите на небето постоянно се менят, едни изгряват, други падат и изгасват, и така, откакто свят светува“ – каза тя...

– Кои ли са нашите звезди? – след малко промърмори чернокосата Мария и обходи с поглед небосклона.

– Моята си я знам – усмихна се в мрака русокосата Мария и замълча.

– Коя е? – надигна се на лакът чернокосата Мария и погледна в очите русата си братовчедка.

– Каж ми какво си пожела и ще ти кажа! – устоя на погледа ѝ русокосата Мария.

– Няма – смръщи се чернокосата Мария.

– Тогава и аз няма да ти кажа, коя е моята звезда! – заинати се и русокосата Мария.

И двете замълчаха. След малко русокосата Мария се размърда. Поначало беше по-нетърпеливата от двете и по-бързо ѝ минаваше и обидата, и болката, и ината, и... и изобщо всичко, което я караше да се чувства недобре.

– Искаш ли да ти кажа, коя е моята звезда? – попита тя.

– Искам – отговори чернокосата Мария. Познаваше характера на русата си братовчедка и чакаше сама да ѝ каже името на звездата си, без да я пита. Знаеше, че нямаше да издържи повече от няколко минути и сама щеше да поднови разговора за звездата.

– Няма да казваш на никого!

– Няма!

– Обещаваш ли?

– Обещавам!

– Моята звезда е... – направи театрална пауза русокосата Мария и пошепна в ухото на чернокосата си братовчедка. – Зорницата.

– А пък моята е Вечерницата – също така тихо каза чернокосата Мария в ухото на русокосата си братовчедка и двете прихнаха едновременно.

– Зорницата и Вечерницата са една звезда – през смях промърмориха те и им стана още по-смешно...

– Как да си я поделим? – през сълзи попита русокосата Мария.

– Що да си я делим, тя си е нашата звезда – през сълзи отговори и чернокосата Мария. Пое си дъх и каза: – Венера е нашата звезда, завинаги. Само ти и аз ще знаем, коя е нашата звезда. И никой друг на този свят, ама никой друг няма да знае коя е тя!

Успокоиха се и отново се разсмяха – ей така, без причина. Дълго се смяха. След това се умълчаха.

Ветрецьт полъхна откъм гората, развя тревите около тях и разроши косите им. Песента на щурците се усили. После позагълхна и стана тихо.

– Дядо каза, че един ден всички ще умрем – тихо, като че ли се страхуваше от гласа си, каза чернокосата Мария. – И мама, и тате, и... – не посмя да продължи. Вместо това попита – Ти как мислиш? – надигна се на лакът и погледна русата си братовчедка.

В мрака сините ѝ очи бяха потъмнели и изглеждаха още по-големи.

– Ами... Щом дядо казва... Сигурно е вярно – промърмори русокосата Мария и ѝ стана хладно.

– Откакто баба умря, дядо все говори за смъртта. Каза, че не му се живее, че животът е най-голямата глупост, която може да се случи на човека, че всичко е

било напразно, за какво се е трепал като всички ще отидем в гроба... – потръпна от хладината и чернокосата Мария и замълча.

– Каза, че не му се живее, но нямало начин – трябвало да се живее. Знаел какво трябвало да направи, но не трябвало да го прави, заради другите. Не знам какво искаше да каже... – допълни русокосата Мария.

– И аз не знам... – сви рамене чернокосата Мария. Замълча и след кратко колебание, попита: – Знаеш ли какво си пожелах преди малко?

– Не знам – надигна се на лакът русокосата Мария.

Тя бе по-любопитната и нетърпеливата от двете и сега сърцето ѝ щеше да се пръсне от нетърпение да разбере какво си беше желала преди малко чернокосата ѝ братовчедка. Чернокосата Мария я познаваше добре и нарочно замълча, за да я подразни.

– Кажи, де! – побутна я с лакът русокосата Мария.

– Няма да казваш на никого!

– Няма!

– Обещаваш ли?

– Обещавам!

– Пожелах си никога да не умирам, и аз, и мама, и тате, и ти, и изобщо всички... – тихо каза чернокосата Мария.

– Щом дядо казва – пошепна русокосата Мария, – значи, че всички ще умрем...

– Знам, но си го пожелах – подсмъркна чернокосата Мария. – И какво ще стане като умрем? – попита тя след малко и двете потръпнаха от хладината, която повя внезапно откъм гората.

– Децата ще играят в двора на училището, а ние ще ги гледаме от гробището на върха на хълма и няма да можем да помръднем... – подсмъркна и русокосата Мария.

Така каза русокосата Мария, защото и двете не знаеха какво точно нещо са животът и смъртта, но си представяха, по-точно усещаха живота като любимата им игра на народна топка в двора на училището, а смъртта като

раздрънканата каруца, слабите коне на гробаря и шест-вието оплаквачки и опечалени близки, упътили се, начело с попа, към върха на хълма в края на селото при гората. И на двете им стана не толкова страшно, колкото мъчно за тях самите, като си представиха как децата от класа ще играят народна топка в двора на училището, а те ще гледат отдалече, от гробището на върха, и никога, ама никога повече няма да могат да играят с тях. При тази тъжна гледка и двете едновременно се разреваха.

– И те ще играят... – бършеше сълзите и носа си русокосата Мария.

– И нас няма да ни има... – и чернокосата Мария бършеше сълзите и носа си.

– Мама и тате ще плачат за нас... – през сълзи промърмори русокосата Мария и още по-силно се разплака.

– И дядо... – допълни чернокосата Мария и се разплака с глас.

Прегърнаха се и продължиха да плачат.

Вятърът утихна, песента на шурците стихна, остана само дъхът на цветя и лавандула.

Поплакаха си доста. После избърсаха очите и носовете си, въздъхнаха няколко пъти и шурците отново зажукаха като пчели, вятърът повя откъм гората, дъхът на лавандула се усили.

– Да се прибираме, че стана късно – промърмори чернокосата Мария, изправи се и се прозя.

– Да се прибираме, че дядо ще се сърди – и русокосата Мария се изправи, и също се прозя.

Дядо им ги посрещна на вратата.

– Къде се губите, бе, калпазанки! – скара им се той. – Сядайте да вечеряте! – посочи им той масата.

– Не сме гладни – отговориха в един глас те и влязоха в тяхната си стая, съблякоха се и се мушнаха в леглото.

– Утре ще ви вода на пикник в гората... – долетя откъм антрето дрезгавият глас на дядо им.

– Добре, дядо – прошепнаха и двете.

Прегърнаха се и в същия миг заспаха. Сънуваха, че играят народна топка в двора на училището, русокосата Мария от единия отбор, а чернокосата – от другия и, въпреки че хвърляха топката с всички сили, от удара не ги болеше. И, въпреки че не беше нито изгрев, нито залез, високо над тях сияеше тяхната си звезда, която само те знаеха как се казва, и никой друг, ама абсолютно никой друг на този свят не знаеше как се казва тя. Децата около тях се боричкаха, гонеха и смееха, и беше весело, ама много весело...

КМЕТЪТ

Ибрахим Бялев

Баща ми беше гордостта, закрилата, учителят, но и приятелят. Висок и строен човек, светъл, русоляв, но имаше поглед на ястреб – погледне ли те, замръзваш. Не беше разговорлив, но думите му тежаха на място. Имаше голям авторитет, но не чакаше по-възрастните да го поздравят, гледаше винаги той пръв да им кимне. Когато някой го помолеше за помощ, трудно отказваше; нашата късна и семейна работа бяха все на второ място.

На двора имахме една стара круша, която всяка година ни даряваше с плодовете си. Често сядахме под нея на сянка. По клоните ѝ имаше доста гнезда на врабчета и те постоянно вдигаха врява. Особено едно от тях, най-напереното: „Аз ще стана кмет, аз ще стана кмет...“ – повтаряше сякаш то неуморно, с което дразнеше всички други живини наоколо.

Котаракът се излежаваше сладко, мързелуваше под лъчите на яркото слънце, но не можеше да свикне с постоянните изблици на врабчето. „Ха, той ще ми става кмет... Само да те барна, ще видиш какъв кмет си, пък и си толкова дребен... За кмет съм само аз.“

Ласко беше винаги вързан, беше известен с пакостите и „баритона“ си, особено когато беше гладен. Няколко човека даже бяха опитали острите му зъби. Наблюдаваше всичко, но най-вече котарака, който му правеше на инат. „Ха, той ще ми става кмет... Само да не ми е този синджир, ще те направя на парчета, ще ми станеш само на кмет... Кмет мога да бъда само аз.“

Пешо, така казвахме на магарето, престъпваше от крак на крак, не му беше приятно, че е тук, искаше да е на къра, при приятелите си. Но беше и доста поостарял вече, не му се работеше. „Ха, той ще ми става кмет, сигурно иска да опита чифтетото на задните ми крака. Аз докато не си дам

гласа, кмет никой няма да стане. А аз никога няма да си го дам, ако ще и светът да се обърне, никога, никога няма да си дам гласа... Кмет ще съм аз... а-а-а-з, а-а-а-ц, а-а-а-ц-и пфу“.

Близко до него стоеше конят ни, който беше много красив. Опашката му беше до земята, гривата му стигаше до рамената, ушите му бяха вирнати нагоре, а през тях един голям, игрив кичур, се мятеше над черните му очи. „Ха, той ще ми става кмет... Толкова дребен, пък инатът му голям, и с този глас, дето го има... Кмет ще стане този, който аз избира – трябва да е висок, да може да носи товар, да няма по-бърз от него, да е красив и снажен. Като го видят, да казват: „Вай, вай, какъв е този кон, какъв е този юнак и хубавец, това не е кон, това е кон кмет...“

Майка ми, седнала под сянката на крушата, плетеше царевича на плетеници, а аз ги качвах под стряхата на къщата, да изсъхнат за зимата. Личеше ѝ, че е нещо напрегната, сякаш очакваше някаква лоша новина. Не можех да я гледам как се измъчва.

– Какво има, какво е станало, защо си така развълнувана?

– Баща ти отиде на събрание, ще избират кандидати за кмет, не знам какво е станало и го чакам. Постоянно се оплаква, че не е за тази работа вече, иска да предаде поста на някой по-млад, но и достатъчно кадърен човек. Да е пъргав като врабче, да е ловък като котарак, да е смел като куче, да е инат като магаре, да е упорит и опитен като кон... То иначе може ли да се справи един кмет с всичката оправия така, че да има достатъчно за хората и за конете, за магаретата и за кучетата, за котките и за врабчетата...?

ПОГЛЕДЪТ НА ДУШАТА

Ибрахим Бялев

В стаята на свобода се ширеха тишината и тъгата. Бяха притеснявани само от звуците на дъждовните капки, които се спускаха от стряхата на дървения таван. Техните звуци напомняха, че има живот, а където има живот, има и надежда... Но тях едва ли някой ги слушаше или им се любуваше...

Погледът и вниманието ми, както винаги, бяха насочени надолу по небосклона, където криволичеше пътят, по който си бяха заминали с уговорката – да е за малко. Но вече години изминаха, а никой не се завръщаше. Понякога се питам – дали има по-пуст път в света от този?

До прозореца си бях поставил дървения стол, който бях пригодил и за спане, и доста вечери осъмвах на него. Мислех, че с него сме едно цяло. Когато се прибирах в къщи, най-напред отивах при него, сядах и впервах погледа си в далечината. Оттам се виждаше най-добре пътят, по който щяха да се завърнат...

Така се нижеха дните и нощите – в едно очакване и надежда, за едно по-хубаво време, когато ще има глъч и смях, а защо не и плач от болка в коляното...?

“– Ела, сине, ела да видя! Не плачи де, какво толкова е станало? Една капка кръв и си се уплашил, а когато отидеш войник, как ще си? Не забравяй, че този свят е за смелите, няма място в него за слабите и страхливците! Колко пъти ти казах да не тичаш след кокошките, петелът е техният защитник... Не му се сърди сега на него, той си е свършил добре работата, опазил си е тайфата; и ти, когато пораснеш, ще пазиш своите рожби от неприятели...

– Заповядай, набрах ги за тебе, защото много те обичам! Сега на мене какво ще ми дадеш?

– Ела да видим откъде си ги набрал, пък тогава ще видим какво ще ти дам, дали плесници или стотинки! Ела де, защо бягаиш, пак си обрал цветята ми, нали?...“

Спомените ми бяха почти целия живот. Понякога говорех с тях. Много често ме хващаше срам, че обещавах да бъда по-старателен и търпелив, пък каквото ще да се случва.

Сърцето пак ме подканваше да си подготвя необходимите неща за последното тържество в живота ми. А аз го притисках няколко пъти, сякаш му казвах: „Стой ти там мирно, сега не му е времето, нека да ги видя още един път, пък тогава, тогава...“

Албумът беше най-четената книга в живота ми. Често го взимах в ръцете си, а той говореше ли, говореше, с всички подробности... Ето тази, третата снимка, когато съм се родил, черно-бялата, почти е избледняла, но споменът ми я оцветяваше, а плачът му е все още в мен, попит е от душата ми, сякаш е днес...

Откъм дерето до чешмата взе да се вдига дим, а това означаваше, че циганката пак беше дошла, за да калайдисва.

Взех двете тенджери, посъбрах малко боб, пастърма и още някои неща, които можеха да са нужни на калайджийката.

Когато бях вече при нея, видях, че не бяхме сами, а имаше и малко момче, на около пет години. Момчето плачеше със сълзи на очите, а тя вместо да го успокоява, го налагаше с шамари...

– Защо го биеш, какво е направил? – попитах я сопнато.

– Нищо не е направил! Какво може да направи едно петгодишно момче? – отговори ми още по-сопнато циганката.

– Защо го биеш тогава? – я попитах. – Какво искаш от детето? – Настоявах да узная защо това дете ядеше бой.

– Гладно е, не е яло нищо! Казвам му, че няма, ама не разбира от дума, а аз трябва да работя, иначе как ще

има...? – продължаваше да обяснява циганката, но беше толкова ядосана, че продължи на цигански, като си мислеше, че я разбирам.

– Вземи тези тенджерки, а аз след малко ще се върна да ги взема!

Оставих тенджерите и се запътих обратно за къщи. Събрах някои неща за ядене на момчето. Видях ми се доста орфанно и затова реших да му занеса и някои дрехи, останали от детето ми, които ги пазах в гардероба, за да ги галя от време на време... Пък и миризмата му все още стоеше върху тях. Когато отворях гардероба, винаги от него излизаха стотици спомени, все едно, че тях бях затворил там, а не дрехите...

Така стана и този път. Ето неговата фланелка, небесно-синя като очите му, сякаш бяха взети от небето, а засмееше ли се, сякаш изгряваше слънце на лицето му... Черните панталони – изгладени така, че винаги да имат ръб... А обувките му... Когато ги купихме, от радост първата нощ спа с тях...

Взех ризката на карета, чорапите и черното сако. Помирисах ги до насита, сгънах ги старателно в една чанта, взех и останалия багаж, и потеглих към чешмата.

Мислите ми възвърнаха спомените, когато го обличах с тези дрехи за празника. Бързаше да се покаже на приятелите си, а пък аз исках да остане при мен, за да се радвам на русите му къдрици, които сякаш бяха взети от снежните върхове на планината...

– Донесох ви нещо за ядене! Нахрани момчето, за да не плаче от глад! Тези неща не са хубави! Къде е баща му, не работи ли нещо? Как може такива работи?

Видях, че циганката, обръщайки се към мене, държеше в устата си цигара, която пушеше охотно.

– Ха така, за цигари пари имаш, а за храна нямаш! Засрами се, засрами се...

– Това ми го даде комшията ти, преди малко дето мина! Поисках му една цигара, а той ми даде цялата кутия...

– Не говори много, а вземи и нахрани детето! – А то все още плачеше.

Тя взе чантата, седна на земята, взе детето в скута си и започна да го храни и да му говори нещо на цигански. Като всяка една майка беше нежна с него. Гледах и не вярвах на очите си. Допреди малко го налагаше с шамари, а сега сякаш не беше тя, а някоя друга жена.

– Много хубав народ сте вие, бе ага! Дори да поискам и душата ви, и нея на драго сърце май ще си я дадете, а?... – благодареше ми циганката и продължи да обяснява колко хубав народ сме били, а може би заради тези няколко хапки храна, които бяха дошли точно навреме и я бяха разчувствали толкова много.

– Вземи и тези дрехи, бяха на сина ми, вече няма да му станат, твоето момче е имало късмет, облечи го, че времето е доста хладно!

Тя взе чантата и започна да облича детето, а аз очаквах да си видя душата, облечена още един път в тези празнични дрехи. Циганката беше толкова доволна от подаръка, че сияеше цялата, а след като си облече рожбата, се провикна в захлас:

– Ето това е, видя ли какъв човек стана? Винаги съм казвала, че дрехите правят човека, а то си е така...

Но аз бях поразен от гледката. На мястото на сина ми, аз виждах нещо съвсем друго...

– Не! Дрехите не правят човека, а животът прави човека или просто го разваля...

Но бях сигурен, че и душата е важна. Зависи с какви очи ще погледнеш човека...

НЕДЕЛНИЯТ СЛЕДОБЕД НА ЕДИН ДАСКАЛ

Иван Вакрилов

Понеже светът е голям и бая народ станахме вече, та всякакви мераци щъкат по хората. Като изключим базовите щения – да онодиш жената на комшията; да се напукаш с мръвки, като ги поливаш обилно с вино; да се отървеш от тоя проклет запек, зарад който коленете ти пукат от клечане в нужника – всеки си има свое тайно желание. Наш Койчо, например, твърди, че най му е хубаво като се събуди в неделя и излезе по гащи на двора, да подуши миризмата на мекици и топло мляко, която се носи из селото. „Тогавя – казва той, – разбираш, че тия хора има за какво да живеят.“ Друг пък си мечтае да види горския, вирнал петалите, а до него да лежи проклетата му сачмалийка, която той пълни с бертолетова сол и дупчи гащите на браконьерите. Аз, като малък, много исках да стана голям, а като станах голям, се пишманих и взех да си мечтая да се върна в детството. Всеки си е башка луд, нали така.

Така или инак, всички сме петимни да завършим работната седмица, да разхлабим каиша на панталоните и издълбоко да въздъхнем: „Ех, неделя е.“ Одеве, като се излежавах в кревата, зажумял от слънцето, което се провираше през пердето, си помислих за тая дума – Неделя. Хубава дума, няма в нея ни „ъ“ ни „о“, а само веселите гласни „е“ и „я“. Лекокрила дума! Не е като, да речем, Четвъртък – ден, който само като го изговориш и ти настръхва перчемът.

Различните народи различно подхождат към този ден и особено към името му. Ей на – англичаните и германците са го кръстили „Ден на слънцето“, а пък италианци, испанци и французи – „Ден на Бога“. Гърците, с тяхната дума „Кириаки“ – и те на Бога са посветили тоя ден. Не зная доколко етимологията на думата (или пък беше

ентомология?) говори за характера на отделните народи, ама май има нещо в нея, дето показва кой какъв е. Да вземем руснаците – за тях тоя ден е „Воскресение“ – те са народ богобоязнен, а освен това се отнасят към смъртта с особена почит, та все чакат да възкръснат. Тъй, в чакане, минава животът им, но те не се жалват – зер очакването е един вид морков, който се петлее пред носа ти и те кара да вървиш напред. Обаче и те не са хептен прости – за тях цялата седмица е неделя!

И какво става, като се завъртим из нашите краища? Туй българи, македонци, сърби – все Неделя му викаме. Хм. Разправят, че сме били диви балканци, ядем домати с коловете и царевичата с кочаните. Бе, разправят те, ама май не е баш така. Неделя ще рече – не правя нищо. Точно и ясно сме определили каква е службата на деня, и никакви съмнения и грешки не се допускат. Еднозначно! Англичаните с техния Съндей – бе аланкоолу, ами ако е мрачно и няма слънце, а? Ще идеш на работа ли? Веднага се вижда кой е див и прост, нали? А у нас – и да грее, и да вали – все си е Неделя, все си лежим на една кълка или тропаме с пуловете на таблата. Заковали сме го тоя ден като гвоздей на стената и на тоя гвоздей чак на Господ му е драго да си окачи шапката.

Върти се тук, из кутренското общество, една идея, която, струва ми се, ще хване дикиш и с радост ще се приеме от целия народ. А ето каква е тя – Понеделник, който сега значи „денят след неделя“ да се изписва Понеделник. Демек, още по-неделен ден. То без друго в него ден кой ли работи – ближем рани, пием аспирин и си хвалим ракиите, та логиката, струва ми се, е ясна. Иде ми наум да парафразирам думите на другаря Тодор Живков – „Днес неделя, а утре – по-неделя!“. Умен човек беше, да не са му уроки.

Мислете, хора, мислете и дайте да направим там нещо – петиция ли ще е, друго ли, ама да го осмислим тоя понеделник и да му въздадем заслуженото.

Даскал Санди Попсандев

ПАРОЛАТА

Иван Христов

Бяха минали няколко месеца, откакто ме взеха в Беломорието запас – дружинен фелдшер, с чин под-офицер. Нашата Втора трудова дружина бе разположена в село Маистро, заобиколено с маслинови гори, в близост до Дедеагач.

Беше лятото на 1944 година. Наближаваше Петровден. Мъчеше ме носталгията и ме връщаше на село, където бях оставил жена и няколко деца. Там сега започваше сенокосът. Високо в планината утрините са прохладни. Небето на изток избелява и предвещава горещ ден. От сутрин до вечер въртя косата. Пред очите ми се редят откос след откос. Росната трева блести на слънцето и се носи аромат на горски билки. Мъжка ръка иска коситбата. Дано успеят да окосят и приберат сеното.

Такива мисли се въртяха в главата ми, защото картината в Беломорието бе съвсем друга. Лятото бе горещо и задушно. Из въздуха се носеха рояци комари. Нощно време палихме около спалните помещения говежда тор, за да се предпазим от тях. Имаше много болни от малария.

Районът около Дедеагач беше пълен с немски войскови части, които очакваха десант. Затова и задачата на нашата трудова дружина беше да строим бункери, подземни скривалища и артилерийски гнезда.

Един ден в канцеларията на ротния командир влезе една гъркиня – около 35-годишна, висока, слаба, с черна забрадка. Плачеше и нареждаше нещо на капитана като непрекъснато поглеждаше към мен. Капитан Герасимов, запасен офицер с побелели вече коси, беше от Станимъка и знаеше добре гръцки.

Обърна се и рече:

– Попов, мъжът на тази жена е убит от немците. Има четири болни деца от малария. Можеш ли да ѝ помогнеш?

– Господин капитан – отвърнах аз, – забранено ни е да оказваме помощ на гръцкото население. Известно Ви е как отчитам ампулите.

– Оставям те сам да решиш как да постъпиш – каза капитан Герасимов. – Имаш време да размислиш. Рискът е голям.

Пълните с мъка очи на тази преждевременно застаряла жена ме трогнаха, защото аз бях оставил на село сама жена и шест малки деца.

Реших още същия ден да се срещна с немския фелдшер, отговарящ за санитарния склад. Знаех неговата слабост – да пийва заарска мастика в селската кръчма.

Отидох там и сварих немеца на чашка мастика. Поздравих го и той отвърна на поздрава. Поръчах половинка мастика и седнах при него. Фелдшерът разбираше малко български. Оплаках му се, че имам много болни войници и нямам достатъчно инжекции против малария.

Под влияние на мастиката ли, от човещина ли – не разбрах – той стана от масата и ме заведе в санитарния склад. Напълни джобовете ми с ампули.

Привечер гъркинята дойде отново в канцеларията. Капитанът ме погледна – очакваше отговор.

– Реших да помогна – казах аз. – Хора сме!

Капитан Герасимов стисна ръката ми и каза:

– Пази се от немския караул! Следвай жената от разстояние.

Вървах на петдесетина крачки след нея. Късното следобедно слънце бе разпростряло дългите си сенки по кривите улички на това тихо, сякаш безлюдно каменно село. Откъм Бялото море вечерният бриз носеше солен мирис на йод и водорасли.

Жената зави по една тясна, калдъръмена уличка. Притичах след нея. Забелязах в дъното на улицата немска обходна двойка. В това време гъркинята отвори една дървена врата и сякаш потъна в обраслия с чемшири и зокуми двор на малка схлупена къща.

Запазих спокойствие. Наближих войниците, които разговаряха помежду си. Поздравих ги и подминах. След малко се обърнах – видях, че войниците ги няма. Върнах се обратно, огледах се и влезнах в къщата.

Гъркинята ме въведе в опушена ниска стая – влажна и сумрачна. От единственото прозорче влизаше бледа светлина. На дървен одър, завити с черга, лежаха четири деца – бледи и изтощени от болестта. Пипнах челата ми – горяха от температура. Моментът бе удобен за лечение на маларията. Извадих спринцовка и ампули с хинин и хиноплазмин. Поставих им инжекции.

Майката ме гледаше с благодарност и ми говореше нещо, но не разбирах думите ѝ. Изкара няколко драхми и ми ги пхна в ръцете. Отказах.

Вече бях на улицата и тъкмо подминах къщата, насреща ми се зададе друга немска обходна двойка. Щом забелязаха, че съм с медицински вензели на куртката, единият войник веднага свали шмайзера и го насочи в гърдите ми. Изтръпнах целият. Другият завика припряно: „Парол, парол!“

Уплаших се и забравих всичко. Немците всяка сутрин ни даваха различна парола. Дулото на немския шмайзер бе опряло в гърдите ми, а до слуха ми достигаше все понервното: „Парол, парол!“. Благодаря на Бога, че си спомних паролата.

Пребледнял я изрекох. Немецът свали шмайзера и аз облекчено въздъхнах. Докато съм жив, няма да я забравя, защото ми спаси живота.

Почнаха да ме търсят да лекувам и други болни деца. Помагах, доколкото можех. Жал ми беше за гладуващите деца. Често се навъртах около нашата столова, държах в ръцете си празни консервени кутии и чакаха да им дадем храна.

Дойде 4 септември 1944 година. Пристигна заповед незабавно да напуснем Гърция. Трябваше да се прибираме пеша за България през прохода Маказа.

Преди да тръгна от село Маистро ме наобиколиха децата, които бях излекувал от малария. Едни ме хващаха за ръцете, по-малките ме дърпаха за панталона и ми махаха с ръчички за довиждане. Това ми стигаше, за да бъде пътят ми за дома по-лек...

ЕДНО ВЪЖЕ СТИГА

Красимир Бачков

(По действителен случай)

В неделя циганите докараха на дядо Матейко пет кубика дърва, а през нощта в четвъртък си ги взеха обратно от двора му. Натовариха ги на същия камион, с който му ги бяха докарали. Той гледа през прозореца как ги вдигат, без да може да стори нищо. Старецът нямаше телефон, защото беше съвсем сам и нямаше с кого да говори. Рано сутринта в петък той отиде в кметството и чинно зачака да се появи кметът. Малко преди обяд, с провлачени стъпки кметът изкачи стълбите, следван от горския надзирател Лозан. Щом ги видя, старецът стана от стола в коридора и рече:

– Хубаво е, че сте и двамата с горския заедно! Откраднаха ми дървата, кмете! На Юксел хайманите ги взеха! Те ми ги докараха, те ги прибраха после! Взеха ми париците за нищо! Изгориха ми душицата! Цяла година заделям лев по лев от пенсията и накрая...! – Той разпери ръце безпомощно.

Кметът се спря, извади вече мокра от пот кърпичка от джоба си и изтри врата и лицето си. Спогледаха се с Лозан, но горският отклони погледа си встрани. На никого не му се занимаваше с проблема на стареца. Кметът отключи вратата и тримата влязоха в кабинета. Дядо Матейко седна на дивана, Лозан се подпря на библиотеката, а кметът тежко се отпусна на въртящия се стол зад бюрото.

– И к'во да те правя сега? – склочи гъстите си вежди кметът. – Знаеш, че с циганите на глава не се излиза! Ни закон спазват, ни полиция уважават! Вземи тоя лист и опиши всичко в една жалба! Не, че ще има полза, ама от мен толкоз зависи! Ще предам жалбата ти като минат полицаите следобед, но не се надявай на нищо! По-добре намери пари и си купи други дърва!

– Откъде пари, кмете?! – скочи старецът. – Знаеш, че съм сам! Нямам близки, нямам роднини, нямам си никого на тоя свят! А без дърва няма да изкарам зимата! А ти, Лозане, що мълчиш? Направи нещо, де! Циганите крадат дървета от гората, после ги продават на нас! Вие само гледате и пръста си не мърдате за нищо! За чий грездей* получавате заплати, като не си вършите работата?

– Ти трай там! – изръмжа горският. – Много да не лаеш, че...! Хем си отървал кожата, хем много знаеш! Циганите и за по-малко бастисват...!

– Ти с цигани ли ще ме плашиш, бе келеме! – светнаха очите на дядо Матейко. – Аз за тази държава съм се бил на фронта, копал съм, строил съм и живота съм си дал, сега вие да дерибействате! Продадохте майка си и баща си, негодници такива!

Той хвърли на земята химикалката и листа, заплю горския, обърна се и излезе от кабинета. Горският се побара по мустака и запита:

– Нещо за пиене намира ли ти се?

– Уиски и мастика – отвърна кметът.

– Налей чаша уиски, че от тоя дъртак ми загорча в устата!

Кметът стана, отключи голямата, желязна каса и от най-долния рафт извади почти пълна бутилка уиски. Наля в две чаши и подаде едната на горския. Чукнаха се и отпиха.

В това време дядо Матейко бързаше към дома си. Той подмина стрина Гина, без да отвърне на поздрава ѝ, влезе в двора и се отправи към сайванта, дето по-рано връзваше магарето. Измъкна дълго, конопено въже и започна да се оглежда, къде да го закачи. Опита здравината на циментовите диреци, подпрели асмата на двора, но му се видяха слаби. Пристъпи към дюлята до оградата и единия, извит клон му хареса. Завърза въжето на него и като оформи клуп, колкото да си провре човек главата, изтупа доволно

длани. Седна на ръба на циментовото корито на чешмата в двора да си почине. После се прибра в къщи.

В късния следобед пред външната му порта спря „Нива“-та на полицията и свирна с клаксона. Дядо Матейко се показа на вратата.

– К’во станало, бе старец? – без да слиза, запита единият от полицаите, през отвореното стъкло на джипа.

– За вас нищо, за мен всичко! – отвърна дядо Матейко.

– Дървата ли ти откраднаха?

– Живота ми откраднаха! – въздъхна старецът. – Ама, откъде ще разберете вие?

Вратата на джипката се отвори и с усилие оттам се изсули полицаят. Запаса си гащите, погали се по огромното шкембе и поклати глава:

– Разбираме много добре ние, ама и ти трябва да ни разбереш! Всеки ден обикаляме пет села и отвсякъде се жалват за нещо от циганите! Миналата седмица баба Тодора от Кутленци я намерили обезглавена! Всички знаят кой го е сторил, но иди докажи...! Държат се те, не са като нас!

– И ти спиш спокойно, а, господин полицай? И се храниш добре, както виждам! Ами, това можеше да бъде майка ти, бе! Каква власт сте, като с едни цигани не можете да се справите?

Полицаят изду бузи, изпусна въздуха от тях и смотоледи:

– Такова е дереджето! Без доказателство нищо не можем да направим! Като минем утре през Мортанци, ще помоля арендатора Добри да ти подари малко дърва! Той е натрупал цяла планина в двора си. Нали все на камина си пече гъза зимьска...!

– Аз подаяния не ща! – глухо каза старецът.

– Стига, де! Сигурен съм, че човекът ще ти даде малко дръвца!

– Искам си моите дърва! Тези, за които съм платил!

– И аз искам да съм шериф в Америка, ама няма! Май и ти не знаеш какво искаш, а?

Дядо Матейко тръгна към дюлята в двора. Щом стигна до нея, хвана клупа с въжето и леко го залюля:

– На мен и едно въже ми стига, господин полицай! Днес съм тук, утре ме няма! Вие му мислете, как ще живеете после!

Полицаят отвори уста, после я затвори и му обърна гръб. Качи се обратно в джипката и преди да тръгнат заплаши:

– Мисли му, ако сториш някоя беля! И на себе си да посегнеш, пак е престъпление! Ще отговаряш, да знаеш!

Както стоеше в средата на двора, старецът се разсмя. Джипката отдавна бе заминала, а той се тресеше от смях.

– И пред кого ще отговарям, бе аланкоолу? Пред Бога ли? Вие му мислете, как ще отговаряте пред тия, дето са по-млади от вас, и тия, дето ще се родят занапред! Техният съд ще е най-страшен!

В неделя пред къщата на дядо Матейко спря камион, пълен с дърва. Двама непознати мъже ги разтовариха и дори подредиха под сайванта на сушина. Старецът ги гледаше някак безразлично и вместо благодарност само кимна, щом си тръгнаха. Дървата бяха дълги, метровки и сигурно бяха дар от арендатора. След малко пред портата спряха двама от хулиганите на Юксел и единият рече:

– Много бързо се справи с дърва, дядка! Голям тарикат си! Искаш ли да ги режем? Малко ще платиш, само сто лева!

Дядо Матейко се усмихна отнесено и отвори портата. Двете циганчета се спогледаха, но влязоха в двора. Той им посочи пейката пред къщата и нареди да седнат. Те се подчиниха, като въртяха дяволито очи и се чудеха на акъла му. Старецът заръча да почакат и влезе в къщата. След десетина минути той излезе, облечен в бяла риза и син панталон. Види се, това бяха най-хубавите му дрехи. В едната си ръка държеше дървено, трикрако столче. Със същата загадъчна усмивка той посочи с ръка към дюлята:

– Елате да видите как си отива един мъж! После правете, каквото щете с дървата! Режете, влачете... паразити такива!

Момчетата любопитно го последваха. Когато старецът намести столчето под въжето, качи се и нахлузи клупа на мършавия си врат, едното от циганетата дръпна другото за ръката:

– Хайде, да се махаме! После нас ще изкарат виновни!

Другото циганче обаче не мръдна. То със знак показва, че иска да види какво ще се случи после. Дядо Матейко ги изгледа, а те отвърнаха очи от пронизващия му поглед. Както си висеше изправен, изведнъж старецът ритна столчето и увисна на клона. Тялото му конвулсивно потръпна, а момчетата хукнаха с все сили към портата.

Цялата есен и зима никой не пипна дървата в двора на стареца. Вече през пролетта, по време на една кратка буря, светкавица тресна точно стария сайвант и дървата под него се запалиха. Всички от селото, заедно с циганите, дойдоха на пътя и наблюдаваха горящата клада. Старият циганин Юксел прошепна на ухото на един от синовете си:

– И Господ не стана каил за тия дърва! Ше вземем шише вино от кръчмата после и ше минем да прелеем гроба на дядо Матейко! Ше се молим да ни прости, ама не знам...!

– Какво? – облещи очи синът му.

– Не знам вече дали сме хора...!

* *Грездей* – чеп, както и (разг.) мъжки полов член.

СКРИТИТЕ МИСЛИ НА ЕДИН ОТКРИТ ЧОВЕК

Красимир Бачков

„Че съм задник, вярно е, но от мен колко по-големи задници има! – размишляваше Цеко, докато тролеят го подрусваше по пътя за работа. – И това правителство само грабят, източват и присвояват! Едни тролеи не купиха като хората! Блъскаме се като добитък в тия смрадливи допотопни кочини! Партийците грабят за себе си, а народа кучета го яли! Оправят себе си до девето коляно, тарикатите им ненаядени! Ето например шефът! Вече я е подкарал толкова през просото с кражбите, че дори не праща подслушвачите си да му донасят, какво се говори в офиса. Все му е едно, защото знае, че никой нищо не може да му направи. Големият шеф в столицата краде с милиони и никой не му връзва кусур, какво остава за него! Ако нещата случайно се оплескат, заделя една четвърт от заграбеното за съдиите и всичко се оправя. У нас правосъдието е точно и принципно! Ееех, да имаше как и аз да открадна толкова! Половината от откраднатото щях да дам в съда и пак щях да си живея живота!“ – съжеляваше бедната си съдба Цеко. В този момент пред него застана контрольорът и мрачно каза:

– Проверка на билети и карти, моля!

Цеко бръкна в джоба на спортното си сако и застина от ужас. Сети се, че тъкмо преди да тръгне за работа, без да иска заля сакоето си със сутрешното кафе. Набързо облече друго сако и, без да премести тефтерчето с документите, забърза за работа. Сега беше без карта, документи и пари.

– Съжелявам! – конфузно промърмори Цеко. – Смених си в последния момент палтото и документите ми останаха в него.

– Ха-ха! – присмя се контролърът гадно. – Тия ги разправяй на някой друг! Сега ще си платиш глобата от двайсе лева, пък после, ако щеш и без гащи се вози в градския транспорт!

– Нищо няма да платя! – ядоса се Цеко. – Казах ви, че документите ми са в друга дреха. По-късно ще ви донеса картата, за да видите, че е така!

– Оп-а-а-а! – ухили се като йоркипе* контролърът. – Момчета, елате тук! Един гратисчия се опитва да мине метър!

От задния край на тролея веднага се приближиха двама младежи, единият от които бе доста мургав на вид. На дрехите и на двамата бяха закачени баджове, на които пишеше „Контролър“.

– Я оставете човека, бе! – тросна се възрастен мъж с бастун, седнал на една седалка встрани.

– Ти не се обаждай, дядка! – скастри го контролърът, а старецът сякаш само това чакаше. Пъргаво се надигна, извъртя някак бастуна и прасна контролѐра по рамото.

– Ти кого наричаш дядка, бе келеш? Сбрали се трима калпазани и тръгнали да тормозят и обиждат хората! При това единият циганин! Ай ще ви таковам таковата!

По знак на контролѐра двамата младежи хванаха стареца за ръцете и на следващата спирка го свалиха навън. Там, на тротоара, възрастният боец размаха бастуна като японски самурай и набързо очатка по главите нахалните контролѐри. В мелето се включи и някаква баба. Тя внимателно изкара две кофички мляко от пазарската си чанта, а после заудря с нея контролѐрите. Шоуто вероятно щеше още да се развихри, но тролеят тръгна и всички разочаровано започнаха да обсъждат случката. Тихомълком Цеко се примъкна до освободената от стареца седалка и се намести на нея.

„Каква стана тя? – тъжно продължи да размишлява. – Един дъртак ми спаси кожата! Ама, че резил! Трябва да се запиша в някое гражданско сдружение или партия! Там

ще се чувствам по-спокоен и защитен. А то, плъзнали едни паразити навсякъде – „Дай билет, плати глоба!!!“. Пфу! Като член на партия ще знам и за кого да гласувам. Ще ходим заедно на сбирки, ще заформяме почерпки и банкетчета понякога. Друго си е да има някой до теб!“

– Я, Цеко! – тупна го по рамото току-що качилият се негов колега Митев. – Как си, друже?

– Не се оплаквам – скромно отвърна Цеко. – Справям се някак с проблемите.

– Bravo! – ухили се колегата му. – Така трябва! Ти си открит човек и винаги съм те давал за пример на шефа. Ако имаше повече колеги като Цеко, му викам, работата песен щеше да е!

Цеко срамежливо сведе глава и си помисли: „Ах ти, мазно копеле! Искаш да гласувам за теб и да станеш служител на месеца! Ще гласувам, ама друг път! Ти да вземеш още половин заплата отгоре, а аз да лапам мухите! Не си познал, мой човек!“. После вдигна глава и с честен поглед заяви:

– Митев, в края на месеца ще гласувам за теб! Аз съм открит човек и направо ти казвам. Ти заслужаваш, човече!

– Е, щом си решил! – не отказа колегата му и започна да говори за новата колежка от офис № 3. Цеко уж го слушаше, но мислите му не спираха да витаят другаде. Мечтаеше си да спечели шестица от тотото, макар да не пускаше фиш; бандити да изтърват чувал с пари, докато ограбват банка, и той да го вземе; да преспи с жената на шефа, за да го повишат в службата – и все едни такива чисти и ведри мисли, каквито можеха да се намерят в главата само на един почтен и открит човек като него.

* *Йорките (диал.) – белка.*

БАЙ ГАНЧО И АМЕРИКАНЦИТЕ

Красимир Бачков

– Какво добро съм видял от американците досега? – питаше се бай Ганчо, докато седеше на една пейка в Морската градина и мързеливо се почесваше по топките. Пред него прелитаха гларуси, писукаха малки чайки, а пет кораба на рейд чакаха реда си, за да влязат в пристанището. Денят бе типично пролетен и по-точно мартенски. През два часа светваше слънце, после облаци затуляха небето и ту бе пролетно приятно, ту зимно хапливо-студено. Пенсионерът вдигна изтръпналия си задник от пейката и с леко куцукане тръгна да се прибира. До шадравана с делфинчетата срещна бившия си колега Спас. Веднага го хвана под ръка и запита:

– Кажи, бе Спасе! Нещо добро от американците да си видял до момента?

Спас наду бузи, изпусна въздуха от тях и започна да отмята на пръстите на ръцете си:

– Първо, затриxa индианците! Второ, развѣдиха негрите! Трето, видяха сметката на арабите, заради нефтените находища! Четвърто, купиха продажните ни политици за жълти стотинки! Пето, разбуниха украинците! Шесто, причиниха мигрантската криза в Европа! Седмо, отровиха земята по целия свят с техните „Монсанто“, „Раундъп“, шисти, грипни вируси, отрови в небето и пр. гадости! Осмо, докараха финансова криза на всички държави! Девето, не си седнаха на задниците, а където трябва и не трябва, все се бъркат на вътрешната и външна политика на всички държави! И десето, но най-важно – зомбираха всички глупаци, с гнусните си филми за тероризъм, насилие, стрелби, безпричинни убийства, кражби на пари и всякакви гадости!

Бай Ганчо чак подскочи от удоволствие. Колегата му все едно четеше мислите му. За да се убеди, че са на едно мнение, той подхвърли уж безразлично:

– А за братушките какво ще кажеш?

– Какво да кажа? – подръпна голямата брадавица на върха на носа си Спас. – И те са същата стока! Уж сме братя, не знам к'во, а ни продават газ и петрол по-скъпо, отколкото в Западна Европа! Ако не бе техният социализъм, досега да бяхме минали по стандарт Швейцария! Дай им само да си играят на ченгета, на война и да поркат водка, докато паднат под масата! Погледни, за толкова години една хубава кола не успяха да направят! Само кражби и кухи лозунги! Пфу, сволочи*!

– Че то, за теб май хубави хора няма, Спасе?

– Как да има, като всички са ни надупили и ни плющят, както им падне?

– И що е така, брате?

– Щото вместо глави, ни управляват задници, Ганчо! Сами сме си виновни за всичко. Абе, ти знаеш ли, че след евтините лекарства и бензиностанции Магарешки щял да отваря и евтини гробища? Който гласува за него, ще има промоция за погребение с 50% намаление!

– Въх, недей! Още е рано да мислим за такива екстри, бе Спасе! Аз съм само на седемдесет и шест!

– Аз карам вече осемдесетата, но нали все някой ден трябва да помислим и за оня свят! На този не се наживяме, барем на онзи нещо се уредим по-така...!

– То хубаво, ама...! Там сигурно пак американците ще са на лично място! Щото, както е тръгнало... Абе, още като ми писаха двойка по география в пети клас, заради Колумб и тая пуста Америка, разбрах, че няма да мелим брашно с американците, ама нейсе! Ние сме хора прости! Че какво зависи от нас, а? Седим си тук и ту германците дойдат да ни освободят, ту руснаците след тях! Сега и турците нещо се канят пак да съжителстваме като преди! Иди, че им вярвай!

– Не се кахъри, Ганчо! Нашите управници ще ни освободят веднъж завинаги, от нас самите! Когато не успяха да прогонят, ще затрият с доболнична помощ или пресичайки на някоя пешеходна пътека. Данък на Топло-

фикация, на Енергото, на плаж не бива да ходим, не бива да притежаваме жилища и коли! Всичко им боде в очите, наборе! Докато не ни затрият до крак, няма да мирясат! Ти поживей още малко и ще видиш, как не могат да ни стигнат американците по всякакви простотии!

* *Сволоч – сбирщина, сган*

ПОЛЕТ ЗА ЛОНДОН

Лъчезар Георгиев

Заваля и отиде цяла седмица – сипа, сипа ситен сняг, та скри мръсните и неугледни улици, погрознали от кишата и поройните дъждове; закри и сметта край блоковете, и изкопаните, проядени от безброй дупки пътни настилки и тротоари из вътрешността на кварталите. Дори олющените сгради сега някак срамливо прикриваха изнемощели от годините плещи и се свиха незабележими край претенциозните и могъщи великани от олекотени материали и стъкло, които изненадани бърчеха чела сред лепкавата мокрота. В това странно съчетание на някогашно достолепие и безпардонно триумфиращо настояще хората вървяха някак по-бодро, даже се поусмихваха и с въздишка отпращаха погледи към децата, които се замерваха със снежни топки; кучетата лаеха радостно край стопаните си в градинките и парковете, а снегът продължаваше да вали, сякаш беше призван от невидими сили да покрие с бяла пелена и света, и греховете, и заблудите му.

Все пак, улиците бяха разчистени и потокът от коли по булевардите продължаваше, макар и не тъй силен, и членкореспондент Евгени Савов усети как цялото му тяло се изпълва с радост и с още нещо, подобно на сладко, макар и неясно предчувствие, дошло най-сетне да пропъди уморителните и еднообразни делници в Академията. И загледан през стъклата на автобуса в прелитащите побелели сгради, коли и дървета, за миг си помисли, че вече е дошъл краят на онова тягостно настроение, което го заливаше като с невидима лепкава течност. И той се сети, че от тези няколко години сякаш всички часовници в големия град бяха заковали стрелки, премръзнали и посивели като в онова неприветливо утро без слънце, но и без мъгли, еднакво, както всички останали студени делници, в които преди началото на голямата зима все

още има полети до всяка от безкрайните посоки на света; и Савов ненавиждаше тези полети, защото в един с нищо забележим ден те бяха отвели Ани Велева към далечния чужд град – самолетът беше изпънал охранено тяло, сега си спомни как се засили по пистата, за миг сякаш повдигна криле и се отлепи от земята, направи прощален кръг, сетне заби нос право в сивотата на пепелявото небе. Савов напразно махаше и проклинаше, и без да усети, върху сгърченото му лице се стекоха няколко мъжки сълзи, които никога повече нямаше да си позволи, но които винаги щяха да му напомнят този прощален полет, сякаш Ани като птица бе излетяла, за да изтръгне и сърцето, и миналото на двамата завинаги; да я забрави и никога повече да не се връща назад, дори в часовете на размисъл, към онова, невероятно красиво и завинаги изгубено, подобно на умиращата в студената синева сянка на „Боинг“-а.

„Ани, малка проклетнице, нима тогава си заслужих този последен плесник; нима не те обичах повече от всичко; нима не заряхах дом и дете, и през тези няколко месеца не ти беше хубаво и весело в скромната ми гарсонiera? Могат ли да се забравят ей тъй, без окото да ти мигне, всички огнени ноци – и преплетените в ненаситна ласка тела, и жадните устни, и разходките из планината, и залезите, и изгревите в прегръдката на онази столетна къща, която приемаше двамата ни като свои деца и се радваше на гласовете, песните, стоновете, целувките и клетвите, с които ти ми се обричаше до края на живота си...“

Навярно Савов щеше още да размишлява над нелепото, внезапно заминаване на довчерашната му аспирантка и с горчивина да заключи, за кой ли път, колко малко се познават хората и как с лека ръка могат да захвърлят и най-свидното, но автобусът направи рязък завой и сви към аерогарата, сега далеч по-различна, и някак по-светла с преустроените си сгради и зали от стъкло и алуминий. Нямаше време да разглежда повече, скочи от стъпалото и

едва не си навехна крака, но продължи към салона за изпращане на пасажерите. Смая се от промените – уж беше същото, а всъщност далеч по-различно – дали от новия ред и ритъм, дали от заведението и салоните, изпълнени с пътници, които бяха съвсем други, в сравнение с онези сиви, безнадеждно унили лица и очи, които на всяка цена жаднуваха час по-скоро да излетят в невидимото пространство, поемащо най-красивите, най-силните, свободомислещите, за да ги направи различни, непонятни; с други лица и други сърца – тях Савов никога нямаше, а може би и не искаше да разбере. Тъй както не разбра и Ани, която в писмата си до него разказваше как е успяла да се справи и да просперира, и нито намек за разкажание, нито въздишка по онова, на двамата минало, което бе оставила с един замах, без нито едно угризение, зад гърба си.

...И само преди два дни тя се бе обадила, че за кратко е в България – отскочила набързо да се види с роднините, после – за два часа делова работа в едно от столичните ведомства във връзка с международен проект, а оттам право на аеропорта. Ако почитаемият господин Савов има желание, нека да се срещнат в голямото кафе над салона за изпращачи. Тя ще бъде с майка си, която добре го познава (как няма – за малко да ѝ стане зет), обаче мисис Велева ще я укроти – вече нищо не застрашава репутацията на английския ѝ съпруг, нито почтеността на непоклатимия ѝ брак. Ще бъде просто една среща между някогашни, е, и настоящи приятели...

„Приятели, глупости“ – мислеше си Савов, докато изкачваше стъпалата към кафето, блъскан от нетърпеливи да заемат малкото празни места клиенти. Най-после се добра до маса и успя да я запази. Чакането продължи близо час. Той се оглеждаше неспокойно. Все още я нямаше и той се сети, че това бе в стила ѝ – винаги да закъснява, при това никога не се извиняваше – за жената е в реда на нещата да се забави малко, тъкмо тръпката ще е по-силна и за двамата, а кавалерът трябва да чака, да

засвидетелства уважение към дамата – това е част от играта, така че място за сърдене просто няма.

Този път мисис Ани Велева се извини. Видя я да слиза от маршрутното такси, заедно с майка си, и двете сякаш се търкаляха между огромните сакове. Савов не повярва. Наблюдаваше изумен, докато тя разпореждаше на старата жена до себе си – тутакси позна някогашната си кандидат-тъща, която навремето тичаше да разпитва негови роднини и приятели дали наистина се е развел, дали са му сериозни намеренията и въобще що за птица е, след като няма още едно свястно жилище и приличен автомобил, а и износва дрехи от студентските си години. Е, такава беше тази възрастна дама, но странно, той отдавна бе забравил за дребните наглед неща, които някога му бяха вгорчавали до отчаяние прекрасните дни с дъщерята.

И кой знае защо развеселен, той продължи да наблюдава търкалящите се дами, които най-после се добраха до коридора за заминаващите пътници. Тук Савов извърна глава и зачака търпеливо. Какво да се прави – жени...

Той видя мисис Велева да изкачва тежко стъпалата към кафето. Проследи как тя пристига запъхтяна, прошепва едно „Прощавай за закъснението“ и се отпуска тежко на стола. „Боже мой – каза си Савов, – лицето ѝ почервява и се оросява в пот, та тя трябва да се прегледа!“ После се отказа да гадае, да не би да е лекар; остава си най-обикновен кабинетен теоретик в областта на психологията, а пък на Острова имат достатъчно специалисти медици, нека Ани да се оправя. Все пак беше смайващо да гледа как потта се стича по моравото ѝ лице. Тя забеляза погледа му, извади кърпичка, изтри се, после бръкна в чантичката си и посипа от някаква кутийка обилно руж върху бузите си, което ги зачерви още повече.

– Хубав сняг наваля! – рече тя и едва сега му подаде ръка през масата. – Обаче пътищата ви този път са добре изчистени, булевардът е нов и пистата също е наред, тъй че ще излетим!

– С майка си ли?

– Не, тя вече идва веднъж в Лондон. И баща ми постомя две седмици, обиколиха с моя хубостник кварталните пъбове. Между нас казано, поканих ги повече заради себе си, друго е като имаш от време на време близък човек там. Иначе...

– Писа ми, че обитавате със съпруга си жилище под наем – вметна Савов и продължи да разглежда критично фигурата ѝ.

Тя разбра погледа му като чисто мъжко любопитство:

– Е, да си купи човек истинско жилище, трябва достатъчно пари...

– Аз пък купих скромен апартамент – отвърна Савов и се усмихна. – Ще го изплащам цял живот. Изглежда, по това си приличаме...

– Не съм сигурна – завъртя тя глава иронично. – Като знам колко получавате... Винаги ще бъдете бедните роднини... Дори и днес, когато правоимащите ви се фукат, че приемат елита на целия Европейски съюз и даже щели да поставят официално проблема с Брекзит на Обединеното кралство, та уж да спасяват интересите на нас, хилядите българи, които избягаха и се спасиха от тях. Каква ирония...

– Всъщност ти какво работиш? – опита да не се засяга Савов. – Да не би нещо специално... за много пари?

– Не точно... Говоря ти за стандарти на живота тук и там. Иначе аз съм чиновник към една неправителствена организация. Проекти, съвместно с държавни институции, особено със страните от Източна Европа. В Кралството има фондове за подпомагане, а аз съм нещо като преводач, работя понякога и върху самите проекти. Нали знаеш, оправям се с езиците, и това ме спасява там.

– Знаем, знаем... Но казваш, било временно?

– Да, временно... Докато намеря нещо постоянно и сигурно. По-важното е, че вече съм поданик на Обединеното кралство!

– Виж ти! Е, жалко е, напускате Европа. И този Брексит. Дано да нямаш усложнения.

– Всичко свърши, приключих с документите, имам британски паспорт, английска съпруга съм, който от големия ми род би си и помислил, че ще стигна дотам... Сега вече спокойно мога да се разведа – засмя се дрезгаво мисис Велева. Бузите ѝ се затресоха, тя подпря масата и едва не разля чашата с кафето.

– Не ти вярвам! Та нали пишеше как романтично сте се запознали с бъдещия си съпруг на онази твоя екскурзия, как любовта ви пламнала изведнъж и си разбрала, че това е единственият и неповторим мъж!

– Неповторим ли? Глупости! Така само се казва и пише. Знае ли човек през колко ръце му минава кореспонденцията, особено из кралските пощи на Острова...

– Тогава?

– Един охранител на скромна квартална фирма каква перспектива може да даде на млада жена, било и чужденка? Освен тя да вземе поданство. Но на жената ѝ трябват и други неща...

– Например?

– Да общува с хора от твоята черга. Чух, че си успял много в научните среди и те поздравявам! Чета статиите ти в елитни англоезични списания и още се чудя...

– Кариерата никога не е била самоцелна за мен. А и от нея тук не идват добри приходи. Да, малко повече престиж, международни форуми и прекалена заетост, от която не мога да се вгледам в себе си...

– Там, оттатък, тези неща се ценят. Още повече сега, след Брексит...

– Шегуваш се, та ние винаги ще си останем бедните роднини...

– Нали сте вече в Европа. Щат – не щат, ще ви оправят някой ден, нищо че по върховете управляващите господа още си мислят, че като пооткраднат и поизлъжат поданиците си, ще измамят и европейците... Слушай, затова и мястото на почтените хора като теб става още по-ценно и,

помни ми думата, за теб ще има много отворени врати на Запад. Дори и при нас, на Острова...

– И за какво ми е всичко това? А и дами като теб защо се вълнуват от подобни факти?

– Как защо? – едва не се разсърди мисис Велева. – Контактите, средата понякога са важни повече и от пачките с лири...

– Ами! Парите винаги са управлявали този ваш свят! А и той е не по-малко корумпиран от нашия, само че някак го прави по-фино, по-деликатно, да не наскърби кралските поданици... А и ти допреди години не мислеше по този начин...

– Тогава ти беше обикновен преподавател и дори прозорливата ми майка не вярваше, че ще стигнеш дотук. А това би обезкуражило всяка млада жена...

– Защо винаги не си била толкова откровена? – въздъхна Савов. – Щяхме да си спестим толкова болка...

– Цял живот съм мълчала и преглъщала. Като се прибера, пак ще мълча; щом ми докривее, ще се нарева едно хубаво, а когато ми мине, ще продължа да пиша на приятелите си колко съм щастлива, ще им пращам всеки месец картички, уж, че обикалям безгрижно цяла Англия...

Тя замълча и той забеляза как брадичката ѝ леко потрепера, както някога, когато бе готова да се захлупи по очи и да захълца беззвучно. Но Ани се овладя. Погледна часовника си и стана:

– Време е да тръгвам. Майка ми кой знае какво ще си помисли.

– А ти обясни, че отдавна всичко е наред.

– Така ли?

– Разбира се. Ти си сериозна дама, обвързана... Винаги си ми го повтаряла по няколко пъти в писмата си.

– А ти поне дете си оставил, макар и от бившия си брак...

– Сега е твой ред.

– Едва ли... И за мъжа ми, и за мен е вече късно. Да сме се изследвали, когато е трябвало...

– Не знаех... Моля да ме извиниш.

– Само не ме съжaliaвай! – тя го изгледа навъсено и подаде ръка. Беше все още влажна и потна, навярно от изкачването или пък от самия разговор, кой знае. – Е, сбогом. Все пак те видях и това ми стига.

– Реших, че много бързо си забравила...

– Всеки се бори с живота, както може! – тя почти изхлипа, закри очите си и прошепна: – Боже, и този хубав сняг... Както някога там, в онази бедна селска къща, сред планината, отвъд времето. Не, това не съм била аз...

И без да добави нищо, тя стисна силно ръката му, после рязко се дръпна и се втурна към стълбите.

Савов въздъхна и притвори очи. Сега му се искаше да вижда само белите заснежени чукари, планинските върхове и долината, онази невероятно бяла долина със замръзналата река, боровете по рътлините, кристалния къс небе. И старата, схлупена от годините къща, която тогава, а може би и до днес, не би сменил и за най-изисканото жилище, стига да се върне онова, което, уви, никога не се повтаря; което отлита като птица в пепелявия свод и даже дия не остава...

– Последно повикване на пътниците за Лондон! – сепна го гласът от уредбата, но той не отвори очи, не проследи фигурата на мисис Велева, приведена като възрастна жена под няколкото сака. Какво ли му трябва на едно английско семейство, та толкова багаж са му нагласили бедните роднини?

Когато най-после вдигна поглед, бялата птица се беше отделила от пистата. Скоро стихна ревът на моторите. Снегът валеше кротко, без да трупа, сякаш бе последна милувка, преди всичко да се превърне в черна, лепкава киша под задименото, сивеещо небе.

ПОДАРЪК ЗА СЮЗЪН

Лъчезар Георгиев

Беше несекващ поток от тирове, микробуси с ремаркета, автобуси с натъпкан по задните седалки багаж. От балкона на бялата двукатна къща шосето изглеждаше като реката под моста – бълбукаща вода, дошла от върховете на чукарите, за да се разлее в сенчести и дълбоки вирове. Реката-шосе се провираше край бензиностанцията, чернееше денем с асфалтовата дъга, разсякла снежните рътлини, забиваше остри зъби в хребетите, за да се провере с достойнство към Предела, където снегът по върховете стоеше бял и величествен зиме и лете.

Нощем шумът намаляваше и prizори отново избухваше като свиреп вълчи вой. Автомобилите се движеха през поледицата, ровеха с гуми навалелия сняг и веригите им звъняха отчетливо в студа като удари на ковашки чук.

Борис, който от есента пътуваше до града през всеки от работните дни, бе свикнал с реката-шосе. Тя сякаш идваше и се връщаше във вечността; онази вечност, която трудно може да си представим, но която е като сън и смътен спомен, като призрачно видение в обърканото време. Той обичаше да кара бавно и да се наслаждава на пейзажа. Белотата, кафявите линии на тополите, синкавите очертания на хълмовете преливаха в слънчевата позлата на утрото или в бакърените цветове на залеза. Когато се смрачаваше, фаровете на камионите прорязваха клисурата, изскачаха над манастира и кехлибарените им очи плъзваха по ридовете, после мракът отново увисваше над планината, тогава Борис натискаше газта и леко се поклащаше на завоите в едно с малкия автомобил. Изпитваше усещането, че е в лодка, както някога там, в миналите лета; с него са децата и Ася, и четиримата се издигат върху пенестите гриви на вълните, смъкват се във внезапно открилите се празнини и лодката продължава да

се носи все по-навътре, сякаш препуска подобно на млад жребец, и върху якия му запотен гръб е прилепено едно хлапе с разрошени, сламено руси коси; то крещи и вятърът свисти в ушите му, и двамата се носят все по-нататък и по-нататък през долината, в зелената позлата на пристигащия изгрев.

Това с хлапето бе толкова отдавна, че изглеждаше някакво особено отражение, като в картините на младата жена, която бе срещнал през лятото на една от вилите. Оттук насетне Борис в най-неочаквания момент щеше да се връща към нея, да си припомня нежната извивка на устните ѝ, скулите, трептящи в лека усмивка, косите, искрящи в кестеняви пламъци, дълбокия поглед, устремен към непознатия мъж, спрял за малко да се полюбува на момичето със статива.

Сузане Мейерс или Сюзън, както предпочиташе да я нарича Борис, се бе отделила от групата, за да дойде сама на някогашната партийна вила, сега превърнатата в хотел. Английският, който той години наред търпеливо изучаваше, неочаквано му бе помогнал, а и тя го владееше безупречно. Тяхната първа среща бе белязана със знака на някакво тайнство и, когато след няколко дни влязоха в стаята ѝ, отначало той не повярва, че всичко това е действителност.

– Не съм го правила досега – наведе глава Сюзън. – Не зная защо, към теб изпитах доверие, а толкова отскоро се познаваме...

– Но ти си вече на двадесет и пет!

– Баща ми е строг фламандец. Бдеше зорко, и докато бях в колежа, и после в университета. Излизах няколко пъти тайно с колеги, последният път дори се влюбих, но той разбра и... След провала на тази връзка се наложи да вляза и в клиника. Уж обикновена депресия...

Сюзън впери очи в полулея на стената. Кристалните пера под електрическата крушка излъчваха мека сребърна светлина. Тя стана и ги докосна с ръка. Чу се звън, сякаш в белотата на стаята влетяха звуците на десетки малки

камбани. В този миг във проблесна светкавица. Тя проряза върховете на боровете, огря терасата и след малко проеча гръм, който разтърси сградата. Повторно прозвъннаха кристалите, Сюзън се дръпна уплашено назад и неволно, без сама да разбере, се отпусна в прегръдката му.

Токът внезапно спря и вилата остана без осветление. Изгаснаха и далечните светлини в ниското, където се бе притаило селото.

– Страх ме е! – Сюзън се притисна още по-силно. – Боже, какво става?

– Понякога и това се случва у нас – засмя се той, после неочаквано я вдигна и я понесе към леглото. – Просто от града за по-лесно са изключили напрежението и ще стоим малко на тъмно. Хайде, отпусни се!

– Не мога! – призна си тя, беше смаяна от волността, която той си позволяваше, но само добави едва чуто: – Всъщност... сега ми е по-добре. С теб някак не усещам толкова силно опасността...

– Защото я няма! – каза той и внимателно се отдръпна. – Хайде, легни си спокойно...

– А ти?

– Не се бой, тук съм. Ще стоя до теб и ще галя косите ти.

И той мина нежно с длан по лицето ѝ, наведе се и тя усети горещия огън в устните му. Дръпна се към възглавницата, но после си каза, че може да го обиди, и сама протегна ръце. Той се наведе към нея, тогава стаята се залюля, във гърмеше, но в ушите му напираше друга музика, която напълни с кристален звън пространството.

– Горещо ми е! – промълви тя и продължи да стиска ръката му.

Струваше ѝ се, че всичко по-нататък става като на забавен кадър. Той плъзна длани под блузата ѝ, Сюзън понечи да изкрещи уплашено, както обикновено правеше, когато брюкселският ѝ приятел непохватно се мъчеше да изкопчи от нея онова, което всеки мъж търси в жената.

Сега обаче мъжът бе далеч по-различен – мил, внимателен и съчувстващ, сякаш сам се измъчваше от мисълта, че може да я засегне и притесни. И тя, отпуснала глава, с разпилени по възглавницата коси, подобно на видение в здрача на стаята, се остави в ръцете му. Онова, от което с години се бе плашила, се стопи. Падна и последната преграда между двамата.

Усмиввайки се в тъмнината, Сюзън наблюдаваше сякаш отстрани себе си, виждаше излитането на дрехите, които кацаха като големи бели лебеди върху пода, и не вярваше, че се е случило. В началото усети някаква болка, но това бе твърде маловажно пред желанието да се хареса на мъжа до нея, който заслужаваше тази награда; Сюзън нямаше какво да му дари; отдаваше му невинността си и подозираше, че това едва ли е толкова важно в биографията на този мъж, и все пак беше знак към него, важен знак; дано да го разбере, дано да не свърши всичко, да не изчезне магията, да се прекърши нещо в нея още преди да е започнало, както в оня ден, когато с проклетия си приятел Йохан мислеше, че е станала жена, но писъкът ѝ – този пронизващ съзнанието вик от болка го накара да се дръпне бързо от Сюзън и да се свие като виновно куче в ъгъла.

Нищо подобно не се случи днес и тя бе изумена. Вярно, болеше я, сякаш нещо с мъка се разкъсваше в нея, но болката бе поносима и това дори, кой знае защо, започваше да ѝ харесва. Без да си спомня строгия глас на баща си, без да се сеща за някогашните напътствия на покойната си майка, Сюзън разбираше, че жената в нея е дошла. Тя заявяваше властно своето право на съществуване, притискаше се интуитивно и все по-настойчиво, сякаш го беше правила с Борис десетки пъти; извиваше се и стенеше, накрая закрещя, но това не изплаши мъжа до нея и той не избяга в ъгъла. Продължи да милва тялото ѝ, което ѝ помагаше да се успокои, да въздъхне облекчено и безсилна да отпусне глава. Едва тогава Борис се надигна и прошепна:

– Току-що стана голяма, Сюзън!

Зад билото на хълма все още продължаваше да гърми, светкавиците рисуваха за миг чудновати фигури по короните на боровете, но небето се бе прояснило и сега на хоризонта блестеше сребърна огърлица от звезди. Вперила очи навън, Сюзън слисано наблюдаваше промяната.

– Изненадана си и още как, нали? Е, в планината е така, понякога страшно, но красиво – усмихна се той.

Тези дни и нощи продължиха до деня, в който тя трябваше да замине. Борис си каза, че по-хубаво време за отпуската му едва ли ще се случи, забравил бе за призовката по делото, за Ася и малките, и поведе Сюзън из планината. С часове газеха из бистрата река, ловяха риба и я печеха, но вировете бяха плитки за къпане и тогава се качиха на една от почивните станции, където имаше плувен басейн.

Беше към края на лятото. Неколцината посетители не им обръщаха внимание и, необезпокоявани, те плуваха до премала, сетне постилаха хавлиените кърпи на терасата. Оттук се виждаше цялата планина. В далечината бяха чукарите, забили покрити със сняг върхове сякаш в самите облаци, по-надолу очертаванията ставаха по-плавни. Полегатите извивки, реката, гористите хребети позволяваха на Сюзън отново да посегне към статива. Борис наблюдаваше спокойните и уверени движения на молива в ръката ѝ и му се струваше, че тези дни са награда на провидението след дългия кошмар от разправии за етажата от кооперацията, колата, децата. Всичко това вече беше без значение, защото се бе появила Сюзън; и да бе сънувал, и да бе мечтал, загледан през прозореца в задушния кабинет, когато най-сетне оставаше сам без досадните въпроси и подмятания на колегите си, той едва ли щеше да си представи, че тъкмо през този месец ще се появи Сузана Мейерс, за да прогони с магическа сила страха от самотата, укорителните погледи на познати и съседни, упреците на роднини. Ето, това бе свободата – да

избира, да се радва неподправено на всеки нов миг, да пътува.

Да, да пътува, макар че това пътуване щеше да отведе обратно Съюзън в Белгия. Борис преглътна обзелото го тягостно чувство. Откара момичето до града, където трябваше да се събере групата от летния университетски семинар, за да поеме към софийската аерогара, маха дълго с ръка след автобуса, а оттам насетне зачака писмата ѝ, които до някое време щяха да идват през седмица, по-късно оредяха и накрая спряха съвсем.

И сега, няколко месеца след заминаването на Съюзън, той продължаваше да се втурва с малкия си автомобил в реката-шосе, с лекота се провираше край огромните тирове, въртеше волана, сякаш гребеше в открито море, и, кой знае защо, му се струваше, че това го отвежда все по-навътре, към неговата Съюзън, която бе може би само красив сън, само една игра на измъченото му въображение или пък реакция на един мъж на прага на четирийсетте. Поне старите бяха доволни, внукът им носеше хляба мек, храната прясна, понякога слагаше на масата и бутилка вино. Вече не го коряха за Ася, отваряха приказка за децата и Борис ги успокояваше, че редовно ги вижда, добре са с уроците, не са останали без пари, а иначе в града навред е скъпотия. Старите уморено клатеха глави: „Така е, обърка се светът, поне да сте здрави вие, младите“. А истината бе, че Борис спестяваше. Лишаваше се от много неща и всеки месец обръщаше левове в евро, после ги слагаше на влог, нека да ги има, нищо не се знае в проклетия живот, току-виж го завял вятърът на другия край на Европа...

И тази вечер Борис се прибираще от града, след като бе вкарал в банков депозит половината от заплатата си. „Нима ще се превърна в застаряващ скъперник, който дори покрив вече няма над главата си, но трепери и за последния лев?“ – мислеше си той и изпреварваше един след друг тировете. Измъкна се навреме от колоната

товарни автомобили и пристигна в селото, преди да се е здрачило.

– Има нещо за теб, от пощата го донесоха – посрещна го старата, още преди да е влязъл.

Борис пое плика с разтреперана ръка. Няма съмнение, беше от Сюзън. Качи се в стаята си. Разпечатаният на принтер шрифт играеше пред очите му. Защо ли ѝ бяха потребвали тези официалности? Остави писмото на масата и излезе на балкона. Едва сега чу шума на реката, събрала мелодиите на планината – стихииите на бурите, нежността на меките есенни дни; край бензиностанцията изтичаше другата река от автомобили; те пътуваха забързани, сякаш съзнаваха, че този път, макар и далеч от магистралите, бе не по-малко важен от всички други важни пътища, които отвеждат до сърцето на континента; и Сюзън бе прозряла това, когато ги рисувахе в графиките и акварелите си. Значи, тя не бе забравила нещата, които във Фландрия едва ли можеше да усети; не бе забравила, че и Борис бе частица от нескончаемото движение, от вечността...

Той се върна и отвори плика. Гледаше смаяно и не вярваше на очите си. Писмото беше писано на компютър, в долния край подписът издаваше нервен мъжки почерк.

„Почитаеми господине – гласеше краткият текст, – вие навярно не знаете, че детето ми отново е в болница. Когато Сузане чистосърдечно си призна за връзката с вас, не се сдържах и реагирах твърде остро, без дори да ви познавам. Съжалявам, че я нагрубих. Не вярвах, че преживяното от пътуването до България тя е приела толкова сериозно. А ето, че проклетата депресия, от която толкова се бояхме, отново се появи. И тъй като Сюзън непрекъснато повтаря името ви, единственото, което мога да направя, е да ви изпратя чрез посолството в София билет до Брюксел и да ви помоля да посетите дома ни в Льовен, и клиниката, където тя е настанена. Семейството ни ще поеме разносните по пребиваването ви. От разказа на Сузане научих, че до неотдавна сте бил семеен и имате

две дъщери. Вярвам, това ще ви помогне да разберете един баща...”

– Ще го убия! – стисна юмруци Борис, после реши, че е безсмислено да си къса нервите.

Все пак утре ще изтегли спестяванията си, досега не е бил длъжен никому, няма и да бъде. Колкото до Сюзън, тя струва повече и от един самолетен билет, и от няколко дни в белгийски хотел. А защо и да не я развесели? Ще се преоблече, както някога надяваше старите дрехи на дядо Коледа за дъщерите си, ще влезе в клиниката, после изведнъж, след подаръка от България – и за това трябва да помисли, ще смъкне шапката и брадата, и ще се изправи пред нея. Защо пък не? Нима в този свят вече не стават чудеса? Нима Сюзън не е едно голямо дете, което може да бъде излекувано не с лекарства, а с нещо друго, трайно и голямо, което и двамата с години са търсили, за да стигнат най-после до него? А сетне... каквото е рекъл Бог.

С писмото в ръка той излезе на балкона. Долу в ниското реката сякаш изпод краката му нижеше вечната си мелодия, отсреща към бензиностанцията тировете все тъй продължаваха да се изнизват към зъберите на планината и напомняха на вода, която тече и отминава, и отново се връща, а сетне наново продължава, както всички безкрайни неща в нашия малък свят.

ЛЕЛЯ ЦОЧКА

Людмила Андровска

Детството ми премина в малък прекрасен град с река, два парка и добри хора. Дядо е отишъл там случайно. Бил е министър на транспорта по времето на цар Борис Трети. В една люта зима цялото правителство придружавало царя във влака по трасето Левски-Ловеч, което се строило в момента. Царят искал някакви промени по линията, ала за дядо те били абсурдни – все пак бил пътен инженер. „С цялото ми уважение, Ваше величество, тук аз съм специалистът“ – възразил той, но царят казал, че ще стане така, както иска. Дядо дръпнал аварийната спирачка и слязъл насред полето. Тръгнал в дълбокия сняг без посока, в далечината се чувал вой на вълци, но имал късмет – след два-три часа видял градче. Отишъл там премръзнал, добри хора го подслонили, нахранили и стоплили. Градът му харесал много, продал къщата в центъра на София и построил голяма къща насред града. И така, с баба останали тук. След години, когато мама отишла да следва в София, по някаква ирония си намерила квартира точно в старата къща на дядо и баба.

Това, че дядо е бил царски министър, беше една от големите ни тайни. Бяха ме предупредили никъде да не го споменавам. Другата тайна бяха сабята на дядо и орденът му от войната – така и не разбрах Балканската или Първата световна – които бяха скрити под дюшека. А последната тайна бе, че бащата на баба – моят прадедо – е бил собственик на фабрика. Баба се е казвала Теодора, но когато след Девети септември сменяли паспортите, ѝ казали: „Каква Теодора! Какви са тези буржоазни имена!“. И така ѝ сменили името с народното Тодорка.

В неделя следобед всички в града обличаха празнични дрехи и отиваха на разходка в парка покрай реката. Най-много ми харесваше чичо Тодор, който живееше през две къщи над нашата. Викахме му чичо, защото бяхме много

малки – почти всички деца от махалата тогава бяхме четири-пет годишни, а чичо Тодор вероятно е бил към двайсет и пет, но на нас ни се струваше стар. Той беше учител по литература. Обличаше се в светли костюми, винаги с чиста бяла риза и вратовръзка в подходящ цвят. Не бях виждала толкова елегантен човек. Чичо Тодор бе ерген. Говореше се, че се харесват с учителката по рисуване, но и двамата били много срамежливи и не знаели как да започнат връзка. Понякога ги виждахме в неделя на разходка в парка. Вървяха на метър един от друг. Тя беше изчервена и гледаше в земята, а той не знаеше къде да сложи ръцете си.

Всички деца от махалата обичахме да ходим в двора на чичо Тодор. Той ни черпеше с череши, ябълки или джанки, и ни разказваше книгите, които трябва да прочетем, когато тръгнем на училище. Ние го гледахме със зяпнали уста и попивахме всяка негова дума.

През лятната ваканция изпращаха учителите по селата в окръга, за да помагат на ТКЗС-та. И чичо Тодор замина, а на нас много ни липсваше и го чакахме с нетърпение да си дойде.

И в началото на септември той се върна. Но не беше сам, до него вървеше едра здрава жена, загоряла от слънцето, с черна, сплетена на две плитки коса, студени сини очи и тъмни мустачки над горната устна. За първи път виждах мустаката жена. И гласът ѝ беше като на мъж – нисък и неприятно дрезгав. А когато погледнах в очите ѝ, ме побиха тръпки. Много харесвах сини очи, и мама беше синеока и ѝ се сърдех, че не ми е дала нейните очи. Ала очите на леля Цочка – така се казваше жената – бяха зли. Разбрахме, че в селото, където бил чичо Тодор, една вечер бригадирът на ТКЗС-то го поканил на гости в къщата си да се почерпят. Чичо Тодор се опитвал да откаже, но бригадирът не го оставил на мира, докато не се съгласил. Напили го, а рано сутринта, още по тъмно, в квартирата му дошли партийният секретар на селото заедно с местния милиционер и с бригадира, който го

обвинил, че е злоупотребил с доверието на сестра му. Партийният секретар казал, че веднага трябва да се ожени за момата или милиционерът ще го арестува, ще го съдят за нарушаване на социалистическия морал и ще го пратят в затвора. Чичо Тодор се опитвал да възрази, той не си спомнял нищо, но нямало какво да прави и се примирил да се ожени за сестрата на бригадира, макар дори да не я бил виждал.

Всички съжалявахме чичо Тодор. Беше ни мъчно и за учителката по рисуване, която пред очите ни се стопи от мъка. Мразехме леля Цочка, гледахме я накриво и ѝ викахме „леля Цоца“. А тя цъфтеше. Още в първия ден се развъртя и пренареди къщата. После забрани на нас, децата, да влизаме в двора им, и за кратко време си намери работа в завода. Нямаше образование и не умееше да прави нищо, затова в началото я бяха назначили в цеха на поточна линия – да слага и да маха разни неща, които минават покрай нея.

По това време се разчу, но само шепнешком, че до града са направили лагер за враговете на социализма. Когато дядо ме водеше при мама и татко в София, пътувахме с автобус и минавахме край каменната кариера. Тогава той слагаше ръка на очите ми и тихичко ми казваше да не гледам натам. Все пак понякога успявах да надникна и виждах в далечината някакви много слаби хора, покатерени по скалите, да чукат камъни с огромни чукове, а други ги пазеха.

Леля Цочка вече се бе издигнала в работата. Беше станала началничка на работничките в цеха с поточната линия. Говореше се, че е завързала връзка с партийния секретар на завода и той я покровителства.

Слуховете стигнаха и до чичо Тодор. Една вечер от къщата им се чуваха викове, различаваха се отделни реплики, че тя му е съсипала живота, а сега и му изневерява, но той ще се разведе с нея и ще я върне обратно там, откъдето я е довел. После леля Цочка изскочи от къщата и хукна по улицата.

Преди разсъмване в къщата на чичо Тодор дойдоха някакви хора, които го изведоха, натъпкаха го в кола и го отведоха. След това се разбра, че са го пратили в лагера при каменната кариера, конфискували са имота му и са го дали на леля Цочка, като тя е станала единствен собственик на къщата. След няколко дни научихме, че учителката по рисуване е била изселена за неморално поведение някъде в другия край на България – по Лудогорието или по Добруджа, не беше ясно.

Баба и дядо ми рекоха повече да не се подигравам на леля Цочка и да не подвиквам след нея, а да я поздравявам любезно. Усещах страх в гласовете им. Другите деца също бяха предупредени от родителите си. И ние ѝ казвахме с медени гласчета: „Добър ден, лельо Цочке...“, но зад гърба ѝ се кривяхме и се плезехме. Слава Богу, тя не се обръщаше, за да ни види, дори не ни забелязваше, не отговаряше на поздравите ни, минаваше с гордо вдигната глава и надменно изражение.

След една-две години нейният партиен секретар беше изпратен на работа в София и не след дълго и тя замина за столицата.

След още година закриха лагера и някои от оцелелите бяха освободени. Един побелял възрастен мъж с вехт костюм, в който се губеше кльощавото му тяло, мина по улицата ни и спря пред запустялата къща на чичо Тодор. Едва познахме, че това е той. Досетихме се, когато видяхме сълзите, които се стичаха по хлътналите му, набръчкани бузи. Той постоя, погледа, после пое нагоре към улицата. Не ни видя, не ни обърна внимание, просто си тръгна, заслушан в себе си.

Гледахме след превития му гръб с увиснали рамене и по нашите лица се затъркаляха сълзи. Този човек по нищо не напомняше за младия красив мъж с хубавите костюми и белите ризи...

Скоро след това мама и татко ме прибраха при тях в София.

Минаха години, баба и дядо починаха и градската управа взе къщата ни. Обясниха ни, че нямаме жителство в града и не може да имаме къща там. Построиха голям блок, в който апартаменти взеха почти всички от градския комитет на партията – мястото беше в центъра на града с гледка към хълма с люляците.

Работех като журналист. Дойдоха промените и от редакцията ми възложиха да напиша за политзатворниците от лагерите на смъртта. Спомних си веднага за чичо Тодор и заминах към малкия град. Срегнах се с колегите от местния вестник и започнахме издирване. Не забравих и учителката по рисуване. Най-напред дойде информацията за нея. Изпратена в някакво далечно затънтено село, е била подложена на тормоз от местната управа и на подигравки от селяните. Не бе издържала и се беше хвърлила във водите на близката река. След лагера чичо Тодор бе отишъл да я търси, но научил само за тъжния ѝ край.

Най-сетне разбрахме къде се намира и той. Колегите от градчето ми уредиха среща. Отидох в старческият дом в близко селце и седнах срещу него до масата в столовата. Бяхме само двамата. Обясних му коя съм, как сме ходили при него и ни е разказвал за любимите си книги, как ни е черпил с плодове от градината си... Смаленият старец срещу мен мълчеше, в угасналите му хлътнали очи не трепваше нищо. Не знаех дали ме чува. Говорех му за баба и дядо, как минаваше покрай нас, облечен в хубав костюм, за разходките в парка край реката... За учителката по рисуване... Той продължаваше да мълчи. Споменах как пътувахме с дядо край каменната кариера и как дядо закриваше очите ми... Той мълчеше. Може би ми се стори, че в пресъхналия му поглед се появи влага... Не бях сигурна, вгледах се, но тогава той стана, изправи се на треперещите си крака с прегънати колене и бавно се отпрати към вратата, без да ме погледне.

На тръгване оставих номерата на телефоните си на директорката на дома – за всеки случай, ако нещо се

наложи или ако чичо Тодор попита за мен и пожелае да разговаряме.

След няколко вечери със съпруга ми гледахме по телевизията един от големите сини митинги. На трибуната се бяха качили ръководителите на синята идея. Камерата се разходи по хората, застанали най-отпред пред трибуната. Изведнъж едно лице привлече вниманието ми – възрастна жена с тъмни мустачки, побелялата ѝ коса бе сплетена на две плитки, а от избледнелите ѝ сини очи ме побиха тръпки. Колкото и да се бе променила, не можех да забравя погледа на леля Цочка. Заедно със стария мъж до нея – бившия партийен секретар – усилено махаха и викаха в подкрепа на новата власт.

През нощта сънувах река. Беше мрачно, само луната осветяваше тъмните води. От реката излезе учителката по рисуване, в дълга бяла риза и с дълги разпуснати коси. Тя се отправи към брега с протегнати ръце... Появи се чичо Тодор – млад, красив, с хубав светъл костюм. Той тичаше към нея, без да спира съблече сакото и го захвърли. Нагази във водата, хвана ръцете ѝ, обърнаха се и двамата постепенно изчезнаха към другия бряг...

Рано сутринта звънна домашният ми телефон. Обаждаше се директорката на старческия дом. Извини се за ранното позвъняване, но аз съм единственият близък на чичо Тодор, няма на кого друг да се обадят... Снощи внезапно той е грабнал стола, на който е седял, и го е запратил по телевизора... После излязъл навън и никой не знаел накъде отива. Призори са го намерили обесен на дърво в дъното на двора...

Мълчах на телефона. Мъжът ми мина зад мен и пусна телевизора. Повтаряха снощния репортаж от митинга. Над всички се извисяваше мъжественият, неприятно дрезгав глас на леля Цочка.

ЗМЕЙОВА ЛЮСПА

Мариана Христова

Йоан стоеше сам на билото и гледаше в далечината към замъка на огромния змей, който още не беше погълнал всички души в царството си, но беше на път да го направи.

Замъкът бе заобиколен от всички страни с високи стени и населен с армия от слуги, които носеха знака на змея и се хранеха с парченца от неговите люспи. За тия парченца, с които можеше да се купи всичко, те бяха готови да погубват нови и нови души, които не можеха да си платят за проклетите люспи. А и обикновените поданици на царството, уморени отдавна от битки за оцеляване, се предава вече сами и за стотна от стотната на една змейова люспа.

Само с няколко такива люспи всеки змейов слуга можеше да си купи, каквото поиска, да си построи къща-палат, да се вози в златни каляски и да има, при това на безценица, всяка от употребените от змея жени. А обикновените поданици на царството даже не си и помисляха, че могат да придобият в живота си дори само една цяла люспа.

Змеят, впрочем, отдавна вече не крадеше моми и невести. Те сами идваха при него и се бутаха на тълпи коя по-първо да привлече вниманието му. А той, преситен от тия тълпи, понякога подаряваше на слугите си по някой и друг екземпляр от драговолната плячка, или пък изхвърляше вече употребените си булки в задния двор на замъка, където слугите отиваха и си взимаха която им хареса.

В царството на змея никой вече не можеше да прави нищо, да купува и да продава, да съгради дом и да отгледа деца, ако няма скъпоценни парченца от змейовите люспи. Които змеят отделяше от огромното си туловище всяка пролет, и то ако бе успял да се нахрани с достатъчно

човешки души през съответната година. Иначе ставаше много изнервен и зъл, пускаше огън от ноздрите си и изгаряше всеки, изпречил се неволно на пътя му. Слугите бяха длъжни да купуват с тези люспи, с които можеше да се купи всичко, душите на змейовите поданици. А най-добре се чувстваше змеят, ако му доведяха някоя непокварена, смела душа, която се беше борила до последно. Защото от такива души на змея му поникваха после не само нови, по-остри зъби, не само нови, по-лъскави люспи, но и крилата му ставаха някак си по-големи.

Йоан беше от тези упорити, непокорни души, които още не се бяха предали на змея. Той помнеше още как в малката стая, в която израсна, имаше окачена дъсчица с образа на Светеца-воин, убил прапрадядото на сегашния змей, заради похитена от него девойка. И освободил тогавашните хора от тягостното змейско иго, макар и не завинаги. Защото наследниците на прапрадядото змей се запазили живи и тяхното потомство се възцарило отново, подпомогнато от човешката алчност и страх, и всичко потънало пак в още по-голям страх и невежество.

И така до времето, в което Йоан се роди и порасна, и в което родителите му се бореха с много лишения, за да не предадат душите си, както и душата на Йоан, на змея. При това, когато Йоан беше още млад, не всичко се мереше със змейови люспи. Но после лека-полека, колкото повече души се предаваха и за стотна от стотната на една змейова люспа, и колкото повече души бягаха далеч, в други царства и страни, от проклетия тукашен змей, толкова по-скъпа ставаше цената на мерната единица за всичко в страната на Йоан – змейова люспа.

И дори, когато избягалите надалеч се връщаха за малко по родните си места и се сещаха за клетата си, ограбена от змея родина, те също можеха да купуват и продават, само ако притежаваха частици от змейови люспи. Пък били те и от някой чуждоземски змей, защото нашенският си имаше ош-беш с разни роднини по света – може би не толкова нагли и чудовищни като него, но все

пак змейове. Разликата за избягалите обаче се състоеше в това, че там, където бяха избягали, змейовете не притежаваха всичко. Имаше някъде дори такива змейове, които изглеждаха почти опитомени. И макар и с много труд и усилия, в чуждите, далечни страни, избягалите души можеха да живеят някак по-човешки. Можеха дори да си купят с чуждоземски люспи или части от тях някой и друг имот, а и някоя друга човешка душа в родината.

Да, дори това се случваше. Човешка душа в родината да бъде купена от някой избягал сънародник. Но това беше по-скоро изключение. Повечето души, пребиваващи тук, в родината на Йоан, бяха отдавна или слуги на змея, или слуги на неговите слуги, или бяха вече на път към огромния му търбух.

Това поголовно унищожение и изгонване на души беше стигнало вече дотам, че жива душа не остана незасегната в царството на нашия змей. Всички или бяха слуги на змея, или слуги на неговите слуги, или бъдеща храна за него. И той, както и слугите му, можеше да се наложи да заминат някой ден за други земи, за да има какво да продават, купуват и да пълнят ненаситния търбух на чудовището – защото то имаше нужда от нови и нови души, за да диша, да се покрива с люспи и да размахва зловещо криле над имотите си.

Но това дали ще има нови души, които да отидат за храна на змея, и той отново да се покрие с люспи, с които се купува и продава всичко, не интересуваше Йоан. Той знаеше, че змеят няма да си тръгне никога, докато не успее да напъха в търбуха си и последните, най-силните и чисти души – защото освен, че единствени му се съпротивляваха, те бяха и най-добрата храна за него.

Влизайки в неговото туловище, пълно с толкова предварително смлени и смазани хора (от които му порастаха после тънки, изкривени люспи), тези, другите души, можеха да вляят в кръвта му качества, които той нямаше. Можеха да го направят наистина силен и смел. Не толкова тресящ се от напрежение дали слугите му ще

успеят да му доставят достатъчно храна за новия сезон. Дали ще опазят всичките му многобройни резиденции, имоти, складове и тържища за хора. Дали пък и някой друг, чуждоземен змей, няма да се усили толкоз, че да вземе да го измести, да се настани на трона му, който слугите му, усъвършенствали до безумие в продажничество, едва ли щяха да защитят. Те просто щяха да се закълнат във вярност на новия господар и да предадат стария. Като всички слуги, можеше да разчита на тях само заради страх, алчност и лакейство. А страхът, който неговите слуги му имаха, можеше да бъде достатъчно силен, само ако и той самият беше силен.

Затова на змея му трябваше душата на Йоан. И на малкото останали хора като него, които не се бяха още продали. Тези последни живи души, обаче, не бяха до Йоан и той не беше до тях. Те се бяха скрили в тайните, неоткрити от змея пещери и в последните неопоскани от слугите му гори. Затова нито Йоан можеше да победи змея, погълнал толкова много покорни души, заедно с техните страхове; нито змеят можеше да победи Йоан.

Въпреки че Йоан беше сам, а змеят не беше, змеят можеше да го победи, само взимайки част от силата на смела душа. Затова той бе пратил свои потери от слуги да претърсват последните пещери и гори, за да отрийт някоя още жива, не продала се душа, която да бъде изядена. А Йоан можеше да победи змея, само ако срещу страховете на хилядите и хиляди души, погълнати в ненаситния змейски търбух, застанеше не само неговата, но и нечия друга смелост. Не само неговата, но и нечия друга решителност – за да победят заедно страховете на всички отдавна продали се хора.

Когато последната потеря от слуги излезе от тежките врати на замъка и се запъти на лов на души, Йоан стоеше още на билото на планината. Той обаче не искаше да гледа към потерята и изгубените души в нея. Затова извика в съзнанието си образите на близки и приятели, на

другари по съдба, които бе изгубил. После си спомни си как едни от тях се предадоха и станаха слуги на змея; как други се удавиха в блатната змейска мизерия; как трети избягаха надалеч; а четвърти дори се опитаха да изнудват Йоан, защото, въпреки че мразеха издъно тукашния змей, бяха решили и те, че всичко се продава и купува. Спомни си за всички тях, извади от пазвата си дъсчицата с образа на Светеца-воин, пробол прапрадядото на сегашния змей, целуна този образ и се приготви да се хвърли от най-високото място на билото. Ако имаше късмет, можеше никой змейски слуга да не намери тялото му и да го предаде, макар и мъртво, за огромния търбух на змея. И змеят нямаше да знае, освен това, че един от последните наследници на Светеца-воин вече е напуснал тази грешна земя и няма да изправи копието си срещу него.

И може би някой ден, въпреки всичката продажност, алчност, мизерия, ужас и страх, които пиеха последните живи сокове от души и тела, и се опитваха да похитят децата още от утробите на майките им, може би щеше да се роди някой друг Йоан, който да не е сам и който да се изправи срещу огромното туловище на змея. Да го убие, подкрепен от свои другари, и да освободи тази красива и тъжна страна, в която Йоан се роди и живя. Да изхвърли боклука и да направи послушни слуги на народа дори децата на змея.

С тази мисъл Йоан полетя надолу, а Светецът-воин слезе от високите небеса и, поемайки уморената душа на Йоан на своите невидими рамене, взе и копието му, и хвърли това копие към големия замък на змея. Копието изсвистя като стрела, изгуби се в далечината и, стигайки през всички дебели стени и безбройни слуги до леговището на змея, се заби право в сърцето му. Змеят изхриптя, задави се с кръвта и жилите на всички, които беше погълнал в търбуха си, а после очите му се изцъклиха. Като видяха това, слугите почнаха да пълнят панически джобовите си със змейови люспи и да бягат от замъка. Те не знаеха, че с тези люспи вече няма да може да се купува

и продава всичко, но след като чудовището бе вече мъртво, само за тях можеха да се хванат...

После, когато се разбра и разчу, че огромният змей е бил поразен, а слугите му са се разбягали, някои другари на Йоан решиха все пак да се върнат в озлочестената си родина. Те се сетиха и за Йоан, и поразпитаха малкото все още останали живи човешки души, излезли вече от гори и пещери, дали не знаят нещо за него. Никой обаче не знаеше нищо за Йоан и никой не го намери. Само едно дете от завърналите се намери в тревата, недалече от опразнения замък на змея, дъсчица с образа на светец-воин и попита родителите си кой е човекът, който е нарисуван там. „Не знаем – казаха те. – Май това е образът на един забравен светец воин, който преди да си заминем оттук, дори служителите в храмовете продаваха за стотна от стотната на една змейова люспа“. После се загледаха по-внимателно в крехката, стара дъсчица, и избледнелият образ им заприлича не само на Светеца-воин, роден и живял преди толкова векове, но и на човека от тяхното време, когото така и не намериха.

ПРЕДИ ПРОТЕСТА

Марин Урумов

Вървим си тази вечер с жената, хванати под ръка. Тя носи български трибагреник, аз – вувузела. Спират ни трима полицаи... По-скоро двама и една блондинка с тях – и тя в униформа. Първи полицай:

– Дайте си личните карти!

Поглеждам го и му се усмихвам свойски:

– Нямате нагръден знак, а не ни се и представихте.

„Никита“*, за да извади колегата си от конфузната ситуация, ми натиква бюста си в очите – не е кой знае какво. Ако трябва да предположа, чашка „А“, не повече... Има нагръден знак! Представя ни се: „Старши сержант еди-коя си...“ (Не помня имена.) Става ми още по-смешно. Подаваме личните си карти, а „Никита“ диктува на някого данните ни по GSM-а си. Чака нещо... инструкции предполагам... Получава ги, вероятно, и ни връща личните карти намусена. Гледа уж лошо, но на мен продължава да ми е смешно.

– За какво ни проверявате? – интересувам се.

Полицаите мъже... Всъщност момчета още, почти деца, вдигат рамене, мълчат и се усмихват извинително.

– Пазите Бойко и Портних** от народната любов ли? – шегувам се дебелашки. И уж е клише, но усмивките им изстиват.

– Просто следим за спазване на обществения ред... – Това е онзи без нагръдния знак.

– И защо решихте да проверите точно нашите документи? – интересувам се. – Приличаме ви на престъпници ли или защото носим българското знаме?

– Това не е ваша работа! – сопва се „Никита“.

– Е, защо пък да не е? – Питам сериозен и дори си придавам гневен вид. – От близо трийсет години аз и жена ми плащаме данъци, т.е. и вашите заплати, и тези на

премиера-слънце, и на Портних... Интересува ме кое или пък кой ви накара да проверите точно нашите лични документи...? Я колко друг народ се извървява наоколо... – Сега и „Никита“ гледа объркано. Или е заради вувузелата в ръката ми... – предполагам. – Няма проблеми – усмихвам се, за да ги успокоя. – Знам, че си вършите и това ви е работата... И аз съм бил военен, познато ми е: „Няма значение, че конят е умрял, заповед има, трябва да се впрегне!“

– Ами да, ето, знаете как е... – Усмихва ми се извинително и другото униформено момче.

– Знам, момчета, знам... Имате нареждане да респектирате, когото успеете, нали?! Знам... Хайде приятна вечер, нали и вие ще мръзнете с нас...

– Приятна вечер! – Отвърщат ни полицаите и отново ни се усмихват извинително. Какво да правят момчетата, служба... Дават ни ясно да разберем, че и тях българска майка ги е раждала...

Само „Никита“ мълчи и гледа, според нея, вероятно лошо... Нормално! Блондинка, която трябва да респектира с малък бюст в един объркан мъжки свят, който отказва да я приеме на сериозно... На нейно място бих протестирали...

* *Никита* – алюзия с героиня от популярен филм на Люк Бесон, която носи това име.

** *Портних* – кмет на Варна.

ОАЗИСЪТ НА МАЙМУНИТЕ

Мильо Велчев

Маймуна съм. От мъжки пол. Живея в оазис. Той е моята Родина. Не е нещо особено, но аз си го обичам. Когато съм далече, страдам, копнея по-скоро да се върна. На това му викат носталгия. Наоколо има и други оазиси. И те не са нещо особено. Бих казал, че... Не, това няма значение. Те не ме интересуват. Не ме вълнуват. Яд ме е само, че онези се правят на по-големи...

Откакто имаме родова памет, бих казал – от векове, водим войни помежду си. Пустинята е голяма, необятна! Аз лично никога не съм я обхождал цялата. Знам, че има стотици други оазиси. За тях не знам, но тук, в тази част на пустинята, ние се бием яко. Причината винаги е една и съща – да се докажем. Всеки казва: „Ние сме маймуни и вие сте маймуни, но ние сме по-големи маймуни.“ С това, разбира се, другите не са съгласни. „Кой, вие ли? Вие ли сте по-големи... Неее, от нас по-големи маймуни няма!“ И започва патакламата. Голяма простотия е това. Избиваме се по най-дивашки начин! Да се чудиш – всяко друго животно можем да опитим, всяко растение – да облагородим, а себе си не можем!

Има и друга причина, която също си е чисто маймунска – финансово-икономическа. Когато едни маймуни заробят други, заробените плащат данъци на робовладелците. Това е доходен бизнес. Най-доходният! Да събираш данъци. Някои маймуни-историци казват, че робовладелческият строй отдавна е преминал, но това не е вярно. Формата се е променила, но същността е останала. Днес робът е като едно магаре, което е свободно, но само в това да избира кой да го язди, кое друго магаре да го яхне. Винаги борбата е била кой на кого да сложи самара, кой на кого да се качи.

Разбира се това е метафора. Ние сме маймуни, не сме магарета. Не ни е присъщо да режем и хвърляме къчове.

На нас силата ни е в разума, в умението да мислим. Оттам идват и всичките ни нещастия. Защото вместо да си пасем кротко, да се радваме на топлото слънчице, на бистрите ручей и всички благинки, с които Господ е дарил Земята, ние мислим. А една глупава маймуна какво може да измисли? Глупости. Първо ги измисля, след това ги казва на глас и накрая се втурва да ги върши. Ще попитате: „Всички ли сте глупави? Няма ли умни?“ Има, но тия са най-опасните. Те внушават на глупавите всички щуротии. Манипулират ги, а глупавите не се усещат. Опитвам се да ги вразумя, но напразно. Вдигат поучително пръсти и ми казват: „Така се прави“. Чета им мъдри мисли от Библията, а те: „Това, което го пише в псалмите, не расте по палмите.“

Бях учител. Сега разбирате откъде знам толкова много факти за историята, философията и политическата икономика. Родил съм се с физически недъг. Не мога като другите да бера банани и кокосови орехи. Завърших педагогика и до скоро учех малките маймунчета как да се катерят по дърветата (на теория). Дори написах ръководство. Случва се понякога някоя маймуна да падне от високо и да се пребие. Тогава ме упрекват: „Ти не си я научил!“. Смиряват се, като им кажа, че всяка маймуна, която се е родила, рано или късно умира. Всяка умира. Но не всяка разбира живота. Това последното не го проумяват. Защото са прости! А аз го разбирам. Прочел съм много книги и знам. И ето ти един парадокс: аз разбирам Живота, а те го живеят!

Казах ви, че бях учител, но преди три години напуснах. Имах мечта. Да погледна на света отвисоко. Знаех как да я постигна. Помогнаха ми, качих се в клоните на една малка палма. Тогава беше не повече от три-четири метра. За тези три години толкова израсна, че мечтата ми се сбъдна. Все едно, че полетях в облаците!

Може би нямаше да взема това крайно решение, ако си имах... приятелка. Не ме разбирайте неправилно! Говоря за приятелство, а не за любов. Любовници имах

много. Физическият ми недъг не пречи на половата ми активност. Там съм напълно нормален. Приятелството при маймуните се среща много по-рядко от любовните връзки. Дори наскоро с една сладурана решихме да правим любов тук, в короната. Но тия глупаци, долу, развалиха всичко. Никой от тях не е чел „Кама сутра“ или „Дао Дъ Дзин – изкуството на многократните оргазми“, ама взеха да дават съвети и да викат: „Така не се прави!“.

Сега тревогата ми е друга. Не знам как да сляза. Не, че ми е толкова зле тук – носят ми вода и храна, радвам се на пейзажа... Дори започнах да пиша автобиографичен роман. Но взе да ми омръзва. Искам да сляза, да бъда отново сред себеподобните. Маймуната е стадно животно. Трудно се издържа живот на отшелник.

Казах им за това мое желание. Но как да сляза?

Сега секат палмата. Казах им да спрат, ще се пребия, а те ми викат: „Така се прави.“

Всеки момент ще тръгне да пада. „Ние те издигнахме – казват, – ние ще те свалим.“

Майко мила, пука и се наклонява! Приключих с автобиографията! Ха, закачи се за съседната палма! Започнаха да секат и нея! При този наклон на стъблото май ще мога да се смъкна по задник или по корем.

Ето ме, вече съм долу!

Голяма радост! Прегръщат ме, пляскат с ръце. На мен краката ми треперят, от уплаха не мога да си кажа малкото име, а те вдигат поучително пръсти и в един глас викат:

– Така се прави.

РОЗОВИ БИКИНИ

Невена Паскалева

Сергия след сергия. Наредени от двете ми страни като панаирджийски палатки. Вървя в тясното пространство между тях, блъскам се в хората, седемнайсетгодишно момиче с тъмни къдрици, вдигнати на кок, и ефирна лятна рокля. И как грациозно пристъпвам на високите си токове, като балерина съм. Около мен всички пуфтят, пот се лее от лицата им, бършат чела с длани, спират се да поемат дъх – но аз не. Аз съм същинска Анна Павлова*.

Тази ли е? Не, това е досадната сергия с кабели, бушони и трийсет вида батерии. Отдалеч мирише на метал, а чичката е един такъв, все намусен, самият той прилича на кабел.

Издължен, сив, нагънат по краищата, потънал в прах.

Тази? Не, тук са детските играчки. Вълшебните пластмасови кукли и камиончета, в които със сестра ми се взирахме облещени като малки. Помня как спирахме тук, протягахме ръце към шарените предмети, но всеки път жадните ни пръсти се блъскаха в невидима стъклена стена. Въздъхам и поклащам глава: минало.

Тази? Не, тук са пижамите, повесени на евтини закачалки като бостански плашила. Огромни размери – всеки път като ги гледам, се сещам за разказа на Робърт Шекли „Поради липса на работа“, в който един шивач стъкмява великански премени за оживелите кошмари. Не я обичам тази сергия. Не мога да допусна, че някога в живота си, дори и след петдесет години, ще имам нужда от нея.

Внезапно потен дебел мъж се отърква в мен. Направил го е неволно, просто няма откъде да мине, но аз потръпвам и смръщвам нос. Свивам рамене, избързвам напред и ето я – лъсва пред мен! Моят Ханаан, моята Обетована земя!

Продавачката е леко закръглена, с бяло лице и червени бузи. Усмивва ми се. Познава ме отдавна и разперва ръце като щедра майка. Между ръцете ѝ – редове със съкровища. Фини дантели, лъскава ликра и памук, ефирен тюл. Черно, бяло, синьо, червено, розово. Очите ми попиват гледката, както прегладняло коте гледа купичка с мляко. За първи път и аз, заедно с хората около мен, започвам да се задъхвам и потя.

– Ето тези искам – гласът ми потреперва. Пръстите ми докосват чифт дантелени бикини в бледорозово. Със сатенена панделка в средата.

– Два лева – казва тя с неизменната си усмивка. Поемам трепетно покупката. Знам, че точно след месец бикините ще са избелели и ще са развалили формата си, но това е без значение, защото сега са нови. И си струват всяка стотинка.

По-късно вечерта, в квартал Кършияка, в ателието на приятеля ми, сред купища недовършени платна и остър мирис на масло и разредител за бои, розовата дантела искри на светлината на лампата. Крис се усмивва и проследява извивката на корема ми с изящната си, силна ръка.

– Ама, че си сладка! Бонбонче направо! Откъде го купуваш това готино бельо?

– Тайна! – измърквам. Той вдига лице към мен – осемнайсетгодишен, с чиста, загоряла от дните в Несебър кожа, широки рамене и трептящи мускули. Леко е брадясал, а очите му са зелени като пейзажите, които рисува. Казал ми е, че един ден картините му ще са окачени в Лувъра. Вярвам му. Той може да постигне всичко.

* * *

Дали картините му вече са стигнали до Париж? Изобщо рисува ли ги все още? И дали жената, с която е

сега, му позира, легнала полугола върху купища възглавници, както правех някога аз?

Десет години по-късно си задавам тези въпроси, докато се преобличам в тясната ми квартира на улица „Богомил“, втрещена в сатенената строгост под дрехите си. От три години живея тук. Дипломирах се и сега работя в 68-ма Бригада за специални операции. Преподавател и преводач. Приятна, добре платена служба. Не се оплаквам.

Често, когато съм свободна през деня, се разхождам по улица „Капитан Райчо“. Това решавам да направя и сега. Сергиите отдавна ги няма. Вървя и се люблювам на равните плочки, на широкия, чист тротоар. От лявата ми страна се редят красиво подрязани широколистни дървета. Отдясно – нови, лъскави административни сгради, пицария „Верди“, магазин „ДМ“, две аптеки. Ето го и новият светофар, пиукащ предупредително на червена светлина – изчаквам накъсаната аларма да премине в протяжен вой, който цели да подсказе на незрящите, че вече могат да тръгват, и пресичам „Петко Д. Петков“. Заедно с десетки други хора се озовавам пред „Гранда“ – луксозния мол в центъра, който преди няколко години замени биташките сергии. И направи Пловдив изящен като порцеланова чаша за кафе, лек и удобен за префинените ръце на туристите.

Влизам вътре. Качвам се на втория етаж. Вървя уверено – двайсет и седем годишна жена, с костюм и високи токчета. Е, глезените малко ме понаболяват от обувките и очите ми се подути от работата пред монитора до среднощ, но все пак успявам да държа раменете си изправени. Вървя спокойно, разминавайки се със загледа ни във витрините посетители, докато стигам до „Нов силует“ – магазин за луксозно българско белъо. Влизам вътре. Оглеждам бавно рафтовете. В този магазин съм почесто, отколкото в тоалетната, но въпреки това продавачката ме зяпа като пришълец от Марс. Острите ѝ, лакирани

в червено нокти натискат унесено клавишите на телефона ѝ.

Избирам най-скъпите бикини. Три чифта, от чист памук и фина черна дантела. Като за пред изисканото око на адвокат. Плащам четиридесет и пет лева. Продавачката ми ги слага в лъскава фирмена торбичка. Запътвам се към вкъщи.

Адвокатът идва точно в седем. На всяка среща е такъв – заковава секундата. Тази е петата ни подред. Влиза, без да си събуе обувките. Би трябвало да е привлекателен с черния си костюм, жълтата вратовръзка и пригладената назад гъста черна коса, но в този миг натрапчивата му елегантност ме стряска. С дългото си тяло и скосените рамене внезапно ми заприличва на прилеп, готвещ се да отлети. С жертва между зъбите.

Преглъщам и оправям нервно един паднал кичур коса.

– Ела, да пийнем – казвам, – взех хубаво вино.

Пием, хапваме френско Бри, а той оглежда всичко около себе си. Коментира размерите на жилището, стила на обзавеждане, начина, по който съм наредила чиниите в мивката. Обсъжда качествата на виното, което пием. Започва да ми разказва за пивоварните, в които е бил. В селата Езе, Венген, Савока. След един час разговорът вече страшно ми е дотегнал. Непрестанно го докосвам по лакътя, стремя се да уловя очите му, да му подсказва по всякакъв начин, че в момента не ме интересуват гастрономическите му екскурзии, а дали той е Мъжът. Мъжът, който най-сетне да запълни бездънната празнота, която Крис е оставил в живота ми.

В спалнята свалям дрехите си и излагам пред очите му изисканата хладина на черната дантела. Постарала съм се до крайност да отговоря на вкусовете му предпочитания и следя с надежда лицето му. Едно потрепване на клепачите му, една усмивка, едно възклицание на одобрение – само това ми трябва. Адвокатът също ме гледа. Отваря уста и аз примирам в очакване. Но той казва само:

– Да дръпнем ли пердетата, че не е хубаво да ни гледат от съседните апартаменти? А?

Два часа по-късно вече съм сама. Взимам търкалящата се на пода черна дантела и отивам в килера. Хвърлям смачканото бельо в малък плетен кош. Взира се в него, осветен от бледото сияние на лампата. Пълен е с бикини, носени само по веднъж. Черни, бели, червени, бежови. Прекрасни материи и кройки. Скъпа, фина изработка. Но винаги, винаги с неподходящия цвят.

Зная, че купя ли си цвета, който наистина искам, животът ми ще се нареди. Ей така, изведнъж. Като по магия.

Но вече ме е страх да нося розово.

* *Легендарна руска прима балерина*

ВОЙНА НА ЦИВИЛИЗАЦИИТЕ

Петър Калинов

Не знам какво е цивилизация. Но има само две цивилизации. Панчарска и Кокалска*. Тя, Кокалската, даже не и цивилизация.

Не знам какво е култура. Но има само две култури. Панчарска и Кокалска. Тя, Кокалската, даже не е и култура.

Не знам какво са хората. Но има само два типа хора. Панчарци и Кокалци. Те, Кокалци, даже не са и хора.

I.

Навремето Бог създаде панчарци. Даде им ум и разум. Направи ги силни, красиви, могъщи. Получиха панчарци най-хубавата земя. Най-плодородната. Получиха най-тлъстите овце. Най-бързите коне. Най-големите къщи. Кокошките по десет яйца на ден снасяли. Кравите по сто литра мляко давали. Прасетата по хиляда кила тежели. От един грозд виното в десет бъчви се събирало. От пчелен кошер медът милион души подслаждал.

Завидя дяволът на панчарци. Разгневи се. И направи кокалци, за да пречат на панчарци. От него те нищо не получиха, но той на едно ги научи – да се тепат. Та с бой да взимат от мирните панчарци. С насилие да влизат в къщите им, да пият от виното им, да ядат от меда им.

Видяха се панчарци в чудо. Чезне имуществото, топят се богатата. И от нужда панчарци започнаха да краднат. Не толкова от нямане, колкото за да респектират кокалци. Да си седят ония по домовете. Да пазят мизерната си покъщнина. Да ги е страх! Тръгнат ли да се тепат, оставят ли празни колибите си, ще дойде панчарец да ги обере, да ги ошушка до голо, та да ги е срам да се видят.

Оттогава панчарци и кокалци са куче и котка. Панчарци дебнат да краднат. Кокалци търсят сгода да се степат.

От много дебнене започнали да се мразят. Да се мразят, чак да се избиват. Войната между тях станала вечна. И вечността други хора в историята забравила да остави. Останали само панчарци и кокалци. И около тях едно голямо Нищо. А то не съществува.

II.

И малките деца знаят, че Земята е плоска и има начало и край. В началото е поставена бяла табелка с надпис „Панчарево“. В края е сложена друга табелка. На нея пише „Кокаляне“, зачертано с червена диагонална ивица. Понеже кокалци толкова си могат и си нямат езеро, а пък ние си имаме.

Преди първата табела и след втората се намира Нищото. Преди първата табела е Панчарското Нищо. То е мъгливо с едни бели стълбове по средата, които нощем светят. Вижда се, когато се качиш на върха на корията, където се намираха кошарите с овцете. Панчарското Нищо е красиво. Особено нощем.

След втората табела се намира Кокалското Нищо. То си няма бели стълбове по средата. Няма си и мъгла. И не се вижда. Макар и Кокаляне да е на по-високо място от Панчарево. Не се вижда, защото кокалци са необразовани и не го виждат.

Панчарци сме много образовани. Панчаревското училище е на първо място в света. То е и единственото, защото кокалци нямат училище. Уж учат в нашето, ама изобщо не искат да учат. Не ги бива в науките. То и в какво ли ги бива!?

На десет минути от Нищото идва рейсът Единицата. Върти на Ханчето и пак се връща в Нищото. Има и друг рейс – Тройката. Тя не върти на Ханчето и направо продължава за Кокалското Нищо. За какво служат рейсовете, никой не знае. А и не е необходимо да знае. Щом идват и отиват в Нищото, значи и те са Нищо и не служат за Нищо.

Преди години ние, панчарците, измислихме Телевизора. Той представлява черна кутия с прозрачно стъкло отпред. Като го пуснеш се появяват разни хора и уж говорят. Но това не са живи хора, а си е просто картинка – една такава, движеща се. Там, в телевизора, всичко е на ужим, но все едно е истина. Оня ден даваха война. Ама то не се биеха живи хора, а само така, на картинката. Едно кило слънчоглед излюпихме, докато ги гледахме. Голяма занимавка е. Не се усещаш как тече времето. Телевизорът служи за това – да убива времето. Вади пищов и го убива на място.

Веднъж решихме да подарим Телевизор на кокалци. Но те не искаха. Страх ги е, че ще излезнат ония от кутията и ще започнат да ги краднат, а отнесеното ще връщат обратно в кутията. „Върви ги гони после“ – казаха кокалци и се отказаха от Телевизора. Глупава работа! Та нали панчарецът, който измисли Телевизора, направи така, че картинките да не излизат. Човечетата си стоят постоянно в кутията. Когато искаш да ги гледаш – пускаш, когато не искаш – гасиш. Нашенецът, преди да построи машината се посъветва с една много научна книга – „Три повести за Карлсон“. Телевизорът е правен по книга. Панчарецът само смени името – от „Телевизионен буркан“ на „Телевизор“.

След Телевизора ние, панчарците, изобретихме и радиото, телефона, мобифона, супермаркета, автомобила, киното и много други средства за масова комуникация. Кокалци не пожелаха да използват нито едно от тези велики изобретения. Те поначало не обичат да комуникират масово. Мразят комуникацията. Изобщо мразят всичко и всички. Обичат само тепането, степването, тепанието и степванието. Толкова са първобитни, че им е чужда цивилизацията. Затова и тяхното не е цивилизация, а си е чиста „степванизация“.

Ш.

Нищото е голямо. Никой не отива там. Може да падне или пък да се изгуби. Панчарци не делят нищо с Нищото. Няма досег с него. Не познават пределите му. Нищото си е Нищо. И толкова. А ние, кокалци, знаем, че в Нищото има Нещо. Макар и да сме по-необразовани. Макар и да не се ползваме от изобретенията на панчарци. Имаме си наш начин на живот. Казва се Традиция. Правим това, което са вършили предците ни. А те са правили това, което са вършили предците им. И така. До първия.

Ние почитаме мъдреците. Учим се от тях. Те ни казват, че загубим ли Традицията, ще загубим Живота. Улесним ли бита, ще притъпим Сетивата. Притъпим ли Сетивата, ще загубим Желанията. Загубим ли Желанията, ще умъртвим Мечтите. Загубим ли Мечтите, ще освободим Злото.

За това се „тепаме“. Пазим Традицията. Защото никой не иска да мре. Никой не обича смъртта. И се стреми, ако не да я избегне, което е невъзможно, то поне да я отложи. А още по-страшно от смъртта е Изчезването.

IV.

Панчарци обявиха война на кокалци. Последна. И за последно. За да останат едните и за да заживеят на сигурно.

Кокалци бяха по-силни. Панчарци имаха повече техника.

Започна битката. Директно в ефир. По телевизията.

V.

Нашите нападат с нови супер оръжия. Ние сме Супер Панчарци. Ще завладеем света, за да го направим мирен. Само ние можем! Само ние Знаем!

Ние пратихме човек в Нищото. Сътворихме хиляди улеснения. Печелим много пари. Кокалци дори не познават парите.

Ще помогнем на всички кокалци, които са недоволни от кокалския режим. Ще помогнем на всички кокалци, които искат да станат панчарци. Тази война ще донесе Мир! Този Мир ще бъде вечен! Вечността ще е наша! Ако не иска да е наша, ще ѝ начукаме канчето.

Уцелихме кокалското летище за щъркели и лястовици. Взривихме теления мост! Пардон, той бил наш!... Временно се преустановява пътуването до квартал Дебело Гуно.

Силата на Доброто гони мършата на Злото. Ние сме правите и следователно наше е правото да определяме правилата. Смущенията в програмата не са продукт на кокалско нападение. Повредата е във Вашия телевизор!

VI.

Нападнаха ни – бием се. И преди е имало битки. Откъде накъде тази да е последната. Панчарци обичат да дърдорят напразно. То и битките са им такива – дърдорения и фалшива пропаганда. Плашат гаргите! Ще им се всичко да е за първи и последен път, защото мразят да развиват нещата. Мислят си – раз-два и правим нова действителност, раз-два и правим трета действителност, раз-два и правим най-прекрасната действителност. А действителността винаги си е една и съща, напук на панчарските напъни.

Действителността е проста като кокалски боб. Панчарци винаги ще ни се дуют отдалече и никога няма да излязат в открита битка с нас. Най-много да ни уцелят с някое паве по главите. Тежко му на павето, когато се удари в кокалската глава!

Панчарците са пълни фантазъори. Бият се с нас във фантазиите си. Побеждават ни във фантазиите си. Нека си вдигат самочувствието, щом им е малко. Нямаме нищо против.

VII.

Войната между Панчарево и Кокаляне приключи. Без жертви. Без битки. Без реални бойни действия. Войната между Панчарево и Кокаляне приключи като уговорен футболен мач. Резултатът е ясен. Футболистите се псуват, а публиката люпи семки и ругае съдията. Всъщност война нямаше – цивилизованите народи не правят война. Да му мислят ония от Нищото.

Някъде там се води реална война. Милиони хора умират заради глупостта на идиотите, които ги управляват. Нищото е застрашено да си остане нищо.

Някъде там хората страдат. Защото някой си иска да властва над другите. Желанието за власт е най-глупавото желание. Желанието за власт е Болна амбиция. Болните амбиции на жадните за власт са болест за всички по земята.

Някъде там глупостта победи цивилизацията. Голямата алчна ламя отвори устата си да погълне целия свят, без да се усети, че ще ѝ приседне.

Войната между Панчарево и Кокаляне е бой със снежни топки между приятели. Няма жажда за власт. Има спорт. Затова Панчарево и Кокаляне винаги ще бъдат единственото Нещо в Нищото и Панчарската и Кокалската цивилизации ще си останат единствените реални цивилизации на света. Макар че, тя, кокалската, даже не е и цивилизация.

* *Панчарево и Кокаляне са две села в околностите на София, намиращи се в непосредствена близост едно до друго.*

БЕЛИЯТ АМУР

Рада Добрилюва

Има няколко дни през април, когато торлаците ококорват очи в Дунава, прилепят уши до транзисторните приемници и замечтано слушат гласа на информатора за нивото на реката в сантиметри: „Комарно. Покачване – шест, Оряхово – седем...“. На седем изключват апаратите, ровят в дрешника – поизтупват винтягите, нахлузват гумени галоши, запретват ръкавите на дебеловезани пуловери, нарамват сопи, вили и гребла и, така въоръжени, тържествено поемат надолу към острова. По пътя викат ортаци: „Айде, Глигоре-е-е-е, бързо дойди, че рибето наскочи!“. Глигор търка очи, суети се минута-две, пък грабва и той вилата от обора. Едро крачи след групата забързани мъже, по едно време се чуква по главата, па се повръща: „Йовке, подай чувала ма, че го заборавах! Чуеш ли, мътните да те вземат!“. Йовка бърза със зеблото, тръска го в движение, да изпаднат осилите, и му го тика в ръцете: „Ама и ти си един рибарин, хич риба да не хванеш, чувал трябва да носиш!“. Глигор суче мустаци и се подсмива: „Ти оджака пали, тесто замесвай, че отеловото мезе иска...“. Тичат торлаците надолу, при реката, под върбалака връзват саловете, децата късат коприва и тъпчат с нея торбите – цари оживление като пред сватба. Глигор шляпа в тинята, вперил взор в зелената гърбица на острова, сребристи отблясъци му се привиждат, някой го тупва по рамото:

– Шараните танцуват лебедовия си танц, а? – Водолаза се смее над главата му.

Глигор не разбира тоя език, ама и той се засмива, щото го е страх от Водолаза. Нямаше едно време чудатости из този край. Всичко си беше просто: реколта си отглеждаха хората, добитък пасяха, покрай реката много-много не се навъртаха, имаше си лодкари и рибари, а другите си бяха селяни, както навътре в равнината.

Българинът с риба никога не се е препитавал, ловил я е по Никулден, че то рибата храна ли е? А сега консерви редят – по двеста-триста буркана затварят и от сортове отбират: това е Маринована чига, онова осолен шаран, другото амур с доматиен сос...

– Откъде дойде тази мода, не знам – диви се Глигор и наблюдава с крайчеца на окоото си здравата снага на Водолаза. Лопатестите му ръце притискат удължения калъф с харпуна, очите шарят по селските гугли, сини пламъчета изпускат, в устата дими запалена цигара. – Как вонни само тая пушина, червата да ти изсъхнат, ама нали е софиянец, може файда някаква да знае, не ги разбираме ние всички работи... Водолазе, идваш ли оттатък?

Водолаза не отговаря, дъвче черната цигара, гледа реката, после хваща по течението бавно и отмерено като общински земемер на нива. „Чуден човек“ – казва си на ума Глигор и дава начален старт на сала с източена букова върлина.

Островът разделя Дунава на два ръкава – торлашки и влашки. Само че не се знае отсамният ли е торлашкият, или отвъдният. Торлаците викат: „Отсамният е наш“, ония пък викат: „Оттатъшният е ваш“. Единствено в тия дни спорът за ръкава се забравя. Всички хукват към острова – реката е набъбнала като тесто из ношви, потопила е мочура и тръстиките и се е разляла чак до короните на младите върби. Островът се е смалил наполовина, а живинките – зайци, глигани, патици и други хвъркати – са избягали към вътрешността. То, ако не беше пролетно време, да нарамиш двуцевката и дивечът сам ще се нашари между сачмите, но нали е забранено. Браконieri обаче се навъртат. Нощем горският ги дебне – те дебнат дивото, Антим дебне тях – пък кой когото... Глигор също е ловец, но срещу закона не ще той да рита.

Водолаза спира, връзва колана, изтегля харпуна (пурата още драще езика му), окачва дрехите на сухия кавак и хвърля бърз поглед наоколо. Познава това местенце: „Завчера ми избяга, приятелю, но сега...“

Тръстиките като усойни вещици шумят, люшкани от вятъра, и също повтарят: „Но сега, но сега...“ Водолаза нагазва тинестата почва – лепкавата кал обвива прасците му, тука няма пиявици като в тресавищата, ала натрапчивото усещане за нещо лазещо по петите не го напуска. Винаги е така в началото. После водата изцяло поглъща острия му син взор, отгръща един пласт, втори, трети... Реката е многопластова, също като паметта – горният пласт е видимият, огледално-петролен, осеян с безформени мазутни петна. Шлепове, корабчета, сухи тръни и клонак браздят течението ѝ, но всичките те не развихрят фантазията на човека, нито я тласкат към неочаквани решения. Следват долните слоеве... Те са друго – тайнствената им и мътна тъмнина крие изненадващ подводен живот, чудноват и опасен.

„Опасен“ – мислено повтаря Водолаза, като не спира да примамва белия амур. Тогава работеше в затворено помещение, на три метра дълбочина – заваряваше повреден клапан. Работеше пипнешком в тъмния квадрат на резервоара, познаваше обстановката и най-вече знаеше сигурността на ръцете си. Когато всичко бе готово и вече прибираще инструментите в гумен сак, вместо да се насочи към кръглия отвор на изхода, той замахна с крака и всмукателната помпа едва не захапа коляното му. Ако не беше толкова опитен, сигурно завинаги щеше да изчезне в небитието, увлечен от могъщата стихия. Но Водолаза беше прекарал по-голямата част от живота си в „Язовири и каскади“ и познаваше всички „мокри“ места на България. Бързо сгъна тяло в кълбо, обърна се един път, после втори и с една-единствена маневра изтласка глава към тесния отвор. Електромонтьорът Митко и релейчикът Стан го подхващаха под мишниците, но нито един от двамата не разчете в непроницаемите зеници на Водолаза страшното прежедие.

Единствена Галя би разбрала, но Галя беше в София, още се колебаеше между кариерата на преподавателка в Алианса и тази на обикновена провинциална учителка.

Остави я да размисли и сама да реши. Разменяха си писма, главно за Стоян. Галя скоро му беше изпратила снимка: Стоянчо декламира стихотворение по време на училищен патронен празник. „Колко много е заприличал на майка си“ – помисли той и парлива тръпка пробягна по тялото му. „Галя...“ – гласно прошепнаха устните, а ръката му нежно се плъзна по извитата дръжка на харпуна. Точно в този миг само за частица от секундата водата се разклати, образува светло кръгче и отново всичко замря.

„Знаех, че ще дойдеш...“ Белият амур ловко се стрелна по дъното, после право нагоре, перката му подписна вода – Водолаза го дебнеше с пневматичния лък, но не бързаше да натисне спусъка... Със стремителни плавни движения рибата предпазливо разузнаваше стръвта. Едва когато амурът изви туловище и слюденият му корем лъсна вертикално към стрелата, той удари. Чу как със съскащ звук острият метал прониза мекото му тяло. Освирепялото животно се гърчеше около стрелата, опъваше на пресекулки връвта, Водолаза пък обтягаше с мускулести ръце към себе си... Това беше унищожителна битка, в която на едната страна се беше съсредоточил нападателят, а на другата – обреченият.

Всичко стана много бързо и безшумно, и победата на Водолаза над огромния амур беше така знаменита, както при всяко човешко сражение, където чрез смъртта се изкупваше една честна борба за живот. Именно честната борба бе онова, което харесваше Водолаза в подводния риболов. А селяните дупчат шараните с вилите на разлива, удрят ги със секирчета и топори, пълнят торбите и се надлъгват: „Митре, такъ-ъ-ъва риба фанах, Иване, инакъв шаран упущих...“. Смелата борба обичаше Водолаза; „Другото – викаше си той – е готованство!“. С огромно усилие успя да придърпа амура, мушна дебелия корда между хрилете и ги обвърза. След това освободи скобата – рибата пърхаше като ранена яребица, удряше косматите му бедра, сплеснатата ѝ глава се извърщаше

към дълбокото – там, в безмълвния мрак, напразно я мамеше великият зов на свободата... Щом уви добре ликото около хрилете ѝ, Водолаза заклеши рибата с крака и, развеселен от добрия улов, си затананика. Натикваше с ръка стрелата отново в калъфа, когато внезапно белият амур се отскубна от въжето и мигновено драсна кървава дъга във водата. С едно сръчно гмуркане Водолаза достигна раненото животно, грабна го като дете с двете си ръце и със силен замах го изпрати на брега. То направи няколко хаотични отскока и се усмири. Под все още хладните пролетни лъчи издутото му тяло блестеше като огромна сребърна лъжица върху току-що наболата трева.

Торлаците пълпеха по кривия път, превити от тежестта на чувалите, и дръдреха след петите си окаляни сечива. Някои попрепили се клатушкаха, преплитаха крака и езици. Децата надничаха в торбите, дърпаха за опашките лъскавите хлъзгави риби и победоносно тичаха напред към къщите като вестоносци на голям празник. Жените излизаха със запретнати ръкави по стоборите, засмени и нагиздени, провождаха с очи тоя голям мъжки отряд и всяка таеше някакво неясно и магично заклинание в душата, сякаш в мъжовия ѝ чувал непременно ще припърха и една малка златна рибка, дето вълшебството ѝ носи берекет на дома.

Гледа Водолаза това множество, праметнал тоягата с белия амур на широката си плещ, сините му очи ходят от стопанка на стопанка, заглеждат се в сърмените цветя по престилките и гледат уж свъсено, пък сини пламъчета се смеят в тях. Глигор мъкне товара – изкормил е рибата, натъпкал я е с коприва, да не остарее по пътя, че престои ли час-два, това не е никаква прясна риба, така го е учил старият торлак. Водолаза го застига, разтърсва пред смаяния старец огънатия прът с плячката и без да вади от устата си димилото, пояснява:

– Над петнайсе кила ще да е... От месец го дебна да ми падне... Утре пристига жена ми. И синът. На тях съм го нарекъл.

Глигор цъка с език и се засмива, а с ръката отпъжда лютивия дим, ама в същото време и се почесва по тила, да не разбере Водолаза, че го дразни. „Чуден човек – мисли си той. – Все сам се тътрузи, приказка не обелва, а виж... жена имал, че и син... Чуден човек...“

ВЪЛКЪТ

Сашко Александров

Като дете дядо ми често разказваше приказки или разни истории, които сполучливо съчиняваше или беше чул от други хора. Запомнил съм една, която по онова време ме беше силно впечатлила. И досега я помня, като ярък пример на човешкото геройство и твърдост. Ще се опитам да предам думите му, а ако не успея, то моля да ме извините, защото доста години минаха оттогава.

Той започваше своите разкази бавно, замислено, с кадифен, благ глас. Пъстрите му, зелени очи се заглеждаха някъде далеч, сякаш отвъд времето и пространството. Забравяше, че има слушател край себе си, и разказваше, разказваше, докато историята добиеше своя логичен завършек.

„Мъжете от моя род не бяха ловджии. Аз също не разбирам нищо от лов. Станах обушар, защото нашите нямаха пари да ме изучат за друго, по-добро и по-престижно. Баща ми също не беше ловджия. Дядо ми обаче се славеше с много ловни подвизи и ловът сякаш е бил в кръвта му. Той е имал брат-ерген, също запален и голям ловец. При тоя лов, за който ще ти разкажа, той загива нелепо – и от оня момент баба ми успяла да внуши на баща ми никога да не се захваща с лов. Тая повеля се предала и на мен, така че ловът като любимо занимание в нашия род си останало в онези далечни времена.

Било е още през турско. Дядо ми и брат му живеели в турската махала, над река Лева. Занимавали се с търговия на коне и добитък. Тогава това бил много печеливш занаят. Закупували живата стока – коне, катъри, магарета и всякакъв добитък от района на Орхание и го препродавали из врачанския вилает. Били много уважавани хора, дори сред турците. Търсели ги отвсякъде. На лов ходели, когато продадели стоката, без да се съобразяват с времето, дали е лято, есен или зима. Излизали със собствените си коне, няколко ловни кучета и със старите ловни кремъклийки, които имали разрешение да притежават от турските власти.

Било люта зима. Студът сковавал земя, къщи и хора. Падналият сняг затрупал пътища и друмища. От Балкана се спуснали глутници от гладни вълци, които започнали да вилнеят по села, махали и паланки. Когато залязло слънцето и се спуснел мрак, никой човек не смеел да излезе извън дома си. Седели край огнищата и се заслушвали във вълчия вой. На сутринта излизали, за да видят дали има останала жива стока – коза, овца или говедо. В повечето случаи вълците се престащавали и прескачали оградите на дворове и къшли. Издушвали де що видят и изчезвали. Хората пропищели от мъка и безсилие. Властта, в лицето на турската полиция, не можела да се справи с тая напаст. В близките села имало случаи на изядени деца и откъснати ръце на жени.

Българите почти нямали оръжие, но турците организирали ловни хайки и започнали да отстрелват поголемите глутници. Имало обаче един случай, при който били безсилни. Появил се някакъв свиреп звяр, вълк с огромна сила, хитрост и ловкост, който бил неуловим. Той така наплашил населението, че започнали да се разказват легенди за набезите и делата му. Сякаш бил неуловим от куршум. Появявал се изневиделица, разкъсвал де що види и внезапно изчезвал. Всявал страх и ужас в хората, които го видят, сякаш парализирал ума и волята им. Ловните групи насочили усилията си към него, но той все им се изплъзвал.

Един ден, в средата на същата зима, каймакаминът* получил писмо от съседната, западна околия, с молба за помощ. Молбата била да се изпратят ловци до тамошните места, които да убият страховития вълк.

Каймакаминът познавал всички ловци във Враца и след кратък размисъл пратил да повикат дядо ми и неговия брат. Те отишли в конака, седнали на широките миндери, изпили по три горчиви кафета и се съгласили с предложението на турския управник да помогнат за убийството на опасния звяр. Било им обещано, ако се справят със задачата, да получат по 50 сребърни меджидии** и султански ферман с разрешение за носене на оръжие до тяхната смърт. Последното било голямо благоволение за гяурите и те се съгласили.

Една сутрин яхнали силните си коне, взели със себе си ловните кучета и новите, подарени им от каймакамина, австрийски ловни карабини. Тръгнали по засипаните със сняг пътища на запад в посока Мътница, там, където разправяли, че за последно бил видян легендарният звяр.

По онова време горите и долищата около Мътница били стари и непроходими. Нямамо я по-късната сеч и онези места били удобно място за развъждане на диви зверове. Привечер стигнали едно турско село. Хората били известени за тях и ги посрещнали, както подобава. Нагостили ги с турски манджи и сладки вкусотии, уредили им постелки и след като преспали нощта, ги изпроводили с молитви към Аллах за успех в лова. Придружавала ги малка турска дружинка, но тя била само колкото да ги насочва, за да не се лутат и губят.

Срещнали две глутници с вълци. Успели да изстребят голяма част от тях, а привечер тръгнали обратно. Търсеният страховит вълк обаче не бил между другите вълци в глутниците. Оказало се, че бил вълк-единак. Започнало да мръква. Наблизили горната махала и турските ловци се пръснали по домовете си. Преди да влязат в селото, трябвало да минат през един дълбок дол. Останали само двамата, дядо ми и неговият брат.

Изведнъж единият от конете изпръхтял и започнал да рита. Другият се изправил на задните крака и зацвилел уплашено с оцъклени очи. Явно конете усетили присъствието на голям звяр. Двамата братя били едри и силни хора, буйни, с яки ръце и едри туловища. Те само това чакали. Успокоили конете, после заредили карабините, извикали яростно, като да ги чуе глухият дявол, и препуснали по ръба на дола, в посока, където предполагали, че се крие хищникът.

Неочаквано пред тях се мярнал дебел клон на стар дъб. Братът на дядо ми не успял да го види и си блъснал челото с голяма сила в него. Главата му се сцепила и той рухнал от коня. Дядо ми се спрял. Навел се, повдигнал го, но оня вече бил издъхнал. От главата му останало червено петно от кръв и мозък.

Разревал се от мъка и ярост дядо. Прегръщал брат си, зовял го, но той не помръдвал. Тогава изгръля луната. На

фона на близка скала, пред него се появил силният звяр. Очите му светели в зелена светлина. От озъбената му, разпенена паст святкали едри, бели зъби. Три от ловните кучета го били обиколили. Хвърляли се на него, но напразно, той изшраквал със зъби и те отстъпвали панически назад. Едрият вълк имал ужасяващ вид.

Дядо вдигнал глава, втренчил се в животното, захвърлил карабината, изревал нечовешки и се хвърлил напред.

Двете силни същества, човекът и вълкът, се срещнали лице в лице. Човекът бил с голи ръце и ревял от ярост. Вълкът, озъбил хищна паст, налетял устремно и мълчаливо. Сблъскали се, счепкали и се запремятали в смъртоносна хватка из дебелия сняг. Мъжът успял да докопа вълчия врат. Стиснал го като с клещи. Животното се мятало, хапело де що докопа, ръка, крак, хълбоци. Човекът не усещал болка, стискал и стискал, колкото имал сила.

В един момент усетил как едрото, сиво тяло се отпуска в ръцете му, зелените очи се размътили, а розовият език се изплезил от разпенената уста.

Вълкът умираше удушен. Накрая човекът отпуснал хватката и легнал изнемощял на снега. В крайната махала турците чули шума от боя, запалили факли и тръгнали към мястото. Когато пристигнали, заварили брат да прегръща брата, да го милва и да плаче сърцераздирателно. До тях лежал бездиханният звяр с оцъклени очи. Помогнали му да качи на коня умрелия. Завързали вълка на един дебел клон и се спуснали към селото.

Така завършила тая трагична история. Човешката ярост и гняв се събудили и умножили многократно от неочаквано настъпилата скъпа загуба. Не е имало сила, която да ги спре, дори стръвният вълк-единак.

Турците от селото дали на дядо една волска кола, за да закара загиналия до Враца. Там каймакаминът устроил пищно погребение на починалия, при което били поканени трима български попове от старата черква. Присъствали и турци. Накрая техният ходжа изпял и турската молитва, което било голяма чест за българин. Да, турците много уважавали храбростта и смелостта на човека. Отдали своето уважение за вечен покой на храбреца.“

Така завърши разказът си моят дядо. Той вероятно беше чул за тая случка от баща си, а той от своя баща. Баба му, обаче, плакала и скърбяла кратко време. Тя била мъдра жена, знаела, че при един лов винаги се таи и някакъв лош шанс за ловеца. Нещастieto, без да го очакват, дошло.

После прегърнала сина си и го заклела никога да не хваща пушка и да не тръгва след ловен дивеч. Разпродала и кучетата.

Оставила само едно, Белушко, което доживяло до дълбока старост. То било жив свидетел на трагедията. До края на дните си Белушко мразел вълците.

Щом ги усетел през някоя тъмна, зимна нощ, завивал неистово и правел отчаяни опити да се освободи от каишката, с която бил вързан. Приличал на истински зъл вълк. Така си и умрял. Никой не го бил чул да лае, само виел и виел.

* *Каймакам или каймакамин (на турски: каукаат, от арабски със значение на „наместник“) първоначално е титла в Османската империя за заместник на великия везир или на заместник на валията, когато те отсъстват. След реформите при султаните Махмуд II и Абдул Меджид става гражданска административна титла за управител на кааза (околия).*

** *Меджидия или меджидии (на турски: mecidiye) – стара турска монета, дробна на златната турска лира. Била е в обращение в Османската империя.*

АННО ПУМАЧЕ Е ТАРНАЛУ НА УЧИЛИЩЕ

Сашо Сариев

Та, гудината ше да била 1959-1960, та оти ни са знае точната гудина, по-натак ше стане белли. Парвуту училище в махала Ряката било уткрито приз айсе гудини, а те са били парвите ученици, пак то са находалу в каша, дену людене си живовали, а класнана одае е била на вторен кат. Та, збрали тугава дицана от кашлине – махалине и са тарнала на училище. Убаву, ама нашну пумаче ни са гу пурукали нах училищену, пак негвине другарчета ут махалана дену са били увчерчета кату лету, тарнали и ката день на патъ за училищену, миновали приз дворан на нашну пумаче. А то е жвалу при ана и деду му, оти било устаналу сираче.

Тугава адин день то са мерекландисалу и утишло нах училищену с дицана ваннаш, зам да види кина е айнва училище. И ага даскален гу пупитал: „Ти на колку си гудини, копелъче?“, то рекло: „Ни знам“; та айтувань трева да ви кажем, че то гальба е било на 6 гудини и некав месец. „Ами ищеш ли да учиш?“ Пак то малчелу, ама си личелу, че му е било мерак. Тугава даскален рекал: „Яла утре и донеси 2 лава за учебници и ше си ученик.“ То за зарадвалу еце и тарчешкум утишло у дума му, ка казалу на ана му, кина рекал даскален. Убаву, ама ут каде да найде тя 2 лава? Тугава нашну пумаче са разплакалу, пак на ана му сарце ни давалу да гледа детену да плаче, станала и утишла, та зела на заем парине ут нехин брат ут Караминискана махала. И анай нашну пумаче тарлу на училище, след 20 дене по-назатъ ут другине дица. И айтува да ви кажем, чи ду сига то не е знаелу ниту кина е кинига, ниту татрадка, камо ли нешу другу ут сичкине рабути, дену треват за писане и учене.

И анай без да знае нищичку, без да знае кина е приказка дори, стана най-добрият ученик и мина за втору

оделение с успех отличен – 5,65. Ката лето пасеше животните, а есен тарнуваше на училище, немаше чента, кинигине носеше в турбичка, чак в четварту уделение му зеха чента – ученическа. Немаше си дрипи, дуизносваше айнаквива на уйцине, пак те беха вриць пузакарпени. А пак нели нашну пумаче бе най-вазприемчиву, треваше в трету уделение да каже стихотворениету „Жив е той, жив е“, и то на 24-ти май, в селуну дену ше са празнува, на сцена пред камара народ.

Приз денен дицана са набрали китки – кинкилишки и са тарнали нах селуну ут сички махали, барабар сас сичкине люде. Нашну пумаче сас закарпени пантолькуве са пукачилу на сценана, дену била направена ут даски и четуна, и кина да са разбере...! То ни можелу да са види ут хорана, оти та не била сторена за дица, а за гулеми люде. И пумачену, а да са пуварне, ама некав чилек гу спрел, пуразстранил упреш нега будацине и анай то казалу стихотворениену. И ага сваршил, сичкине люде пумаци пляскали, оти за парви пать чували некои да казва толкова длегу стихотворение наизус.

А след това му дали награда транзистор, който и в момента си го пазел, оти бил от парвите такива, произведени в България. И нали е бил природно талантливу копелъче, зелу да учи сичку ут радиуну, та заповнел и цали хора на тугавашнине свирачи. Ималу дарба музикална, тананикал хората на дицана, а те му давали стутинки, затва имал гулем мерак да му купет акордрон, ама ут каде пари в айнва време? И анай си устанал саму меракан, а посетне, чак приз 1973 г., си купил не акордрон, а китара, и сам са научил да свири и пее.

Но да са варнеме в училищену и да ви кажем как нашну пумаче, в трету ли било или четварту уделение, е скрилу топката на даскален. Адин ден то удрилу ано дете момиче, оти му рекло „Вашлю“, пак та са уплакала на даскален и тугава за наказание в часан пу аритметика гу наказал и гу накарал да напише на даскана цалата таблица от 1 до 10. Убаву, ама ду айно день ни кутро дете ни е

било научилу таблицата с умножениену, ниту и нашну пумаче. То зелу да писва, пак даскален седел на столан и си четел кинига, и ни пуглевал кам нега. Нашну пумаче знаелу таблицана саму ду 5 горе-долу. И тугава кина да направи, си рекло: „Ами то, ага, примерну 2 пу 2 е 4, то 3 пу 2 е 6, оти турваме още 2 към 4...“ – и анай нашну пумаче написалу цалана таблица не с умнужение, ами със събиране. И ага сваршил, даскален проверил и ни вервал на очине си.

Убаву, ама ималу анна грешка несъзнателна, нашну пумаче написал, чи 5 по 8 е 80, и тугава той го пупитал колко е 5 по 8, а нашен умник малчи, оти ни знае в мументан, а даскален пак гу пита сашуну: „Колку е, бе?...“ Нашен малчи... И даскален ни знаел кина станва, ама си пумислил, чи детену му е сардиту, затва ни дума, и му рекал: „Седай и друг пать да ни удриваш мумиче...!“... И анай нашну пумаче надхитрил даскален, коину и не разбрал номеран.

Е, за сига стига толкува, пак друг пат ше ви расправем как нашну пумаче нарисувалу барс като истински и как в 4-ти клас е утишло чак в с. Душанци – Пирдопско, и как учило там – ходило пеша до училището 8 км от горско-стопански обект с „куфарите“ до селото и било единственото пумаче в цалото училище.

ФУРКА ШЕРАНА ПИСАНА

Сашо Сариев

Тази случка, която искам да разкажа, е от онези, за които казваме, че са от тежки, изстрадани години. А годината е 1962-ра или 1963-та – време, когато все още в махала „Реката“, село Мостово, нямаше и помен от настъпващата цивилизованост. Нямаше пътища, електричество, лекар, училища, магазини, дори и радио. Но живееха хора сърцати, със своите неволи, и никога не се оплакваха. Многолюдни семейства с по четири-пет деца, а и повече дори.

Та, такова едно семейство беше и семейството на башу Адем и Адемица. Ще назовавам така имената, понеже обръщенията по този край бяха по този начин. Въпросното семейство имаше четирима сина и една дъщеря – Араджеп, Себире, Бекир, Сюлейман и Руфать. А случката, която съм започнал да разказвам, се беше случила със Сюлейман. Височко, черноочко копелъче, с буен алаброс, около 23-годишно. Весело момче овчарче, а и беше се понаучило да свири на акордеон.

Та, по онова време се разраства и така познатият ни начин за припечелване на някои лев – гурбет. И почти нямаше къща, от която по един или двама да не са били на Страндже – като се имаше предвид някъде далеч по планините, така се назоваваше горбетен, та макар това да ставаше и в Средна гора – Пирдоп или в Стара планина – Ловеч. И така, след привършване на лятната работа, през късната есен се заминаваше на гурбет.

А през онази година братята на Алиосман, с няколко братовчеда, са се намирали в Ловешкото горско стопанство, близо до връх Ботев. Затова и той решава да замине за там, но по-късно. Но тук ще трябва да спомена и един съществен момент, който е в основата на разказа ми, по-точно на заглавието. Сюлейман тъкмо бил сгоден-

заглавен за едно момиче от селото (така се наричаше по-голямото село, с много къщи на едно място, а реката беше като махала, намираща се на 4-5 километра от него), която се казваше Сабрие. А това е станало на една мае* или на байрам, не се знае с точност. И преди да замине за Ловеч, Сюлейман дава една резбована фурка**, която сам е изработил, на моята баба, която да я предаде на главеницата си. Но поради това, че рядко се ходи до селото, а и баба ми си беше доста болнава, фурката се е намирала все още у нея. А Сюлейман кога е заминал, ноември или декември, и това не знам, но е престоял там няколко седмици.

И, точно преди Нова година, решил да тръгне сам през билото до друга група гурбетчии от „Реката“, най-вероятно на мохабет. Сам с акордеона си. И се случва ужасна картина – тръгва лавина и помита всичко пред себе си. Сюлейман загива, дълбоко притиснат под снега. По онова време как са го издирвали и дали въобще е имало такива служби, не знам. Но зимата минава, идва пролетта, а момчето все още не беше намерено. Тогава съвсем случайно един овчар вижда, в едно дере в снега, капака на куфара на акордеона и кичур коса.

И така, в него ден се намирахме в местността Чирешките, ей по това време, месец април. Аз и дядо ми орем тарла***, а под нас Адем и Адемица също орат. И по едно време две-три деца от махалата тичат в далечината и рукат...: „Ингьоооо..., давай миждета****, нашли са Сюлмана“ – понеже на тях не е било казано, че са го намерили мъртъв, по съображение. А след тях идва човек и носи страшната вест, казва им на тях как стоят нещата, а аз отдалече разбрах какво е станало, понеже виждах Адемица да се търкаля по земята. Плачеше, като си скубеше косата, и, търкаляйки се, се спря чак на брега. Всички помръкнахме и какво стана оттам насетне, не си спомням нищо, понеже съм бил едва на 9 годинки.

Минават години и чак през 1975-та, в една зимна вечер, влязох в стаята на майка ми, а тя предеше и

плачеше, като тихо пееше „Гори ми, гори, исойкьо, да ми изгориш“. Тогава именно ми разказа за фурката, на която предеше. А по време на случката майка ми се е намирала в Пирдоп. Но, след случилото се, дарът няма как да бъде даден нали – и баба ми след години я дава на майка ми.

И така завършва тази история, като фурката доживява чак до 2010-та, когато си стоеше на гредите в избата. Докато един ден, при разчистване, падна върху нея цял сандък и стана на парченца. Но запазих едно от тези парченца, което все още си стои на гредата, криейки в себе си един жален спомен.

* *Мае* – есенен празник на алиантите, на който се прави курбан; провежда се в първата събота на септември.

** *Фурка* (диал.) – хурка

*** *Тарла* (тур.) – нива

**** *Миждет*, *мюжде* (остар.) – вест, новина

ИСТОРИЯТА НА МОЯТА УСМИВКА

Сашо Сариев

В него ден през 1962-ра, в края на август ще да е било, реших да тръгна и да отида „при Господ“, а бях само на 9. Това мое хрумване беше се зародило по-отдавна, благодарение на приказките, разправяни от баба ми, при която живеех. Немотията и тежкият ми живот – без родители, ме накараха да направя тази отчаяна постъпка. Един ден, когато нямаше никой в къщи, взех една торбичка, сложих в нея половин ръжен хляб, една манерка с айран и тръгнах. За целта трябваше да отида на една скала, която се наричаше по нашему Равнен камен или още Дюс-кая. Скалата се намираше на около 5-6 км от нас, но понеже бях ходил там десетки пъти, знаех точно къде се намира. Но тук трябва да спомена, че ние живеехме почти в гората – махала „Реката“ и пътят беше само през гора.

Стигнах до скалата, но тъй като се бях записвал по пътя да бера дренки и лешници, беше станало вече обяд, нямах часовник, но познавах по слънцето. Седнах на ръба и се загледах надолу, чудейки се какво да правя, а височината е около 40-50 метра и, ако човек идва от север, въобще няма да разбере, че тук има скала. Затова и сигурно се нарича Равен камък. Помня, че когато тук се събирахме доста деца, никой не смееше да отиде до ръба на скалата, освен мен. И, както се разглеждах в далечината, забелязах човек, тръгнах към него и, когато го наближих, разбрах, че е доста възрастен, с вехти дрехи и с брада. Срегнахме се, но нищо не казах от притеснение, продължих още няколко метра и седнах, понеже наблизко имаше кайнак* с малко вода. Той също седна, но на около 20 метра от мен.

Бях огладнял и реших да хапна, извадих хляба и започнах да ям. Но, когато погледнах към човека, видях, че ме гледаше и сякаш преглъщаше нещо, а всъщност

пред него нямаше нищо за ядене. Погледите ни се срещнаха, но той мигом се обърна настрана. Но този поглед ме прониза и нещо вътрешно ми каза – гладен е и няма нищо за ядене. Тогава аз станах, отчупих от хляба и му го занесох, той го взе, но нищо не каза, аз също... Само ме погледна и се усмихна, а ръцете му трепереха. Върнах се на мястото си, пак го погледнах, той отхапваше от хляба, като държеше едната си ръка под другата, сякаш не искаше и троха да падне на земята. Ядохме така мълчешком, поглеждайки се един друг. След това изкарах манерката, пих и пак погледнах към него, той едва преглъщаше хляба. Тогава аз пак станах и му занесох манерката. Той ме погледна, усмихна се и отпи няколко глътки, но така, сякаш пиеше нещо много ценно.

Поседяхме още известно време така, без да си кажем и дума. Дори реших да отида до кайнака, за да си напълня манерката, но в него имаше само малко вода с тиня и няколко жаби, а наоколо нямаше друго място с вода, и то на доста километри.

И тъкмо, когато се обърнах, за да си тръгна, той се приближи до мен, погледна към тинята, а после към мен, усмихна се пак и бръкна в джоба си, извади една монета, хвана ръката ми, сложи монетата в нея и ми затвори пръстите. Аз също се усмихнах, а той ме прегърна и, когато ме пусна, го погледнах в очите, а от тях капеха сълзи. В онзи момент всичко в мен се преобърна, недоумявах какво става. Той си тръгна, бършейки сълзите си, без да продума; аз също си тръгнах, но разбрах, че и моите очи са насълзени, и то без да съм го искал.

Когато се отдалечих, отворих ръката си и видях, че държа в нея жълта монета, но такава дотогава не бях виждал. Прибрах се вечерта, но бях толкова щастлив, че влизайки и смеейки се с глас, влетях у нас. Баба ми, както си беше разтревожена, веднага ме попита: „Къде ходи и защо се смееш бе, ханзърино**?“, а аз отговорих без да се замислям: „Ходих при бог, ядохме с него и ми даде това“, подавайки ѝ монетата. Тя я взе и като я обръщаше

ту на едната, ту на другата страна, ме погледна и попита: „Намери ли я бе, кой ще ти даде такава пара, знаеш ли, че тя е златна...?“ Аз само цъкнах с език и нищо. „Казвай откъде е тази пара?“ – викна и дядо, и му я показах. И той също ме пита, а аз същото си казвам, и като разказах цялата случка от игла до конец, ме оставиха на мира. И понеже бях много уморен, си легнах и веднага заспах, след което и не разбрах какво стана с монетата. Само помня, че на другия ден ми купиха гуменки, каквито дотогава не бях и сънувал дори. А тях много години наред ги свързвах с „Господ“ в съзнанието си.

А, след като пораснах, разбрах кой и какъв е бил този човек. Първо, не е бил от България. Второ, не е знаел български. Трето, дошъл е в тази местност и с карта намерил съкровище – глинена купа, събираща около 30 монети, в една малка пещера, в която дори бях влизал, намира се на около един километър от Равния камък. Но тъй като човекът дошъл инкогнито по тази непозната местност и, от дългото търсене, останал без храна и вода, едва ли не аз съм се оказал спасител, така да го наречем. Та, именно тогава той може би е разбрал цената на хляба и златото, и затова се е разплакал. Също така разбрах, че е имал син, който е починал на моята възраст. Затова и после е отишъл на Инихан***, където е направил курбан.

Това е краят на тази история, но знам, че именно оттогава започнах да се усмихвам все повече и повече.

* *Кайнак – извор, ручей*

** *Харзърин, хаирсъзин – непрокопсаник, безделник*

*** *Инихан – Енихан баба или Йени хан баба (тур. Yeni Khan Baba), „Новият господар баща“. Според преданията на местните мюсюлмани, алиански светец и проповедник, живял в региона. И лецител, носил вода в кърпа от Бяло море. Според други сведения, османски военачалник. В Родопите има теке на Енихан баба.*

АФРИКАНСКА ПРИНЦЕСА

Симеон Коев

Грешката ми беше, че, когато бръкнах във вазата, взех само 200 лв. Там имаше между 2 и 3 хиляди, но аз отивах само за 2-3 дни, нямаше да ходя по дискотеки и скъпи ресторанти, нямаше къде да харча повече. Бях пуснал обява във Фейса, че тръгвам след час за морето и който иска, да тръгва с мен. Багажът ми беше готов и, ако не се обадеше никой последните няколко минути, щях да тръгна сам, и то натам, накъдето ме тласкаше един далечен спомен. Нямаше кой да гледа котката на единствения, който беше навит да тръгне, и той се отказа. На другия ден няколко човека ми се скараха, защо не съм им се обадил, видели Фейса след няколко часа и искали да дойдат. Искаше ми се да им кажа, че за мен това беше хвърляне на жребий, дали да тръгна за там, където ме зовеше един далечен спомен, или да не се занимавам с глупости и да направя с тях един-два плажа. Падна се първият вариант.

И така, когато изминах към 50 км, спомените се върнаха с неподозирана сила. Беше по време на соца, бях на около 23 години, няколко човека отидохме с един „Москвич“ на море, но през нощта бяхме прекалили с алкохола така, че аз се събудих към три следобед и отидох към четири часа на плаж, и там пак съм заспал. Събудих се от някакви кавги и караници, и когато погледнах часовника, часът беше към седем; бях доста поизгорял като за втори ден и добре, че слънцето се беше скрило зад едно дърво, иначе съвсем щях да изгоря. Събуден, но неподвижен, защото изпитите бири и мастики ме държаха все още в лапите си. Това не ми пречеше да слушам спора на момчетата. Бяха 14-15 годишни и се караха, кой последен ще спи тази нощ в лодката. Покъсно си отворих едното око и ги наблюдавах, без те да ме забележат. Започнаха да се обвиняват, че някои вече са

спали и са загубили право. Опонираха си, че не са били наясно и не са си пожелали смислени желаниа. И понеже главата ми беше натежала и не ми се ставаше, полака-лека започнах да вдявам, че който спи в лодката и си намисли едно желание, то се изпълнява. Станах и тръгнах, но не знаех, че след полунощ, пак прекалил с алкохола, крачките ще ме отведат отново при синята лодка. Олюлявайки се, повърнах шумно и звучно така, че и на километър са ме чули. И когато си надигнах главата, видях, че две уплашени очички ме гледат от лодката. Приближих се и се надвесих над нея. Вътре стоеше изплашено момче.

– Изчезвайий, бе... фъстък! – успях да избоботя.

Хлапетията изчезна на мига, а аз се проснах вътре в лодката.

Когато се събудих сутринта, само помнех, че водих някакъв дълъг разговор с една жена. Нищо като спомен не остана от него, но в съзнанието ми кънтяха последните думи, последното изречение, които тя ми казваше, докато Жоро и Стефчо ме тресяха да се събудя:

–...и не се притеснявай, още утре ще разбереш, че си приет! – Тези думи бяха единствените остатъци от един нежен женски глас, с който бяхме разговаряли с часове.

На другия ден се прибрахме от морето и вечерта, докато ритахме мач, дотича един малчуган и запъхтян ми каза, че баща ми се обадил, имало телеграма, че съм приет във ВИНС – Варна. Това ме удари като гръм, защото изплува веднага онзи глас, а аз не вярвах да се получи, понеже успехът ми от дипломата беше нисък, иначе се справях добре с изпитите, но това беше пети или шести път, когато кандидатствах. В тази година се оказа, че за едно място в икономическите вузове е имало най-много кандидати... а аз бях приет!

Другият спомен, който ми остана, е, че когато Стефчо и Жоро ме помъкнаха насила с тях, аз се извърнах и видях, че синята лодка беше доста стара и имаше надпис на английски „Африканска принцеса“.

Очаквах да заваря мястото, затиснато и засипано от бетонни постройки, но не беше така. Къмпингът си беше останал съвсем същият, само няколко бунгала бяха реновирани и подновени. Единствената разлика, че бяха наслагани няколко слоя боя върху старите бунгала. Имаше някаква бариера, където оставих колата, и тръгнах да минавам през къмпинга по посока плажа, защото добре си спомнях, че лодката беше на плажа. И когато свърнах зад едно бунгало, за да хвана посоката за плажа, я видях буквално на 3-4 метра пред мене. Мястото беше на стотина метра от брега, някой я беше докарал отдавна на това място, до едно дърво, и така я беше запазил от разяждането на солената вода. Надписът все така си стоеше на английски, а човекът, който го беше измислил и писал, може би отдавна си беше заминал от този свят. Приближих се и я докоснах с треперещи пръсти. Не беше сън, не беше мираж или пианско видение, както понякога си мислех. Беше тук пред мене, беше моята Африканска принцеса, за която си мислех, когато понякога изпаднех в дупка. Беше истинска, обляна от слънцето и чакаща да се завърна. На дъното ѝ имаше старо и избледняло черно одеяло, и също една надуваема възглавница от 3.50 лв.

– Какво, ще я купуваш ли? – Зад мене беше застанал як и мускулист „трикрилен гардероб“.

Само по хавайски боксерки, той беше събрал всичко, което мразех в такива като него – и мускулите, с които показваше превъзходство, и татуировките, които оживяваха и при най-малкото движение, които трябваше да причинят тих ужас на събеседника, и нахалното поведение, с което показваше ясно кой доминира във всяка една ситуация. Само че аз не бях от „първосигналните“, животът ме беше сблъсквал с доста такива като него и затова тези външни белези не можеха да ме подведат. Даже напротив, той взе да ми харесва, защото имаше добри очи. Имам си една поговорка, която казвам на приятели, които ме питат – как така там, където те не успяват, аз успявам да се навра. Тогава им казвам: „По очите им ще ги познаете“, а те си мислят, че се бързикам с

тях, но това е истината. Очите казват всичко, стига да може човек да чете.

– Ти ли я продаваш?

– Вече е купена! И утре заминава!

– За къде?

– Не знам! Не знам и защо струва толкова много пари, но аз от утре съм свободен!

– Охранявал си някакво старо корито?

Сега той се жегна и впери мръсен поглед в мен!

– Хайде, стига! Не ми се прави на света вода ненапита. За два месеца видях тука толкова чудесии, че не можеш ме заблуди. Дошъл си да спиш в нея, нали? – Въпросът му беше толкова изненадващ, че аз няма как да не съм се издал.

– И какво от това? Не може ли? – успях само да изломотя, признавайки си...

– Допреди седмица можеше, срещу хилядарка за десет часа максимум. И за мене беше добре, пазя и вземам процент, който шефът ми дава. Но новият собственик спа тука преди една седмица и направи на шефа предложение, на което той не можа да устои.

– 20 хилки ли? – измислих сумата напосоки.

– Ха-ха.... само на мене шефа ми дава толкова да я пазя, нещо да не се случи. Сумата е огромна.

– Кой е купувачът?

– Името не говори нищо, така казва шефът. Но е сигурен, че без да го говорят и пишат по медиите, е един от най-богатите хора.

– Аз познавам всички богати гадове, които са крали от нашата Родина.

Той извади телефон от задния джоб на боксерките, потърси нещо и ми показа снимка.

– Този няма да го знаеш. Снимах всички, преди да спят в лодката. – Показа ми изображение на мъж, около четиридесет години, с малки и много хитри очички. Отнякъде ми беше познат, но не можех да се сетя откъде.

– Не го познавам. Ще бъда откровен, наистина исках да спя в лодката, но не знаех, че е станала частна собственост...

– Шефът може да надушва такива неща, които после ще му донесат печалба. Но си закъснял. Допреди седмица плащаш хилядарка, а после десет часа, ако искаш и повръщай в нея. Сега не става.

В този момент ми хрумна идея да я открадна. Не съм крал от 4-ти клас, когато с братовчеда откраднахме няколко книги от селската библиотека, но да крадеш лодка без колесар – не ставааа!

После реших да му се примоля.

Колко е интересен светът?! 20 години не се бях молил на човек, а ето сега за втори път за една седмица трябваше да се моля. Първият път ми отказаха среща, макар и за 10 минути, а сега да видим как да го направя...

– Слушай, Тигре (имаше тату на разярен тигър на гърдите), не знаех, че събирате по 1000 лв., иначе щях да взема и повече, а кредитни карти нямам от поне две години, мразя ги! Имам само 150 лв., моля те, измисли нещо. Идвам чак от Търново за тази лодка... – Същевременно се псувах, че не взех всичките пари от вазата. – Бая път съм бил, така че остави ме да спя в лодката – добавих с молба в гласа.

– Закъснял си, брат. Ако беше дошъл преди десетина дни с хилядарка в джоба, щях да те пусна до сутринта. Сега не може! Ясен ли съм?

– И защо да не може? Лодката е тука, аз съм тука и сънят все ще дойде!

– Ти от дума не разбираш ли? Не може! Даже и да исках, виждаш ли онова око над вратата? Шефът гледа, а може и сега да ни гледа.

Усетих, че в съзнанието му се прокрадваше вече някаква еретична мисъл. Та нали бизнесът му секваше, защо да не прибере 150 лв.? Така че пуснах всички ходове на убеждаването, извадих портфейла да му покажа, че имам само 150 лв. (вече бях заредил с 50 и горивото трябваше да ми стигне за връщане), пуснах молби, пуснах обещания и му казах как можем да го направим така, че хем агнето цяло, хем вълкът сит. След един час той

склони! Доразбрахме се, той с една метла да се прави, че чисти от паяжини входа на бунгалото, където е камерата, и да я закрие за секунда, а аз да скокна в лодката и след час, пак за секунда, да спре тока на бунгалото и аз да изляза и изчезна на 300 км оттук. Дали нещо щеше да се получи за само един час? Едва ли, но си струваше рискът, а и това беше последното купе на последния вагон. Утре сутринта би било късно и за този вариант.

Когато скокнах вътре, бързо се настаних върху старото одеяло и веднага застанах в стойка „Шавасана“*, мъчейки се да забавя дишането. След няколко минути възбудата премина, сега трябваше да се отпусна съвсем и да изчистя съзнанието си от всички мисли. Започна да се получава, но не знаех колко време е отминало, погледних ли телефона за час и минути, всичко щеше да започне отново. След още няколко минути започнах да виждам тъмносини пулсиращи кръгове, които излизаха от мене, но някак си ме обгръщаха, като същевременно изтъняваха и се обезцветяваха, накрая губейки се в пространството...

– О, ти дойде отново! – чух нежен, познат глас в моето съзнание!

– Принцесо, ти ли си? – Не знам защо я нарекох така, но вероятно като продължение на един разговор отпреди няколко десетилетия.

– Да, Принце!

– Никога не съм бил и няма да бъда принц – отвърнах бързо, за да не губим време.

– Бил си...

– Това са глупости. Ако намекваш за предни животи, знам, че на всички така казват. Всички са били принцове и принцеси...

– Бил си, но няма с какво да се гордееш. Много би се срамувал от това време. Нищо ли не си спомняш?

– Спомнях си до 4-5 клас, как, облечен като римски войник, наблюдавах небето и се заслушах за нещо.

* *Шавасана (Savasana)* – „поза мъртвец“ или „мъртва поза“ при йога практиката; от „шава“ (труп) и „асана“ (поза).

– Тогава беше най-смелият римски войник. Можеше да излезеш без страх срещу десет противника. Когато дойде заповед от Цезаря, че ти начисляват да управляваш легион, ти вече беше ранен смъртоносно.

– Объркваш ме. Не съм дошъл да искам нещо за мене, не ме интересува какво и какъв съм бил. А всъщност имам за мен само един въпрос – дните и годините минават, а аз не съм направил нищо значимо и важно.

– Итън...

– Итън ли ме нарече?

– Итън беше пастор в Америка преди 150 години. Фанатик, който говореше от името на Библията, но нямаше Любов. Веднъж едно момиченце, чиито родители не можаха да отговорят на въпроса ѝ, защо Христос е казал за маковото цвете, че е най-красивото нещо на този свят и по-красиво от одеждите на Соломон в неговата слава, отиде при него и го попита. Итън после всеки ден мислеше за това. Когато си отиде от този свят, всички, които го познаваха, бяха убедени, че той е постигнал много, както за себе си, така и за човечеството. Но това не беше вярно. Всичко беше лъжа и мъгла, но „въпросът за красивото“ е най-смисленото нещо, с което ти влезе пак в този свят. Ти търсиш навсякъде красивото, намираш го къде ли не... и в мъртвата, и в живата материя, и ще ти кажа, че този е най-смисленият ти живот. Всичко си има причина и следствие, скъпи ми Принце. Детенцето, с неговия въпрос, ти донесе много повече от всички книги, които беше изчел. Причина и следствие! Помниш ли, че някога ти изгони хлапето от лодката, а ето сега то не те допуска до нея.

Нещо проблесна в съзнанието ми и сега вдянах на кого приличат онези малки очички от снимката на богаташа, който е купил лодката. Разбира се, че на хлапето, което изгоних пиян на плажа и влязох на неговото място. Искан да попитам – кой, защо и как... колко пъти е спал и какво е поискал, но нямаше време. Времето ми на престой беше ограничено, затова трябваше да питам важни неща.

Явно се бавех с комуникирането, затова Принцесата продължи:

– Той си мисли, че ще има в къщата си нещо уникално и невероятно скъпо, което ще бъде само негово, но ще установи, че притежава само една стара и изтърбушена лодка.

Бях готов с един от хилядите въпроси, които трябваше да задам:

– Принцесо, как започна всичко с тази лодка?

– О, стара история, на почти 100 години. Един мъж си даде всичките пари, даже взе заеми и купи тази лодка, а когато влизаше за първи път в морето, каза: „Лодке, лодке! Ти сега си всичко за мен – и дом, и съпруга, и любов, и живот. Пази ме и ми помагай, а аз ще те обичам повече от себе си.“ След такива думи, как да не му проговоря?!

– А ти къде си сега, Принцесо?

– Може и на другия край на Вселената да съм, но пространството и времето са относителни. Важен си сега ти, а не аз.

– Принцесо, какво трябва да правя, за да не повтарям грешки?

– Търси Истината и Мъдростта. Те винаги оставят знаци на тези, които ги търсят. Скоро ще намериш един знак, който ще те върне към този разговор. И продължавай да търсиш и намираш Красотата, Принце!

– Принцесо, а...

В този миг избухна гръм или някаква силна бомба. Покъсно осмислих, че Тигъра е ритнал лодката, за да ме събуди.

– Хей, болярчето! Събуди се, час и пет минути изминаха.

Идеше ми да скоча и да му фрасна един между очите, но нали му бях дал дума. Когато за миг изгаси тока, аз за секунда се преместих от полезрението на камерата, както се бяхме разбрали. Извадих трите банкнотки от по 50 лв. и му ги дадох за спомен от мене. Гледаше ме с любопитство и очакваше да му споделя, дали е станало нещо.

– Времето беше много кратко... нищо не се получи – донякъде казвах истината, защото имах хиляди въпроси, а бях задал само няколко.

За последно погледнах към лодката. Беше все така неподвижна, тъмнината я обвиваше отвсякъде, но в нея или до нея имаше една същност, която искаше да помага на хората. Беше я повикал някакъв рибар преди сто години, а ние с нашата алчност правим така, че да изчезне.

– Чао, Тигре!

– Чао, болярче.

От многото конспирация даже не си научихме имената.

След два часа бях при едни мои приятели на брега на друг къмпинг и чак тогава видях морето. След една седмица пак отидох там, но те си тръгнаха. Единият ми подаде книга и ми каза:

– Приятелю, прочети я, много е интересна! – И ми я тикна в ръцете.

На другия ден, като я отворих и започнах да чета „Зимата на нашето недоволство“ на Стайнбек, се оказа, че главният герой е Игън.

„Ахааа, значи, ето на това се казва камъче или знак, който ти говори“ – си помислих.

На следващия ден телефонът ми звънна...

– Монка, да не си разбил някакъв катер на морето?

– Ха-ха, защо?

– Преди час някакви мутри караха след мене, спряха ме на едно място, снимаха ме, прашаха снимки някъде и ме питаха кой още има черен „Нисан Кашкай“ в Търново.

– Каза ли им за мене?

– Казах, че са поне 5-6, но не ги познавам.

– И хубаво си направил!

– Скъп ли беше катерът?

– Не съм се докосвал до никакъв катер, освен до една стара и изтърбушена лодка, която не струва и 5 лева – казах, без да излъжа.

СЪРЦЕТО НА РИБАРЯ

Симеон Коев

Имало един рибар, на когото хората не казвали Филип, както му е било името, а Нещастния рибар. Така го наричали, защото някога бил много усмихнат човек, залюбил се с най-красивата девойка, оженили се и имали две деца. Понеже бил много работлив, излизал първи в морето, уловът му бил голям, прибирал се първи и, когато лодките на другите рибари пристигали, той вече си тръгвал за къщи, разпродавал целия си улов. Следобеда прекарвал в помощ на жена си Марая или работейки нещо в градината, или четял на децата си книги. Нещата вървели добре и той започнал да мечтае, как след няколко месеца ще потърси и купи голяма риболовна лодка, как ще наеме още няколко човека и ще може да влиза за по няколко дни в морето, и да хваща много повече риба. И тъкмо намерил подходящата гемия и мислил да се пазари за цената, започнали да го спохождат нещастие след нещастие.

Първо починало малкото му тригодишно момче от едра шарка, която тогава не се лекувала. След месец починала и кака му, а майчиното сърце не издържало на мъката и след няколко месеца починала и винаги усмихнатата Марая. Изглеждало така, че Филип ще издържи на сполетялата го загуба и ще се съвземе, но колкото повече време минавало, толкова повече Филип се променял неузнаваемо. Отслабнал и измършавял, той вече не първи, а последен излизал в морето. Връщайки се, виждал, че уловът му е най-малкият от тези на другите рибари; и не само това, но и трудно го продавал. Приятелите му се чудели как да му помогнат, защото той станал мълчалив и не искал да говори с никого. Даже и вечерно време, когато рибарите сядали в единствената кръчма и развързвали своите езици, разказвайки всякакви весели и невероятни истории, Филип стоял сам и мълчал, пиейки долнопробен

ром. Когато ставал да си върви, бил един от последните, които кръчмарят подканял да си тръгват.

Един ден рибарите гледали неспокойни ту хоризонта, ту морето и техният усет им казал, че ще има голяма буря, затова в този ден всички се отказали да влизат в морето за риба. Покрай тях минал бавно Филип, чул ги какво си говорят, но без да каже дума избутал старата си лодка във водата и, не обръщайки внимание на предупрежденията на колегите си, вдигнал платното и отплавал в открито море. След два часа брегът вече не се виждал, а морето станало по-тъмно и от гърбовете на дънните риби. Вълните ставали все по-големи, вятърът се усилвал, а в небето никъде не се виждала светла пролука. Филип знаел от опит, че това ще продължи и ще става все по-страшно, но не обръщал лодката към брега. Опитът му подсказвал, че най-късно след два-три часа лодката му няма да издържи напора на вълните и той най-после ще си отиде от този свят, където нищо мило не му останало.

И тогава, въпреки бурния рев, я чул. Огледал се и не видял нищо, но когато пак чул писъка, погледнал нагоре и я видял. Една малка чайка, много изморена от ветровете, се опитвала да кръжи над неговата лодка, не знаейки в каква посока е брегът. Филип бил застанал на руля, управлявайки лодката, а чайката набрала смелост и кацнала на самата лодка, само на метър от него. Погледнал я Филип и видял уплахата в очите ѝ, същата такава уплаха имало в очите на Марая, когато бдяла всяка нощ над болните си деца. Усещал всеки един бърз удар в притесненото и сковано от страх малко сърчице. Станало му мъчно от това на Филип, гледал тези очи, за които той бил единствената надежда, и казал:

– Е, малко ми пиленце, аз не можах да спася моите дечица. Но как да ти помогна да спасиш твоите от гладна смърт, оставайки тука с мене?!

След минутка той обърнал лодката не заради себе си, а заради малкото пухкаво телце, за което той бил последна надежда.

В този момент морето и вятърът изведнъж утихнали. Чул се глас, не бил силен, но бил нежен. Чуден глас.

– Филипе, помниш ли делфинчето, което всяка сутрин тръгваше с тебе радостно в морето? Един ден то се заплете в мрежата ти и ти не направи нищо да го спасиш. То ми беше като дете, а ти го затри. Затова дойдоха тези нещастия в твоя дом. Нямахме кой да те извади от убийствените мрежи на живота. Но днес реши да спасиш друго същество, на което се радвам, затова аз ще изпълня сърцето ти с радост и надежда.

Морето пак станало бурно, но не чак толкова, колкото преди да проговори гласът.

Добрите рибари придобиват в живота си едно чувство, което няма как да обяснят, а то е, че и в най-голямата и непрогледна буря знаят къде се намира брегът; и така Филип подкарал лодката в правилната посока. Когато брегът се показал, малката чайка излетяла с радостен писък, направила един кръг над лодката и отлетяла към своите рожби.

Филип се прибрал в дома си, а на другия ден обръснал дългата брада, подстригал се и продал лодката и къщата си на първите, които проявили интерес. Отишъл в близкия град, където имало стъкларска работилница, в която работниците потапяли в разтопени различни цветове стъкла и духали през дълги тръби, правейки изключително красиви чаши, кани и други стъквени неща. След време Филип започнал да прави такива красиви неща, че познавачите и сега търсят знака на Филип Мезер, когото наричали Стъкления вълшебник.

След време той срещнал и се залюбил с красива жена и после отново създал семейство. Имал четири сина и една дъщеря. Когато бил на смъртен одър, повикал любимия си внук и му разказал тази история. Когато я завършил, казал:

– ...Не знам чий беше онзи нежен глас – дали на морски бог, дали на ангел или на самия Творец, но той докосна сърцето ми и аз никога повече не усетих отчая-

нието. Бъди добър! Помагай на всеки в нужда, даже и на най-незначителните твари, защото и те като нас са деца на този свят – и ще видиш, че в сърцето ти винаги ще има любов. Човек да има добро сърце е Божи дар.

Този внук я разказал на моя баща, с когото били приятели, после той на мен, а днес и аз на вас.

ТРИПЕР ОТ КОМАР

Хасан Ефраимов

На какви ли места не ни е отвеждала съдбата, в какви ли не поселища? Пристъпваш в някой град, където вече си бил. Дали някъде е останала следа от младежа, мечтал в парка? Калдъръмите дали още пазят спомените от протритите му маратонки, или дъждовете отдавна са отмили всичко и са го превърнали само в спомен? Поглеждаш с надежда към всеки ъгъл. Дали пък оттам няма да се появи момичето, с което сте крачели, стиснали пламтящи длани? Ето... Не... това е само зрителна измама! Измама, като всичко на този свят. Просто момиче друго, тръгнало света да преоткрива, докато не се поквари накрая и то в безкрайните дебри на човешката низост. Неволно повдигате поглед и се вглеждате в блестящата витрина. Посивял човек оттам ви гледа. Да, все още е силен, виждате снагата му с енергията в нея стаена, но погледът... Той е празен. Мечти в него отдавна няма.

С тези мисли покрачих из Русе. Бях ходил многократно там, но не познавах добре града. Харесвах ми сградите, строени в една отминала епоха, атмосферата, която се носеше из улиците. Но само толкова.

Оставих колата на платен паркинг, където собствениците се оказаха по-скоро ортаци на джоба ми, отколкото временни пазители на возилото.

– Какво пък? В Търново ми продадоха моята собствена кола още веднъж – си изрекох и включих каката от телефона. Тя веднага заговори с прекрасния си глас и ме поведе из русчушките* калдъръми.

За около час-два приключих с ангажимента си, но ми оставаше още един, с промеждутък между двата от няколко часа. То, какво и да правиш в чужд град? Да киснеш в някое кафене? Не, не е за мен това. Затова поех към реката. Винаги ми е било приятно да съзерцавам

Дунава. Това е велика река, да знаете! Толкова мръсна, пълна е с фекалии, а си тече спокойна. Също като хората! Ако не вярвате, излезте по улиците. Ще срещнете толкова много мръсни души, погнусата едва не ще ви погуби, но те ще се усмихват, подобно на сълза невинна.

Не след дълго се озовах на крайречната алея. Денят бе слънчев, но студен, а всички знаете, че аз зимата навън не излизам. Този ден, обаче, бях се екипирал подобаващо. Навлякох си дебело яке, подплатено с вата, скиорската шапка нахлузих досущ под ушите, топъл шал намотах около врата, като не забравих да си увия и устата, и носа. Естествено, не пропуснах и велурените ръкавици, подарени ми от едни приятели на поредния ми рожден ден. По едно време се видях в някакво огледало, което не знам как се озова там, и едва не подскочих – пред мен стоеше опакован ескимос, дошъл от сибирските тундри.

Поразходих се насам-натам из алеята. Някакви романтични мисли, породени от мръсната река, така и не усетих, но ми беше приятно да се шляя безцелно. Странно – студ не усетих. По едно време застанах до едни перила и с празен поглед се вгледах в реката, поела към своята гибел в морето. Някакви идиоти бяха разпънали неразбираема апаратура и се шляеха из брега.

– Ей, откачена работа – възнегодувах от най-дълбоките дебри на душата си. – Какъв ненормалник трябва да си, за да работиш навън в този студ?

Сто процента щяха да се разболеят. Час-два и накрая все щяха да замръзнат. Но какво ми пукаше?

– Ей, приятел, цигари имаш ли? – обърна се тогава единият от тях към мен. Беше дребен шишко с огромни мустаци. Те, дребните мъже, са така – винаги ходят с бради или поне мустаци, за да изглеждат значими. Ако не вярвате, вгледайте се из улиците. Чак тогава разгледах цялата компания от идиоти, работещи на студа. Бяха трима мъже и една жена. Дамата по-скоро обикаляше като на модно дефиле с ръце, пъхнати в джоба на якето, и

подскачаше непрекъснато, докато мъжагите се къореха в апаратурата и се правеха, че разбират нещо. Формите на дамата привлякоха вниманието ми така, както си беше загърнатата в якето, и неволно лигите ми потекоха и навлажниха шала.

– Имам, ама са си мои – срязах веднага мераците на шишкото към цигарите ми. Винаги така правя – режа от раз. Иначе няма отърване. Приятел, туй-онуй, докато не станат оргаци на кутията ми с цигари. Ама аз тази попара вече бях я сърбал стократно.

– Ако почерпиш по една цигара, ще ти кажа какво правим – опита се да ме стимулира шишкото.

– Че мен какво ме интересува? – довърших го почти от упор.

– Е, как не те интересува? Всички спират и питат.

– Гарантирам, че е някоя простотия. Отдавна не съм виждал да се върши нещо смислено на този свят.

– А, недей така, приятел. Вършим много важна работа.

– Че каква важна работа може да се върши в студа?

– Ще ти кажа, ама ще почерпиш ли цигарка?

– Не! Работата ви важна, ама пари за цигари нямате.

– Броим комари – изцепи се тогава шишкото.

Учудването ми бе толкова огромно, че ако не беше шалът, който да го придържа, ченето ми щеше да висне чак до тинята на реката.

– Моля...? – успях да отроня само.

– Броим комари!

– Комари?

– Да, комари.

– В този студ?

– Че какво му е на времето?

Е, нямаше как да споря повече, затова безславно се предадох. Бръкнах в джоба си и веднага им предоставих цялата кутия с цигари. Не е здравословно да се спори с хора, които могат да броят комари дори в януарския студ. Онези веднага се дотъртриха и награбиха по една цигара с треперещи от студа ръце.

– Много тънки, бе господине – изцепи се и красавицата по адрес на цигарите.

– Е, като не ти харесва, върни я. Пък ако искаш дебела... – ликвидирах я веднага. Не е познала човека, с когото да се заяде.

Нашите довършиха цигарите си за отрицателно време. Без това тънките ми цигарети могат да понесат само няколко дръпвания. Първа бе дамата. Хвърли фасата и веднага посегна за нова папираса.

– Не дърпай толкова навътре, де! Ти, с тази уста, може да си отвориш банка от Дунав мост, моето момиче – не ѝ останах длъжен. Но онази само се засмя и ме погледна гальовно. Усетих как погледът ѝ ме разсъблече. Тръпка премина през цялото ми тяло и неволно се облизах, мъчейки се да озаптя лигите, потекли от устата ми. После, след тази успешна атака, красавицата без свян запали нова цигара. Явно ѝ допадна идеята, която изтървах без да искам пред нея.

Приказката тръгна и не след дълго разбрах, че е трябвало да дойда с цял стек цигари при преброителите на комари.

– И защо ги броите тези комари? – все пак не се стърпях по някое време.

– Защото това ни е работата и затова ни плащат – отвърна веднага шишкото.

– Брех, мамито му... И кому е потребно това?

– Как кому? На държавата. Той и Премиерът брои бандероли от кофите за боклук, ама някой да му е казал нещо? Всички знаят, че оттам му идва папото.

– Държавата що не вземе да преброи курвите по Дунав мост?

– А, това вече е друг ресор. Ние сме специалисти само по комарите.

– А бе, какви комари броите посред зима?

– А, няма зима, няма лято. Дългът си е дълг и ние работим в студ и в пек – отвърна и един дългуч, който също беше с мустаци. Явно мустаците бяха атрибут на

преброителите на комари, защото и третият член беше с мустаци.

– Добре че красавицата поне е без мустаци – изтърсих на себе си. – Като знам колко мустакати жени се разхождат из улиците. Живи джендъри, ама после роптаят по Фейсбук.

– Може ли по още една цигара? – замоли се отново шишкото.

– Приятел, цигарите ми не са за отопление – срязах мераците му, но оня се направи, че не ме е чул, и лапна поредната жертва от кутията ми.

– Има много преброители из държавата – продължи дългучът. – Даже може да се каже, че ние сме държава от преброители.

– Вярвам, че е така. След като дори и Премиерът брои.

– Има такива, които броят орлите, таралежите, дивите свине и жабите дори.

– Брех, мамито му...

– Има и преброители, които броят облаците, изгревите и залезите. Но това, за което си мечтая аз, е да си намеря работа при Преброителите на ветрове.

– Преброители на ветрове?

– Да, има и такива. Седят по цял ден и си чешат... ушите, и никой не може да им хване спатиите.

– Да няма и Преброители на пръдни?

– Има. И там не е лоша работата.

– Аре ве... И как става това?

– Ами, замерва се нивото на сероводорода в атмосферата. Знае се колко хора има и количеството сероводород, изпуснато при една пръдня. Нататък вече е лесно.

– Това пък за какво?

– Как за какво? Евродирективи! Евронормативи! Ами парниковият ефект! Глобалното затопляне! Това са все проблеми, касаещи света. Една хубава такса за всяка пръдня и, а изпускат сероводород в атмосферата после.

– Брех, мамито му... Слушай, приятел. Дали има и такива, които броят лешперите** в тази страна?

– А, да се разберем! Няма да обиждаш народа.

– Е, за народа нищо не съм казал, ся.

Реших повече да не питам нищо. Накрая все щях да загубя някой зъб или пломба от почуда, а не дай си Боже и цяло чене. Беше явно, че хората вършат много важна дейност, и не беше моя работа да се изказвам по въпроси, които не разбирах. Така и щях да си тръгна, докато имах все още няколко цигари в кутията, ако не ме бяха попитали, какво правя аз на брега на Дунава.

– Оплождам комари – отвърнах без да се замисля. Всички ахнаха в един глас. Дълго не можах да се съвземат от шока, който им нанесох с тези мои думи. Шишкото дори изтърва скъпоценната цигара от устата си. Тя полетя надолу, превъртя се няколко пъти в безумен пирует и накрая цопна в мръсната вода, и пое натам, където умират реките.

– Да бе, оплождаш комари – възмути се искрено дългучът. – Че може ли да се оплождат комари?

– Е, като могат да се броят...

– А, това е друго. Важна и отговорна работа в държавата.

– Броенето на пръдни е по-важна работа.

– Че този комар, с тази малката...

– Колкото е по-малка, толкова е ценна, господине.

– Брех, мама му стара, наистина е така!

– Ама... как го правите? – не се стърпя дамата накрая.

– Аз питам ли ви как ги броите?

– Ама, все пак...

– Е, ако държите много, мога да ви покажа нагледно, но само на вас. Все пак и аз си имам професионални тайни.

– Искам, искам – заподсочи красавицата.

Аз само това и чаках.

– Добре, но елате да се отдалечим, че да не ни гледат.

Е, и красавицата, сякаш, само това бе чакала. Пое напред преди мене, подскачайки от радост. Само дете не

затананика песничка. Прехвърлихме едно хълмче, озовахме се под малко мостче, скривайки се от очите на мустакатковците, които с неприкрита завист гледаха след нас.

– Но ще изпълнявате всичко, каквото и да е то. Иначе... – предупредих я по пътя.

– Добре. Обещавам.

– Повдигнете си якето. Така... Сега си свалете гащичките.

– Ама...

– Няма ама! Или не искате вече да видите как оплождам комари?

– Искам. Добре.

– Така... Сега се наведете и си подайте двете ръце назад. Точно така. Хванете комара, който ви подавам за крилцата, за да го държите неподвижен. Иначе много шават гадините и пречат на оплождането. Така, хванахте го.

– Не усещам нищо.

– След малко ще усетите. Много бързате.

– Добре, господине. Ама... ох... Ама вие май...

– Стойте, госпожо, тъкмо нацелих комара.

– Госпожица...

Ся, аз на това, което ми се говори, ли да вярвам или на моя собствен... усет? Ала нейсе...

– Извинявам се, госпожице – изтърсих само в транс.

Трудна работа е това оплождане на комари, но красавицата ми помогна много. Включи се активно и с жар в изпълнението на мисията.

– Няма ли място в екипа ви за мен? – попита накрая, повдигайки гащичките си. Цялата се бе запотила в студения януарски ден.

– Ще помислим по въпроса – отвърнах и аз с треперещ глас, дърпайки ципа си нагоре. – Такъв ценен помощник като вас...

Странно, не ми беше студено вече. Изведнъж бях се затоплил и аз. Шалът ми се бе размотал и се въргалише,

подобно смачкана змия в краката на красавицата. Скиорската ми шапка, незнайно как, се бе озовала върху някакъв храст. Не било толкова зле през зимата дори в прословутия русенски студ, с такава страхотна асистентка.

– Искам да видя и аз как се оплождат комари – изтърси шишкото, при вида на самодоволната физиономия на красавицата.

– Да, бе... – не се стърпях и отвърнах, възмутен.

– Значи за джендъри може, а за нас не. Така ли?

– Моля?

– Е, Аманда, пак удари къоравото – не се стърпя и дългучът. – Откак обръсна мустака и сложи токовете... Наистина, в днешно време тези хирурзи вършат чудеса.

Дори не се замислих, а ужасен се затичах, далеч от брега. Какво ме интересуваше кой, как и защо брои комари?

– Но, господине, вие ми обещахте. Във вашия екип... за оплождане на комари – чуваше се истеричен крясък след мен.

Изобщо не останах за втория ангажимент. Сkochих в колата и натиснах газта.

– Мамито му... – повтарях по време на целия път. – Къде се напъха пак, глупако? Защо все на мен се случват подобни неща?

Прибрах се и дълго време не излизах никъде. През цялото време продължавах да псувам. Докато не усетих болка между краката. Отначало беше по-скоро неприятен гъдел, но постепенно се превърна в нетърпимо изтезание. Най-страшно беше в тоалетната. Имах чувството, че изпикавам метални стружки.

– Мамито му... Сега пък и трипер – изпсувах, наведен над тоалетната чиния. То бива, бива, ама... да прихванеш чак пък трипер от някакъв си комар.

Какво пък? В края на краищата, бях гинеколог и да лекувам трипер ми беше професия. Как иначе ще излекуваш болния като не знаеш какво усеща? Велики лекари са

го правили в миналото. Нарочно си причинявали заболявания, за да изпробват своите лекарства. Имената им сега са в учебниците.

– Да бе, в учебниците, с някакъв смотан трипер, прихванат от комар – обади се и някакво дяволче нейде в мен. – По-скоро като лекар-глупак, дето ангелът му е слаб.

– Дали пък няма да измисля лекарство, лекуващо трипера, настанил се в мозъците на хората? – се питах, гълтайки поредния антибиотик.

– Да бе – отвръщаше дяволчето отново – Ще излекуваш трипера, а какво ще правиш със сифилиса? Ами с десетките зарази, предаващи се по пътя на мисълта?

Оставих настрана заразните болести, преносими по различни пътища, и се замислих за преброителите.

– Мамито им... – изпсувах отново. – Тръгнаха комари да ми броят. Че и облаци, ветрове и пръдни броели. То, какво и друго да броиш в този свят, освен пръдни?

Излегнах се на леглото и дълго още мислих за дереджето, в което се оказахме. Какво бъдеще оставяхме за децата си? Как да живееш в свят, в който може да прихванеш трипер дори от комар? Сякаш нямаше да е зле да се преместя да живея по-навътре в гората. С кучето! То, кого и друго да вземеш? Все ще е заразен с някакво опасно заболяване. Може дори мисълта му да е заражена. Дали пък да не оплодя накрая някой нещастен комар? Може пък наистина да се пръкне някакво по-мислещо същество, което да не живее в лъжи и да ги изрича по цял ден.

Неусетно съм заспал. Сънувах преброителите. Но не онези, измислени от човешката глупост и алчност, а истинските, пратени от самия Всевишен. Знаете ли? Бродеха сред нас и записваха всичко чинно. Незабележими ангели, свидетели на човешкото падение. Не пропускаха и най-дребната лъжа и гавра. Мълчаха и само записваха. Да, някой ден щеше да слезе Спасителят. Можеше дори да се появи и от самите хора. Навярно от дълго

време е сред нас и помага за преброяването. Толкова много има да се брой вече в този свят. И набира... набира ярост и гняв. Мечът и огънят щяха да затанцуват смъртен танц. Видях добре това в съня си. Неволно се усмихнах и стана някак драго на душата ми. Дали пък не се превръщам в нихилист? Забравих дори за болката от трипера между краката си. Наистина, идваше ден и всеки получаваше заслуженото. Дори човечеството, извратило се от волята на самия Сатана! Само малко още... Та, какво бъдеще искате за свят, в който може да прихванеш трипер от комар?

* Русчушки – от Русчук, старо име на Русе

** Лешпер (жарг.) – мързелив, ленив човек

ДЕЛИОРМАНСКИ НОЩИ

Хасан Ефраимов

В схлупената селска къщурка лекувах баба Гена. Колко станаха вече? Загубих броя и на къщурките, и на съсухрените старици. Учил съм толкова много, за да лекувам умиращи старици в къщички, които скоро ще ги последват. И така, къщурка след къщурка, докато не остане само голо поле, докъдето видят очите.

Всичко, което се вземе, някой ден трябва да се върне. Някога хората сме крали земя от пустошта и сега тя ще си я прибере обратно. Взел си живот назаем? Връщаш! Само не казвайте, че не сте го осъзнали досега.

Знаете ли? В тялото на всяка красавица живее побеляла и сбръчкана старица. Ръцете ѝ винаги са съсухрени, по кокалчетата им се чете съдбата. Толкова са отчетливи. Винаги са облечени в черно – тъгуват по любовта, която отдавна ги е напуснала. Когато вървят, са приведени на две, ситнят с малки нерешителни крачки по последния друм на живота. Да, те знаят прекрасно къде отиват. Затова много ги е страх, но не показват никога това. Свикнали са винаги да бъдат силни. Вечер само си говорят с вечността. През останалото време седят на дървената пейка пред вратника и чакат ли, чакат. Чакат пролетта, която все някога ще дойде отново, но те надали ще я посрещнат повече. Чакат южняка, с неговите аромати неземни. Чакат изгрева, но обърнат ли се назад, разбират, че отдавна залезът свети в кървавочервено над хоризонта. Чакат да се завърнат и... птиците им. Но те никога не се завръщат, веднъж отлетели.

Да, така е! Но красавиците, омагьосани от мечтите си, не забелязват старицата, скрита под нежната им кожа, докато прелетят неусетно над живота. После... Идва ден и се взират в огледалото, и чак тогава осъзнават жестоката истина, видели най-накрая старицата, която ги гледа безпомощно оттам. Никой повече не ги търси. Те вече са

без значение за този свят. Затова и всички ги напускат. Оставят ги сами да посрещнат смъртта.

– Гошо, нехранимайко такъв – провикваше се баба Гена, докато се опитвах да ѝ премеря кръвното. – Слизай оттам, че ще изпочупиш съдините.

– Бабо Гено, пречиш ми. Нищо не чувам от теб – възмущавах се и аз.

– Ох, докторе, извинявай. Мислиш, че ми е лесно със седем внучета ли? Таман единия озаптиш, другият налетял на нова беля.

– Как е сърцето? – питах на следващия ден.

– Че как да е? Сърце като сърце. Цъка... но боли.

– Сърце не боли, бабо Гено. Явно е нещо друго. Дай да те чуя.

– Че какво ще ме чуваш? Не си ли се нагледал на самотни сърца? Знаем аз какво ме боли. Не ме учи ти мене, па макар и доктор да си. Мишо, не тормози Ванко. Виж се какъв си азманин*. С малкото детенце ли намери да премериш сили?

След малко баба Гена се обръщаше едно по едно към всичките си внучета. На едни се караше, други милваше. Стоях със слушалката в ръка и чаках своя ред, докато накрая, възмутен, не започвах да се карам и аз.

Друг път я сварвах в бахчичката**, нагребала мотичка в немощните си длани. Я боба да прекопае, я баклата. Не пропускаше и цветенцата – тук боцнала мушкато, там – зюмбюлец.

– За какво са ти сега и тези цветя? Сякаш не се знаеш... – правих се на лош винаги.

– Че къща без цветя къща ли е, докторе? – отвръщаше винаги нашата. – Ей, от тези цветенца да посадите на гроба ми.

– Аз да не съм гробар? Кажете го на попа – не оставах по-назад и аз. – Така като те гледам, всички ще ни умориш ти, каквато си проклетница.

Зимата заварвах баба Гена, заета с дръвца. Взимаше само едно в ръка, а с другата, подпирайки се по плета,

куцукаше към къщурката си. Нечути останаха увещанията на кмета да изпрати някой, който да ѝ пренесе дърва поне до вратата, а тя после само да ги взема оттам.

– Бабо Гено, върлува грип. Не излизай – препоръчвах тогава.

– То, и грип като грип ли е? Да мине да ме прибере, а то, от вратника да пристъпи не посмява. Само ти го прекрачваш, докторе. Да знаеш... Урочасан е! Урочасан е да не го прекрачва никой. Дори смъртта се повръща, ужасена.

– А бе, друга песен ще запееш ти като дойде.

– Кого плашиш ти със смъртта, бе момче? За внучетата само се притеснявам.

– Не ги мисли ти тях. Като ги гледам, добре се справят и сами.

Така и сварих баба Гена една сутрин, преселена в царството небесно, а седемте ѝ котета бяха сгушени в нея. Беше отгледала четири деца, за да умре самотна в мястото, забравено и от Бога. Внуците ѝ растяха в далечни земи, затова бе нарекла котките си на тях. За да не е сама и за да минат по-лесно дългите зимни нощи. До пролетта, която дойде, но не и за нея.

– Марш... – разгоних ги на момента.

– Аз, на този живот... – изругах и десетки пъти по пътя до Здравната служба.

Напоследък не съм добре. Все повече се заседявам нощем над бутилката със скоросмъртница. Наливам си чаша след чаша и хортувам с Луната, полегнала над баира. То, кого и да лекуваш вече? Навсякъде се е настанила пустота, както е и в моята душа. Денем се вирам по празните улици, изгорели от летния пек.

– Гошо, нехранимайко такъв – провиквам се от време на време. – Слизай оттам, че ще изпочупиш съдините.

– Мишо, не тормози Ванко. Виж се какъв си азманин – разкрещявам се и между две чаши.

После се обръщам към Луната:

– Аз, на този живот...

Няма за света, тя продължава по небесния си път.
Случва се и да прекаля с алкохола. Тогава се изправям
и с цяло гърло се провиквам в нощта над празното село:
– Аз на този живот...
– Живот... живот... живот... – отговаря ми само ехото
на отсрещните делиормански баири.

* *Азманин – голям, едър човек*

* *Бахча (остар.) – зеленчукова градина*

ЧОВЕК

Хасан Ефраимов

Знаете прекрасно как напоследък всички са луднали по генетични изследвания. Не, не става въпрос за тези, които бременните се надпреварват да направят, за да са сигурни, че бъдещите им отрочета няма да имат някой синдром. Е, като имат бол пари мъжете им, нека им ги харчат. Говорим за онези, след които ти казват откъде произлизаш, какъв си, що си. Та, пусне си някой подобно изследване и се оказва, че се е пръкнал от реброто на самия Адам. На друг излиза, че Ева му е прапрабаба. Има го черно на бяло човекът. И какво може да му кажеш? Съвсем редовно се откриват потомци на великите френски крале. Веднъж даже срещнах самия Наполеон. Но гвоздеят на програмата се оказа някакъв пияница в кварталната кръчма, който се кълнеше над чашата с джибровица от казана на Веско, че е произлязъл от сол ташака* на самия Господ. За доказателство размахваше и тапия от някакъв генетичен институт. Такива униками има по тези географски ширини!

– Аз пък съм паднал от дясното мъдо на Шейтана – забих го веднага.

– А тапия имаш ли? – не се впечатли она и ми тикна лист хартия пред самия нос.

– Тапия?

– Да, тапия.

– Тапия нямам.

– Щом нямаш тапия, да мълчиш, докторе – унизи ме пияндурникът пред всички.

Тя, тапията е така. Къде съм тръгнал да говоря и аз, без да имам такава? Като имаш тапия е лесно, ако нямаш, си дрънкаш напразно. Присвих си крилцата и се прибрах. Без това бях отишъл само за цигари. Седнах на лаптопа и заразглеждах сайтовете на генетичните институти.

– Къде не отишли 100 долара? – изрекох и щастлив, че ще имам най-накрая и аз тапия, реших да си поръчам теста.

Да, ама за 100 долара бил само за доказване на митохондриална** ДНК, демек от майката. За да докажат и ролята на Шейтана, трябваше да кихна още 50 долара.

– Дето 100, там и 150 – си казах и натиснах бутона за поръчка.

Да ви кажа честно, на сутринта вече бях забравил за теста, докато на третия ден не пристигна куриер. Отначало се изненадах като ме потърси, но след като ми каза откъде е пратката, се сетих за всичко. Трябваше да натрия едно тампонче от вътрешната страна на бузата си, да го поставя обратно в епруветката и да го върна. Толкова е просто. Да, като кихнеш мангизите, винаги е така просто.

Не закъснях и резултатите. Минаха, не минаха месец-два – и бяха готови. Излегнах се на дивана, наместих удобно лаптопа на коленете си, вдигнах краката си върху масата по американски и отворих писмото, пратено от генетичния институт.

Да не бях го отварял. Е, потомък на Шейтана не бях, но после като почна един тюрлю гювеч...

Имах общи прародители с Мао Дзъдун. Разбрали го по звездичката, локализирана в единия от локусите*** на някаква акроцентрична**** хромозома. Следваха гени, унаследени от питекантроп, живял в земите на днешна Етиопия.

– О, Боже, значи съм имал и деди, които като огладнеят, са лягали под коня и направо са бозали от него – не издържах и възкликнах при вида на значителното количество монголски гени. Та значи, затова очите ми били такива дръпнати, а косата ми – като на таралеж. После се сетих, че пастърмата са си приготвяли на гърба на коня. Просто напъхвали месото под седалката и там от потта на коня...

– Ужас, а аз сега се правя на вегетарианец – възкликнах и продължих нататък.

Ухилих се самодоволно като видях еврейски гени. Как иначе? С тази фамилия. Няма нищо случайно на този свят. Хм, то и затова ми върви така с парите. Ей тъй, както си стоя, и мангизите идват сами при мен. Само трябва да ги събирам. Имах и значително количество арменски гени.

– Е, те, арменчетата, и те тарикат момчета – захилих се отново, сещайки се, че глупав арменец досега не бях срещал.

Малко ме подразни това, че имам и гръцки гени. Но как иначе? Понякога съм тъй коварен.

– Брех, мамито му, и сръбски гени имам – изпсувах с яд после.

Имах и румънски гени. Малко се ядосах, да ви кажа. Знаете как не ги обичам. Дори не подозирате какви неща са извършили из Добруджа, но и нашите не им останали длъжни оттатък. Румънците криели дъщерите си в розозки. Увивали ги в тях и така ги закачали на тел пред сундурмата*****. Ала българите ги намирали и там, за да ги изнасят. Не вярвате, нали? Чичовците на татко и дядо Муса са били там и са видели всичко, а те що е лъжа не познаваха. Като мине войска така става. Няма никакво значение чия е войската. Но после се сетих, че като малък откраднах слънчоглед от площадката на кооперацията и чак се изчервих.

В генотипа ми не бяха пропуснати и развратните и пияни траки. А бе, държава не са успели да си създадат, но иначе на виното не прощавали. Е, като техен потомък, не бях ги засрамил. Можеше да се гордеят с мен. Справка – „Метаморфоза“*****.

Но поодъртях и минах на писане на книги.

– Защо прописахте толкова късно, господин Ефраимов? – не пропускат да ме питат красиви журналистки.

– Че то, на младини, де време, моето момиче? – отвърщам им винаги.

– Значи, сега имате много време?

– Колкото искам.

– И нищо друго ли не правите? Само книги ли пишете?

– Че то, аз ако можех друго, книги ли щях да пиша? – забивам ги след това.

Да, но после дошли варварите тюрко-българи от север и стъжнили живота на траките. И от тях имах значително количество гени. Да има вече някой късмета да ме гони от земята на дядо ми Аспарух, дето си е забил меча в чернозема.

Е, разбира се не бяха пропуснати и мустакатите тюрки и похотливите славяни, но най-много се изкефих на циганската кръв в мен. Та значи, затова рамото ми почва да подскача нагоре като чуя Рони Джеймс Дио. И така ми е широка душата понякога. Ударя чаша-две и направо политам.

Ся, няма да ви губя времето повече. Само ще посоча, че в кръвта ми бушуваха гените на още десетки етноси. Финикийци ли не бяха, асирийци ли, вавилонци ли. Следваха хазари, хуни, авари, печенези, кумани и що варварска паплач е имало на света.

– И с тези гени и в Европа ме приеха – не издържах и се възмутих по някое време.

Нямаше нищо кралско в мене. Никаква френска кръв, никаква благородна джентълменска от Албиона. Никаква немска. Единственият ми досег с европейската цивилизация бяха няколко мижави генчета, които приличали на макарони. Това е. Като знам какви хора има напоследък из Фейсбук. Живи месии, пратени да покажат пътя на хората, тръгнали по стъпките на Шейтана. Цели народи, със съдба, предопределена да спаси света. Свещени такива, живеещи на свещена земя, дарена им от самия Бог. Нищо че нямат пари да си платят тока. Спирам... Който разбрал – разбрал.

– И ся, к'ъв съм аз? – не издържах и проплаках накрая. – Истински миш-маш в душата ми. Ни велик българин, или поне турчин.

Но и затова бяха помислили от генетичния институт. Накрая давах и заключение. Завъртях бясно страницата надолу, където беше окончателният резултат.

Човек!

Това пишеше там. Нищо друго. Човек! Това бях аз. Никакви велики гени. Само човешки.

Дълго стоях пред монитора. После си налях вино и се излегнах пред камината. Кучето веднага се стуши и то до мен.

Неусетно преполових каната. Усетих как почнах да се нося над пода.

– Знаеш ли? Аз съм човек – обърнах се към кучето и му задърпах ухото. – Човек! Разбра ли? А, ти... Ти си някакъв си копой. Шизофреник, при това. Хубаво де, не се сърди. Епилептик си. И к'во от това! Аз пак те обичам.

Ударих още една чаша. Изведнъж ми стана хубаво и затананиках детска песничка. Кучето ме загледа учудено и след това се разлая.

– Стига си ревал в ухото ми – викнах му по едно време. – Ей сега ще те изгоня навън, в студа. Храня те, поя те, лекувам болния ти мозък, а ти ще ме проглушиш с този глас. Нали ти казах – аз съм човек. Човек, глупако. И престани да ми мъкнеш тези зайци. Ще те гръмнат някой път, глупако. Благодарни са ми, че горският и ловците са ми приятели. И този глиган оня ден, как успя да го домъкнеш? Тежи сигурно пет пъти повече от тебе. Караконджулите три дни пируваха после.

Ударих още една чаша.

– Ей на, каната свърши отново – заговорих след това на кучето. – И това е вече всяка вечер. Защото съм човек. Иначе... Иначе, трябва да грабна калашника. Или не. Без атомна бомба няма да стане. Навсякъде е пълно с кучета вече и с хиени, и с лешояди, и... Знаеш ли, ти си просто един контрабандист. Още утре ще те предам на горския. Толкова много станяхте песовете на този свят. Ние, човеците, ви храним, а вие ни лаете.

Звънна телефонът. Само един можеше да е в този късен час.

– Кажи ве, нахал... – изграчих в слушалката.

– Докторе... докторе... – проплака моят приятел караконджулът в слушалката. – Много съм болен, докторе.

– Да не умреш.

– Докторе, вие ми се свят, отпаднало ми е, стомахът ми...

– Да не ти се е приял Тремски суджук?

– Докторе, умирисал си цялата гора.

– Е, и...? Разрешение ли трябваше да ти искам?

– После искаш да не се разболяваме.

– От виното ще оздравееш, нали?

– Докторе, цяло лято като ти нося плодове... И дърва ти мъкна.

– Не ми трябва. Горският ми дава, колкото са ми необходими.

– Докторе...

– Добре, идвай.

Вратата се отвори веднага и караконджулът се намърда вътре. Бях сигурен, че ме е гледал през прозореца, облизвайки се, докато говорехме по телефона.

– Чакай, иди и си изгупай козината, че навсякъде ще направиш на косми пак.

– Е, после нали без това ме караш да пусна прахосмукачка.

– Не философствай, ами излез и се изчеткай с четкалото на кучето. После напълни каната от бъчвата и така ела. И недей да пиеш от кацата, докато се пълни каната, нито пък после от канелката. Чакай, донеси и няколко петълки от Тремския суджук и ги хвърли в камината.

Моят приятел се върна скоро, изпълнил поръчката. Хвърлихме суджука в камината и той приятно запраща върху жарта.

– Сега остава и другите да се домъкнат – вмъкнах язвително.

Наляхме си вино, излегнати пред приятния огън. Караконджулът се опита да разбута кучето, но онуй

изръмжа и оголи зъби, затова нашият мина от другата ми страна.

– Знаеш ли? – обърнах се към него като ударих още няколко чаши. – Аз съм човек.

– Знам – отвърна веднага оня.

– Ти пък откъде знаеш? То аз не знаех до тази вечер.

– Изписано ти е на лицето, макар и да се правиш понякога на лош.

– Изписано... – защото съм глупак.

– И на душата ти е изписано. Като пише на душата на някого, че е човек, дори няма нужда от думи, докторе.

– Много знаеш ти.

– Но има много, които не са човеци. Гледаш ги уж хора, а...

– Стига си философствал, а пий.

– И какво ще правим с толкова много нечовеци, докторе?

– Има лесно. Видях пламъците... Небесните колесници... Обгърнаха целия свят. Ще започнем наново. Скоро... Съвсем скоро.

– А ние?

– Ще се преместим в пещерата. В Дервиша...

– А виното ще вземем ли?

– Че къде без вино?

Така сме и заспали. Събудих се сутринта, сгушен в две топли космати топки.

– Дано поне не съм прихванал кърлежи – изсумтях недоволно и ги разбутах, за да мога да се надигна. Приготвих се за работа. Беше ми весело. Последният ми работен ден. От утре започваме да местим всичко в пещерата, в Дервиша. Та човешките гени са в мен... Истински миш-маш от гени. Затова ме е сътворил такъв Оня. Имал е план. И красавицата, дето усмивката ѝ ми разтопява сърцето.

– Скоро... Скоро ще се наядете всички – повтарях с усмивка на уста по пътя за работа. – Веднъж завинаги. Как само ще се наядете!

Какво пък? Ще пробваме наново. Може пък този път да се получи. Започваме нова еволюция.

* Сол ташак (тур.) – лъв тестис

** Митохондриална ДНК – намира се не в ядрото на клетката, а в клетъчни органели (митохондрии).

*** Лocus – определено местоположение в една хромозома на даден ген или маркер.

**** Акроцентрична хромозома – центромерът на която е разположен почти в единият ѝ край и едното ѝ рамо е много по-дълго от другото.

***** Сундурма – чардак, навес

***** „Метаморфоза“ – заглавие на роман от Хасан Ехраимов

СТИХОВЕ

ЕДНА ЛЮБОВ

Албена Димитрова

Живота си препъвах в гордостта.
Пиян се олюляваше – от страсти.
Душата ми политаше в калта.
След всеки удар мъничко пораствах.

В потока на сълзите се измивах.
И тръгвах пак с нозе, до кръв охлузени,
да търся любовта непредпазливо
в мъглата от погубващи илюзии...

Но всеки миг незрим до мен вървеше
Смиреният, родилият се в ясли.
Помазаникът праведен – до грешната.
Небесният Баща – до дъщеря Си...

Окъпа ме и бях новородена!
Покани ме на Тайната вечеря.
Разчупи хляба, даде и на мене.
От чашата отпих с ръце треперещи.

Една Любов във виното искри –
безкрайната Любов Богочовешка!
Изтръгва ме от пъкъла дори!
Дарява ми криле, Небе... и Вечност!

ОТ МИНАЛОТО НЕ ОСТАНА НИЩО

Андрей Андреев

От миналото не остана нищо.
Като че нищо и не е било.
Отнесе всички северни огнища
безумното вселенско колело.

И свечерява. И не свечерява.
Ала сърцето не изпитва страх.
Написани са песните, остава
прощални думи да добавим в тях.

Щом нищо светло взорът ни не види,
щом рая сме превърнали във ад,
да кажем сбогом и да си отидем
от тази есен и от този свят.

Така било е и така ще бъде
до края на живота и смъртта.
И никого не мога да осъдя.
И никому не мога да простя.

ВЯРНОСТ

Атанас Капралов

Живот,
не ме предавай точно днес.
С проплакал покрив родовата къща
ме вика да я утеша поне,
че от небето дядо ми се мръщи.

Живот,
не ме предавай точно днес.
Без мен съпругата ми –
стая цветна –
ще стане мрачен сейф за мъжка чест...
А обещах до края да ѝ светя.

Живот,
не ме предавай точно днес.
Децата ми сами да ходят искат,
но спъват се,
охлузват колене
и още в търсят в мен опора близка.

Живот,
не ме предавай точно днес.
Добрите българи от хала скотски
далече бягат.
Гибелно.
Без вест...
Без мен кой да им каже,
че народ сме?

Дори земята ще обърне ход
без мен –
по знак на злото!...

...Но тогава:
аз просто ще умра за теб,
живот...
А ти и след смъртта не ме предавай!

НЯКОМУ ДА КАЖА: ВЛЕЗ!

Валери Станков

...старче – без рождена дата, име, ЕГН, адрес,
сам си чукам на вратата и самин си казвам влез,
винце сипя ли, наздраве! – гълтам си горчивини,
или скитам – изоглавен, през града по цели дни,
ни за делник, ни за празник, все така неприложим,

нито ставам за полазник, ни за Божий серафим,
самота – несъкрушима, вдигнала пред мен стена,
и Вълшебникът с килима мина! – и не ме позна,
моля ви – поне във чата – ми елате още днес,
и чукнете на вратата – някому да кажа: Влез!

ДОЙДОХМЕ ТУКА УЖ ЗА МАЛКО

Веселина Караиванова

Дойдохме тука уж за малко,
а вече цяла вечност ми се струва,
животът завъртя ни без да пита,
а дните станаха почти приятни...

„Не си помисляйте да се прибирате!“ –
нареждат всички, без да сме ги питали.
Там живот отдавна нямало
и всички гледали сърдито...

А някой тука знае ли какво е?
Чак се чудя откъде да почна...
Уж хората навсякъде еднакви,
ама стъпваме по чужда почва...

Друг въздух тука сякаш дишаме.
И други ставаме, едни изкуствени.
Слънцето дори различно е,
а егото едно потъпкано...

Българийо, сънувам те, тъй свята си!
Все същата си, хората ти – истински!
Тоз моят корен – все към тебе дърпа ме!
И ще се завърна, обещавам си!

* * *

Вихрен Михайлов

Попитах слънцето за любовта,
луната го засенчи.

Попитах звездите за надеждата,
облаците ги потулиха.

Попитах земята за корените
и тя ме пое в утробата си.

Тогава започнах от себе си.

СЪМНЕНИЯ

Вичо Вичев

Материята,
която виждаме,
ще се превърне в антиматерия,
а времето – във антивреме.
Тогава –
едва ли някой ще познае
себе си,
когато срещне антисебе си пред себе си.
Но пак ще има материя,
макар да я наричат
антиматерия...
И пак ще има време,
макар да го наричат
антивреме,
но без човек,
а може би с
античовек?...

ГОРЕ

Ганка Филиповска

Отдавна ме чакате, мои роднини,
във скучния райски чертог.
Деня си последен човек как да види –
чертицата драснал е Бог.

Броите ми чашите, всяка цигара,
сушите в зародиш сълзи.
Сърцето ми рано е там да отмаря,
духът – подкосен да пълзи...

Наточи ли, дядо, небесното вино?
От него глава не боли.
Към тебе пътеката пеш ще измина,
вините ми – в девет коли.

И баба, огрибала лунните нощви,
погача за мене пече,
а мама се щура какво да наготви;
баща ми е още момче –

вари си той дяволска люта ракия,
не вярва, че аз остарях.
За земното, татко, сега ще отпия:
най-сладък е сетният грях.

Не бях по света, не видях Самотраки,
с отворени идвам очи.
За теб, братовчеде, играя сиртаки –
страхът ми дано не личи...

Възпявайте, цигански ангели, пътя,
звънти и ти, звездно дайре!
Той свършва ли, няма натам да пристъпя.
Не може душа да умре!

ЗАТИШИЕ

Генадий Велчев

Навярно
има смисъл
да се пише

като на
фронта –
при затишие.

КАК ДА ОБИКНА ХАЙДЕЛБЕРГ

Генка Петрова

*На всички майки,
които си имат своя Хайделберг*

Хайделберг ми отне момичето.
Рокличките му се ветреят слънчеви
по улиците на Хайделберг.
Стъпките му изкачват старините
на Хайделберг.
Стените на Хайделберг
попиват смеха на момичето ми,
което тъгува за мене, но обича Хайделберг.

Хайделберг обича гласа на момичето ми,
който е така различен на езика на Хайделберг,
но Хайделберг не мисли така.
Защото не знае как се смее с друг глас момичето ми
в България,
на друг език звучат стъпките му, на роден език,
и рокличките му говорят
с вятъра по улиците на България така,
че не мога да не си помисля:

моето момиче затопля климата на България,
дори шантавият октомври на 2010-та,
вкочанясал от студ, става по-мек
от гласа на момичето ми,
изключва парното, реотановите печки,
печките „циганска любов“ изгася,
когато момичето ми е през октомври в България,
където само след няколко дни,
преди шепа години се роди момичето ми,
когато невидяна орисница го ориса:

То ще обича България, но отдалече... от Хайделберг.
Иди, че не вярвай на приказки за орисници...

Бих обикнала Хайделберг,
почти колкото момичето ми го обича.
Но има една тишина,
която така тежи върху пианото на момичето ми
в стаята му,
че не мога да отворя вратата на път за Хайделберг,
в стаята на момичето ми, пълна с пианото,
с мълчанието му и с далечното, изнемошяло от път ехо,
от гласа на моето момиче, което заспива и се събужда
в Хайделберг, с Хайделберг.

Как да обикна Хайделберг,
чийто език не зная и не искам да зная,
но пък Хайделберг не знае що е тишина в стая с пиано,
в която е отраснало моето момиче...
Каква тежина от мълчание върху капака на това пиано
се опитва да го почупи...
Едва го удържам тоя капак, прискрипал душата ми.
Как да обичам Хайделберг, отнел момичето ми?
Как да не обичам Хайделберг, щом момичето ми го обича?

СЕЛСКИ ДВОР

Георги Константинов

Кръг от сляпа светлина.
Затворен вятър.
Бледи спомени, притихнали в трева.
Дърво без птици...
Всъщност – мъртво е дървото.
А птиците бродират
далечна синева.
Бездомен дом – като грамадна
разбита стомна.
Глуха тишина.
И кладенец, жадуващ
за човешка жажда.
Не идва никой.
И никой не скърби
за никого.
Дори камбаната отвъд
не се обажда...

Тук вече никой не умира...
И никой
не се ражда.

ЗАСПИВАЙ КАТО ДЪЖД НА ТРОТОАРА

Дарина Проданова

Заспивай като дъжд на тротоара
Безименен и мокър от мечти
Дори да не откриеш в тишината
Защо вселената след взрив мълчи

Прегръщай като странник от мъглата
Завърнал се във първия си дом
И нека не заподозре тълпата
Че в теб са влизали със взлом

Откривай песъчинките в тревата
Прибирай ги за черни дни
Те светят в тъмното по-ярко от зората
Затуй морето нощем тъй трепти

Бъди като молитва непоискана
И като тайна, неразкрита истина
От себе си ти нищо не изисквай
Освен да си безкрая на света

На лудостта все пак не се прекланяй
Но лудостта на другите от прага ти
не връщай
Защото най-невидимото наказание
Е лудостта ти да остане
Непрегръщана

* * *

Дарина Шнайдер

гледам снежинките
как танцуват
топлите дрехи
чакат да бъдат прибрани
доста са поизносени
от безкрайната ни зима
както съм и аз
а ти
само не спирай да сбиращ
слънчевите лъчи
пази им мястото
както и аз твоето
в мен

ПРЕКРАСНА КАТО ЦИГАНСКОТО ЛЯТО СИ ОТИВАШ...

Детелин Вълков

Прекрасна
като циганското лято си отиваш,
като изпусната в реката шапка
и като себе си.

Обсебени,
един към друг
мъжете те прехвърлят с блеснали очи
и всички те обичат за походката, за тялото
и за момента.

Но никой
не прескача своя поглед
и не посяга над оградата му ниска,
а ти вървиш – от себе си по-истинска.

Отиваш си...
Каква си хубава! Да можех да поема риска
да съм до теб – такава светла, непоискана.

ВИНАГИ ЩЕ ИМА УТРЕ

Димитър Никифоров

Без да жаля за дните прахосани,
всеки мрак вдън душа ще потуля.
Вече зная, че просто съм гостенин –
по терлици и прана кошуля.

На челото ми – тънки браздулици,
а душата кипи по хлапашки.
Зимен вятър по пустите улици
мята къдрава бяла опашка.

Златорога луна над варошите
ще приспи и събуди петлите.
Сиви облаци, облаци рошави,
накъде пак припряно летите?

На съдбата отричам прищявката
сам да пия от нощното вино.
Чуй как пеят навън кукумявките:
този свят без любов ще се срине.

Не гадай с късен поглед по чашите –
всеки спомен е погреб барутен.
Да се сгушим на топло в чаршафите!
Лека нощ, мила моя... До утре!...

ЩЕ ЗАСТАНАТ ПРАВИ

Емил Стоянов

Докосна ли ме Господ по челото
или орисница така ме е орисала,
да избереш сред всички изоставени
най-хилавото, грозно и умиращо!

Каква е тази смелост – аз не зная!
В очите ти да казват, че умирам... –
каква е тази смелост, мила майко,
да кажеш твърдо: „Него си избирам!“

С какъв акъл решила си, женице,
да вземеш мен пред всички здрави?!
С каква любов, ти майчице – светице,
роди ме от ръцете си корави!

А толкова си мъничка и крехка...
Не можеш даже себе си да носиш...
Каква бе тази сила нечовешка
с Смъртта за мене да се бориш!

И да победиш! Доказано е! Жив съм!
Разбира се за малко и до края,
но аз видях какво е светлосиньо
и как цветята на живот ухаят...

Поклон! Поклон! Камбана ще удари,
когато Господ призове те, мамо!
И всички мъртви ще застанат прави,
а най-отпред ще се усмихва татко!

ПОНЕЖЕ ТРЪННИЯТ ВЕНЕЦ Е ТЕЖЪК...

Жени Иванова

Понеже трънният венец е тежък,
тежък... тежък, колкото невинност
и вината зрее не на кръст от чам,
защото би могла да се разлисти...
Понеже крачиш сред тълпата сам,
защото любовта е тленна.
И по човешки себе си
отдавна си предал.
И Знанието стене тихо.
От печал.
И калта е с предвидима агрегатност...
Понеже камъкът е най-безгрешен,
ще те осъди с идеята за безвъзвратност...
и ще звучи като присъда.
След тази кал ще можеш всичко –
да прегърнеш себе си
и да целунеш Юда,
и да се родиш.. и да възкръснеш.
След най-човешката вина
и най-човешката любов,
за да не остава сам Пилат.
Пред Кръста...

В БЕЗДНИТЕ КРАЙ КАМЕН БРЯГ

Йордан Кръчмаров

Сред девствения свят, през булото на чистотата,
нахлуваше снагата ми в усето потръпващ полумрак.
Зовеше ме безмилостният глас на тайните и чудесата,
останали по дъното на този грешен, еретичен свят.

Нахлувах във утробата, където се зачеваха делфини.
Докосвах с пръсти раци, вкопчени в любовен танц.
Кълба от водорасли разплитаха тъмнеещи вериги.
В ръждива пяна чезнеше на мидите седефеният гланц.

И гръмна тишината като ехо от великденски камбани.
Припламна на спирали последната надежда за живот.
В отчайващите бездни, под роя на демонските кошмари
отваряше клепачи в тинята страхотното око на гроб.

Разклатиха се в мрака мощите на призрочни гробари.
Окото спусна мигли от демонични, странни пипала.
Това е краят... Тук рухваха човешките представи.
От всичките посоки на вселената оставаше една.

Нагоре! Все нагоре! Към огнения взрив на светлината!
О, Боже! Дали ще имам сили, дали ще ми достигне дъх
да зърна слънцето и да усетя с устните си топлината
на каменния бряг, покрит с петна от сол и златен мъх?

РЪЦЕ

Ивайло Терзийски

Ще подгонят накрая и мене със камъни
всички, влюбени в тебе, момчета квартални.
И посоката страшно ще свети пред двама ни,
отразила съня ни – досущ огледало.

А пък ти ще ме спреш ли, момиче, на ъгъла,
посъбрала кураж своя дом да напуснеш?
Дълго ли си ми вярвало или пък си се лъгало
във тръпчивата сладост на моите устни?

Може би в този час вампирясаха клетвите.
Затова не заделяй, смутено и дълго,
ти на своята вярност трохичките жертвени
за отдавна, отдавна преситени гълъби.

Нямам осем живота, в калчища оплетени,
нито ти – за мечтите си – пасбища чужди.
Само стискай, момиче, по-здроаво ръцете ми,
без да знаеш какво е любов. Или нужда.

И щом паднат звездите – зъби поразклатени,
от утробата твоя, ни грешен, ни праведен,
ще израждам с ръце, неизбежно, децата ни –
на света – всички утрешни, знатни владетели.

НАСТРОЕНИЕ

Калина Томова

Безсънни нощи.
Пълнолуние.
Небе безмълвно.
Пустота.

Душата – гола.
Празнодумие.
Крещяща болка.
Самота.

Врата без изход.
Нямо бродене
от пусто в празно –
до безкрай.

Издирван смисъл.
Преоформяне.
Потайна капка
от сълза.

Море безводно.
Стрък – фантазия.
Уханно цвете –
на екран.

Любов на книга.
И отдаване
насън – наслада...
Тишина.

ДВА ДЖИНА

Катя Рашева

Било е сън момичето у мен –
с черешови очи и вити вежди...
Навярно двата джина, в късен ден,
към светлото ми минало поглеждат:

Не съм живяла в двор между лози,
под облаци като непрана вълна,
не съм държала в шепата звезди,
докато изгревът не ги погълне;

бленувала съм ангелски лица,
не е валяло, а дъждът е плакал,
не съм играла с другите деца,
а ти пораснала си ме дочакал...

От виране очите ме болят –
дъждът е спрял, а аз съм се стопила.
Подминала съм твоя кръстопът,
защото двата джина съм допила...

ОТСЯВАНЕ НА ЖИТОТО ОТ ПЛЯВАТА

Людмила Билярска

Върви с достойнство и не позволявай
въртопа на живота да те нищи.
Това, което днес и утре става,
в един посочен ден ще бъде нищо.

Вълнения, обидни гласове –
напразен звън са, плъзнал се във ехо.
Не го допускай в тебе да снове!
Безсмислено е, вярваш ли, човеко?

Не си прави от този празен шум
бесилка, на чийто клуп да виснеш...
Помни, че в X-деня ще бъдеш сам
и всичко издрънчало ще утихне...

ИЙСТ РИВЪР

Людмила Калоянова

В мъгливия следобед
на Карл Шурц парк
попивам пръски дъжд и
мирис на река
пуерториканки с колички
разхождат приветливи
френски
булдози
два сиви гълъба
надничат
от ръждясалите перила
във водовъртежните ями
на Ийст Ривър
дошъл тук
преди повече от столетие
вуйчо Теодор
ми маха с ръка
дъщеря ми
(която не подозира за съществуването му)
обича да си прави
снимки пред
статуята на свободата
...отронена памет
ентропия на пренесени гени
парадокси на скъпо
платената свобода...
гълъбите-въжеиграчи
продължават своя танц
върху перилата
протягам ръка

ЕМИГРАНТСКИ СТИХ

Людмила Калянова

В този живот на абсурда
и нелепите грешки,
докато спасявахме едни
(може би най-вече себе си),
убивахме други
(може би най-вече себе си).

Каква бе нашата вина и
кой ще ни я дефинира –
или и ние бяхме просто пешки
в шахматната вселена на Всевишния,
където съдбата уринира
на ъгъла между Десето авеню и Четиринайста.

Каква бе тази участ –
отломъци от вчера
да ни наричат „невъзвращенци“,
а после ловко да притварят
непроветрените си тягостни кепенци.

Каква бе тази орис –
докато отглеждаме децата си
в любов и свобода,
да жертваме бащите си и майките,
които ни изпращаха към неизвестното
с печал и безутешна горест.

На таз земя за емигрантската ни болка
няма изцерение.

Вината си я носим и без плеядата джуджета,
готови да ни я напомнят всеки миг.

Затова спестете си, ако обичате,
моралните каскади и присъдите
на глухото домашно лицемерие!
Щом дойде време, ще приготвим от въжето
на емигрантските си спомени бесилка.

И пак ще стигнем свойто изкупление.

МАЙКА И МАЩЕХА

Магдалена Шумарова

Българийо, за тебе, машехо и майко, плача.
Без татко – в Белене, без мама – на полето,
израснахме сами, почти сирачета,
подвластни на съдбата си проклета.

Кръв хрочеше сестра ми по земята
и клатеха глави съседи скрито,
а аз от лоша кашлица се мятах
и болката разкъсваше гърдите.

Пораснахме без ласката най-проста,
прегръдката на майка не познали.
Завий ни, майко, с белите си кости,
когато залезът угасва ален.

Когато мръкне – гледаме небето,
там търсят своите скъпи мъртви всички.
Върни се, мила майко, тук, където
останахме си две деца самички.

Летим към теб на Ангел на крилото,
света голям оглеждаме отгоре,
но нощем не заспиваме, защото
все чакаме вратата да отвориш.

Така живеем – две светулки в мрака,
не пречим тъмното света да скрива.
Луната стара всяка нощ ни чака
и утрото събуждаме щастливи.

Но даже в дните безнадеждно сиви,
в най-безнадеждните за нас години,
все светъл, майко, пътят ни извива.

А мащехата е мираж в пустиня...
А ти, Родино, ти в кого си жива?
Във мащехата? В майката пресвята?
Проклет е, който пясъци полива
и гони невинните и непознати.

НЕИЗПЪЛНЕНИ МЕЧТИ

Михаил Бъчваров-Бондар

Изпълват се мечти поовехтели,
изпълват се една подир една.
Годините ни – плодове узрели
ни тупат по широки рамена.

И ние имаме мечта – магия,
сърцето само чува тоя глас.
Ще дойде време, тя ще ни убие –
нали расте босилек и за нас.

Но, докато живеем под небето,
със едри като праскови звезди,
ний жадно ще целуваме полето,
полято с кръв от нашите деди.

Ах, тупат като плодове узрели
годините по наште рамена...
Изпълват се мечти поовехтели,
изпълват се една подир една.

ЛЕТИЩЕ

Михаил Кръстанов

Понякога сънувам се във София,
приземен на жълтите павета.
Там мумията още диша
в един обратен сън в обратно време.
Вървя и гледам, всичко е отново,
като за първи път усещам
един случаен бриз,
ухание на миди,
и гларуси гугукат доверчиво –
София най-после е в морето.
Ах, как съм плакал като малък
че всички ходеха на село,
а моите родители са градски.
Ректоратът е изчезнал някак си,
кули като в Пиза коленичат,
сочат с прът огромен телевизор,
пръскащ шампоани за безсмъртие.
Поне да видя руините
между ЦУМ и Шератон зад Външно.
Там римляни се къпят в турска баня.
И ме приканват да опитам.
О, не, благодаря, забравих
билета за обратен полет.
Ще го потърся някъде из кофите.
А може би във задния си джоб.
Ще трябва да побързам за трамвая,
че май изпускам полета обратно.
И няма време, няма време
дори да кажа здрасти
на Пешо от Горубляне.
Трамваят спи пред всеки светофар,
минава уж напряко през Мадрид,

завива и се връща към Виена,
прелита в Токио,
поспира в Анадолия,
да слязат всички заблудени пътници.
И стига най-накрая Терминала.
Летище София е някак си уютна
ръкавичка за изгубени.
Защо ли толкова и дълго слизам?
Нали тревожно искам да се върна
оттам, където вече съм избягал?
И виждам самолетът как излита
с опашка на огромен динозавър,
превръща се в кондор
и после в щъркел,
едно колибри чезне безвъзвратно
към Рио, Санта Фе или Карибите...
Дочувам вик, не, крясък на събуждане.
И буден размишлявам бавно –
ужас ли било е
или щастие...

НОЩЕН МОНОЛОГ НА ЕДИН ИЗГНАНИК

Надежда Бонева

Всяка нощ
преди съня
за белите коне,
които пият залеза
в реката
на отминалото детство,
един въпрос
като Дамоклев меч
сърцето ми
пронизва
в тишината:
дали е по-добре
съдбата си
да впрегнеш в стреме
и да препускаш
уморен до смърт
във времето
без спомени;
дали е по-добре
да бъдеш чужденец
за чужденците
и птиците
над изгорелите от лятото стърнища,
останали далече,
избледнели в паметта;
дали е по-добре
с простреляни зеници
да усмириш
гнева
и яростта,
конвулсиите
на сърцето,

сама звезда да бъдеш
в небето,
или да чакаш
като камък
бурята
да те превърне
в пламък
от мълнии, пронизващи
нощта;
или е по-добре
да се завърнеш
беден,
но неусмирен
и горд
при своите,
оставили за теб
вратата и сърцето
незалостени;
да се завърнеш там,
където ожаднелите коне
все още пият
залеза
във бялата река,
разбрал,
че дните ти текат
напразно
като чужденец,
далече
от земята
с дъх на хляб
от детство.

ЗАЩОТО СВЕТЪТ СЕ ВЪРТИ

Ники Ко медвенска

Самотата в кварталната кръчма сълзи като рана,
но умело прикрива коравите мъжки вини.

На четворната маса, от няколко часа пияна,
си поръчва жената, най-тъжна от всички жени.

Над поредната чаша в мълчание кипнало вино
тя разстила косите си – есенно-сребърен шал,
и закрива очи, пълни с толкова болки изстинали,
като скитник в годините, всяка любов изживял.

И мъжете я гледат, и стръвно в душите им вият
всички думи-камшици на делника груб и суров.
Но не виждат, че нейните устни от виното пият,
а сърцето ѝ пие от чашата само любов.

А когато в кръвта ѝ последната капка узрее
в неподвластен на времето древен езически код,
тя си тръгва с несигурни стъпки. И влюбен във нея,
се търкулва по прашните стълби самият живот.

Вън я дебнат очи – безпогрешни човешки капани.
„Ето идва пияната!“ – в тъмното някой крещи.
Но и те не разбират: светът покрай нея пиян е
...и жадуващ любов, все така се върти ли, върти...

НОКТИОРНО

Николай Колев – Босия

Странна беше тази
трапеза.
Край нея стояха Иисус
и Мохамед.
И немошно
един към друг
длани протягаха.
Сълзите им
капеха бавно.
Един глас
мълчаливо крещеше.
Стадо овце
се прибираха в мрака.
У кмета
таз вечер имаше пир
и дърводелци работеха
в двора.
Внимателно гледаха
един странен чертеж,
на който пишеше:
“Универсален кръст
за многократно
използване.
Кръст с две лица“.

На разсъмване
в мъглата
ги разпнаха.

БЛИЗОСТ

Пламен Григоров

Вратата е отворена, а теб те няма...
Чакалите се спускат гладни от баира.
Приижда нощ – студена и голяма,
и сънищата плаха топлина събират.

А някой по прозореца ми ядно блъска.
Дали е звяр, безплътен демон странен?
Или навън ридеа твоето отсъствие,
и във вселената отваря звездна рана...?

Вратата е отворена. Защо не влизаш?
Не зная вълците ли, вятърът ли стене.
Усещам, че си тук, че някъде наблизко
покълва твоят пулс във мъжките ми вени...

Но няма светлина. Камината едничка
опитва този свят отчаяно да стопли.
А в огъня ревнив – една последна сричка,
изгарят моите съмнения и вопли...

Вратата е отворена... Искри студени
летят към небесата тъмни и далечни.
Във тази нощ звездите сякаш са ранени
и към земята падат топли и човечни...

ЛЮБОВНА ЦИРОЗА

Пламен Иванов

Започнах аз да търся любовта,
зарових се във книги поетични,
оттам разбрах – във виното е тя,
това твърдят поетите лирични.

Във виното божествено искряла,
без вино, казват, нямало любов,
твърдят, веднъж от вино оживяла.
Повярвах сляпо и започнах лов.

Така наченах вино аз да пия,
започвайки от рано сутринта.
И пия вино не да се напия,
а да открия в него любовта!

В началото започнах със бутилка,
но нищичко във нея не открих,
и после вече просто нямах спирка,
но липсва тя (освен във някой стих).

И все така я търсех отзарана,
но няма я и няма любовта.
А може би е скрита в дамаджана?
О, Господи, започвам начаса!

Е, няма я и там, къде се крие,
коварната любов – или греша?
Тя може би е във шише ракия?
Налага се това да проверя!

Така във търсене отлитаха години.
Любов във виното така и не открих.

С любов мечтах животът да отmine,
вместо това – тотално се пропих.

Това е, докторе, историята моя,
не съм пияница, аз търсех любовта!
Сега лекувайте любовната цироза.
Да пия вино повече не ща!

ДУША

Пламен Сивов

Тя заспива и слуша от върха на живота
нещо тайно за мене, нещо свое отвъд.
И светът се подрежда и мъдро, и кротко:
ето ти корени,
ето ти кости,
ето ти плът.

Тя обича през пръсти, тя понякога плаче,
пълноводни реки покрай нея текат.
Носи в шепа надежда, както носи се вятър –
ето ти зрение,
ето ти памет,
ето ти път.

Най-самотният ангел стана твоят хранител.
Светла моя душа, как ли стигна дотук?
Бедна моя невесто, побеляла от чакане,
ето ти залези,
ето ти бури,
ето ти дух.

Утолена е всяка невидима жажда,
всяка болка укротена е с ласка и вик.
Бисер нежно отвътре своята мида изяжда –
ето ти удари,
ето ти спомен,
ето ти лик.

Но човек за човека е храм и ограда,
буря в чашата с мляко, огнище във сняг.
Само себе си чака, който чака на прага.
Ето ти истина,
ето ти вино,
ето ти хляб.

И докрай пренаселен е самотният остров
с приказливите зидове. Шумен подслон.
Някой предано вика към тебе от моста:
ето ти камъни,
ето ти къща,
ето ти дом.

И така ти е чисто, и така ти е просто...
Всяко ново начало пониква от пръст.
Ти понечи да тръгнеш и каза ти Господ:
ето ти раждане,
ето ти чаша,
ето ти кръст.

PRIVATE

Рада Добрилюва

Църковен е Бах
когато в деня на заминаване
каца врабчето
върху рояла си спомням ръцете ти
толкова остарели под свода на храма
колкото сажди и бяло
облича сърцето ми
върху клавишите
черни и снежни
простирам спасение
много е лично

СЕВЕРЕН АКВАРЕЛ

Рада Добрилнова

Снегът – син балтон.
Кучешки впряг.
Посока: Йоокмоок.
Полярен вятър звъни.
Самски рибари в шейни
улов през дупки от лед
са събрали.
Пари бял залез силните
мъжки очи.
Планина с обли била
като пудинг
езерата завива с твърда кора.
Докога
мушици от слюда ще летят презглава? –
В стрепената еленови светят.
Пет мъже се завръщат.
Утре заран рибарите ще разгръщат
ръодинга* жив на пазара:
ще прииждат там много жени
и деца с везани пъстри манта.
Най-младата песен ще дръпне
надалече,
най-дръзката с добър мъж
ще си тръгне довечера.
А зад кошовете празни
ще заспиват
дванадесет хъски красиви.
Те като хората в сънища чезнат –
с глух вой все да търкалят
на Полярния кръг колелото небесно,
докато изгревът ябълков
благо

не разбуди отново животинския
лагер.
Дива земя.
Кучешки тропот.
Самски рибари.
Снежен Бог.
Тръгване в пет
от Йоокмоок.

* Рьодинг – вид риба съомга

ПОПЛАЧИ ВМЕСТО МЕН

Радост Даскалова

Поплачи вместо мен. Аз, след всички разумни компромиси,
и не помня дори как за сбогом се плаче.
Все едно ми е – сбъднах ли правилно Божия промисъл
или в грешни сокачета се забатачих.

Поплачи вместо мен – аз съм вече роднина на птиците.
Есента си нагънах и сложих в багажа –
две листа от червения клен, кехлибар от лозниците
и дъждът, монотонно шептящ по паважа.

Поплачи вместо мен. Дъвче кротко секунди часовникът
и до хапка преглъща ми късото време.
Аз съм пътник и бях си за всичко самата виновникът –
нека моето място друг да заеме.

Поплачи вместо мен. Нямам даже сълзица останала –
пропилях ги. (Нали все ти мокрех пейзажа?)
Да си вземем последното сбогом със тебе в мълчание –
нямам повече нищо какво да ти кажа.

НЕ СЕ СТРАХУВАМ

Райна Недялкова-Качулкова

Не се страхувам от смъртта
и, че един ден аз ще си замина.
Страхувам се за всички недовършени неща,
за които времето не стига.

Не се страхувам, че ще бъдеш сам –
в безсънните ти нощи ще дохождам.
Страхувам се за оня светъл блян,
който да достигнем с теб не можем.

Не се страхувам. Времето ще спре,
някой ще постави точка.
Ще изчезнат всички страхове.
На хоризонта слънце ще прохода...

ДЕНЯТ, В КОЙТО ЧОВЕК ОСИРОТЯВА

Румяна Симова

Денят, в който човек осиротява
и никога вече не е същият,
е черна дупка във всеки следващ годишен календар,
тази зейнала черна паст засмуква жертвата си
и я запokitва в най-мрачното място на вселената,
а там я смазва с неописуема тъга,
човек ослепява от болка,
дави се в сълзите си,
безпомощен като дете,
подхвърлено пред нечий негостоприемнен праг,
и по някое време от дълбините на миналото
долита светлината,
и един ангелски глас прошепва:
Стани, не плачи,
аз съм тук сега и завинаги,
аз съм ритъмът на сърцето ти,
светлината в очите ти
и началото бяло на пътя,
аз съм шепот в листата
и росата в тревите,
аз съм снопът лъчи,
който те буди в неделя,
не плачи и живей,
дишай с пълни гърди,
продължи да изкачваш върха си,
ще те чакам в най-белите млечни мъгли,
ще те чакам във края на пътя...

25 септември, моята черна дупка следва.
Обичам те, мамо!

РАЗГОВОР С МЪРТВИЯ МИ БАЩА

Свежа Дачева

Най-сетне възви пътят ми
покрай твоя гроб.
Три тънки, като детски пръстчета,
свещички носех. Запалих ги,
макар че вятърът не искаше,
и ги забодох –
до сърцето ти да изгорят.
И за да не седя глупаво, заизтръгнах
буренаците и троската – да дишат
цветята, посадени на гроба.
И точно тогава, както някога –
когато, за да ни върви приказката,
ти слизаше долу в мазето,
и докато наточваше вино,
горе до масата аз чувах
гласеца на струйката,
с който старата бъчва заръчваше
нещо на виното в каната –
сега, скрит и невидим за очите ми,
някъде вляво от надгробната плоча
и някъде близо до сърцето ти,
чух щурец да запява, и да заръчва
багрено-плодна и щедра есен
на късното лято във мене.

КРЪГОВРАТ

Светла Кьосева

Бледнеят багрите, утихва
след хукналото лято есента.

Спокойно вятърът те милва,
с прохлада се намята утринта.

Не рухват светове, не лумват
пожарища с желания и мъст,

полягат листите в тревата
и се заслушват в помнещата пръст.

От тишината натежало
кръжи опразнено небе

без птици, отлетели в стари,
неизживени светове.

СЪН ЗА УТРЕШНИЯ ДЕН

Слави Тодоров

Когато въздухът е тежък
и прах в очите ти люти,
и смогът през гърдите реже
в Мумбай, Атина и Париж,
и птиците унило крачат
през жълта призрачна мъгла,
и в мръсния канал се влачи
зловонна, мътна тишина,
и океанът е найлонов,
и полюсът – без ледове,
ти вече си отрязал клона,
крепил света със векове.

Сега какво – да полетиш ли?
Къде ще литнеш без криле?
И няма нацъфтели вишни,
и няма други светове.
Трепери трескава земята
и кашля магма и калцит,
и нажежени небесата
разпукват твърдия ѝ щит.
Дошъл е краят и ще свърши
на времето добрият ход.
Потънали са всички къщи.
Реките нямат вече брод.

Това ли искаш? Събуди се,
човечество, сега си тук.
Ти имаш време. Опомни се.
Спаси цветя, вода и звук.
И утре, щом очи отворим,
събудени от страшен сън,
да видим сините простори
и цялата земя навън.

ЗА ИЗБОРА НА СВОБОДНИЯ ДУХ

Снежана Галчева

*На Боян Петров и всички,
които последваха мечтите си*

За избора на свободния дух не се говори,
пред него можем само да мълчим!
Кому е нужно с някого да спорим
и излишни думи да редим?

ТЕ живеят и изгарят със своите мечти,
като звезда в небесния всемир,
и всеки там оставя огнени следи,
и спомена, че връх е покорил.

ТЕ не искат да знаят, за нас
дали са лоши, даже дали са герои,
ТЕ просто вървят си по пътя,
следвайки избора свой.

ТЕ изкачват звездни простори
и летят с крилете на своите мечти.
За избора на свободния дух не се говори,
пред него можем само да мълчим.

СИРЕНА

Фил Бандов

Попитах те тихо за твоето име,
а ти ми отвърна „Не знам“...
С целувки солени лицето покри ми
и рече: „Не те ли е срам!“...

С ръка нарисовах на пясъка цвете,
под него написах „За теб“.
(Нали все цветя подаряват мъжете,
дори сред пустиня и степ.)

Ти после повика вълна белокоса
и цветето тя ми изтри.
А сетне целуна нозете ти боси,
обгърна ги, после се скри...

Под бледия месец танцува ти гола,
а той те погледна смутен.
Светулка в косата ти бе се забола,
ревнуваща тайно от мен.

Поисках за миг да докосна гърдта ти,
но облак луната изпи.
И буйният вятър надви песента ти,
а ти сред нощта се стопи.

ПАТРИОТАРСКИ ИЗБОРИ

Цветан Бошев

Най-сетне промяна! Ура! Стана още по-същото...
Народът пернат е вече в превапцан кафез;
друга ръка щедро ще хвърля просото насъщно –
не лява, а дясна в хранилката наша от днес.

Ще чуруликаме, ще пълним отрадno гушки
с антибиотици нови срещу жив ретро бацил;
не с ножки птицегадателите ще ни мушкат,
а на шишчета тънки ще ни връткат на грил.

И във форма на рало, насилено незадружно ято
ще литнем към питомен запад, в краен случай на юг...
Ох, как забравих – в изборни резултати пресято,
перцето ми порна екватора и ви мами в небето тук.

* * *

Цветан Бошев

Тя няма да се върне, а пък аз,
щом Татък тръгна, ще се необятя
в подирбата ѝ в горен Алкатраз,
без стени, сред океан от сестро-братя.

Ще ѝ подсвирна нашия сигнал
с окаяна надежда да го чуе,
току-виж в ушната ѝ мида спрял,
но най-вероятно ще е всуе.

Ще таралясвам своя жалък плач
по млечни пътища размити
и ще се пържа на небесен сач*,
чиито въглени ще са звездите.

* Сач – кръгла глинена плоча за печене

МАРГАРИТЕНО

Яна Котева

Не знам какво си. Може би усещане,
че бурята и днес ще се размине.
Не те е страх да ми прощаваш грешките.
Завиваш ме насън, да не изстина.

И уж е само цветно одеяло
с разпръснати по него маргаритки.
Парче оранжев плат, да стопли тялото...
А сякаш то от обич е съшито.

Не знам каква. Навярно гръмотевична.
Понякога направо земетръсна.
По-силна от молитва неизречена,
от злато по-сияеща и лъскава.

И всичко, до което се докоснеш,
излъчва радост. Май че е заразно.
Усмиввам се, от нежност омагьосана.
Сега разбрах какво си. Ти си празник!

Народът трябва днес да се целува
без повод и причина. Да обича!
Дъхът ми иска да те отпразнува!
Пък нека кажат ни, че сме езичници!

ПОСЛЕСЛОВ

от редактора на книгата

Четвъртият литературен сборник с творби на български автори, публикувани на страниците на Българския емигрантски сайт www.EuroChicago.com, е събрал 38 разказа и 46 стихотворения на 65 български автори от 14 страни и 5 континента. След „Черга пъстроцветна“ (2016), „Часовниковата кула“ (2017) и „Читател до поискване“ (2018), дойде ред и на „Хоро над Тирол“. Сборникът е кръстен на един от разказите, които съдържа, и с малки изключения на творби, публикувани по-рано, в него влизат разкази и стихотворения, публикувани в литературната рубрика на EuroChicago през 2018 г.

„Географията“ на четвъртия сборник минава през Австралия, Австрия, Бразилия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Нова Зеландия, Република Южна Африка, САЩ (Илинойс, Индиана и Пенсилвания), Турция, Украйна, Унгария, Швеция; през Асеновград, Баня, Болград, Бон, Будапеща, Варна, Велико Търново, Враца, Димитровград, Добрич, Дупница, Йоханесбург, Истанбул, Ловеч, Лондон, Мюнхен, Нови хан, Петрич, Пловдив, Питсбърг, Русе, Разград, Сао Паоло, Сливен, Солун, София, Стръомстад, Трявна, Уелингтън, Чикаго и др.; през Австралия и Океания, Африка, Европа, Северна и Южна Америка.

Творбите, които тази книга съдържа, представят една свободна извадка от създаваното днес в българска литература, която се пише далеч не само в България. В тази поредна картина от събрано на едно място българско слово се преплитат теми, сюжети и настроения - магически, лирични, сатирични, злободневни - свързани с нашето вчера и днес. С политически, географски и лични преходи от едно в друго време, от една в друга страна. С едно българско и глобално съвремие. Българоезичната

аудитория по света ще намери може би и в тази книга онази творба/творби, заради които си е струвало да я отвори.

И в този сборник, както и в предишните, са намерили място творби на познати и на малко познати автори, на утвърдени и на прохождащи пера, на български емигранти и на автори от България, на хора с различни професии, вери, съдби. Сред авторите в сборника има преводачи на литературни произведения от езика на страната, в която живеят, на български; има български учители зад граница и основатели на български задгранични училища; има емигранти в повече от една страна, както и завърнали се в Родината емигранти.

Първите три книги с разкази и стихотворения на български автори намериха път до читателите в различни точки на света. „Черга пъстроцветна“, „Часовниковата кула“ и „Читател до поискване“ са част и от фондовете на Конгресната библиотека във Вашингтон, на обществени библиотеки в Чикаго, на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София и на други библиотеки в България, на библиотеки в Кишинев (Молдова), Скопие (РС Македония), Прага (Чехия) и др. Тези три сборника са качени и в онлайн книжарницата към EuroChicago.com. Надявам се искрено, че път към читателите ще намери и „Хоро над Тирол“.

Благодаря на всички, които повярваха, че е възможно тази книга да бъде създадена. Благодаря на дарителите, които са от шест страни и три континента - Снежина Мечева (Лондон, Великобритания), Дида Калугерова-Щадлер (Вашингтон, САЩ), Петър Стаматов (Чикаго, САЩ), Андон Дончев (България), Златимир Коларов (България), Симеон Коев (Велико Търново, България), Фил Бандов (Южен Тирол, Австрия), Нина Гергова (Аржентина), Елена Пеева-Никифоридис (Солун, Гърция), Виктор Хинов (Индианаполис, САЩ), Иван Вакрилов (София, България), Людмила Калоянова (Питсбърг, САЩ), Людмила Билярска (Индиана, САЩ), Снежана

Галчева (Чикаго, САЩ), Здравка Владова-Момчева (Лондон, Великобритания), Магдалена Шумарова (Петрич, България), Мария Генчева (Варна, България), Райна Недялкова-Качулкова (Чикаго, САЩ), Георги Стойков (Нови хан, България). Благодаря на приятелите Виктор, Катя и Христо, които подкрепиха това начинание. И разбира се на всички автори, които се довериха на четвъртата книга с творби от литературната рубрика на EuroChicago.com.

Мариана Христова

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ПРЕДГОВОР	3
II. АВТОРИТЕ	6
III. РАЗКАЗИ	37
1. ХОРО НАД ТИРОЛ – Фил Бандов	38
2. ФИРМА – Владимир Георгиев	50
3. ВЪРЗОПЧЕ – Владимир Георгиев	52
4. ЗАЙЧЕ – Владимир Георгиев	55
5. МОНКАТА – Георги Гълъбов	58
6. МОДЕРНО СЕЛО – Георги Стойков	70
7. БОЛЕН ЗА ПРЕГРЪЩАНЕ – Дарина Проданова	72
8. ДЖЕНДЪР В УНИФОРМА – Елена Пеева- Никифоридис	82
9. БЕЗКОЛЕДНА КОЛЕДА – Елена Пеева- Никифоридис	89
10. ОКО НА ГАРВАН – Емил Измирлиев	96
11. СЕМЕЙНА ТРАГЕДИЯ – Емил Измирлиев	97
12. АНКЕТА – Здравка Владова-Момчева	100
13. ДЕЦА – Златимир Коларов	103
14. КМЕТЪТ – Ибрахим Бялев	110
15. ПОГЛЕДЪТ НА ДУШАТА – Ибрахим Бялев	112
16. НЕДЕЛНИЯТ СЛЕДОБЕД НА ЕДИН ДАСКАЛ – Иван Вакрилов	116
17. ПАРОЛАТА – Иван Христов	118
18. ЕДНО ВЪЖЕ СТИГА – Красимир Бачков	122
19. СКРИТИТЕ МИСЛИ НА ЕДИН ОТКРИТ ЧОВЕК – Красимир Бачков	127
20. БАЙ ГАНЧО И АМЕРИКАНЦИТЕ – Красимир Бачков	130
21. ПОЛЕТ ЗА ЛОНДОН – Лъчезар Георгиев	133
22. ПОДАРЪК ЗА СЮЗЪН – Лъчезар Георгиев	141
23. ЛЕЛЯ ЦОЧКА – Людмила Андровска	149
24. ЗМЕЙОВА ЛЮСПА – Мариана Христова	155
25. ПРЕДИ ПРОТЕСТА – Марин Урумов	161
26. ОАЗИСЪТ НА МАЙМУНИТЕ – Мильо Велчев	163

27. РОЗОВИ БИКИНИ – Невена Паскалева	166
28. ВОЙНА НА ЦИВИЛИЗАЦИИТЕ – Петър Калинов	171
29. БЕЛИЯТ АМУР – Рада Добрянова	177
30. ВЪЛКЪТ – Сашко Александров	183
31. АННО ПУМАЧЕ Е ТАРНАЛУ НА УЧИЛИЩЕ – Сашо Сариев	188
32. ФУРКА ШЕРАНА ПИСАНА – Сашо Сариев	191
33. ИСТОРИЯТА НА МОЯТА УСМИВКА – Сашо Сариев	194
34. АФРИКАНСКА ПРИНЦЕСА – Симеон Коев	197
35. СЪРЦЕТО НА РИБАРЯ – Симеон Коев	206
36. ТРИПЕР ОТ КОМАР – Хасан Ефраимов	210
37. ДЕЛИОРМАНСКИ НОЩИ – Хасан Ефраимов	220
38. ЧОВЕК – Хасан Ефраимов	224
IV. СТИХОВЕ	233
1. ЕДНА ЛЮБОВ – Албена Димитрова	234
2. ОТ МИНАЛОТО НЕ ОСТАНА НИЩО – Андрей Андреев	235
3. ВЯРНОСТ – Атанас Капралов	236
4. НЯКОМУ ДА КАЖА: ВЛЕЗ! – Валери Станков	238
5. ДОЙДОХМЕ ТУКА УЖ ЗА МАЛКО – Веселина Караиванова	239
6. ПОПИТАХ СЛЪНЦЕТО... – Вихрен Михайлов	240
7. СЪМНЕНИЯ – Вичо Вичев	241
8. ГОРЕ – Ганка Филиповска	242
9. ЗАТИШИЕ – Геннадий Велчев	243
10. КАК ДА ОБИКНА ХАЙДЕЛБЕРГ – Генка Петрова	244
11. СЕЛСКИ ДВОР – Георги Константинов	246
12. ЗАСПИВАЙ КАТО ДЪЖД НА ТРОТОАРА – Дарина Проданова	247
13. ГЛЕДАМ СНЕЖИНКИТЕ... – Дарина Шнайдер	248
14. ПРЕКРАСНА КАТО ЦИГАНСКОТО ЛЯТО СИ ОТИВАШ... – Детелин Вълков	249
15. ВИНАГИ ЩЕ ИМА УТРЕ – Димитър Никифоров ..	250
16. ЩЕ ЗАСТАНАТ ПРАВИ – Емил Стоянов	251
17. ПОНЕЖЕ ТРЪННИЯТ ВЕНЕЦ Е ТЕЖЪК – Жени Иванова	252

18. В БЕЗДНИТЕ КРАЙ КАМЕН БРЯГ – Йордан Кръчмаров	253
19. РЪЦЕ – Ивайло Терзийски	254
20. НАСТРОЕНИЕ – Калина Томова	255
21. ДВА ДЖИНА – Катя Рашева.....	256
22. ОТСЯВАНЕ НА ЖИТОТО ОТ ПЛЯВАТА – Людмила Билярска	257
23. ИЙСТ РИВЪР – Людмила Калоянова	258
24. ЕМИГРАНТСКИ СТИХ – Людмила Калоянова	259
25. МАЙКА И МАЩЕХА – Магдалена Шумарова	261
26. НЕИЗПЪЛНЕНИ МЕЧТИ – Михаил Бъчваров- Бондар	263
27. ЛЕТИЩЕ – Михаил Кръстанов	264
28. НОЩЕН МОНОЛОГ НА ЕДИН ИЗГНАНИК – Надежда Бонева	266
29. ЗАЩОТО СВЕТЪТ СЕ ВЪРТИ – Ники Комедвенска	268
30. НОКТЮРНО – Николай Колев – Босия	269
31. БЛИЗОСТ – Пламен Григоров	270
32. ЛЮБОВНА ЦИРОЗА – Пламен Иванов	271
33. ДУША – Пламен Сивов	273
34. PRIVATE – Рада Добриянова	275
35. СЕВЕРЕН АКВАРЕЛ – Рада Добриянова	276
36. ПОПЛАЧИ ВМЕСТО МЕН – Радост Даскалова	278
37. НЕ СЕ СТРАХУВАМ – Райна Недялкова- Качулкова	279
38. ДЕНЯТ, В КОЙТО ЧОВЕК ОСИРОТЯВА – Румяна Симова	280
39. РАЗГОВОР С МЪРТВИЯ МИ БАЩА – Свежа Дачева	281
40. КРЪГОВРАТ – Светла Кьосева	282
41. СЪН ЗА УТРЕШНИЯ ДЕН – Слави Тодоров.....	283
42. ЗА ИЗБОРА НА СВОБОДНИЯ ДУХ – Снежана Галчева	284
43. СИРЕНА – Фил Бандов	285
44. ПАТРИОТАРСКИ ИЗБОРИ – Цветан Бошев.....	286
45. ТЯ НЯМА ДА СЕ ВЪРНЕ... – Цветан Бошев	287
46. МАРГАРИТЕНО – Яна Котева.....	288
V. ПОСЛЕСЛОВ от редактора на книгата	291